

TC

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

2 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ'NİN

TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (s. 50-111)

Hazırlayan

Fadime ŞEKER

Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Alpaslan DEMİR

TOKAT

2019

ETİK SÖZLEŞME**T.C.****TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ****SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE**

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(/ /2019)

Fadime ŞEKER

İmzası

**2 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ(s. 50-111)**

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 04/ 11/ 2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof.Dr. Ali AÇIKEL

Üye : Prof.Dr. Alpaslan DEMİR

Üye : Doç.Dr. Ahmet YÜKSEL

Üye :

Üye :

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
14.../10.../2019 tarih ve 66... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul
edilmiştir.

Prof.Dr. İlhan EROĞLU
Enstitü Müdürü:Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Lisans ve Yüksek Lisans çalışmalarım sürecinde değerli yardım ve katkılarını hiç esirgmeden beni yönlendiren, sabırla dinleyen, yüreklendiren kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Alpaslan DEMİR'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca her zaman anlayış ve hoşgörü ile beni dinleyen eniştem Ali KARAGÖZ'e, ablam Emine KARAGÖZ'e ve annem Hafize ŞEKER'e de teşekkürlerimi sunarım.

2 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (s. 50-111)

ÖZET

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Divan-ı Hümayun defterleri içinde bulunan Ahkâm Defterleri; Divan-ı Hümayûnda tutulan önemli defter serilerinden bir tanesidir. 1742 tarihinde Mühimme Defterleri'nden ayrılmış ve eyalet esasına göre II. Meşrutiyet'e kadar tutulmaya devam etmiştir. Ahkâm Defterleri'ndeki davalar yerel mahkemelerde çözümlenemeyen ve Divan-ı Hümayûn'a gönderilen davalardır. Bu davalar; alacak verecek, miras, adam öldürme, gasb, eşkıyalık, arsa ve emlak zaptı gibi sosyal, idari ve ekonomik konuları kapsamaktadır. Bu yönüyle, Osmanlı Devleti'nin o dönemini anlamak için başvurulması gereken zengin bir içeriğe sahiptir.

Tez çalışmamızın ana kaynağını 2 numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin (s. 50-111) transkribe ve değerlendirmesi oluşturmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde Divan-ı Hümayûn'da tutulan defterler hakkında genel bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise hükümlerin şekil ve muhteva açısından değerlendirilmesi, yapılacaktır. Üçüncü bölümde bulgular ve tartışma yapılacaktır. Tezin dördüncü bölümünde hükümlerin transkripsiyonu verilecektir. Son olarak elde edilen bulgular ışında bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Arşivi, Divan-ı Hümayûn, Ahkâm Defterleri

ABSTRACT

Ahkâm Registers in Divan-ı hümayun's notebook, kept in the Prime Ministry Ottoman Archive, are one of the greatest registers at the Imperial Council. In 1742, they were separated from Muhimme Registers and were continued to be kept until the Second Constitutional Era in accordance with the state principles. The cases in the Ahkâm Registers are those which cannot be resulted in the local courts and they were sent to the Imperial Council. These cases deal with social, executive and economic issues such as assets and liabilities, heritage, murder, usurpation, banditry, seizure of land and property. On that sense, these archives have a rich content as a way to understand that period of Ottoman Empire.

The main source of this thesis study constitutes the transcription and assessment of the 2nd Sivas Ahkâm Register (p. 50-111). In the first chapter of the study, the general information will be given as to the registers kept at the Imperial Council. In the second chapter, the judgements will be assessed as to the form and content. In the third chapter, findings and discussion will be made. In the fourth chapter, the transcription of the judgements will be given. In the last part of this thesis study, an evaluation will be carried out as to the findings obtained from the study.

Key words: Ottoman Archive, Imperial Council, Ahkâm Registers, Case

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1.DİVÂN-I HÜMAYÛN’DA TUTULAN DEFTERLER VE AHKÂM DEFTERLERİ.4	
1.1.Mühimme Defterleri.....	4
1.2. Ruûs Defterleri.....	5
1.3. Tahvil Defterleri.....	5
1.4. Nâme Defterleri.....	5
1.5. Ahidnâme Defterleri.....	6
1.6. Şikâyet Defterleri	6
1.7. Ahkâm Defterleri	6
1.7.1. Ahkâm Defterlerinin Şekil Özellikleri.....	7
1.7.2. Ahkâm Defterleri’nin Yazı Türü.....	8
1.7.3. Ahkâm Defterleri Tutulan Eyaletler	8
1.7.4. Sivas Eyaleti Ahkâm defterleri	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	12
2. 2 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ’NİN ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	12
2.1. HÜKÜMLERİN KATEGORİK DAĞILIMI.....	12
2.2. HÜKÜMLERİN İÇERİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	14

2.2.1. Alacak Verecek Davaları	14
2.2.2. Has, Tımar, Zeamet, İltizam, Malikane, Gelirlerine Müdahale ile İlgili Hükümler	17
2.2.3. Vergi Tahsili, usulsüz vergi toplama ve vergi muafiyeti İle İlgili Konular	22
2.2.4. Miras Meselelerine Dair Hükümler	25
2.2.5. Adam Öldürme ve Yaralama İle İlgili Hükümler.....	28
2.2.6. Para ve Mal Gasbı, Zorlama, Tehdit, Zulüm, Saldırı İle İlgili Hükümler.....	29
2.2.7. Bağ ve Arazi Suyu, Değirmen Suyu Kesme ve Değirmen ile İlgili Hükümler.....	31
2.2.8. Eşkiyalık İle İlgili Hükümler	32
2.2.9. Arsa, toprak, bağ ve Emlak Zaptı İle İlgili Hükümler	33
2.2.10. Rüşvet ve Haksız Kazanç, Zimmetine Para ve Mal Geçirme	34
2.2.11. Vakıflarla İlgili Hükümler	34
2.2.12. Diğer Hükümler.....	38
2.2.13. DAVALARIN HUKUKİ İÇERİKLERİ.....	39
2.2.14. OSMANLI HUKUK SİTEMİ VE CEZA USULÜ	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	42
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	42
3.1. Hükümlerde Tespit Edilen Eyaletler	42
3.2. Hükümlerde Tespit Edilen Sancaklar	42
3.3. Hükümlerde Tespit Edilen Kazalar	43
3.4. Hükümlerde Tespit Edilen Nahiyeler	44
3.5. Hükümlerde Tespit Edilen Köyler	45
3.6. Hükümlerde Tespit Edilen Vakıf ve Zaviyeler	48
3.7. Hükümlerde Tespit Edilen Aşiret ve Cemaatler.....	48
3.8. Hükümlerde Tespit Edilen Devlet Görevlileri	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	50
4. TRANSKRİPSİYON.....	50

SONUÇ	189
EKLER.....	192
KAYNAKÇA	194
ÖZGEÇMİŞ.....	197

TABLolar LİSTESİ

Tablo:1. 1. Ahkâm defteri tutulan bölgeler.....	9
Tablo:1. 2. Sivas ahkâm defterleri listesi.....	10
Tablo: 1.3. 2 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'ndeki Hükümlerin Kategorik Dağılımı (s.50-111).....	12
Tablo: 3.1. Hükümlerde Tespit Edilen Eyaletler.....	42
Tablo: 3.2. Hükümlerde Tespit Edilen Sancaklar.....	42
Tablo: 3.3. Hükümlerde Tespit Edilen Kazalar.....	43
Tablo: 3.4. Hükümlerde Tespit Edilen Nahiyeler.....	44
Tablo: 3.5. Hükümlerde Tespit Edilen Köyler.....	45
Tablo: 3.6. Hükümlerde Tespit Edilen Vakıf ve Zaviyeler.....	48
Tablo: 3.7. Hükümlerde Tespit Edilen Aşiret ve Cemaatler.....	48
Tablo: 3.8. Hükümlerde Tespit Edilen Devlet Görevlileri.....	49

EKLER LİSTESİ

Ek: 1. 2 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nden örnek sayfalar

KISALTMALAR

BOA	Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
C	Cilt
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı
S	Sayı
SAD	Sivas Ahkâm Defteri
Vb.	Ve benzeri

GİRİŞ

İnsanlığın varolduğu dönemden itibaren insanoğlu önce mağaralara resimler yapmış daha sonra ise yazının icadıyla birlikte yaşanan sosyal, siyasi, ekonomik olayları kaydetmeye ve saklamaya başlamışlardır. İşte Sümerler,Asurlar,Mısır,Çin.Yunan ve Roma gibi medeniyetler yaşadıkları olayları kaydeden medeniyetlere örnek olarak verilebiliriz.Daha sonra Orta Asya Türk devletleri, Müslüman Türk Devletleri, Osmanlı Devleti ve ardından Türkiye Cumhuriyeti bu bilgileri kayıt altına alıp merkeziyetçi bir anlayışla saklayıp günümüze kadar ulaştırmayı ve arşivcilik geleneğini sürdürmeyi başarmışlardır.

Arşiv batı litaratüründe “Archive” olarak kullanılırken, sadece İngiltere’de “Record” terimi olarak kullanılmıştır. Osmanlı Devleti’nde ise arşive “Mahzen-i Evrak”-, “Hazine-i Evrak” adı verilmiştir¹.

Osmanlı bir imparatorluk olarak etkisini altı asır devam ettirmiştir. Bu süreç içerisinde birçok millete ev sahipliği yaparak onlarla dostane ilişkiler yaşamıştır. Müslüman olmayanlar dahi belirli mevkilere kadar yükselmişlerdir. Dolayısıyla böyle iç içe yaşayan bir toplumun arşiv malzemesi de bir o kadar zengindir.Fakat Osmanlı’nın kuruluş dönemine ait vesikalar yok denecek kadar azdır. Çünkü Ankara savaşı ve sonrasında yaşanan fetret devrinin arşiv kaynaklarının azalmasında payı yüksektir. Kanuni devrinden itibaren düzenli bir arşiv oluşmaya başlamıştır. Kayıtlar daha çok defter şeklinde tutulmuştur.Osmanlı devleti’nin ilk arşivi Yedikule’de idi.Daha sonra Atmeydanı ve Topkapı sarayında Hazine-i Amire’de arşivler hıfz edilmiştir.Arşivlerin korunmasına büyük ehemmiyet gösterilmiştir. Öyle ki 1590 yılında bazı belgelerin çalınmasından dolayı Divan-ı Hümayun katiplerinin bazılarının elleri kesilmiş bazıları ise idam edilmiştir.² 1850 yılında “Hazine-i Evrak” adında bir bina yapılmıştır. İlerleyen süreçte

¹ İsmet, Binark, “Arşivcilik Eğitimi, Çeşitli Ülkelerde Arşivci Yetiştirilmesi konusunda Yapılmış Çalışmalar ve Ülkemizdeki Durum”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, C.5, 1956, s. 150-171.

² **Belgelerle Arşivcilik Tarihimiz**, Ankara, 1999, s.5-6.

farklı adlar alan bu kurum 1960 tarihinde Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü olarak hizmet vermiştir³.

Arşivlerin ortaya çıkmasında Divan-ı Hümayun önemli bir rol üstlenmiştir. Divan-ı Hümayun padişah başkanlığında toplanan en yüksek karar mercidir. Burda davalar, dinlenir ve karara bağlanırdı. Bu durum Osmanlı devletinin adalet çerçevesinde herkese eşitlik anlayışını savunduğunu göstermektedir. Divan-ı Hümayunda çok sayıda defter de tutulmuştur.⁴ Bunlardan en eskisi olup günümüze ulaşan defter 1432 tarihli Arvanid Sancağı tahrir defteridir. Bu defterler tımar-ruznamçe, icmal ve mufassal olmak üzere sayıları bini aşmaktadır. Devletin sınırlarının genişlemesiyle birlikte Divan-ı Hümayun'a ait mühimme, tahvil, Ruus, Ahidname, şikayet defterleri mukataa, gibi defterlerin sayısı 300.000'e ulaşmıştır. Ayrıca kazalarda Kadı tarafından tutulan Şeriyye Sicilleri' de önemli sayıdadır⁵.

Divan-ı Hümayunda mali, örfi, siyasi, idari, askeri dava ve şikayetlerin görüşülüp karara bağlandığı defterlerden bir tanesi de "ahkâm defterleri" dir. Bunlar birçok eyalete ait veya tek bir eyalete ait olarak da tutulmaktaydı.⁶ Ahkâm defterlerinde daha çok mali kayıtlar tutulmakla birlikte mali konular dışında kayıtlarda bulunmaktadır.⁷ Çok uluslu bir yapıya sahip Osmanlı devleti, devlet sınırları içerisinde bulunan tüm Osmanlı tebaasına eşit ve adil davranmıştır. Şöyle ki ister Müslüman olsun isterse zımmi olsun herkesin kazaya, eyalete veya Divan-ı Hümayun'a şikayet hakkı vardı. Bu şikayet sonucu padişah adına hazırlanmış hükümler çıkmaktaydı. Bu hükümler içeriğine göre farklı defterlere kaydedilirdi. Bu defterler: Ahkâm-ı Ruûs, Ahkâm-ı Mühimme, Ahkâm-ı Şikayet ve Tahvil gibi defterlerdir. Ahkâm defterlerinden en eskisi 1521 tarihli Kamil Kepeci kataloğundaki Rumeli Ahkâm defteridir. 1742'den itibaren eyaletler için ayrı defterler tutulmaya başlanmıştır. II. Meşrutiyete kadar devam etmiştir. Sivas Ahkâm defterleri de 36 adet olup

³ Necati, Aktaş; Yusuf Hallaçoğlu, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", **DİA**, C.5, İstanbul 1992, s.122-126.

⁴ Ahmet, Mumcu, "Divan-ı Hümayun", **DİA**, C.9, İstanbul 1994, s.430.

⁵ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, 2010, s.3.

⁶ İsmail Hakkı, Uzunçarşılı, **Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı**, TTK Yay., Ankara, 1988, s.82.

⁷ Feridun, Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.3, 2005, s.5.

1742'den başlayıp II.Meşrutiyet dönemi aralığını kapsamaktadır.Bu defterlerde Sivas eyaletine bağlı birçok kazaya ait hükümlerbulunmaktadır⁸ .

⁸ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2010, s.3.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.DİVÂN-I HÜMAYÛN'DA TUTULAN DEFTERLER VE AHKÂM DEFTERLERİ

Osmanlı, Devlet teşkilatında kanun ve nizamlarını şer'i ve örfi hukuka dayandırmaktaydı. Türk devlet geleneğinden gelen, örfi hukuk padişahın otoritesini artırırken, şer'i meselelerde ise Padişah bu konuda uzman olan kişilerin fikirlerini alırdı. Dolayısıyla Padişah tek başına karar vermezdi. İşte tam bu kısımda "Divan" adını alan meclis gündeme gelmektedir. Divan teşkilatını Osmanlı, Selçuklu ve İlhanlı gibi Türk devletlerini örnek alarak düzenlemiştir. Divan-ı Hümayûn; başında Padişahın bulunduğu, örfi ve idari işlerde Veziriazam, arazi işlerinde Nişancı, adli işlerde Kadıasker, Mali işlerde ise defterdarın görüşlerine başvurulduğu bir meclistir. Padişahın bulunduğu yerde divan kurulurdu. Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar divana Padişah başkanlık yaparken, Fatih döneminden sonra divana Veziriazam başkanlık yapmıştır⁹.

Divan-ı Hümayûnda görüşülen her dava ve şikayetler farklı farklı defterlere yazılırdı. Bu defterlerden bazıları şunlardır; Ahkâm-ı Mühimmeye, Ahkâm-ı şikâyet, Kanunnameler, Ahidnameler, Fermanlar, Tahvil, Tahrir, Ruûs, vb.¹⁰

1.1.Mühimme Defterleri

Devletin önemli meseleleri ile ilgili konular divan-ı hümayûn'da görüşüldükten sonra verilen kararların kaydedildiği defterlere "Mühimme Defterleri" adı verilir. Bu defterlerde yer alan adli konular 1649'dan sonra Şikayet Defterlerine kaydedilmeye başlanmıştır. Devletin idaresi ile ilgili konular ise Mühimme Defterlerine kaydedilmiştir. Mühimme Defterleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'de bulunmaktadır. Topkapı Sarayı'nda ise iki adet en eski Mühimme Defterine rastlanmıştır. Bunlar 1544 ve 1552 tarihli dir.¹¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde ise 419 tane, 1553-1915 tarihlerini kapsayan Mühimme Defterleri mevcuttur. Divanın toplanış durumuna göre ise Mühimme

⁹ Yusuf, Hallaçoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı", **Türkler Ansiklopedisi**, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 1464-1466.

¹⁰ İlber, Ortaylı, **Türkiye Teşkilat ve İdari Tarihi**, 3.Baskı, Cedid Neşriyat, Ankara 2008, s. 216-220.

¹¹ Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defteri", **DİA**, C.31, İstanbul 2006, s.521.

Defterleri, Ordu Mühimmesi, Rikâb Mühimmesi ve Kaymakamlık Mühimmesi gibi Mühimme Defterleri vardır¹².

1.2. Ruûs Defterleri

Bu defterlere Ruûs-ı hümayun defterleri adıda verilmiştir. Ruûs kaleminde tımar sahipleri, Beylerbeyi ve Vezirler dışında, diğer görev sahiplerinin işlemleri bu deftere kaydedilirdi. Kethüdalar, dizdarlar ve müderris gibi görevliler bu kalemde maaşlarını alırlardı. Aynı zamanda atama ve emeklilik işlerinin de kayıtlarının yapıldığı defterdir. Ruûs defterlerinde üç farklı ruûs vardır. Bunlar: Savaş sebebiyle ordu cephe de bulunduğunda ordudan verilen ruûslar, Ruûs defterinden verilen ruûslar, Sadrazam cephe de bulunduğunda zaman Padişah'ın emriyle verilen ruûslardır.¹³

1.3. Tahvil Defterleri

Tahvil Defterleri; Vezirlerin, Sancakbeylerinin ve Kadıların atama beratlarının hazırlandığı ayrıca tımarların ve zeamatların kayıtlarının tutulduğu defterlerdir. Bu defterlere kese veya nişan adı da verilmiştir. Zeamet veya tımar verilen kişinin kaydı tahvil defterine sevk edilirdi. Tüm bu beratlar beylik ve tahvil katipleri tarafından yazılır ve Âmedci tarafından incelenip sevk edilirdi. Bu fermanın adı tahvil hükmüydü. Tahvil kaleminin başındaki kişiye ise Tahvil Kesedarı adı verilmiştir¹⁴.

1.4. Nâme Defterleri

Divan-ı hümayûnda tutulan defterlerdendir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 15 adet bulunmaktadır. En eskisi 1699 tarihlidir. Hıristiyan ve İslam hükümdarlarına, Eflak ve Boğdan Voyvodalarına, Mekke Şerifine, Kırım Hanına, Erdel Kralına Padişah tarafından

¹² **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, 2010, s.7.

¹³ İsmail Hakkı, Uzunçarşılı, **Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı**, TTK Yay., Ankara, 1988, s.45-46.

¹⁴ Yusuf, Halaçoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı", **Türkler Ansiklopedisi**, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 1471.

yollanmış mektuplara verilen isimdir. Padişah tahta çıktığında etraftaki devletlere nâme gönderirdi. Gönderilen bu nâmelerin güzel yazılmış olmasına da dikkat edilirdi¹⁵.

1.5. Ahidnâme Defterleri

Padişahların kararıyla düzenlenmiş olup, kişilere, devlet adamlarına ve devletlere ayrıcalık olarak verilen belgelerdir. Bu belgeler anlaşma, hak, söz, vasiyet gibi hükümler içermektedir. Şer'i hukuka uygun olarak bu belgeler Şeyhülislamın fetvasıyla verilmiştir.¹⁶

1.6. Şikâyet Defterleri

Osmanlı Devleti kuruluş döneminden itibaren divan-ı hümayûnda alınan kararları Mühimme defterlerine kaydetmiştir. Fakat 1649'dan sonra yaylak ve kışlak, mera, sınır, alacak verecek gibi kişisel dava konuları mühimme defterinden ayrılarak şikâyet defterlerinde tutulmaya başlanmıştır. 1742 tarihinden sonra ise her eyalet için "ahkâm-ı şikâyet" adı verilen defterler tutulmaya başlanmıştır. Evvelki defterlere ise "atik şikâyet defterleri" adı verilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 1649-1814 tarihlerini kapsayan 208 adet defter vardır.¹⁷

1.7. Ahkâm Defterleri

Hüküm kelimesinin çoğulu "ahkâm" kelimesidir. Hüküm; yargı ve karar, siyasi egemenlik anlamına gelen addır. İslami ilimlerden olan Fıkıh, Kelam ve Mantık gibi ilimlerinde kullanılan geniş kapsamlı bir kavramdır.¹⁸ Osmanlı Devleti'nde ahkâm sadece Hükümdar tarafından çıkarılmazdı. Bazen Hükümdarın salahiyet verdiği defterdar veya sadrazam tarafından bu hükümler çıkartılırdı. Sadrazamın yetkisinde çıkan hükümler "Ferman" ismini taşırdı. Fermanların bir örneğinin toplandığı defterlere "Ahkâm-ı Mühimme" veya "Defâtir-i Umûr-ı Mühimme" ismi verilmiştir. Defterin öncülüğünde çıkan hükümlere ise "Ahkâm-ı Maliye" adı verilmiştir. Defterdara bağlı baş

¹⁵ Mehmed Zeki, Pakalın, **Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.II, MEB, İstanbul-1993, s.652-653.

¹⁶ Mustafa, Fayda, "Ahidnâme", **DİA**, C.1, İstanbul 1988, s.535-536.

¹⁷ Ncati, Aktaş, "Atik Şikâyet Defteri", **DİA**, C. 4, İstanbul 1991, s.68.

¹⁸ İlyas, Üzümlü, "Hüküm", **DİA**, C.18, İstanbul 1998, ss.464-465.

mukataa ve baş muhasebeden çıkan hükümlere “mukataa-i evvel tezkire ve ahkâmı”, “muhasebe-i evvel ahkâmı” ismi verilmiştir. Ayrıca Mevkûfat defterlerine sürsat, nüzüil vb. vergiler ile ilgili hususlar işlenirdi.¹⁹ Divan-ı Hümayûnda tutulan en önemli defterlerden bir tanesi Mühimme Defterleriydi. 1649 tarihine kadar şikayet defterleri Mühimme defterleri içerisinde yer almaktaydı. 1649’dan sonra şikayet defterleri adı altında bir defter oluşturulmuştur. Şahsi davalar bu defterlere kaydedilmeye başlanmıştır. Hükümlerin şikayet defterlerine kaydedilmesi sırasında kullanılan yöntemler, mühimme defterlerinde kullanılan yöntemlerden çok farklı olmamıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 1649-1837 tarihleri arasında 213 tane, 1504-1819 tarihleri arasında ise 38 tane şikayet defteri bulunmaktadır. Merkezi otoritenin 18. Yüzyıldan itibaren zayıflamasıyla birlikte şikayet davaları artmış ve dönemin Reisü’l Küttabı Ragıp Efendi önerisiyle 1742 yılından sonra her eyalete ayrı ayrı defterler tutulmaya başlanmıştır. İşte bu tür defterlere “ahkâm defterleri” adı verilmiştir²⁰.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde Kamil Kepeci Serisi içerisinde ahkâm defterlerine rastlanmaktadır. 13 tane defter 1520-1658 tarihlerini içermektedir. Mora ahkam defteri hariç bu defter kayıtlarına 1742 yılında başlanmış, bu kayıtlar II. Meşrutiyet’e kadar sürmüştür. Ahkâm defterlerine Divan-ı Hümayûn’da karar verildikten sonra ortaya çıkan fermanlar diyebiliriz. Ahkâmlar konularına göre tasdiflenip farklı defterlere yazılırdı. Bu defterler; Tahvil, Ahkâm-ı Ruûs, Ahkâm-ı Şikâyet, Ahkâm-ı Mühimme vb. defterlerdir²¹.

1.7.1. Ahkâm Defterlerinin Şekil Özellikleri

Defterlerin kapak kısmında defterin nereye ait olduğu yazılmıştır. Defter içindeki kayıtlar ay, yıl (evâhir, evâsıt, evâil) olarak belirtilmiştir. Defterin türü ise bazen defterin sayfasına bazen de sonraki sayfalara yazılmıştır. Ayrıca defterlerde “hazâ defteri şikâyet”, “hazâ defter-i kıyud-ı ahkâmü’ş-şikâyet vb. ifadelerin yer alması şikayet defterleri ile arasında tam bir ayırım yapılmadığı söylenebilir. Bu defterler Defterhâne-i Âmire ve Hazine-i Âmire’de korunmuştur. Örneğin; Defterhâne-i Âmire’de mahfuz...defterine

¹⁹ Halil, Sahillioğlu, “Ahkâm Defterleri”, **DİA**, C.1, İstanbul 1998, s. 551.

²⁰ Ramazan, Günay, “Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri ;Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Isparta 2014, s.13-16.

²¹ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, 2010, s.22.

müracaat olundukda...vb. ifadelere rastlanmıştır. Ahkâm defterlerinde tarihler kronolojik olarak kaydedilmiştir. Davaların ve bunlara verilen cevapların fazla olduğu eyaletlerde her yıl için farklı defter tutulmuştur. Davaların fazla olmadığı eyaletlerde ise senelerin kayıtları beraber tutulmuştur. Böylece ahkâm ve şikâyetler arasında kopukluk olmuyordu. Şikâyet defterlerinin devamı olarak tutulan ahkâm defterlerinde bazı farklılıklar mevcuttur. Ahkâm defterleri daha dar ve uzundur. İki defterin benzer yönleride vardır. Örneğin; “Der zaman...” sözüyle başlayıp daha sonra hangi Sadrazam veya Reisü'l Küttab'a ait olduğu belirtilmiş sonra hüküm yazılmıştır. Reisü'l Küttab veya Sadrazam görevinden ayrıldığında göreve devam eden için “Müşarünileyh” tabiri kullanılmıştır. Sadrazam ve Reisü'l Küttab aynı dönemde görevden ayrılırsa yeni göreve gelen Sadrazam ve Reisü'l Küttab'ın adı yazıldıktan sonra hükümler kaydedilmeye devam edilir²².

1.7.2. Ahkâm Defterleri'nin Yazı Türü

Osmanlı Devleti'nin Divan-ı Hümayûn'da aldığı hükümler, fermanlar, beratlar gibi resmi yazılar divanda yazıldığından dolayı divana münhasır anlamına gelen “Divânî” yazı çeşidi kullanılmıştır. Bu yazı türünün menşei İran'dır. Divanda kullanılan talik yazı çeşidi örnek alınarak Türk hattatları tarafından ortaya çıkarılmıştır. Tacî Bey, Matrakçı Nasuh gibi kişiler İran Üslubunu değiştirerek bu yazı türünün öncü hattatları olmuşlardır. Harf İnkılabından sonra divani yazı çeşidi ortadan kalkmıştır. Bu yazı türünde satır sonları yukarıya doğru kıvrılır ve sözün bittiğini gösteren aşağı doğru bir çizgi çekilir. Harfler ve kelimeler sola eğiktir. Harfler ve kelimeler birbirine bitişiktir. Divani yazının “celî divanî ve “divân-i kırması” adı verilen iki çeşidi vardır. Bu yazı türünün hızlı bir şekilde yazıldığı şekline “divanî kırması denir. Ahkâm defterleri de bu yazı türüyle yazılmıştır²³.

1.7.3. Ahkâm Defterleri Tutulan Eyaletler

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Kamil Kepeci Serisi içerisinde ahkâm defterlerine rastlanmaktadır. 13 tane defter 1520-1658 tarihlerini içermektedir. Mora ahkam defteri

²² Ramazan, Günay, “Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri ;Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Isparta 2014, s.16-19.

²³ Ali, Alparslan. “Divanî”, *DİA*, C.9, İstanbul 1994, s.445-446.

hariç bu defter kayıtlarına 1742 yılında başlanmış, bu kayıtlar II. Meşrutiyet'e kadar sürmüştür.²⁴ Trabzon, Şam, Sivas, Adana, Bosna, Mora, Maraş, Erzurum, Diyarbakır, Halep, Cezayir-i Bahr-i Sefid/Adalar ve Rakka, Özi-Silistre, Anadolu, İstanbul, Karaman, Mora, Rumeli olmak üzere toplam 16 adet eyalet esas alınarak ahkâm defterleri yazılmıştır.²⁵ Aşağıda tablo 1'de bu eyaletlerde kaç adet defter tutulduğu gösterilmiştir.

Tablo:1.1. Ahkâm defteri tutulan bölgeler

Eyaletler	Başlangıç/Bitiş Tarihi	Defter Sayısı
Adana	1742 / 1878	9
Anadolu	1742 / 1889	186
Bosna	1742 / 1867	9
Cezayir ve Rakka	1746 / 1891	25
Diyarbakır	1742 / 1875	9
Erzurum	1742 / 1876	19
Halep	1742 / 1850	9
İstanbul	1742 / 1910	26
Karaman	1742 / 1878	39
Maraş	1742 / 1877	6
Mora	1716 / 1840	21
Özi ve Silistre	1742 / 1877	49
Rumeli	1742 / 1908	85
Sivas	1742 / 1908	36
Şam	1742 / 1908	9
Trabzon	1742 / 1911	8

²⁴ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, 2010, s.22.

²⁵ Feridun, Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.3, 2005, s.25.

1.7.4. Sivas Eyaleti Ahkâm defterleri

Sivas ahkâm defterleri 1742 tarihinden başlayıp 1908 tarihine kadar olan 36 adet defteri kapsamaktadır. Bu ahkâm defterinde Sivas sancağına bağlı Amasya, Karahisar-ı Şarki ve Tokat Sancakları ile Amasya, Havza, Köprü, Ladik, Gümüşhacıköy, Merzifon, Mecitözü, Hamidiye, Alucra, Koyunhisar, Karahisar-ı Şarki, Su şehri, Bünyan-ı Hamid, Aziziye, Gürün, Darende, Divriği, Tenos, Zara, Hafik, Yıldızeli, Kangal, Niksar, Erbaa, Tokat ve Zile kazalarına ait hükümler vardır. Bu defterdeki sayısal veriler aşağıda Tablo 2'de gösterilmiştir²⁶.

Tablo:1. 2. Sivas ahkâm defterleri listesi

Defter No	Sayfa Adedi	Hicri Tarih	Miladi Tarih
1	290	C.1155-C.1157	1742-1744
2	476	C.1157-M.1160	1 44-1747
3	380	M.1160-S.1163	1747-1750
4	297	S.1163-M.1166	1750-1752
5	328	M.1166-N.1166	1752-1753
6	366	N.1168- Ra.1171	1755-1757
7	377	R.1171-R.1173	1757-1760
8	285	R.1173-S.1175	1760-1761
9	379	S.1175-Ra.1177	1761-1763
10	293	R.1177-Ra.1179	1763-1765
11	275	Ra.1179-M.1181	1765- 1767
12	339	M.1181-M.1189	1767-1775
13	399	M.1189-Ş.1192	1775-1778
14	189	Ş.1192-Ra.1194	1778-1780
15	196	Ra.1194-B.1195	1780-1781
16	251	B.1195-Za.1197	1781-1783
17	397	Za.1197-Z.1200	1783-1786
18	352	Z.1200-R1208	1786-1793

²⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, 2010, s.39-40.

19	191	L.1209-C.1211	1795-17
20	295	C.1211-C.1217	1796-1803
21	191	L.1217-Za.1219	1803-1805
22	328	L.1219-Ş.1224	1805-1809
23	242	Ş.1224-C.1227	1809-1812
24	117	M.1228-M.1230	1813-1814
25	196	M.1230-Ş.1232	1814-1817
26	253	B.1232-R.1235	1817-1820
27	287	R. 235-B.1237	1820-1822
28	290	B.1237-Ş.1241	1822-1826
29	294	Za.1241-R.1246	1826-1830
30	299	Ra.1246-S.1250	1830-1834
31	199	S.1250-Ra.1252	1834-1836
32	296	Ra.1252-Ş.1258	1836-1842
33	188	Ş.1258-M.1264	1842-1847
34	191	M. 264-Z.1270	1847-1854
35	199	M.1271-C.1280	1854-1863
36	199	C.1280-L.1326	1863-1908

İKİNCİ BÖLÜM

2. 2 NUMARALI SİVAS AHKÂM DEFTERİ'NİN ŞEKİL VE MUHTEVA AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Divan-ı Hümayûn defterleri arasında Sivas Ahkâm defterlerinin sayısı 36 adettir. Bu defterler 1742-1908 tarihleri arasını kapsamaktadır. Bu tezin konusunu 2 numaralı Sivas ahkâm Defteri'nde kayıtlı olan hükümler oluşturmaktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde A_{DVNSAHK _SS __d_ 00002 seri numarasıyla kayıtlıdır. Bu defterin ebadı 43x15 cm'dir. ciltli ve ebru desenlidir. Sayfalar rakam usulü ile numaralandırılmıştır. Bu tezde 111 sayfa numaralandırılmıştır. İncelediğimiz 2 numaralı Sivas Ahkâm defterinin 50-111 sayfaları arasındaki toplam hüküm sayısı 225 adettir. Sadece (SAD 2: 51/1) ve (SAD 2:78/3) numaralı hükümler “sehv olunmuştur” bu yüzden toplam sayıya dahil edilmemiş ve değerlendirmeye alınmamıştır. Her sayfadaki hüküm sayısı 2-5 arasında değişmektedir. Sayfa sonuna gelen hükümlerin çoğu sayfaya sığması için çapraz kaydedilmiştir. Hükümler bazen bir dua ile başlamıştır. Mesela; (SAD 2:111/1) ”el-Hâcc İsmail Çavuş zîde kadruhu gelüp.....” gibi. Genellikle hükümlerde hüküm yazılan kişinin görevi ve görev yeri belirtilmiştir. Mesala (SAD 2:66/4) “Merzifon ve Amasya kâdîlarına Amasya sancağı mütesellimine hüküm..” veya (SAD 2:96/1) “Divriği kâdîsına ve Kuruçaylı Şehsuvarzâde Süleyman’a hüküm..” vb. Ayrıca her hükümden sonra tarih atılmıştır. Fakat bu tarihlerde Evâil (1-10), Evâsıt (11-20) ve Evâhir (20-30) şeklinde günler yazılıp arkasından ay ve tarih yazılmıştır. Mesala (SAD 2:55/1) “Fi evâil-i Z sene 1157” gibi. Bu Sivas ahkâm defterinde “divâni” yazı çeşidi kullanılmıştır.

2.1. HÜKÜMLERİN KATEGORİK DAĞILIMI

Tablo:1.3. 2 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'ndeki Hükümlerin Kategorik Dağılımı (s.50-111)

Kategori	Hüküm Sayısı	Yüzde %	Referans
1- Alacak Verecek Davaları	27	12	56/3;57/3;58/2;63/2;63/5;64/3;65/2;68/1; 68/2;70/1;70/3;71/5;71/6;83/3;

			84/3;86/2;89/1;92/2;;95/1;96/3; 98/2;98/3;100/3;106/3;107/3;110/2;87/1
2- Has, Tımar, Zeamet İltizam, Malikane, Gelirlerine Müdahale ile İlgili Hükümler	28	12,4	59/2;61/2;63/4;65/3;73/1;73/2;75/1;81/1; 81/2;82/1;84/1;88/2;88/3;88/4;89/4; 94/1;95/2;96/2;100/1;100/2; 102/1;102/3;105/1;107/2;111/1;54/2;62/1;92/4
3-Vergi Tahsili, usulsüz vergi toplama ve vergi muafiyeti İle İlgili Konular	32	14,22	58/3;60/4;62/3;62/4;67/1;74/4;75/2;76/2; 76/3;80/1;82/3;84/4;88/1;90/4;91/2;91/3; 97/2;97/3;98/1;101/4;104/2;105/3;109/1; 109/2;111/4;85/3;63/3;108/1;108/2;108/4; 109/4;76/5
4-Miras, Veraset, İntikal, Vasi İle İlgili Konular	25	11,11	50/3;53/3;55/2;56/2;64/1;64/2;68/3;69/1; 70/2;71/1;71/2;71/3;72/2;75/3;78/2;90/5; 92/1;95/3;97/4;98/4;106/4;101/1;108/3; 71/4;103/3
5-Adam Öldürme ve Yaralama İle İlgili Konular	10	4,44	50/2;52/2;53/2;60/3;80/2;89/3;101/3;80/3; 85/1;85/2
6-Para ve Mal Gasbı, zorlama, Tehdit, zulm, Saldırı İle İlgili Konular	26	11,55	51/4;53/1;53/4;56/1;66/2;66/3;66/4;69/2; 74/1;79/4;83/2;86/1;90/1;90/2;91/4;93/2; 93/3;110/1;70/4;92/3;77/1;77/3;111/2;109/3; 106/2;104/1
7-Arsa, toprak, bağ ve Emlak Zaptı İle İlgili Konular	9	4	55/5;57/2;60/1;69/3;75/5;91/1;99/2;102/2;57/4
8-Eşkiyalık İle İlgili Konular	7	3,11	51/2;55/3;93/1;96/1;99/3; 110/3; 83/1
9-Bağ ve arazi suyu, değirmen suyu kesme ve değirmen ile ilgili konular	5	2,22	51/3;73/3;73/4;101/2;58/1
10-Rüşvet ve Haksız Kazanç, zimmete para ve mal geçirme	4	1,77	63/1;76/1;81/3;111/3
11- Vakıfla İlgili Konular	38	16,8	87/2 ;50/1;66/1;74/2;74/3;77/4;89/2;99/1; 50/4;78/1;79/3;54/1;56/4;62/2;72/1;78/3; 79/1;79/2;81/4;84/2;87/3;103/1;106/1; 107/1;103/4;96/4;97/1;55/4;105/2;59/1;65/4; 56/5;57/1;94/3;104/3;58/4;85/4;82/2;

12-Diğer Konular	14	6,22	55/1; 60/2;61/1;65/1;75/4;76/4; 77/2;80/4; 86/3; 90/3;94/2; 95/4; 106/5;52/1
Toplam	225	100	

2.2. HÜKÜMLERİN İÇERİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

2.2.1. Alacak Verecek Davaları

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde 27 adet alacak-verecek davalarına dair hüküm bulunmaktadır. Bunlar içinde borçluların borcunu ödemede gevşek davranmasına dair 12 adet şikayet bulunmaktadır. Örneğin; Çorum kazasından Muharrem adlı kişinin genel harcamalar için ayândan Abdülbakizade Hızır Ağa, Hacı Ömer ve Sekekcizade İbrahim Efendiye 535 kuruş borç vermiştir. Fakat vermiş olduğu bu parayı talep ettiğinde bu kişilerin parayı ödemek istememesi üzerine şikayette bulunmuştur.²⁷; Tokat kazasından hassa silahdarı Mustafa ve Kethuda Ali'nin uhdelerinde bulunan mukataadan 5000 kuruş alacakları olduğunu ve Ahmet ile Hasan adlı kişilerden bu alacaklarını istediklerini; ancak Hasan'ın vefat ettiği ve 5000 guruşu Ahmet adlı kişinin vermek istemediği ifade edilmiştir.²⁸; Tokat'tan yorgancı el-Hâcc Hüseyin'in yine Tokat sakinlerinden Gök Ali Ağa'dan 30 kuruş alacağını alamaması²⁹; Bozok kazasından Hasekibaşı el-Hâcc Mehmet'in, Bozok mütesellimi el-Hâcc Mustafa'dan 1500 kuruş alacağını alamaması³⁰; Ladik kazasından sâdât-ı kiramdan Seyid Mehmet, Seyid Yahya, Şeyh Osman, Hüseyin, Ahmet ve Mustafa adlı kişiler, şehir kethüdası Mustafa, Hacı Ali, Süleyman ve Halil adlı kişilere yapacakları masraflar için 1200 kuruş verdikleri, ancak bu parayı talep ettiklerinde kişilerin parayı ödemek istememesi³¹; Selmanlı kazasının Bektaşlı köyünden Abdurrahman'ın yine aynı köyden Durmuşoğlu Ahmet'ten 1600 kuruş alacağını alamaması³²; İstanbul'dan Seyid el-Hâcc Hasan'ın, Sonisa kazasının Şeyhlü köyünden bazı kişilerden 262 kuruş alacağını alamaması ve bu kişilerin köyden Canik kazasına

²⁷ SAD 2, 58/2.

²⁸ SAD 2, 68/1.

²⁹ SAD 2, 70/1.

³⁰ SAD 2, 70/3.

³¹ SAD 2, 86/2.

³² SAD 2, 96/3.

fırar etmesi³³; Tokat'tan Nikfos ve Matos adlı zimmilerin, Tokat voyvodası olup Sivas'ta ikamet eden Seyid Ahmet'ten alacakları olan 259 kuruşu alamaması³⁴; Divriği kazasından Hüseyin'in yine Divriği kazasından Mehterhanoğlu Mustafa ve köle Süleymandan ayrıca Divriği kazasına bağlı Mezen ve Eğrek köylülerinden bazı kişilerden alacaklarını alamaması ayrıca bu kişilerin askere gitme durumlarının olması³⁵; Sivas'ta vakıf mütevellisi, vakfolunan paranın 1300 kuruşunu yine aynı kazadan Sivasizâde Ahmet'ten alamaması³⁶; Ladik kazasından El-Hâcc Mustafa'nın vekil tayin ettiği Süleyman adlı kişinin yine aynı kazadan Seyid Abdurrahman ve ona kefil olan babası Halil Beşe'den 450 kuruş alacağını alamaması³⁷; Merzifon'da Mehmet adlı kişinin Osman'ın borcunu ödemediği firar etmesi³⁸; Türkmen taifesinden Pehlivanlıoğlu cemaatinden Vahid adlı kişinin Hasan'dan tahsil edilecek olan para için Veli'yi vekil tayin etmesi ve Hasan'ın borcu ödemediği halde ödedim iddiasında bulunması defterde geçen diğer şikayetlerdir.³⁹

Alacaklının ödenmesi gereken borçtan fazlasını istemesine dair 6 adet şikayet bulunmaktadır. Bunlar: Zile kazasından Durmuş adlı sipahinin Ulusu tekyenişi Hüseyin Ağadan, 10 kuruş aldığı ve bunun 9 kuruşunu ödediği aynı zamanda 1 kuruşuda ödemeye razıyken Hüseyin Ağanın buna razı olmayarak herbir sene için tütün üzerinden faizini istemesi dava konularından biridir⁴⁰; Amasya kazası Köyceğiz mahallesinden sâdât-ı kiramdan Seyid Abdalbaki'nin Ahi Sadettin mahallesinden Hikmet Ahmet Efendi ile aralarında alacak-verecek meselesi kalmadığı ancak Hikmet Ahmet'i alacak iddiasıyla rahatsız etmesi üzerine Ahmet'in Hikmeti şikayeti söz konusudur⁴¹; Sivas kazasından Begos adlı zimmi Kesper adlı zimmiye 700 kuruş borcunun tamamını ödediği ancak Kesper'in 300 kuruş daha alacak iddiasıyla Begos adlı kişiyi rahatsız etmesi⁴²; Amasya kazasından kör Mehmet ve deli Mahmut adlı kişilerin bir olup el-Hacc Osman ve el-Hacc İbrahim'den fazla para istemeleri⁴³; Sivas kazası Akdeğirmen mahallesinden Mustafa,

³³ SAD 2, 98/2.

³⁴ SAD 2, 98/3

³⁵ SAD 2, 100/3.

³⁶ SAD 2, 106/3

³⁷ SAD 2, 107/3.

³⁸ SAD 2, 87/1.

³⁹ SAD 2, 71/5.

⁴⁰ SAD 2, 56/3.

⁴¹ SAD 2, 110/2.

⁴² SAD 2, 63/5.

⁴³ SAD 2, 64/3.

Hacı, Ali, Osman ve Bekir adlı şahısların kurmuş olduğu mal şirketinden Karabet adlı zimminin alacak iddiası⁴⁴; Çorum'da Mustafa paşa hanına penbe tüccarları getirdikleri mal için belli miktarda para vermeye razıyken vakıf mütevellisinin buna kanaat etmemesi diğer dava konularıdır.⁴⁵

Alacaklının vefatı üzerine varislerin borcu talep ettikleri halde parayı alamamasına dair 2 adet şikayet bulunmaktadır. Bunlar: Kazabad kazasına bağlı Çiftlik Üreği köyünden Hacı Mehmet'in Ovacık, Çaylı ve Kandıraz Tatar köylülerinden Hamid, (boş), (boş) ve (boş) kişilere borç olarak vermiş olduğu sim hançer, bir miktar para ve emvâl eşyayı alamadan vefat etmesi üzerine annesi Emine borcu talep etmiştir⁴⁶; Arapkir kazası Huruc köyünden Süleyman bey'in yine aynı kazadan Benli ve kardeşi Boyacı Bağdasar adlı zimmiden alacağı 90 kuruş'u almadan vefat etmesi üzerine varislerin borcu talep etmeleri için şikayette bulunmuştur⁴⁷.

Alacaklının vekil yoluyla parasını tahsil etmesi ancak alacaklının tekrar alacak iddiasında bulunmasına dair 1 adet şikayet bulunmaktadır: İlbeğli kazasına bağlı Durdulu köyünden İsmail adlı kişinin Sivas'ta ikamet eden İbrahim adlı kişiye olan borcunu İbrahim'in vekil tayin ettiği kardeşi Selim'e verdiği fakat İbrahim'in tekrar alacağı olduğunu iddia etmesi bu davanın konusu olmuştur.⁴⁸

Alacaklının borçludan alacağını tahsil etmesi ancak bir diğer kişinin çıkıp ödenen malın kendisine ait olduğunu iddia etmesine dair 1 adet şikayet bulunmaktadır: Canik sancağından El-hâcc Mehmet'in Çarneci Ahmet'ten alacağını tahsil ettiği fakat (boş) kişi ortaya çıkarak Çarneci Ahmet'in vermiş olduğu malın kendisine ait olduğunu iddia etmiştir⁴⁹.

Borçlunun borcunu ödemediği vefat etmesi üzerine varislerin borcu ödemek istememesine dair 1 adet şikayet bulunmaktadır: İçil sancağı Aylakabad yakınında bulunan Kavalalı çiftlikten Abdurrahman adlı kişinin yine aynı kazada Sunullah

⁴⁴ SAD 2, 68/2.

⁴⁵ SAD 2, 84/3.

⁴⁶ SAD 2, 65/2.

⁴⁷ SAD 2, 89/1.

⁴⁸ SAD 2, 71/6.

⁴⁹ SAD 2, 57/3.

Paşazâdeden 300 kuruş alacağını tahsil edemediğinden Sunullah Paşazâdenin vefat ettiğini varislerinde borcu ödemek istemediğinden şikayet sözkonusu olmuştur⁵⁰.

Borçlunun alacaklıya borcunu ödemesi ancak alacaklının vefatıyla varislerin tekrar borçludan alacak iddiasında bulunmasına dair 1 adet şikayet bulunmaktadır: Sivas kazasından Mustafa adlı kişinin Sivas kazasına bağlı Budaközü nahiyesi Sungurlu köyünden Ahmet Ağaya borcunu ödediği ancak Ahmet Ağanın vefat etmesi üzerine varislerinin tekrar alacak iddiasında bulunduğu bu davada ifade edilmektedir.⁵¹

Borçlunun borcunu ödedikten sonra vefat etmesi üzerine alacaklının ödemedi iddiasında bulunmasına dair 2 adet şikayet bulunmaktadır: Amasya kazasından Osman adlı kişinin babası şehir kethüdası olan El-Hâcc'ın vefat etmeden zimmetindeki tüm akçeleri teslim ettiğini ancak mutagallibeden olan Beyzâde İbrahim Ağanın Osman'ın 430 kuruşuna el koyması⁵²; Sivas'ta Ağayık adlı zimminin borcunu ödedikten sonra vefat ettiği ve İstanbul'dan taşcıoğlu Mihail'in Ağayık'ın oğlu Aprilden borcu tekrar istediği belirtilmiştir.⁵³

2.2.2. Has, Tımar, Zeamet, İltizam, Malikane, Gelirlerine Müdahale ile İlgili Hükümler

Tımar, kelime anlamı olarak bakım demektir. Tımar sistemi, Osmanlı devletinin askeri, idari ve ekonomik yapısının temelini oluşturmuştur.⁵⁴Tımar sistemi, Osmanlı toprak düzeninin de temelidir. Savaşta başarı göstermiş kumandanlara ve yüksek dereceli memurlara hizmetleri karşılığı verilmiştir.⁵⁵Yıllık geliri 3 bin ile 20 bin akçe arasındadır. Zeamet ise yıllık geliri 20 bin ile 100 bin akçe arasında ve haslar ise 100 bin akçenin üzerindeki gelirlerden oluşmuştur. Osmanlı devleti fethettiği bölgede hemen tahrir işlemini uygulamıştır. Tahrir işlemini tahrir emini ve katipleri yapmıştır⁵⁶. Tahrir, ayrıntılı olarak Mufassal adlı defterlere kaydedilmiştir. Sadece köy adları ve yıllık gelirin kaydedildiği İcmal defteri mevcuttur. İki tahrir arasındaki günlük kayıtlar ise Ruznamçe

⁵⁰ SAD 2, 95/1.

⁵¹ SAD 2, 83/3.

⁵² SAD 2, 92/2.

⁵³ SAD 2, 63/2.

⁵⁴ Halil, İnalçık, "Tımar", **DİA**, C.41, İstanbul 2012, ss.168-173.

⁵⁵ Halil, Çin, **Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1985, s.755.

⁵⁶ İlber, Ortaylı, **Türkiye Teşkilat ve İdari Tarihi**, 3.Baskı, Cedid Neşriyat, Ankara 2008, s. 124- 130.

defterine kaydedilmiştir⁵⁷. 2 numaralı Sivas ahkâm defterine bakıldığında hükümlerde “...defterhane-i amiremde mahfuz ruznamçeyi hümayun ve defteri icmal ve mufassala müracaat olundukda..”tabirlerinin geçmesi Ruznamçe, İcmal ve Mufassal defterlere bakılarak davaların çözümünün gerçekleştiği görülmektedir.

İltizam sistemi ise arazinin işletme hakkının mültezim adı verilen kişilere ihale yolu ile üç yıllığına verilmesidir. Ayrıca bedelin bir kısmı peşin olarak alınır, kişi iltizam bedelini ödeyemezse malına el konulur, mal borcu ödemekte yeterli olmazsa kişi hapsedilirdi. 17.yüzyıldan sonra uzun süren savaşlar ve bu savaşların kaybedilmesi yeni çözüm yollarının aranmasına sebep olmuştur. Yeni vergiler, müsadere gibi uygulamalarda bu açığı kapatamayınca iltizamlar kişilere ömür boyu satılmaya başlanmıştır. İşte bu sistemede malikane sistemi adı verilmiştir.⁵⁸

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde has, zeamet, tımar, iltizam ve malikane gelirlerine ait 28 adet hüküm bulunmaktadır. Bunların 1 tanesi has, 6 tanesi zeamet, 15 tanesi tımar, 1 tanesi iltizam ve 5 tanesi malikane gelirlerine ait hükümlerden oluşmaktadır. Has gelirine müdahale ile ilgili şikayet 1 adettir. Sivas kazasına bağlı Berrak köyü has gelirinin mültezimi olan Mustafa, köylünün ziraat yapmadan başka bir köyün toprağında ziraat yapmasının kanuna aykırı olduğunu divan-ı hümayuna bildirmiştir⁵⁹.

Zeamet gelirine müdahaleler çeşitlilik göstermektedir. Bunlar: Bozok sancağının Akdağ nahiyesine bağlı İsabeylü köyünün 58235 zeamet geliri dergah-ı mualla müteferrikalarından Mahmut’un tasarrufunda olduğu, ayrıca kanun gereği Akdağ nahiyesinin Öğünkavak mezrasının 1000 akçelik öşrü sınırlar dahilinde olmasına karşın, Gürcüköprüsü, Karbansaray ve Beriyye vakfi mütevellisi el-Hâcc Ebubekir ve Seyyid Ali’nin bu yerlerin Kayseri sancağına bağlı olduğunu iddia edince şikayet sözkonusu olmuştur⁶⁰;Canik sancağının Erim nahiyesine bağlı Şeyh Alaaddin köyünün zeameti zuemâdan Salih’in tasarrufunda olduğu, fakat köylünün öşrünü vermekte sıkıntı yaratması şikayet konusu olmuştur⁶¹;Trabzon ve Amasya sancağına bağlı Of ve başka nahiyeler ve Bulak gibi köylerin dergah-ı muallâm çavuşu Mustafa Çavuşun tasarrufunda

⁵⁷ **Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, 2010, s. 97-98.

⁵⁸ Ekmeleddin, İhsanoğlu, **Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi**, C.1, İstanbul 1994, s.543-546

⁵⁹ SAD 2, 75/1.

⁶⁰ SAD 2, 61/2.

⁶¹ SAD 2, 88/2.

olduğu 62847 akçe tasarrufunda olan zeamet gelirine, Bergun nahiyesine bağlı Ulgur karyesinin 8000 tımar geliri Ali adlı kişiden Mustafa Çavuşa tevcih olunmuştur. Fakat eşirradan bazı kişilerin ortaya çıkıp seraskerlere tezkere edildiğini iddia edip gelire el koymuşlardır⁶²; Sivas kazası dergah-ı muallâm çavuşlarından el-Hâcc İsmail'in yine Sivas'ta ikamet eden Seyid Ali ve el-Hâcc Osman adlı kişilerle ortak olup, kendisine ait zeamet gelirinden 1900 kuruşa Seyid Ali'nin el koyması⁶³; Arapkir kazası dergah-ı muallâm çavuşlarından Bektaş'ın tasarrufunda bulunan Dağabad, Mastamur karyelerinin 33150 akçe zeamet geliri olduğu, bu paranın bir miktarı cami, medrese ve mescid gibi yerlere ayrıldığı ancak vakıf mütevellisinin buna kanaat etmeyip Bektaş'ın tasarrufunda bulunan zeamete zorla el koyması⁶⁴; Tokat kazası dergah-ı muallâm çavuşlarından el-Hâcc İsmail çavuşun tasarrufunda bulunan Sivas ve Amasya sancağına bağlı Meşhedabad, Salur karyelerinin 64528 akçe zeamet geliri olduğu, Tokat voyvodalığına öşrü mahsulünü getirdiğinde kendisinden kanuna aykırı olarak bâc-ı bazar resmi alınması diğer şikayetlerdir⁶⁵.

Tımar gelirlerine müdahaleler ise şöyledir: Bozok sancağının Karadere nahiyesine bağlı Mehvacık Kışla köyünün 5420 akçe tımar geliri, Tuz Hasan köyünün 7800 tımar geliri ve Şehriyaroğlu köyünün 35890 zeamet geliri el-Hâcc Kefevi'ye tevcih edilmiş, fakat zeamet ve tımar subaşları ile voyvodalar bu gelire kanuna aykırı olarak el koymuştur⁶⁶; Çorum sancağına bağlı Kirlioğlan köyünün tımar geliri Yusuf adlı sipahinin tasarrufunda iken Osmancık kazasından Abdi Beşe'nin Yusuf adlı sipahinin tımar gelirine el koyması⁶⁷; Sivas sancağının Sorgun nahiyesine bağlı Hubuca köyü tımarı Seyid Ahmet'in tasarrufunda iken, zorba kişiler ve subaşının Seyid Ahmet'in tımar gelirine el koyması⁶⁸; Kazabad kazasına tabi Merlis köyü tımarı Abdullah sipahinin tasarrufunda olup, (boş) köyü sipahisinin ortaya çıkıp köylü ile birlikte o yerlerin kendisinin beratlı tımarı olduğunu iddia etmesi⁶⁹; Canik sancağının Erim nahiyesine tabi Hasbahçe köyünün 13610 akçe tımar geliri İbrahim sipahinin tasarrufunda olup, Kilisa köyünün 500 akçe

⁶² SAD 2, 100/1

⁶³ SAD 2, 102/3.

⁶⁴ SAD 2, 107/2.

⁶⁵ SAD 2, 111/1.

⁶⁶ SAD 2, 59/2.

⁶⁷ SAD 2, 63/4.

⁶⁸ SAD 2, 65/3.

⁶⁹ SAD 2, 73/2.

geliride yine İbrahim sipahiye aitken, Ayvacık serdarı Ömer'in kilisa köyünün gelirinin vakıf olması için berat ettirmesi ve mahsule, rüsuma zorla el koyması diğer dava konularıdır⁷⁰; Canik sancağının Kavak nahiyesine bağlı Allam köyünün 7200 akçe tımar geliri Mustafa adlı kişiye ait olduğu ve Mustafa'nın tımarını bırakıp firar etmesi üzerine sipahi Ahmet'e tımar tevcih olunmuştur. Ancak kavak nahiyesinden Mehmet adlı kişinin ortaya çıkıp Mustafa'nın kendisinin hizmetkarı olduğunu iddia ederek bu tımar gelirlerine cebren el koyması⁷¹; Sivas sancağının Artıkabad nahiyesinin Sarı Hüseyin köyünün 7300 akçe tımar tasarrufunun sipahi Ali'ye ait olduğu ancak Mehmet ve Murat adlı kişilerin burası malikane gelirimiz diye altı seneden beri burayı zaptetmeleri⁷²; Amasya sancağının Gediklan nahiyesine tabi Uluş köyünün 5000 akçe tımar tasarrufunun Mehmet sipahiye ait olduğu, Osman adlı kişinin tımar gelirini zapt etmesi⁷³; Canik sancağının Satılmış nahiyesine bağlı Hurican köyünün 14900 akçe tımar tasarrufu Mehmet sipahiye ait olup, ayrıca Dolukilisa ve Rum nahiyesine tabi Çardak köylülerinin öşür vermemesi⁷⁴; Canik sancağının Satılmış nahiyesine bağlı Bac-ı Küçük köyü 38775 akçe zeamet tasarrufu İbrahim'e, Erim nahiyesinin Muhyiddin köyü 30499 akçe zeamet tasarrufu Salih'e ve Erim nahiyesinin Hasbağçe köyü 13610 akçe tımar tasarrufu sipahi İbrahim'in tasarrufunda olup, adı geçen köylerin gelirlerine voyvoda, ayan ve ehl-i örfün müdahale etmesi⁷⁵; Canik sancağı Bafra nahiyesine tabi Çiftlik köyünün 13550 akçe tımar tasarrufu sipahi Mehmet'e ait olup yine Erim nahiyesine tabi Eyyub köyünün 1600 akçe geliri de Mehmet'e ait olup, ayrıca Sivas sancağı (boş) nahiyesine bağlı Katay köyünün 9600 akçe geliri de Süleyman'a ait olduğu ancak Süleymanın buna kanaat etmeyip Eyyub köyünün gelirine de el koyması⁷⁶; Arapkir kazasının (boş) nahiyesine bağlı (boş) köylerin tımar gelirleri İbrahim, Hasan, Mahmut, Ahmet, Bektaş ve Ebubekir adlı sipahilerin tasarrufunda olduğu ancak bu köylerdeki reyanın askeri çiftliklere, kasaba ve kuralara göç etmesi ve sipahilerin köylünün tekrar eski köyelerine iskan ettirilmesini istemesi⁷⁷; Amasya sancağı Gedağra nahiyesi Eyledik köyünün 4699 akçe tımar geliri Halil'in tasarrufunda olup ayrıca malikane gelirinin yarısı Şeyh Ahmet zaviyesi vakfına ve divani

⁷⁰ SAD 2, 81/1; 92/4.

⁷¹ SAD 2, 81/2.

⁷² SAD 2, 82/1.

⁷³ SAD 2, 84/1.

⁷⁴ SAD 2, 88/3.

⁷⁵ SAD 2, 88/4.

⁷⁶ SAD 2, 94/1.

⁷⁷ SAD 2, 95/2.

gelirinin yarısı ise Mahmut'a aitken bu gelirleri toplamakla görevli memurların köylüden daha fazla mal talep etmesi⁷⁸; Arapkir kazası Abad nahiyesine bağlı İnce köyünün yedi bin akçe tımar geliri Mehmet adlı şahıstan Osman'a tevcih olduğu halde Abdullah adlı kişinin oğlu Ömer'e ait olduğunu iddiası konularında defterde şikayet olarak yer bulmaktadır⁷⁹.

İltizam gelirine müdahale ile ilgili şikayet 1 adettir. Divriği sancağı Kesme nahiyesine tabi Remare ve Turşu köylerinin iltizam geliri İbrahim'e ait olduğu halde başka kişilerin çıkıp buranın gelirlerini zapt ettiğini söyleyerek şikayet etmiştir⁸⁰.

Malikane gelirine müdahale ile ilgili şikayetler 5 adettir. Bunlar: Çorum sancağının Divanbayır nahiyesine bağlı Saltuk köyünün beş sehm geliri, Çavşar köyünün dörtbuçuk sehm geliri ve Yunus köyünün dörtbuçuk sehm geliri Melek Zeynel'in tasarrufunda olup, Osmancık kasabasından Mustafa'nın Saltuk köyünün 5 sehminin Şeyh Mustafa vakfına aittir iddiasında bulunması⁸¹; Sivas sancağı Uğurviran, Kalacık, Kurtkorusu ve Karacaviran'a tabi Öğürmez mezralarının malikane geliri 5 sehm olup, bunun bir buçuk sehmi Şeyh Kurban vakfına, 3 sehmi Mirza Çeribaşına, buçuk sehmi ise Molla Ebubekir, Ömer, Abdullah ve Ali adlı kişilere tevcih olunmuş; ancak Seyyid Osman, Seyyid Ömer adlı kişilerin tevcih olunan buçuk sehmden hak iddia etmesi⁸²; Sivas sancağı Zile kazasına bağlı Özikavağı nahiyesinin Hisarözü köyünün malikane geliri Melek Mehmet, Emir Hasan ve bir miktarı ise Medine-i Münevvere vakfına ait olup, Mehmet'in hissesine aid olana kanaat etmeyip Medine-i Münevvere vakfına ait olana el koyması⁸³; Divriği kazasına tabi Göresin köyünün malikane geliri Hacı Ahmet'e ait olup, köy ahalisinin Hacı Ahmet'in uzun süredir mahsullerine el koyup kendilerine zulm ettiğini iddia etmeleri üzerine şikayet edilmiş ve deftere kaydedilmiştir⁸⁴.

⁷⁸ SAD 2, 102/1.

⁷⁹ SAD 2, 96/2.

⁸⁰ SAD 2, 73/1.

⁸¹ SAD 2, 54/2.

⁸² SAD 2, 62/1.

⁸³ SAD 2, 100/2.

⁸⁴ SAD 2, 89/4.

2.2.3. Vergi Tahsili, usulsüz vergi toplama ve vergi muafiyeti İle İlgili Konular

Osmanlı devletinde ekonominin en önemli kaynağı olan vergiler; şer'i ve örfi olarak ayrılmıştır. Şer'i vergiler: Zekat, âşar, haraç ve cizye'dir⁸⁵. Örfi vergiler (tekâlif-i örfiyye) ise padişahın fermanlarla belirttiği vergilerdir. Bu vergiler sipahi tarafından toplanan ve sürekli bir gelir kaynağı oluşturan vergilerdir. Bu vergiler: çift resmi, ispenç, gibi vergilerdir.

Âşar/Öşür Vergisi: Müslüman reayanın ürün miktarı üzerinden 1/10 oranında sipahiye verdiği vergidir. 17. Yüzyıldan sonra âşar vergisi mültezimler tarafından toplanmıştır. Bu uygulama halkın zor durumda kalmasına sebep olmuş ve Cumhuriyet döneminde kaldırılmıştır⁸⁶.

Haraç: Fetihden sonra gayrimüslim halka bırakılan arazi üzerinden alınan 1/10 ile 1/2 oranındaki vergidir⁸⁷.

Cizye: Gayrimüslim erkeklerden alınan baş vergisidir. Bu verginin miktarı kişinin maddi durumuna göre değişiklik göstermiştir. Zengin (ala), orta(evsat), fakir(edna) olarak ayrılmıştır⁸⁸.

Çift Resmi: Müslüman köylüden alınan bir çift yeri vergisidir. Bir çiftin yarısı olan araziye nim çift adı verilmiştir. Bazı gruplar mücerred, kara ve caba gibi bu vergiden muaf tutulmuşlardır. Mücerred; Bekar köylü olup bazı yerlerde 6 akçe bazı yerlerde ise hiç vergi vermeyenlerdir. Kara; Yarım çift araziden daha az arazisi olan köylülerdir. Caba; Hane reisinin bekar ve topraksız oğludur⁸⁹.

İспенç:Hıristiyan köylüden alınan örfi vergidir.Fatih kanunnamesinde erkeklerden alınan 25 akçe baş vergisi olarak belirlenmiştir⁹⁰.

Tekâlifi şakka ise şer'i özelliği olmayan vergilerdir. Bunlar; bad-ı hava, tapu resmi, cerimeler, resmi arûsane ve nelbeha vergileridir.

Avarız Vergileri: Olağanüstü şartlarda alınan vergilerdir. Nüzul bedeli, sürsat bedeli, işтира bedeli, imdad-ı seferiyye vb. vergilerdir⁹¹.

⁸⁵ İlber, Ortaylı, **Türkiye Teşkilat ve İdari Tarihi**, 3.Baskı, Cedid Neşriyat, Ankara 2008, s. 134.

⁸⁶ İlber, Ortaylı, a.g.e, s. 134.

⁸⁷ İlber, Ortaylı, a.g.e, s. 135.

⁸⁸ İlber, Ortaylı, a.g.e, s. 136.

⁸⁹ İlber, Ortaylı, a.g.e, s. 138.

⁹⁰ İlber, Ortaylı, a.g.e, s. 139.

⁹¹ İlber, Ortaylı, a.g.e, s. 140

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde vergi usulsüzlüklerine dair 32 adet şikayet bulunmaktadır. Bunların bir kısmı haksız yere talep edilen vergilerden oluşmaktadır. Bunlar: Arapkir kazası Dagabad nahiyesi Bağlahakir köylüleri tımarlı sipahiye resm-i çift, öşür, resm-i bennak, resm-i giyah, resm-i kavak vergisini vermeye razıyken, tımarlı sipahinin daha fazla vergi istemiştir⁹²; Amasya kazası Bozahane mahallesinde ikamet eden Aleksan ve Nebahat adlı kişilerin avarız vergilerini verdiklerleri halde bazı kişilerin zor kullanarak daha fazla akçe istemeleri⁹³; Ladik kazasına bağlı Kızıoğlu köyü ahalisinin avarız, imdad-ı hazariyye gibi vergileri verdikleri halde ayânlık iddiasında bulunanların daha fazla akçe istemesi⁹⁴; Sivas sancağı Sorgun nahiyesine bağlı Hobuca köyü tımarlı sipahisi Seyyid Ahmet'in 10400 akçe tımarının öşür vergisini ahali verdiği halde, Osman Paşa vakfının mütevellisi ve Şeyhleriyle bir olup bu tımar gelirinin vakfa ait olduğunu iddia etmeleri⁹⁵; Sivas sancağı İskender Bey köylüleri kanunun gerektirdiği öşür vergisini voyvodaya tamamen verdikleri halde, daha fazla öşür talep edilmesi⁹⁶; Gümüş kazasına bağlı Fariha ahalisinin 600 akçe resm-i kamış vergisinin geliri Trabzonda Hatuniye imaret vakfına ait olup, Vakfın mülteziminin daha fazla vergi talep etmesi⁹⁷; Sivas kazasına bağlı Peremet köylüleri aşâr-ı şeriyye vergisini verdikleri halde, subaşı ve zaimin daha fazla akçe istemesi⁹⁸; Zile kazasına bağlı tevâbi köylüleri serbest oldukları halde, Cirid, Göçanlı beyleri ve ehl-i örf taifesi birlikte olup rüsum-ı serbestiyeye müdahale etmeleri⁹⁹; Merzifon kazası Dervişândan Hızırlık tekkesinin tekyenişleri Ali, Mehmet adlı kişilerin üzerlerine ait emlak ve yerleri olmadığı halde, ahalinin ve ayânların birlikte olup tekalif vergisi istemeleri¹⁰⁰; Amasya sancağı Argun nahiyesine bağlı Çayırköy köylülerinin resm-i bennak gibi vergileri verdikleri halde sipahinin zorla daha fazla vergi talep etmesi¹⁰¹; Amasya sancağı Gümüşabat kazası ahalileri avarız, imdad-ı hızarıyye ve seferiyye vergilerini verdikleri halde, mutasarrıf Osman'ın 600 süvari ile birlikte ahaliden daha fazla akçe alması¹⁰²; Sivas kazası kapı kethüdası Osman Paşa'ya Veli

⁹² SAD 2, 60/4.

⁹³ SAD 2, 62/4.

⁹⁴ SAD 2, 63/3.

⁹⁵ SAD 2, 67/1.

⁹⁶ SAD 2, 74/4; 80/1.

⁹⁷ SAD 2, 82/3.

⁹⁸ SAD 2, 91/3.

⁹⁹ SAD 2, 97/3.

¹⁰⁰ SAD 2, 101/4.

¹⁰¹ SAD 2, 104/2.

¹⁰² SAD 2, 105/3.

Paşa'dan tevcih olan has köyleri gelirine Veli Paşa'nın müdahale etmesi¹⁰³; Gümüş kazasına bağlı Hacı köylüleri üzerlerine düşen avarız vb. vergileri ödedikleri halde Berber Mustafa, Abdullah, Katip Mehmet ve Halil'in birlikte olup daha fazla akçe istemeleri¹⁰⁴; Sivas kazasının (boş) nahiyesine bağlı Maçka köyü sipahisinin ahalinin resm-i bennak vergisini verdiği ancak (boş) köyü sipahisinin bu köyün vergisinin kendisine ait olduğu iddiasında bulunması¹⁰⁵; Taşabat kazasına bağlı Değirmen köyünde ikamet eden Osman, İbrahim ve (boş) kişiler kendi köylerinden kalkıp Mediha köyüne göç etmişler ve yükümlülükleri olan rüsum-ı raiyyetleri eski köylerinde verdikleri halde Mediha köyünde tekrar vergi istenmesi¹⁰⁶; Selmanlı sagîr kazasına bağlı Bektaşî köyünde ikamet eden Mehmet adlı kişi kendi köyünden kalkıp 10 yıl önce Bozok kazasına bağlı (boş) köyüne iskan eylemiş ve Avarız hanesine kayıt olduğu halde köy zabitanın buna razı olmaması¹⁰⁷; Osmancık kazasından Hüseyin yeniçeri adet-i ağnam vergisini memura ödediği halde kendisinden haksız olarak hüddamiye ve çubuk akçesinin istenmesi defterdeki şikayet konularıdır¹⁰⁸.

Vergi ödemekten kaçmak isteyen reayaya dair 5 adet şikayet bulunmaktadır. Bunlar: Gümüş kazası Hacıköyü'ne bağlı ehl-i zimmet köylüleri hisselerine düşen tekâlifi vermeye razıyken, Müslüman köylünün hisselerine düşen vergiyi vermek istememeleri¹⁰⁹; Sivas sancağı Nıksar nahiyesine bağlı Kadılı köyünün zeameti defter-i hakani katibi şakirtlerinden Ömer Rüştü'ye ait olup subaşının resm-i çift ve resm-i ispenç vergisini istediğinde ahalinin bunu vermek istememesi¹¹⁰; Canik sancağı Satılmış nahiyesi Demirci köyünün tımarlı sipahisinin köylüden öşür vergisini alamaması¹¹¹; Sivas kazasının Zara köyü Mültezimi köylüden resm-i ispenç vergisini istediğinde köylünün ödemek istememesi bu konudaki şikayetlerdir¹¹².

Raiyet rüsumundan muaf olan reayaya dair 2 adet şikayet bulunmaktadır. Bunlar: Zile kazası mahallelerinde ikamet eden Hasan ve Ali, Mumcu Ömer, Şeyh Ali adlı dini

¹⁰³ SAD 2, 108/4.

¹⁰⁴ SAD 2, 109/4.

¹⁰⁵ SAD 2, 111/4.

¹⁰⁶ SAD 2, 90/4.

¹⁰⁷ SAD 2, 98/1.

¹⁰⁸ SAD 2, 58/3.

¹⁰⁹ SAD 2, 75/2; 76/2.

¹¹⁰ SAD 2, 109/1.

¹¹¹ SAD 2, 88/1.

¹¹² SAD 2, 76/3.

hizmette bulunan görevlilerden Zile voyvodasının tekalif-i şakka vergisi istemesi¹¹³; Bozok kazasında ikamet eden ulemâ ve suleha'nın yolunu levandan eşkıyasından Deli Hasan Bölükbaşı, Mustafa Bölükbaşı, Musa ve Mustafa kesip mallarına el koyup nüfuslarını katletmişlerdir¹¹⁴; Yeniil kazasından sekizli Afşar cemaati molla Yusuf'tan raiyyet talebiyle vergi istemesi ve Haremeyn-i şerif defterlerine bakıldıktan sonra molla Yusuf'un vergi muafiyeti olduğunun Dârus-saadet ağası el- Hacc Beşir ağaya bildirilmesi bu şikayetlerin konusudur¹¹⁵.

Ladik kazasına bağlı Kızılali ve Çakır köyleri askeri sınıfı ve sâdât-ı kiram taifesi avarız vermeye razı iken ehl-i örfün baskı yapmasına dair hüküm¹¹⁶; Zile voyvodasının (boş), (boş), (boş) kişilerden rüsum-ı raiyyet vergisi istediğinde adı geçen kişilerin vergiyi vermemek için askeri taifeden olduklarını iddia etmeleri¹¹⁷; İstanbul tarafından Sivas, Karaman ve Erzurum mollasına ve Sivas, Köprü, Kastamonu kadılarına, Konya naibine ve Kastamonu sancağı mütesellimine bildirilen hükümde Haremeyn evkafı mütevellisi Ali'nin gelip kasabada bulunan bazı kişilerin başka kasabaya gittiğini ve resm-i ispenç ile rüsum-ı raiyyetlerini vermedikleri bu kişilerin buldukları yerde vergilerini vermesi gerektiği hükmü yazılmıştır¹¹⁸; Divan-ı hümayun Bozok, Çepni, Hüseyinabad, Befrikan, Budaközü, Karahisar, Behramşah, Sorgun, Kalkan ve Gedik kazalarında ikamet eden sâdât-ı kiramı koruması için kaymakam ataması yapması¹¹⁹; Sivas kazasına bağlı Zara köyünde bazı kişilerin yine aynı köyden Harikoğlu Osman, Bayrakdar Yusuf ve Barsan adlı zimminin ödediği tekalif vergisine müdahaleleri defterdeki diğer hükümlerdir¹²⁰.

2.2.4. Miras Meselelerine Dair Hükümler

Miras, fıkhıta muris'in öldükten sonra geriye kalan malının islam kaidelerine göre paylaşılmasıdır. Miras olayının gerçekleşmesi için bazı şartlar vardır. Bunlar: Muris'in hayatta olmaması, gaip olması durumunda mahkeme kararı olması, muris öldüğünde varisin yaşıyor olması, anne karnındaki bebek ve miras engellerinin olmaması. Vefat

¹¹³ SAD 2, 91/2.

¹¹⁴ SAD 2, 108/2.

¹¹⁵ SAD 2, 76/5.

¹¹⁶ SAD 2, 62/3

¹¹⁷ SAD 2, 97/2.

¹¹⁸ SAD 2, 109/2.

¹¹⁹ SAD 2, 84/4.

¹²⁰ SAD 2, 108/1

etmiş olan kişinin bıraktığı bu mala ise tereke adı verilmektedir¹²¹. İki tarz mirasçılık vardır. Farz olan mirasçılar; anne, baba, dede, eş, kardeş, kız, oğul gibi ayrıca farz olan mirasçılar paylarına düşen terekeyi aldıktan sonra kalan kısmı paylaşan kişilere asabe denir. Sebebi ve nesebi diye ayrılır¹²².

Vasiyy; muris vefat ettikten sonra hakimin muris'in küçük çocuklarına kalan malın tasarrufunu yapacak kişiyi tayin etmesine denir¹²³. Vasi olan kişi malı ancak hukuki gerekçeler bulunduğu takdirde satabilir. Bu hukuki gerekçeler şunlardır: vefat etmiş olan kişinin borcu varsa borcu miktarı kadar, sagirin nafaka ihtiyacı kadar, muris'in malı harap durumda ise satabilir. Ancak bu durumlardan birisi yoksa satış işlemi geçerli değildir. Fakat arazi üzerindeki hurmalık, ağaç gibi şeyleri hukuki gerekçe olmadan satabilir¹²⁴.

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde 25 adet miras meselelerine dair hüküm bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı varisin hissesine diğerleri tarafından el konulmasına dair şikayetlerden oluşur. Şöyle ki: Darende kazasından El-Hacc Ahmet Kahire'de vefat edince terekesi Mehmet ve Abdulkerim adlı yiğenlerine intikal etmiştir. Abdulkerim amcasının yanında olduğunu fırsat bilip terekeye el koymuştur. Bunun üzerine Mehmet şikayette bulunmuştur¹²⁵. Amasya kazası sakinlerinden İsmail vefat edince terekesi kızı Hatice, kardeşi Hüseyin efendiye intikal etmiştir. Hüseyin efendi Hatice'nin hissesini vermeyip kendi zimmetine geçirince Hatice şikayette bulunmuştur¹²⁶. Eğin kazası Ereğli karyesinden Mehmet adlı kişinin babası vefat etmiş ve terekesi kendisine ve kardeşi Halil'e intikal etmiştir. Ancak Halil'in bu terekeye el koyması üzerine Mehmet şikayetçi olmuştur¹²⁷. Eğin kazasına bağlı Soruk köyünden Sihak zimminin babası Karvil zimmi vefat etmiş ve terekesi kardeşi Ohan'a ve annesi Sofik'e intikal etmiştir. Fakat kardeşi Ohan'ın terekeye el koyması üzerine Sihak şikayettini bildirmiştir¹²⁸. Eğin kazasına bağlı Sorak köyünden Ogide'nin büyük babası Aleksan zimmi vefat edince terekesi annesi

¹²¹ Hamza, Aktan, "Miras", **DİA**, İstanbul 2005, C.30, s.143-145

¹²² Ahmet Akgündüz, **Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi yay., Diyarbakır 1986, no.6, s.293.

¹²³ Mehmed Zeki, Pakalın, **Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.III, MEB, İstanbul-1993, s. 584.

¹²⁴ Ahmet, Akgündüz, **Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi yay., Diyarbakır 1986, no.6, s.253-255.

¹²⁵ SAD 2, 64/1; 64/2.

¹²⁶ SAD 2, 95/3.

¹²⁷ SAD 2, 97/4.

¹²⁸ SAD 2, 98/4.

Kemara ve dayısı Dan'a intikal etmiştir. Ancak Ogide'nin babasının bu terekeye el koyması üzerine Ogide bu durumu dava etmiştir¹²⁹. Kayseri sancağı mutasarrıfı Süleyman paşa vefat ettikten sonra terekesi eşi Afife ve kızı (boş)'na intikal etmiştir. Afife hatun mehrini istediğinde damadı Ahmet ve kızı (boş)'nın terekeye el koyması üzerine davacı olmuştur¹³⁰. Sivas'tan Hacı Ahmet vefat edince terekesi oğlu es-seyyid Ali kızları Zeynep ve Ümmügülsüm'e intikal etmiştir. Es-Seyyid'in tasarrufunda olan dükkanlardan kız kardeşlerinin hak iddia etmesi üzerine şikayet vuku bulmuştur¹³¹.

Varislik iddiasıyla mirası ele geçirmeye dair 6 adet hüküm bulunmaktadır. Bunlar: Bulman kazasından Hacı Bekir vefat edince terekesi zevcesi (boş)'ne intikal etmiştir. Ancak Hacı Bekir'in yiğeni yokken Hacı İbrahim adlı şahsın ortaya çıkıp hak iddia etmiştir¹³². Tokat'tan Seyyid Mehmet Efendi vefat edince terekesi kızı Zahide ve oğlu Seyyid Abdulkaki'ye intikal etmiştir. Ancak Seyyid Abdulkaki de vefat ettiğinde Seyyid Hüseyin adlı kişinin ortaya çıkıp terekeye el koyması¹³³; Tokat'tan El-Hacc Mehmet vefat edince terekesi; zevcesi Rahime, oğlu Mehmet'e intikal etmiştir. Fakat Seyyid Osman'nın ortaya çıkıp hak iddia etmesi¹³⁴; Eğin kazasından Modrus zimmi vefat edince terekesi oğlu Markar ve zevcesi (boş)'ne intikal etmiştir. Ancak (boş) kişinin ortaya çıkıp malı zorla zaptetmesi¹³⁵; Çorum sancağından (boş) adlı kişi vefat edince terekesi oğlu es-Seyyid Ahmet'te intikal etmiştir. Ancak dayısı Ömer'in babasının kendisine borcu olduğunu söyleyerek terekeye el koyması¹³⁶; Amasya kazasından Hacı Mehmet'in vasisi olduğu Ali ve İsmail'in terekesine el koyması diğer dava konularıdır¹³⁷.

Ölen kişinin terekesi tahrir ettirilerek varisler arasında paylaştırılmasına dair 4 adet hüküm bulunmaktadır. Bunlar: Zile kazasından el-Hacc Receb vefat edince terekesinin paylaşım görevi Çukadar İbrahim'e verilmesi için hüküm yazılmıştır¹³⁸; Nıksar kazasından Sivas defter kethüdası Musa efendi vefat edince terekesinin paylaşım görevi

¹²⁹ SAD 2, 78/2.

¹³⁰ SAD 2, 68/3

¹³¹ SAD 2, 103/3; 108/3.

¹³² SAD 2, 50/3.

¹³³ SAD 2, 70/2.

¹³⁴ SAD 2, 90/5.

¹³⁵ SAD 2, 92/1.

¹³⁶ SAD 2, 101/1.

¹³⁷ SAD 2, 69/1.

¹³⁸ SAD 2, 55/2.

Çukadar Yusuf'a verilmesi için hüküm yazılmıştır¹³⁹; Merzifon kazasından müderris Mustafa efendi vefat edince terekesinin paylaşım görevi Çukadar Yusuf'a verilmesi için hüküm yazılmıştır¹⁴⁰; Darende kazasından Hasan ağa vefat edince terekesinin paylaşım görevi Çukadar Yusuf'a verilmesi için hüküm yazılmıştır¹⁴¹.

Vasi tayini ile ilgili miras hükümleri ise şunlardır: Sivas kazasından el-Hacc Ahmet vefat edince terekesi Hatun, Ali ve diğer kardeşi (boş)'ne intikal etmiştir. Hatun küçük olduğundan Ali vasi tayin edilmiştir. Fakat Hatun büyüdüğünde terekeyi isteyince Ali terekeye el koyunca şikayet vuku bulmuştur¹⁴².

Diğer hükümler ise şu konuları içermektedir: Varislerin kalan terekenin borçlarını alacaklıya mal karşılığında vermek istemesi ancak alacaklının buna razı olmaması¹⁴³; Vasi olunan kızın izinsiz olarak evlenmesi ve evlendikten sonra vefat etmesi üzerine mirasın kime intikal edeceği sorunu¹⁴⁴; varislerden birinin kalan terekeden bir kısmını başkasına borç vermesi ve diğer varislerin bundan haberi olmaması¹⁴⁵; varislerden birinin gulam olmasına diğer varislerin karşı çıkması¹⁴⁶; Gümüşabad kazasında Hacı Mustafa vefat edince terekesi eşi Züleyha oğlu Mehmet kızı Ümmügülsüme intikal eden terekenin paylaşılması için vekil tayin edilen Molla Hüseyin'in bir kısım mirasa el koymasındır¹⁴⁷.

2.2.5. Adam Öldürme ve Yaralama İle İlgili Hükümler

Defterde bu konu ile ilgili şu hükümler bulunmaktadır: Nallıballı kazasına bağlı Kethüdalı köyünden Enbiyaoğlu Mahmut, Hatipoğlu ve iki nefer bir olup Hacı Halil'in gulamı Mehmet'i darp etmiş, vücudunda yara, sol gözü altına balta vurup, iki dişini kırmış ve Hacı Halil divan'a şikayette bulunmuştur¹⁴⁸; Osmancık kasabasından Sekbanoğlu Mehmet, İdrisoğlu Ali adlı şahıslar Ahmet'i boğmuş ve kardeşi Halil'in şikayette bulunması¹⁴⁹; Gedağra kazasına bağlı Köprü sakinlerinden Muharrem adlı kişinin Veysi

¹³⁹ SAD 2, 71/1.

¹⁴⁰ SAD 2, 71/2.

¹⁴¹ SAD 2, 71/3.

¹⁴² SAD 2, 56/2.

¹⁴³ SAD 2, 75/3.

¹⁴⁴ SAD 2, 53/3.

¹⁴⁵ SAD 2, 71/4.

¹⁴⁶ SAD 2, 72/2.

¹⁴⁷ SAD 2, 106/4.

¹⁴⁸ SAD 2, 50/2.

¹⁴⁹ SAD 2, 52/2.

adlı kişiyi iple boğması¹⁵⁰; Ortapare kazasına bağlı Hunkar köyünde konar göçerden Pehlivanlı aşiretinden İbrahim adlı kişinin Satılmış'ın oğlu (boş)'nu iple boğması¹⁵¹; Keskin kazasından kara Ebubekir, Osman'ın yolunu kesip aletle vurup katletmesi ve nakit parasına el koyup, iki atını gasp etmesi üzerine kardeşi Osman'ın şikayeti¹⁵²; Merzifon kazasından Mehmet adlı şahsın Hüseyin'i darp edip iki gözünü çıkarması ve babası Osman'ın şikayeti¹⁵³; Arapkir kazasına bağlı Huruc köyünden Kasbar'ın, İstanbul'da bulunan Aşçı Ehna'nın kızı (boş)'nı evinden alıp kendi evine götürmesi ve Kasbar'ın eşi Havas'ın kızın kulağının arkasına vurup katletmesi¹⁵⁴; Mecitözü kazasına bağlı Virancık köyünde Bayram, Çolak, Süleyman, Osman adlı kişiler Halil'in yoluna çıkıp kurşun ile sol memesi üzerinden yaralayarak ve ölümüne sebep olmaları¹⁵⁵; Ayvalı nahiyesine bağlı Selmanlı köyünden Abbas adlı şahsın yine aynı köyden Ömer'in kardeşi Selvi'yi darp edip vefat etmesine sebep olması defterde bulunan diğer kayıtlardır¹⁵⁶.

2.2.6. Para ve Mal Gasbı, Zorlama, Tehdit, Zulüm, Saldırı İle İlgili Hükümler

Sivas ahkâm defterinde 25 adet para ve mal gasbı, zorlama, tehdit, zulüm ve saldırı ile ilgili hüküm bulunmaktadır. Bu suçların bir kısmı halktan birkaç kişi veya halk ile ehl-i örf tarafından diğer bir kısmı eşkıya tarafından bir başka kısmı ise konar göçer taifesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Halktan birkaç kişi veya halk ile ehl-i örf tarafından gerçekleşen olaylar şunlardır: Gedikçubuk kazasına bağlı Gedik köyünden Kırımlıoğlu İbrahim efendi ile levendan taifesi birlikte olup, köy ahalisinin kiminin menziline basıp darp etmiş kiminin ise ırzına geçmişlerdir. Bunun üzerine Gedikçubuk ahalisinin divan-ı hümayuna şikayette bulunmuştur¹⁵⁷. Osmancık kazasına bağlı Danişmentli köyünden (boş), (boş) kişileri birlikte olup, Yine aynı kazaya bağlı Öbektaş köyü ahalisinin 250 guruslarını zapt etmesi üzerine köylünün divan-ı hümayuna şikayet etmesi¹⁵⁸; Zile kazasına bağlı Derbent köyünden Cündioğlu aşiretine bağlı Şah Mehmet'in Ömer adlı kişinin harmanını basıp,

¹⁵⁰ SAD 2, 53/2.

¹⁵¹ SAD 2, 60/3.

¹⁵² SAD 2, 80/3.

¹⁵³ SAD 2, 85/1.

¹⁵⁴ SAD 2, 89/3.

¹⁵⁵ SAD 2, 80/2; 101/3.

¹⁵⁶ SAD 2, 85/2.

¹⁵⁷ SAD 2, 66/3.

¹⁵⁸ SAD 2, 56/1.

eşya ve bir miktar akçesini zaptetmesi¹⁵⁹; Gümişabad kazasında, değirmen ortaklarından olan Ahmet'in ortağı Mehmet'in 6 yıldır değirmenden çıkan malına el koyması¹⁶⁰; Gedağra kasabasından Veysi'nin Evliya'nın üç baş katırına el koyması¹⁶¹; Nalluballu kazasına bağlı Gaveş köyünden (boş) adlı kişi Mehmet'e iftira atıp, menziline basıp, eşyasını zaptetmesi¹⁶²; Niksar kazasından Ömer yine aynı kazadan Hacı Halil'e bir miktar eşya emanet etmiş ve bu eşyalar çalınmış bunun üzerine Ömer ehl-i örfle bir olup Hacı Halil'in parasına el koyması¹⁶³;Gümüş kazasına bağlı Hacı köyünden Hacı Ali, Ağaçoğlu Mehmet, Tatar Hüseyin biraraya gelip, aynı köyden Haçator zimminin evini basıp, kızını katledip, eşinin ırzına geçmesi¹⁶⁴; Niksar kazasından Kadıoğlu Seyyid Mehmet ve Dizdar Ahmet gibi şahıslar bir olarak Kethuda Hasan'ın kimseye borcu ve kefaleti yokken bir çift camış ve öküzüne el koyması¹⁶⁵; Amasya kazasından Hacı Abdullah, Hafız Ahmet adlı şahısların bir olup, Kemankeş (boş)'in malına el koyması¹⁶⁶; Amasya sancağı mutasarrıfı Mehalizâde Osman Paşa'nın tayin ettiği mübaşirlerin halkın iran seferleri için ödediği vergiler haricinde nakit para, at ve katırlarına el koyması¹⁶⁷; Merzifon kazasına bağlı Nazice köyünden İmam Hüseyin ehl-i örf ile birlikte Seyid Hüseyin, Hasan ve Mustafa adlı kişilerin paralarına el koyması¹⁶⁸; Bozok sancağı Hak kazasına bağlı Gemerek köyünden Sucukoğlu Hasan, Bölükbaşı Mehmet ve Sarı Mustafa adlı kişiler levendan taifesi ile birlikte olup vakıf köylerini basarak bazı kişileri darp etmiş, bazı kişilerin ise para ve malına el koymuştur¹⁶⁹; Turhal kasabasından Sarvakoğlu Ebubekir adlı zorba sipahi Yusuf'un 27 keçi, 2 adet koyun, kuzu ve oğlaklarına üç yıldır el koyması¹⁷⁰; Tımar köylerinden olan Hamallıçay köyünün gelirini tımarlı sipahi toplamayarak bu görevi zorba ve yeniçerilere vermiştir. Bu kişiler ise köylünün malına el koyup, eziyet, küfür ve zulümde bulunmuşlardır¹⁷¹; Taşabat kazasında ehl-i örften Mehmet'in pekmezcizade Mehmet ağanın bir miktar malına icra kasdıyla el koyması¹⁷²;

¹⁵⁹ SAD 2, 90/1.

¹⁶⁰ SAD 2, 91/4.

¹⁶¹ SAD 2, 53/1.

¹⁶² SAD 2, 90/2.

¹⁶³ SAD 2, 77/3; 77/1.

¹⁶⁴ SAD 2, 92/3; 93/3.

¹⁶⁵ SAD 2, 83/2.

¹⁶⁶ SAD 2, 70/4.

¹⁶⁷ SAD 2, 86/1.

¹⁶⁸ SAD 2, 66/4.

¹⁶⁹ SAD 2, 69/2.

¹⁷⁰ SAD 2, 110/1.

¹⁷¹ SAD 2, 53/4.

¹⁷² SAD 2, 106/2.

Kayseri kazasına bağlı Germir köyünden Şahende hanım'ın tüccar olan eşi İsa'nın ticaret yapmak için gittiği Toraman köyünde misafirken ekrattan Cirid Kasım ve babasının İsa'yı katledip malı ve parasına el koyması.¹⁷³

Konar göçer tarafından gerçekleşen olaylar: Sivas kazasında konar göçer taifesinden bazı kişilerin Reşvan ekradından Halikanlı cemaatinden (boş), (boş), (boş) adlı kişilerin malına zorla el koyması¹⁷⁴; Bozok sancağında konar göçer taifesi ile Murtaza ve kardeşi Ali, İsmail, Cabbaroğlu Satılmış ve Ömer adlı kişiler ehl-i örften 11 süvari ile birlikte olup İbrahim, Yunus ve Hasan adlı kişilerin evlerini basıp, ev halkını öldürerek bir miktar para, 12 öküz ve eşyaları gasp etmişlerdir¹⁷⁵; Amasya kazasında konar göçerden Kavili Türkmeninden Kulaksızoğlu İsmail ve kardeşi Mustafa, Kısacıkoğlu Ahmet, Emir Veli adlı kişiler Mustafa'nın tüccar olan babası Bektaş'ın yolunu kesip öldürmesi para ve malına el koyması¹⁷⁶; Amasya sancağı Havza kazasına bağlı köylerde konar göçer ve Pehlivanlı Cemaatinden Himmet, Mahmut, İbrahim, Kasım adlı kişiler; imam, hutbeci gibi kişilere borç para vermesi ve bu kişiler borçlarını ödedikleri halde konar göçer taifesi faiz adı altında mallarına el koyması¹⁷⁷; Ladik kazasından Eytamoğlu Mehmet, Kadiroğlu Hargaz Halil gibi zorbalar birçok kişinin malına el koymuş, salyanelerini artırmış, zulüm ve katl eylemiş kadı dahi başedememesi üzerine divan-ı hümayun'a şikayeti.¹⁷⁸

Diğer bir olay ise: Gedağra kadısı İsmail'in halktan sebepsiz yere para alması üzerine ahalinin divan-ı hümayuna şikayeti¹⁷⁹; Eğin kasabasında kantarcı olan Mustafa ve Hasan kendi hallerinde olup Mehmet Emin adlı kişinin kendisinin eskiden kantarcı olduğunu söyleyip Mustafa ve Mehmet'ten zorla para alması.¹⁸⁰

2.2.7. Bağ ve Arazi Suyu, Değirmen Suyu Kesme ve Değirmen ile İlgili Hükümler

Gümüşabad kazasına bağlı Eymirler köyünde Mığırdıç adlı zimminin Mehmet'in değirmen suyunu kesip kendi değirmenine bağlaması üzerine Mehmet'in şikayeti¹⁸¹;

¹⁷³ SAD 2, 66/2.

¹⁷⁴ SAD 2, 11/2.

¹⁷⁵ SAD 2, 51/4.

¹⁷⁶ SAD 2, 79/4.

¹⁷⁷ SAD 2, 74/1.

¹⁷⁸ SAD 2, 93/2.

¹⁷⁹ SAD 2, 109/3.

¹⁸⁰ SAD 2, 104/1.

¹⁸¹ SAD 2, 101/2.

Sivas kazasının Taşlıdere civarında bulunan el-Hacc Mustafa'nın değirmenin üst tarafına (boş) adlı kişinin hem bir değirmen yapması hemde el- Hacc Mustafa'nın değirmen suyunu kesmesi üzerine el-Hacc Mustafa'nın şikayeti¹⁸²; Karabiga kazasına bağlı Ferneke köyü ahalsinin tarlasına gelen suyu Hulay köyü ahalsinin kendi tarlalarına bağlaması¹⁸³; Tosya'dan Hacı Hüseyin'in Saz kazası yakınında İçkoz mevkiinde bulunan çeltik tarlası suyunu yine Tosya kazasına bağlı Dikan köyünden Yolaçıkmez Hüseyin Beşe'nin kendi tarlasına bağlaması¹⁸⁴; İlbeğli kazasına bağlı Kevni köyünden Mustafa, Bekir, Hacı Ali, Adam Bekir, Erişmeoğlu Hasan, Haliloğlu Ali, Nebioğlu Mehmet, Murtaza oğlu Mehmet'in tarlalarına gelen suyu (boş) adlı köyün kendi tarlalarına bağlaması¹⁸⁵

2.2.8. Eşkiyalık İle İlgili Hükümler

Eşkiya, “şaki” kelimesinin çoğulu olup haydut, celali, yol kesen, mala ve cana tecavüz eden gibi anlamlara gelmektedir. Eşkiya dağlarda dolaşan ve yiyecek gibi ihtiyaçlarını bazen yörenin ağasından bazende köylüden karşılamıştır. Şer'i hukukta büyük suç olarak kabul edilmiştir. 17. Yüzyılda uzun süren savaşlar, sosyal ve ekonomik bunalımlar eşkiya olaylarında artış yaşanmasına neden olmuştur. Aşağıdaki örneklerde de gördüğümüz gibi levandan diye isimlendirilen gruplar etraflarına birçok kişiyi toplayarak para ve mal gasbı, tecavüz gibi olayları artırmışlar ve bir güç unsuru haline gelmeye başlamışlardır. Osmanlı devleti eşkiyanın bir şehre uğradığında o yöre halkının eşkiyaya yardım etmesinin önüne geçmek için “nezir akçesi” uygulaması getirmiştir. Eşkiyalar askeri kuvvetler tarafından yakalandıktan sonra kazada sorgulanır ve evrak livaya gönderilir. Burası evrakları kontrol ettikten sonra eyalet idari meclisine gönderilir ve burda verilmesi gereken ceza belirlenir. İstanbul'a Meclis-i Vala'ya gönderilir. Kesin hüküm burada verilirdi¹⁸⁶.

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde eşkiyalıkla ilgili 6 adet hüküm bulunmaktadır. Bunlar: Gümüşabad kazasına bağlı Hacıköy'ünden Kırıköğlü el-Hacc Mehmet, Berber Mustafa, Kör vaiz adlı eşkiyalar Gümüşabad kazasına bağlı Çini köyü ahalsinin malına zorla el

¹⁸² SAD 2, 58/1.

¹⁸³ SAD 2, 51/3.

¹⁸⁴ SAD 2, 73/3.

¹⁸⁵ SAD 2, 73/4.

¹⁸⁶ Ahmet, Yüksel, **Solak Mustafa ve Çetesi**, kitabevi, İstanbul 2015, s.1-25.

koyması¹⁸⁷; Sorgun kazası Çokgöz köyünden Sarılar kürt eşkıyasından bir grup kişinin Osman'ın yolunu kesip 2000 kuruşunu, bir atını alıp Osman'ı öldürmesiyle babası Ali'nin eşkıyaları şikayeti¹⁸⁸; Sivas'tan Gemerekli sarı Mustafa levandan eşkıyasıyla, Eğin'den Divanbeyli seyid Abdullah efendi, Şatır Ömer, Divriği'ye bağlı Çökerli köyünden bıyıklı İbrahim, Çaylakçılar, Darkızak köyü zabiti Çukadar Ali bir olup, Ahmet, İsmail ve Cafer'in çiftliklerini basıp herbirinin nakitine, eşyasına, katırına el koyması ve hizmetkarlarına zulüm yapmasının şikayeti¹⁸⁹; Sivas'ta Kavacık köyünden eşkıya Abdullah, Vehhab adlı kişiler Cuş aşiretinden Hüseyin'in kayınvalidesinin evini basıp, alet ile darp edip iki yan dişini kırmasına diyet istenmesi¹⁹⁰; Konar ve göçer ulus aşireti eşkıyası Divriği sancağına bağlı Zemare köyündeki gayrimüslim köylünün bazılarını darp edip eşyalarına el koyması ve bazılarını türlü zulüm yapmaları¹⁹¹; Gedikçubuk kazası eşkıyasından Şeb'i Bölükbaşı ahaliye zulüm yapıp akçelerine el koyması¹⁹²; Amasya sancağı Gümüş kazasına bağlı Köprülü Mehmet Paşa vakfı köylerinden olan Hacı köyü ahalisinin, eşkıyadan ve askerlik iddiasında bulunup kendilerine zorluk çıkaran kişileri şikayetleri¹⁹³

2.2.9. Arsa, toprak, bağ ve Emlak Zaptı İle İlgili Hükümler

Amasya'da Gülmez Ahmet'in ortaya çıkıp Seyyid Abdalbaki'nin kendisine 300 kuruş borcu olduğunu ve bunu karşılığında bağına el koyması¹⁹⁴; Çorum'dan Mehmet ve Ali kardeşler vefat etmiş olan anneleri Hatun'dan kalan bağda başka bir kimsenin hakkı yokken Osmancık kazasından Mehmet adlı kişinin ortaya çıkıp bu bağın İstanbul'daki kardeşine ait olduğunu ve kendisini vekil eylediğini söylemesi¹⁹⁵; Çorum kazasından Alemdar Mustafa amcası Ömer'den kalan toprakların tasarruf hakkını kullanırken yine Çorum'dan seyid İbrahim efendi ortaya çıkıp bu yerlerin babası Hacı İsmail'e ait olduğunu söyleyerek

¹⁸⁷ SAD 2, 99/3.

¹⁸⁸ SAD 2, 93/1.

¹⁸⁹ SAD 2, 55/3.

¹⁹⁰ SAD 2, 51/2.

¹⁹¹ SAD 2, 96/1.

¹⁹² SAD 2, 110/3.

¹⁹³ SAD 2, 83/1.

¹⁹⁴ SAD 2, 102/2.

¹⁹⁵ SAD 2, 75/5.

bu yerleri zapt etmesi¹⁹⁶; İlbeyli kazasına bağlı Durdulu köyü İlbeyli aşiretinden Veli, Farizoğlu Ali bey, Yahnici İsmail, Melaşoğlu Mehmet, Musa ağa, Süleyman adlı kişilerin uzun süredir kullandıkları arazileri Torakoğlu İsmail'in zapt etmesi¹⁹⁷; Arapkir kazasına bağlı Andırı köyü'nden Mehmet adlı kişinin yine aynı köyden Esir, Ali ve Mustafa'nın bağına haksız olarak el koyması¹⁹⁸; Tokat'tan (boş) adlı kişinin yine Tokat'tan Ebubekir adlı kişinin mülküne habersiz bina yapması¹⁹⁹; Gümüş kazasına bağlı Hacıköy kasabasından Baltaoğlu Hacı Mustafa, Hızıroğlu Mustafa ve Köse Veli birlikte olup, Bostani Ali ve kardeşi Veli'nin tapulu tarlasına el koymaları²⁰⁰; Zile kasabasından (boş) hatun borcuna karşılık Şaban adlı şahsa menziline vermiş. Ancak menziline müdahale etmeye devam etmesi üzerine Şaban'ın şikayeti²⁰¹; Seyyid Osman'ın babasından kalan mülke bazı kişilerin el koyması²⁰².

2.2.10. Rüşvet ve Haksız Kazanç, Zimmetine Para ve Mal Geçirme

Arapkir kazasından Eyyub adlı kadı naibinin halktan rüşvet alması ve halkın şikayeti²⁰³; Saz kazasından Yazıcı İbrahim adlı naibin ahalden mahkeme için rüşvet alması²⁰⁴; Zile kazasında para vakfının mütevellisinin su yolları için kullanacağı parayı zimmetine geçirmesi ve Seyyid Mustafa'nın şikayeti²⁰⁵; Merzifon kazasında Mustafa Paşa vakfı cabisi Hacı Osman'ın yüzelli batman kurşun, üçer bin kiremit ve her sene yüzer kuruş vakıf sandığında noksan gösterip vakfın harabına neden olması.²⁰⁶

2.2.11. Vakıflarla İlgili Hükümler

Vakıf islam dünyasında sosyal, kültürel ve ekonomik hayır müessesesi olarak tanımlanmıştır. Hastaneler, çeşmeler, imarethaneler, tekke ve zaviyeler, medreseler, köprüler, kervansaraylar vb. vakıf müesseseleridir. Vakıf gelirlerine ise “akar” adı verilmektedir. Toplumun tüm kesimleri tarafından kullanılmıştır.Şehir ve köylerin

¹⁹⁶ SAD 2, 60/1.

¹⁹⁷ SAD 2, 69/3.

¹⁹⁸ SAD 2, 57/2.

¹⁹⁹ SAD 2, 55/5.

²⁰⁰ SAD 2, 99/2.

²⁰¹ SAD 2, 57/4.

²⁰² SAD 2, 91/1.

²⁰³ SAD 2, 63/1.

²⁰⁴ SAD 2, 76/1.

²⁰⁵ SAD 2, 81/3.

²⁰⁶ SAD 2, 111/3.

kurulmasında ve İslamlaştırılmasında büyük bir rol oynamıştır. Vakıflar mütevellî tarafından yönetilmiş ve nazırlar tarafından denetlenmiştir. Kadılarında vakıfları denetleme görevi vardı. 1826'da Evkaf-ı Hümayun Nezareti kurulmuş ve evkaf nazırı tarafından denetlenmeye başlanmıştır²⁰⁷.

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde vakıflarla ilgili 36 adet hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler vakıf gelirine müdahale, vakfın başka vakfa müdahalesi, köylünün vakıf malına müdahalesi, vakıf evlatlarının müdahalesi, vakıf köylüleri ile ilgili konular, vakıf mütevellisi ile ilgili konular, vakıf hissedarlığı ve vakfın tevliyeti ile ilgili hükümlerden oluşmaktadır.

Vakıf malına müdahaleler şunlardır: Merzifon kazasından (boş) adlı sipahinin ortaya çıkıp, Hızırlık tekkesinin tekyenişi ve mütevellisi olan Derviş Ali'nin vakıf gelirine burası benim tımarım diye el koyması ve divan-ı hümayuna Derviş Ali'nin şikayeti²⁰⁸; Çorum'dan Kürekçi Mustafa, Hüseyin, Hacı Şahin adlı şahıslarla birtakım kişiler birlikte olup, cami imamlarının ve cami vakfının geliri olan iki kasap dükkanına el koyması²⁰⁹; Merzifon kazasından bazı kimselerin Mustafa Paşa vakfi geliri olan bahçeye el koymasının ardından vakfın mütevellisi İsmail'in şikayeti²¹⁰; Hüseyinabad kazasından Şeyh Ahmet'in, Hüseyinabad kazasına bağlı (boş) köyünde Osman Paşa Tekkesinin Eymirci Sultan zaviyesinin gelirine müdahale etmesi ve Seyid Şeyh Abdullah'ın divan-ı hümayuna şikayeti²¹¹; Bozok sancağının Boğazlıyan nahiyesi Boğazbendi köyünden İbrahim'in Alaüddeve bey camii vakfi tımar ve malikane gelirine müdahalesi üzerine vakıf mütevellisi Ahmet'in divan-ı hümayuna şikayeti sonrasında köyün tımar gelirinin 2230 akçesi ve malikane gelirinin bir kısmının vakfa ait olduğu kararı verilmiştir.²¹²; Sivas sancağı Zile kazasına bağlı Değerli köyü malikane geliri, Satılmış köyü divani geliri, Zile'de Hacı Hasan vakfına bağlı iken bazı kimselerin ortaya çıkıp hak iddia etmesi üzerine vakıf mutasarrıfı Mahmut Çelebi'nin divan-ı hümayun'a şikayeti üzerine bu yerlerin Hacı Hasan vakfına ait olduğuna karar verilmiştir²¹³; Gümüş kazasından ehl-i örf

²⁰⁷ Hacı Mehmet Günay, "Vakıf", **DİA**, İstanbul 2018, C.42, s.479-486.

²⁰⁸ SAD 2, 99/1.

²⁰⁹ SAD 2, 89/2.

²¹⁰ SAD 2, 50/1.

²¹¹ SAD 2, 74/2; 81/4.

²¹² SAD 2, 74/3.

²¹³ SAD 2, 77/4.

taifesi Köprülü Mehmet Paşa vakıf köylülerinin bazılarını zincere vurup, vakfın harap olmasına neden olmuşlardır. Naib Mevlana Mehmet divan-ı hümayun'a şikayette bulunmuştur²¹⁴; Gümüş kazasına bağlı Hacı köyü reayalarından Bircan İbrahim, Mırmıroğlu Hasan, Yelkenci Ali, Ayineoğlu Kara Halil, Bağışlandıoğlu Süleyman ve Çanakoğlu İbrahim adlı kişiler Köprülü Mehmet Paşa vakfına ait olanı vermeyip köylüyü tahrik etmesiyle vakfın mütevellisi el-Hacc Hasan'ın şikayette bulunması²¹⁵; İskilip kazasında Ömer, Ali, Yusuf adlı kişiler yine aynı kazada Asmacık, Başovacı, Kalınbelde, Emirşah, Karakaya, Timurcular, Kunduzlu, Viransöğüt, Eskiköy, Eynehacı köyü topraklarının vakıf toprağı olan kısmına müdahalde bulunmasıyla vakıf evlatlarından Mehmet'in şikayeti²¹⁶; Bazende bir vakfın başka bir vakıf gelirine müdahalesi gerçekleşmiştir. Örneğin; İskilip Kazasına bağlı Viransekü, Akkil, Yenice, Aksöğüt, Ahmet Fakih, Eynehacı, Hacıbükü gibi köylerin malikane gelirlerinin bir kısmı Hacı Sinan vakfına bir kısmı Rüstem Bey vakfına paylaştırılmıştır. Ancak vakfın mutasarrıfı Mehmet'in buna kanaat etmemesi²¹⁷; Tokat'ta bulunan Astarıcılar hanı Hamza oğlu Kamber vakfının akarı olup bir grup tüccarın taşradan eşya getirip burda satması ve vakfın payına düşen kısmı vermemesi üzerine vakıf mütevellisinin şikayeti²¹⁸; Sivas kazasında zaralızâde Mehmet bey'in meydan adı verilen bazarganada Hasan paşa vakıf binasının bulunduğu yerde daha önce kendisine ait dükkanları olduğunu iddia etmesi²¹⁹

Vakıf mütevellisi ile ilgili hükümler: Gümüşabad kazasına bağlı Hacı köyünden katip ve mütevellî vekili olanların Köprülü Mehmet Paşa vakfı aşar ve rüsumat gelirini tahrirde noksan göstermesi üzerine mütevellî el-Hacc Hasan'ın divan-ı hümayuna şikayeti²²⁰; Taşabat kazasına bağlı Şeyhlü köyünde bulunan Sad Vakkas vakfının malı, mahsulü ve rüsumuna eski mütevellinin on senedir el koyması ve yeni mütevellî Şeyh Ali'nin beratı olduğu halde vakıf malını müdahale edememesi ve kadı Mevlana İsmail'in divan-ı hümayun'a şikayeti²²¹; Sivas'ta bulunan (boş) vakfının Çopurcuzâdeoğlu Pir Seyyid Abdi mütevellisi olup kötü niyetli kişilerin vakfa müdahalesi²²²; Sinan Paşa vakfı mütevellisi

²¹⁴ SAD 2, 79/3.

²¹⁵ SAD 2, 78/1.

²¹⁶ SAD 2, 50/4.

²¹⁷ SAD 2, 65/4.

²¹⁸ SAD 2, 85/4.

²¹⁹ SAD 2, 58/4.

²²⁰ SAD 2, 107/1.

²²¹ SAD 2, 62/2.

²²² SAD 2, 103/4.

Ömer ağa'nın, Süleyman'ın altı yıllık mahsulünden Hacı Hamza kalesinde yapılacak camii masrafı için 45 kuruş, kuran okuyan sıbyan için 80 kuruş almıştır. Fakat buna kanaat etmemesi²²³; Sivas'ta es-Seyyid Ömer Halife adlı şahsa Mehmet adlı kişiden Sahibiye medresesinde yevm iki akçe bevvalık görevi tevcih olmuştur. Ancak vakıf mütevellisi olan Kavak'ın türlü bahaneler uydurarak bu görevi yaptırmaması²²⁴; Zile kasabasında nakit para vakfı mütevellisi olan Mustafa su yollarının tamiri için bir miktar para vermiş ve bazı kişilerin çıkıp bu duruma müdahalede bulunması²²⁵; Amasya'da Hüseyin ağa ve Kuduz ağa adlı hayır vakfının müteveli vekili olan Mehmet'in kırkbeş keyl mahsulü zimmetine geçirmesine vakıf hademesi Osman'ın şikayeti üzerine bulunduğu yerde mahkeme edilmesine karar verilmiştir²²⁶; Gümüş kazasına bağlı Hacı köyünde imam olan Abdülgafur ve vaiz olan Mehmet'in eşkıya ile birlikte şarap içtiği ve Köprülü Mehmet Paşa vakfı mütevellisinin bu duruma karşı çıkması üzerine evlerinin basılıp mallarına el konulması üzerine naib Mevlana Mehmet'in şikayeti²²⁷; Taşabat kazasına bağlı Değirmenli köyünde bulunan Hatun cami-i şerif vakfının evlatlarından olan Seyyid Abdullah, Seyyid Mustafa'nın vekili olan Ömer'e vakıf mütevellisi Musli'nin müdahalesi²²⁸; Zile kazası ahalileri (boş) vakfının mütevellilerinin önceden beri kendilerinden alınan bir miktar para ile su yolları tamiri gibi işleri yaptığını ancak şu anda müteveli olan Hacı Mustafa'nın toplamış olduğu parayı zimmetine geçirmesi üzerine ahalinin şikayeti²²⁹; Hüseyinabad kazasına bağlı Osman Paşa tekkesi köyünde Eymirci Sultan vakfı evlatlarından olan vakfın tasarruf hakkı Seyyid Abdullah'a ait iken vakıf mütevellisinin vakıf gelirine müdahalesi²³⁰; Zeytin kazasına bağlı Balfal köyü'nün malikane gelirinin bir kısmı Yürekçe Paşa vakfı imaretine aitken , vakfın mütevellisinin buna razı olmaması²³¹.

Vakıf köylüleri ile ilgili hükümler: Seyhanlı kazasına bağlı Lala Sinan Paşa vakfının mütevellisi Osman'ın köylüye yaptığı zulüm karşısında köylünün vakıf köyünü terk

²²³ SAD 2, 103/1.

²²⁴ SAD 2, 87/3.

²²⁵ SAD 2, 84/2; 79/2.

²²⁶ SAD 2, 79/1.

²²⁷ SAD 2, 78/3.

²²⁸ SAD 2, 54/1.

²²⁹ SAD 2, 56/4; 82/2.

²³⁰ SAD 2, 87/2.

²³¹ SAD 2, 72/1.

etmesi²³²; Amasya’da Hüseyin ağa vakfına ait bahçeyi medrese softalarının bazıları bir araya gelip zapt etmek istemesiyle vakfın mütevellisi Ömer’in şikayeti²³³;

Vakıf hissedarlığı ile ilgili hükümler:Sivas kazasında bulunan Şemseddin Şeyh Müeyyed vakfı evlatlarından olan Şeyh Halil, Şeyh Recep, Şeyh Ömer’in hissesine düşen kısmı aldıkları ve vakfın mütevellisinin vakıf evlatlarından olan Seyyid Mehmet’in hissesine müdahale etmesi²³⁴; Amasya kazasına bağlı (boş) köyünde vakıf toprağı olan bir kısım yerler Mustafa efendi tasarrufunda iken vefat etmesi üzerine vakıf evlatlarından İsmail efendiye intikal etmesi ve Osman adlı şahsın bu topraklardan pay istemesi²³⁵; Sivas’ta Hacı Abdurrahman zaviyesinin hissedarı Ali’nin hissesine İbrahim adlı kişinin müdahalesi²³⁶; Sivas kazasında (boş) vakfının hissedarlığı Anadolu muhasebesi defterlerine bakılarak Mustafa efendi’den İbrahim efendiye geçmiştir²³⁷; Amasya’da Mehmet adlı kişi Mehmet Paşa vakfının tevliyetini tamamen sahte arz ile üzerine almasına es- Seyid Ahmet Çelebi’nin itirazı²³⁸; Tokat’ta bulunan vakıf hanının tevliyetine bazı kişilerin müdahalesi üzerine Ebubekir’in şikayeti.²³⁹

2.2.12. Diğer Hükümler

Divriği sancağı Göresin köyünden Keşişoğlu Adre ve bazıları asker çiftliklerine iskan etmeleri üzerine Göresin köyü mutasarrıfı Ahmet’in şikayeti²⁴⁰; Çorum’da serdengeçti ağalarından es-Seyyid Ömer’e ait yirmi üç bölük, İsmail’e ait otuz bir bölük olduğu ve es- Seyyid Hacı Ali’nin bu kişilerin bu bölüklere sahip olmadığı hakkındaki iddiası²⁴¹; Taşabat kazasından molla Mehmet’in hizmetçisi Dilber’i sağlığında azad etmesi fakat Mehmet’in vefatıyla Hasan adlı kişinin ortaya çıkıp Mehmet’in hizmetçisinin kendisine ait olduğunu ve azad etmediğini söylemesi²⁴²; Gedağra kazası ahalisi Halburcuoğlu Kör Ahmet, Gedikoğlu Hüseyin ve Hacı Mehmet’in sürekli kendilerini kadı, naib ve

²³² SAD 2, 96/4.

²³³ SAD 2, 106/1.

²³⁴ SAD 2, 104/3.

²³⁵ SAD 2, 94/3.

²³⁶ SAD 2, 56/5.

²³⁷ SAD 2, 57/1.

²³⁸ SAD 2, 105/2.

²³⁹ SAD 2, 55/4.

²⁴⁰ SAD 2, 86/3.

²⁴¹ SAD 2, 94/2.

²⁴² SAD 2, 95/4.

voyvodaya şikayet edip haksız olarak paralarını alması²⁴³; Divriği kasabası Bedestan mahallesinde bulunan mescit-i şerifin imamı Ömer'in vefatıyla görevi Mehmet'e geçmiştir. Fakat yeniçeri Mustafa'nın Mehmet'in elinden arzı alıp oğlu Ali'ye tevcih etmesi²⁴⁴; Zile kasabası ahalisi tekalif vb.hususlara harcanacaklar için toplanacak paraların vekili olarak Hacı Baki'yi belirlemişlerdir. Ancak yine aynı kasabadan (boş), (boş) şahısların Hacı Baki'nin vekaletine müdahale etmeleri²⁴⁵; Karahisar Bayramşah kalesi cami imamı olan Osman'dan kale dizdarının kanuna aykırı olarak taşrada imamlık yapmasını istemesi²⁴⁶; Asitaneden Zeynep sultanın sarrafı Okumuş hatunu Arapkir kazasından Osman ağa ile nikahlanması ve Osman ağanın Okumuş hatuna İslama aykırı davranması ile sultanın beratıyla bevvab aracılığıyla Osman ve eşinin asitaneye getirilmesi²⁴⁷; Ortapare kazasından es-seyyid Mahmut talebelere ders verdiğini ve iki akçe gelir ile geçinemediğini Ortapare naibi es-seyyid Halil'den bu miktarın artırılması için talep etmesi üzerine naib es-seyyid Halil'in divan-ı hümayuna mektup göndermesi sonucunda gelirinin on akçeye çıkarılması²⁴⁸; Ladik kasabasından seyyid Mustafa'nın, es-seyyid Mehmet'in eşini kendisine nikah eylemesiyle es-seyyid Mehmet'in halen kendi nikahında olduğunu söylemesi.²⁴⁹

2.2.13. DAVALARIN HUKUKİ İÇERİKLERİ

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde (S. 50-111) davalar incelendiğinde, taşrada çözümlenemeyen meselelerin Divan-ı Hümayûn'a başvurarak çözümlendiği ve yerel idarecilerin bunları yerine getirdiği görülmektedir. Mesela hükümlerde geçen "...mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır"²⁵⁰ ifadesi gösteriyor ki şer'i hukuka göre karar alınması emredilmiştir.

Alacak-verecek davaları, emlak zaptı, para ve mal gasbı, miras gibi konularda ise "...Şeyhü'l-islamdan fetvayı şerife verildiğin bildirip mücebince şer'le görülüp..."

²⁴³ SAD 2, 106/5.

²⁴⁴ SAD 2, 52/1.

²⁴⁵ SAD 2, 60/2.

²⁴⁶ SAD 2, 61/1.

²⁴⁷ SAD 2, 75/4.

²⁴⁸ SAD 2, 76/4.

²⁴⁹ SAD 2, 80/4.

²⁵⁰ SAD 2, 99/2.

ifadeleri kullanılmıştır.²⁵¹ Bu durum Şeyhü'l-islam fetvasının davalar üzerindeki etkisini göstermektedir.

Vergiye dair hükümlerde ise "... emri şerifim rica ve defterhâne-i âmiremde mahfuz olan ruznamçe-i hümayun ve defter-i icmâl ve mufassala müracaat olundukda..."²⁵² ifadeleri kullanılmıştır. Bu ifadeler vergi konularında Ruznamçe, İcmal ve Mufassal defterlere bakılarak davaların çözümünün gerçekleştiğini göstermektedir.

Adam öldürme, yaralama ve gasb gibi hükümlerde ise "... firar edip hala taht-ı hükümet ve kazalarda mürur ve ubûr üzere oldukların ..." ifadeleri kullanılarak ardından "...buldukları mahalde şer'le görülüb..."²⁵³ emri ile kişinin yakalandığı yerde yargılanması istenmiştir.

2.2.14. OSMANLI HUKUK SİTEMİ VE CEZA USULÜ

Osmanlı hukuku şer'i ve örfi hukuktan oluşmaktadır. Şer'i hukuk İslam hukukudur. Kaynağını kuran, sünnet, icma ve kıyas oluşturmuştur. Örfi hukuk ise zamana göre değişebilen padişah fermanlarıyla belirlenen hukuk sistemidir. Fatih Sultan Mehmet döneminde örfi hukuk terimine rastlanmıştır. Özellikle vergi, arazi, vb. konularda o yörenin şartları örf ve adetler gözönünde bulundurulmuştur. Osmanlı devletinin içinde bulunduğu askeri, ekonomik şartlar düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Şer'i vergilerden haraç, zekat, aşar gibi vergiler devletin ihtiyacını karşılayamadığı durumlarda örfi vergiler konulmuştur. Örfi hukukun belirlemiş olduğu kanunnamelerin uygulanması yine şer'i mahkemelerde gerçekleşmiştir. Bu durum şer'i ve örfi hukukun iç içe olduğunu göstermektedir. Şer'i hukukun başında Şeyhülislam bulunurdu. Kazalarda hem idareci hemde yargılama görevini yapan ise Kadı'dıydı. Kadıya ise naib, şühûdü'l-hâl, kassam ve katipler yardım ederdi. Divan-ı Hümayûn ise yüksek mahkeme görevi olup temyiz ve denetleme görevini yerine getirmiştir²⁵⁴.

Osmanlı devleti uzun süre ayakta durması için hukuki düzeni sağlamaya çalışmıştır. Şer'i ve örfi hukuka riayet etmeyenlere uygulanan müeyyidelere ceza hukuku denilmiştir.

²⁵¹ SAD 2, 58/2.

²⁵² SAD 2, 88/1.

²⁵³ SAD 2, 80/3.

²⁵⁴ Ekmeleddin, İhsanoğlu, **Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi**, C.1, İstanbul 1994, s.375-403.

Osmanlıda üç tür ceza vardır. Had, kısas ve tazir cezasıdır. Had cezası: Kuran-ı kerim ve sünnette belirlenmiş hırsızlık, zina ve iftira gibi suçlara verilen cezalardır. Kısas cezası ise adam öldürme gibi suçlara verilen cezalardır. Tazir cezası ise zamana, mekana göre değişebilen zulüm, şiddet ve haksız muameleyi içeren ve şer'i hukuktan ayrılmadan verilen cezalardır²⁵⁵. Adam öldürme, hırsızlık, ırza geçme, eşkıyalık gibi suçlarda idam ve sakatlama kararı verilmiştir. Para cezası kabul edilmemiştir. Para cezası ve sopa hafif cezalar için geçerli sayılmıştır. Fiziksel cezalar ise el ve bacak kesme, kürek gibi cezalardan oluşmaktaydı. Cezalar; erkek, kadın, köle, evli, bekar, Müslüman ve gayrimüslim olmasına göre değişmiştir.²⁵⁶

²⁵⁵ Ahmet, Akgündüz, **Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyesi**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi yay., Diyarbakır 1986, no.6, s.803-807.

²⁵⁶ Halil, İnalçık, **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)**, Yapı kredi yayınları, 18.baskı, İstanbul 2013, s. 80.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1.Hükümlerde Tespit Edilen Eyaletler

2 numaralı Sivas ahkâm defterinde geçen eyalet isimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 3.1. Hükümlerde Tespit Edilen Eyaletler

Erzurum	İstanbul	Karaman
Sivas		

3.2. Hükümlerde Tespit Edilen Sancaklar

Hükümlerde adı geçen sancaklar tabloda verilmiştir.

Tablo: 3.2. Hükümlerde Tespit Edilen Sancaklar

Amasya	Çorum	İçil
Kastamonu	Kayseri	Konya
Trabzon		

3.3. Hükümlerde Tespit Edilen Kazalar

Hükümlerde adı geçen kazalar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo: 3.3. Hükümlerde Tespit Edilen Kazalar

Amasya	Arapkir	Befrikan
Behramşah	Bozok	Budaközü
Canik	Çepni	Çorum
Darende	Divriği	Gedik
Gedağra	Gedikçubuk	Gümüş
Hak	Hüseyinabad	İlbeği
İskilip	Kalkan	Karabiga
Karahisar	Kazabad	Keskin
Ladik	Mecitözü	Merzifon
Ortopare	Osmancık	Saz
Selmanlı	Seyhanlı	Sorgun

Taşabat	Tosya	Zeytin
Zile	Yeniil	Tokat

3.4. Hükümlerde Tespit Edilen Nahiyeler

Hükümlerde adı geçen nahiyeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo: 3.4. Hükümlerde Tespit Edilen Nahiyeler

Abad	Akdağ	Argun
Artıkabad	Ayvalu	Bafra
Bergun	Budaközü	Boğazlıyan
Dagabad	Divanbayır	Dolukilisa
Erim	Gedağra	Gediklan
Kavak	Kesme	Karadere
Niksar	Of	Rum
Özikavağı	Satılmış	Sorgun

3.5. Hükümlerde Tespit Edilen Köyler

Hükümlerde adı geçen köyler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo: 3.5. Hükümlerde Tespit Edilen Köyler

Ahmet Fakih	Akkil,	Aksöğüt,
Andırı	Asmacık,	Bac-ı Küçük
Balfal	Bağlahakir	Başovacık,
Bektaşlı	Berrak	Boğazbendi
Bulak	Çardak	Çavşar
Çaylı	Çaylakçılar	Çayırköy
Çiftlik Üreği	Çini	Çokgöz
Danişmentli	Darkazık	Değirmen
Demirci	Derbent	Dikan

Durdulu	Eğrek	Ereğli
Emirşah	Eskiköy	Eymirler
Eyyub	Ferneke	Gedik
Gemerek	Göresin	Hacı
Hacıbüki	Hamallıçay	Hasbahçe
Hisarözü	Hurican	Hobuca
Hobuca	Huruc	İsabeyli
İskender Bey	Kadıh	Kalınbelde,
Kandırız	Karakaya	Katay
Kavacık	Kevni	Kızılali
Kızıoğlu	Kilisa	Kirlioğlan

Kunduzlu	Maçka	Mastamur
Mediha	Mehvacık	Meşhedabad
Merlis	Mezen	Muhyiddin
Nazice	Ovacık	Öbektaş
Saltuk	Salur	Sorak
Sungurlu	Şehriyaroğlu	Şeyhlü
Tatar		Timurcular
Toraman Tuz Hasan	Turşu	Tuz Hasan
Ulgur	Uluş	Viransekü
Viransöğüt,	Yenice,	Viransöğüt,

3.6. Hükümlerde Tespit Edilen Vakıf ve Zaviyeler

Hükümlerde adı geçen vakıf ve zaviyeler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo: 3.6. Hükümlerde Tespit Edilen Vakıf ve Zaviyeler

Alaüddevle bey camii vakfı	Hacı Abdurrahman zaviyesi	Hasan paşa vakfı
Hacı Sinan vakfı	Hatuniye imaret vakfı	Hüseyin ağa vakfı
Hızırlık tekkesi	Eymirci Sultan zaviyesi	Kamber vakfı
Köprülü Mehmet Paşa vakfı	Lala Sinan Paşa vakfı	Mustafa Paşa vakfı
Osman Paşa vakfı	Rüstem Bey vakfı	Sad Vakkas vakfı
Şeyh Ahmet zaviyesi	Şeyh Mustafa vakfı	Şemseddin Şeyh Müeyyed vakfı

3.7. Hükümlerde Tespit Edilen Aşiret ve Cemaatler

Hükümlerde adı geçen aşiret ve cemaatlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo: 3.7. Hükümlerde Tespit Edilen Aşiret ve Cemaatler

Afşar cemaati	Cündioğlu aşireti	Halikanlı cemaati
Pehlivanlıoğlu cemaati		

3.8. Hükümlerde Tespit Edilen Devlet Görevlileri

Hükümlerde adı geçen devlet görevlileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo: 3.8. Hükümlerde Tespit Edilen Devlet Görevlileri

Çavuş	Çukadar	Dârus-saadet ağası
Kethüda	Mültezim	müteferrika
mütevelli	Serasker	Sipahi
Voyvodası	Yeniçeri	

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TRANSKRİPSİYON

Sayfa 50

Merzifon kâdîsına hüküm

İsmail zîde kadruhu gelüp evlâdiyet ve meşrutiyet üzere berât-ı şerifimle mütevellîsi olduğu cediti vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Mustafa Paşa evkâfı mülhakâtından medîne-i Merzifon'da vâkî' câmi'-i şerîf ve hamâmılarına ve medîne-i mezbûrede vâkî' çeşmelerine cereyân idüp Abdullah'ın şürb ve intifâ' edegeldikleri mâ-i lezîzin maksemi ile ma'an altmış beş seneden berü taraf-ı vakfdan zabt olunagelen ma'lûmetü'l-hudûd bir kıt'a vakf bağçeye âhardan dahl îcâb etmez iken ashâb-ı ağrâzdan ba'zı kimesneler zuhûr ve ol bağçe bizim mülkümüzdür diyü iddi'â ve murâfa'a-i şer' olduklarında iddi'âların vech-i şer' üzere isbâta kâdir olamayup mu'ârazadan men' olunmuşiken memnû' olmadıklarından nâşî yine ol vechile müdâhale ve vakf-ı şerîfe küllî gadr murâd eylediklerin bildirüp mahallinde şer'le görülüp mezbûrların bî-vech-i şer' müdâhale ve te'addîleri men' u def' ve bağçe-i mezkûr kemâkân cânib-i vakfdan mütevellî kâimmakâmı (boş) nâm kimesneye zabt itdirülüp mümâna'at edenleri ism ü resmleriyle devlet-medârıma arz ve i'lâm olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'le görülüp arz olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zâ sene 1157

Nallıballı (?) ve (boş) kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Es-Seyyid Hasan bin Hâcî Halil zîde şerefuhu gelüp bunun gulâmı Mehmed bin Abdullah nâm kimesne kendü hâlinde ırzıyla mukayyed ve hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u hareketi yoğiken Nallıballı kazâsına tâbi' Kethudalı nâm karye sâkinlerinden mütegalibe ve cebbâreden Enbiyaoğlu Mahmud ve karındaşı (boş) nâm kimesne ile Hatiboğlu iki nefer refîkleriyle yekdil ve bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk gulâm-ı mezbûrî dağda gezer iken mezkûrlar balta ile üzerine hücum ve darb-ı şedîd ile darb ve vücûdun yara ve bere etdiklerinden gayrı sol gözü altından balta ile urup ve iki dişin ihrâc idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediklerinden

mezbûrun da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe ve keşf birle kıbel-i şer' den hüccet-i şer' iyye verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer' iyyesi mûcebince şer' le görölüp mezkûrların hilâf-ı şer' -i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ihrâc eyledikleri dişlerinin şer' an kabûl olan diyeti aliverilip edâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediğı ecilden şer' le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Zâ sene 1157

Bulman ve (boş) kâdîlarına Canik sancağı mütesellimine hüküm

Bulman kazâsı sâkinelerinden Hâcı Bekir nâm müteveffânın zevcesi (boş) nâm hâtûn gelüp bunun zevci mezbûr Hâcı Bekir bin yüz elli (boş) senesinde fevt oldukda terekesi irs-i şer' le buna intikâl idüp âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken ve zevci mezkûrun ammizâdesi yoğiken Hâcı İbrahim nâm kimesne zuhûr ve şirrete sülûk ve mücerred celb-i akçe için müteveffâ-yı mezbûr Hâcı Bekir benim ammizâdem idi terekesinden bana dahi mîrâs intikâl ider diyü bî-vech ve hilâf-ı şer' ve bilâ subût bundan mîrâs talebiyle te'addî ve rencîdeden hâlî olmaduğın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe dahi olduğın bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mûcebince şer' le görölüp mezkûrun hilâf-ı şer' -i şerîf ve bilâ sübût-i şer' ol vechile zâhir olan müdâhalesi men' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın şer' le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

İskilib ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Müteveffâ Fettar Bey ve Rüstem Bey ve Mahmud Bey ve Yahya Bey evlâdlarından ulemâdan Mehmed zîde ilmuhu gelüp İskilib kazâsına tâbi' Asmacık ve Başovacık Kalınbelde ve Emirşah ve Karakaya ve Timurcılar ve Kunduzlu Viransöğüd ve Eskiköy ve Eynehacı ve (boş) ve (boş) nâm karyeler topraklarında vâkı' ma'lûmetü'l-hudûd birer mikdâr yerleri selâtîn-i maziyyeden beri bunun cedleri mezbûrûna hibe ve temlik ve yedlerine mülknâme-i hümayûn

verildikten sonra ânlar dahi ol yerleri vakf ve tasarruf ve gallesin batnen ba'de batnin ve neseben ba'de nesebin evlâd-ı evlâdına şart ve ta'yîn eylediği defter-i hâkânî ve vakfiyye-i ma'mûlun bihâsında mastûr ve mukayyed ve bu vâkıfın evlâdından olup ber mûceb-i şart-ı vâkıf bunda tasarruf kendüye intikâl ve şart-ı vâkıf mûcebince mutasarrıf olup ve cedleri vâkıf-ı mezbûrdan vakfının tasarruf ve gallesin cüzhanlığa ve meşîhate şart ve ta'yîn etmiş değil iken ecânibden kazâ-i mezbûrda sâkin Ömer ve Ali ve Yusuf ve (boş) nâm kimesneler birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve vâkıf-ı mezbûrdan evvel yerlerin tasarruf ve gallesin cüzhânlığa ve meşîhate şart ve ta'yîn eylemiş diyü hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i şart-ı vâkıf fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmadıkların ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîf ve şart-ı vâkıf mûcebince amel olunup mezbûrların hilâf-ı şer' ve mugâyir-i şart-ı vâkıf ol vechile te'addîleri men' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğin fetvâ-yı şerîfesi mûcebince sūr'atle görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Sayfa 51

Sehv olunmuşdur.

Yenice Taraklı kazâsı nâibine hüküm ki

İznikmid kazâsı sâkinlerinden Seyyid Mehmed zîde şerefuhu gelüp bundan akdem bunun sagîrliği hâlinde fevt olan babası (boş) nâm kimesneden müntakil emlâk vesâir terekesine dahl îcâb etmez iken yine İznikmid kazâsı sâkinlerinden zî-kudret ve mütegalibeden Mustafa Efendi dimeğle ma'rûf kimesne ben kızımı buna vereceğim diyü fuzûlî zabt itmeğle bu irişüp bâliğ ve da'vâya kâdir oldukda babasından müntakil mezbûrun fuzûlî zabt eylediği menzil vesâir terekesin taleb eyledikde dürlü illet ve bahâne ile vermekte te'allül ve mezkûr a'yândan ba'zı kimesne ve toprak kâdîsı tarafgiri olup mukâvemet mümkün olmamağla sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhysin husûs-ı mezbûra işâret-i şeyhü'l-islâmî ile sâdır olan emr-i şerîfimle mütevellî ta'yîn ve huzûrunda murâfa'a ve hükm birle hüccet-i şer'iyye verilmişken mezbûr edâda te'allül ve habs olunmuşken merkûmun mu'teberi olmak hasebiyle mezbûrun habs olduğu mahalli basup mezbûre küşâd ve

Eyâlet-i Sivas'da vâkî' (boş) kâdîya ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Kazâ-i mezbûra tâbî' (boş) nâm karye sâkin Cuş aşîretinden Hüseyin nâm kimesne gelüp bunun vâlidesi (boş) nâm hâtûn kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf vaz' u te'addîsi olmayup ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken yine kazâ-i mezbûra tâbî' Kavack nâm karye sâkinlerinden eşkiyâdan Abdullah ve Vehhab nâm şakîler kendü hâllerinde olmayup bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk vâlidesi mezbûrenin menzilin basup ve derûnunda mevcûd bulunan emvâl ve eşyâsın nehb ü gâret eylediklerinden mâ'adâ vâlidesi mezbûreyi diyet îcâb eder âlet-i câriha ile darb ve iki yan dışın ihrâc ve ol darbdan müte'essir müteveffiye olup ol vechile mezkûrlar ziyâde gadr ve fesâd eylediklerin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görülüp şakî-i mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk nehb ü gâret eyledikleri emvâl ve eşyâsıyla diyeti aliverilip ber müceb-i fetvâ-yı şerîfe icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî Evâil-i Z sene 1157

Sivas vâlîsine ve Karabiga ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Karabiga kazâsına tâbî' Ferneke nâm karye ahâlîsi gelüp karye-i mezbûre toprağında bunların tasarruflarında olan bağ ve bağçe vesâir mahsûlâtlarına kadîmü'l-eyyâmdan berü cereyân ve saky ve şürb ve intifâm idegeldikleri mahsûs ve müstakill sularına âhardan dahl olunmak îcâb etmez iken civârında vâkî' Hulay nâm karye ahalisi ol suyu mecrâ-yı kadîminden ihrâc ve kendü tarla ve bağ ve bağçelerine icrâ itdirüp kadîme mugâyir müdâhale ve bundan akdem bin doksan üç tarihinde bu bunların yedlerine virilen buyruldu ile murâfa'a-i şer' olduklarında ol su bunların kadîmden bağ ve bağçe vesâir mahsûllerine cereyân eden mahsûs ve müstakill suları olduğu şer'an sâbit ve cânib-i şer'den hüccet-i şer'îyye virilüp ve bunlar ol suya münhasıra iken mugâyir-i hüccet-i şer'îyye müdâhale ve te'addî ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is oldukların ve şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîf ve hüccet-i şer'îyye mücebince amel olunup hilâf-ı şer' ve mugâyir-i hüccet-i şer'îyye ve fetvâ-yı münîf te'addîleri men' u def' ve ol su kadîmîsi üzre icrâ ve bunların bağ ve bağçe vesâir mahsûlleri

saky ve intifâ' etdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Bozok ve (boş) ve (boş) kâdîlarına ve Bozok sancağı mütesellimine hüküm ki

İbrahim ve Yunus ve Hasan nâm kimesneler gelüp bunlar kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîleri olmayup ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken konar ve göçer Türkman tâifesinden mütegalibe ve cebbâreden Gök Halil oğlu Murtaza ve karındaşı Ali ve İsmail ve Cabbaroğlu Satılmış ve Ömer nâm şakîler hevâlarına tâbî' on bir nefer süvari ile yekdil ve bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bunların menzillerin basup üç gün menzillerinde sâkin ve yirmi (...) ve bir ev havlisi karpuzların ekl ve itlâf eylediklerinden gayrı beş yüz elli guruş nakd ve on iki re's öküzlerin vesâir emvâl ve eşyâların gasb ve gâret idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediklerin ve mezbûr kısma cemâ'at-i mezbûrlara mürûr ve ubûr üzre oldukların bildirüp buldukları mahalde zâbitleri ma'rifetiyle şer'le görülüp mezkûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk gasb ve gâret eyledikleri akçe ve hayvânât vesâir emvâl ve eşyâların tamâmen tahsîl ve aldırılıp icrâ-yı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden buldukları mahalde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Sayfa 52

Divriği kâdîsına hüküm ki

Sen ki Divriği kâdîsı Abdüllatif zîde fazluhusun mektûb gönderüp Divriği kasabası mahallâtından Bedestan mahallesinde mescid-i şerîfin cemâ'ati meclis-i şer'a varup yevmî bir akçe vazîfe ile bâ berât-ı âlîşân imâmı olan ulemâdan Mehmed Halife bundan akdem mescid-i mezbûrun imâmı olan Ömer nâm kimesnenin ammisi ve erbâb-ı istihkâkda ehl-i Kur'ân ve

muhtâr-ı cemâ'at olmağla bundan esbak mescid-i mezbûrun imâmı karındaşı Osman'ın ve diğer karındaşı Yusuf'un ve mezbûr Yusuf'un oğlu merkûm Ömer'in taraflarından mukâbele ile mescid-i mezbûrede otuz seneden mütecâviz imâmet idüp mezkûr Ömer fevt oldukda imâmet-i mezkûre merkûm Mehmed Halife'ye tevcîh ricâsına olunduğu arz-ı sâ'î yediyle Asitâne-i sa'âdetüme gönderdikde ve yeniçeri zümresinden Mustafa nâm yeniçeri sâ'î yedinden arz-ı mezkûrı alup oğlu İsmail ismine tebdil ve berât vazîfesinden nâşî İsmail ref'inden Ali'ye ve Ali ref'inden İsmail'e ve İsmail'in kasr-ı yedinden babası mezbûr Mustafa'ya ve yine Mustafa kasr-ı yedinden oğlu mezbûr İsmail'e tevcîh ve gadr itdiği bundan akdem kasaba-i mezbûre ahalileri ve mescid-i mezbûre cemâ'ati bi-temâmiha meclis-i şer' de hâzırûn oldukları halde imâmet-i mezkûre Ali ref'inden İsmail'e virilen berât kırâat olundukda ehil ise tevcîh oluna diyü takdîm olunmağla merkûm İsmail nâ-ehil ve câhil ve imâmete salâhiyeti olmadığını müdürleri şehâdetleriyle sâbıka kazâ-i mezbûr vâkıfı arz etmişiken kasaba-i mezbûrede Memiş Paşazâde Osman Bey dimeğle ma'rûf kimesne mûmâna'at itmeğle imâmet-i mezkûrenin vâkıfı mezbûr Mustafa'nın kasr-ı yedinden İsmail'in vâkıf-ı âharı babası mezbûr Mustafa'nın üzerlerinde olup kendülere tevcîh olalıdan berü cehâletlerinden nâşî bir vakt-i mecrâya (?) geçmeyüp nâil üzre ve ol vechile imâmet hıdmeti Mustafa ile zikr olunan imâmet mukaddemâ virilen arz mücebince nâ-ehil Mustafa ve İsmail'in ref'lerinden mezbûr Mehmed Halife'ye tevcîh ve hâlen berât-ı şerîfimle üzerinde iken mezbûrlar yine kendü hallerinde olmayup mütevellîye istinâden imâmet-i mezkûreye tâlib ve almak sevdâsında olmalarıyla hasmı ile murâfa'a olmadıkça bir takrîb ile arz ve arz-ı hâl ile kayd-ı derkenâr olunmayup kaydına şerh verilmek ricâsına vâkı'-ı hâli arz ve i'lâm idiver diyü ilhâhlarıyla bi'l-iltimâs arz eylediğin ecilden mahallinde hasmı ile murâfa'a-i şer' ve vâkıfı arzı gelmedikçe derkenâr olunmamak üzre kaydına şerh verilmek bâbında fermân-ı âlîşân sâdir olmuşdur diyü yazılmışdır

Fî evâil-i Z sene 1157

Osmancık ve (boş) ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Osmancık sâkinlerinden ekrâd tâifesinden Halil nâm kimesne gelüp bunun vasîleri olduğu Hasan ve Havva ve Fatıma nâm sagîrlerin babaları ve vekîli olduğu Döndü nâm hatunun zevci ve bunun karındaşı Tatar Ahmed nâm kimesne kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi olmayup ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken yine Osmancık

kasabası sâkinlerinden olup yine tâife-i mezbûreden Sekbanoğlu Mehmed ve İdris oğlu Ali nâm şakîler bin yüz elli (boş) senesinde mezkûrlar mezbûr Ahmed'i katl kasdıyla boğazına ip takup boğmağa şürû' eylediklerinde Osmanlık sâkinlerinden İbrahim oğlu Mehmed ve Mustafa oğlu Ahmed bıçak ile darb ve katl ve ziyâde gadr eylediklerin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe virildiğın ve mezkûrlar hâlen taht-ı kazâlarınızda mürûr ve ubûr üzere oldukların ve yedinde hüccet-i şer'îyyesi olduğun bildirüp bulunduğı mahalde fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'îyye mücebince zâbitleri olan voyvodaları ma'rifetiyle şer'le görülüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ etmeğın buldukları mahalde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Sayfa 53

Sivas vâlisine Gedağra ve (boş) kâdîlarına hüküm

Gedağra kasabası sükkânından Evliya (?) nâm kimesne gelüp bu kendü hâlinde olup vaz' u te'addîsi yoğiken yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden Veysi nâm kimesne kendü hâlinde olmayup mütegalibeden olmağla ehl-i ırza istinâden bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk ellişer gurus kıymetlü üç re's katırın alup ziyâde gadr ve te'addî eylediğın bildirüp şer'le görülüp mezbûrun hilâf-ı şer' aldığı katırları kendüye alıvırilüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

(boş) vâlisi Gedağra ve (boş) kâdîlarına hüküm

Gedağra kazâsına tâbî' Köprü kazâsı sâkinlerinden (boş) nâm kimesne gelüp bunun karındaşı Muharrem nâm kimesne kendi hâlinde iken kasaba-i mezbûre sâkinlerinden mütegalibeden Veysi nâm kimesne bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk

karındaşı mezkûrı urgan ile boğup küllî gadr eylediğin şer'le görölüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnmu ricâ itmeğin mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Tokad mollâsına hüküm

Derviş Mehmed ve karındaşları Abdülbaki ve Mustafa zîde kadruhum gelüp bunların Tokad sâkinlerinden ammîzâdeleri müteveffâ Derzi Mehmed'in vasîsi oldukları kızı (boş) nâm bikr-i bâliğayı Tokad'da sâkin (boş) nâm kimesne hâlâ vasîsi olduğu (boş) nâm sagîre bunların izinsiz tezvîc idüp ba'dehu bunlar vasîsi olmak takrîbi ile akd-i mezbûrı mucîz olmadan sagîr-i mezbûr bülûğundan mukaddem mezbûre bikr-i bâliğ müteveffîye olup sagîr-i mezbûr müteveffîye-i merkûm şer'an vâris olmayup mülhakâtından nesne mutâlebesiyle te'addî ve rencîde olunmak îcâb itmez iken sagîr-i mezbûrun vasîsi mezkûr ve akrabâ-i sâireleriyle ittihâz ve ittifâk ve müteveffîye-i mezbûre sagîr-i mezbûrun taht-ı nikâhında olmağla ol takdîrde sagîr-i mezbûr vâris olmuş olup muhallefât-ı merkûmdan hisse-i şâyi'asın vesâyeten ahz u kabz ideriz diyü te'addî ve rencîdeden hâlî olmadukların ve bu bâbda müte'addid fetâvâ-yı şerîfeleri olduğun ve taraflarından hâlâ Tokad'da nakîbü'l-eşrâf kâimmakâmı olan Seyyid Hâfız Ömer zîde şerefuhuyu vekîl eylediklerin bildirüp fetvâ-yı şerîfe mücebince amel olunup mezbûrları hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtına verâset iddî'âsıyla dahl ü ta'arruz itdirilmeyüp zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emri-i şerîf ricâ eyledikleri ecilden fetvâ-yı şerîf ve hüccet-i şer'îyyesi mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Çorum ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Timar karyelerinden Hamallıçay nâm karye ahalisi gelüp karye-i mezbûre sipahileri (boş) ve (boş) ve (boş) nâm sipahileri Amasya ve Merzifon kazâlarında sâkin olmağla karye-i mezbûreyi

kendü zabt itmeyüp Çorum ahalisinden cebbâre ve zaleme ve yeniçeri zümresinden olan kimesnelere virüp mezkûrlar dahi karye-i mezbûre temâm ashâb-ı mücerrededir diyü ziyâde atlu ve âdem ile varup a'sâr-ı şer'iyye vesâir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mûcebince almağa kanâ'at itmeyüp hilâf-ı kânûn ziyâde taleb ve cebren aldığından mâ'adâ müft ü meccânen yem ü yemek ve et ve saman ve koyun ve kuzu vesâir me'kûlâtların alup fukarâya nice dürlü cevr ü eziyet ve şütûm-ı galîza ile şetm ve ol vechile zulm ve te'addîlerin ahvâlleri diğêr gûn oldukların bildirüp zalemeden olan mezkûrlar subaşılıktan ref' olunmak bâbında hükm ricâ etmeleriyle kânûn üzre amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Sayfa 54

(boş) kâdîsına ve Taşâbâd kazâsı nâibine ve Sivas mütesellimine hüküm

Taşâbâd'da Değirmenli karyesinde vâkı' müteveffiye Hanım Hatun câmi'-i şerîfi vakfının senede iki müd hinta ile evlâddan nâzırları olan Seyyid Abdullah ve Seyyid Mustafa'nın vekîl-i şer'ileri Seyyid Mehmed bin Ömer meclis-i şer'a varup mezkûrların hıdmetlerinde bir dürlü kusûru ve dahl olunmak îcâb eder halleri yoğiken vakf-ı mezkûr mütevellîsi Musli nâm kimesne vazîfelerin virmemekle meclis ihzâr ve berâtları mûcebince senevî iki müd hinta vazîfelerinin edâsına tenbîh olundukda mütenebbih olmayup tama'-ı hâmından ve te'annüdünden nâşî zikr olunan nezâret vazîfesi muhdesdir dürlü te'allül ve gadr murâd itmeğle müvekkil-i merkûm Seyyid Mehmed vesâir mevcûd mürtezika ve cihet-i merkûmenin keyfiyeti bî-garaz müslimînden istihbâr olundukda vakf-ı mezbûr ma'mûr ve hâsılı mesârifine vefâ etdikden sonra fazlası dahi olduğu ma'lûmumuzdur ve mütevellî-i mezbûr Musli cühelâdan ve vakfa hıyâneti defe'âtle sâbit ve sâlifü'z-zikr nezârete bundan akdem ve âhir zamân mutasarrıf olan Salih vazîfesini alur idi diyü şehâdet etmeleriyle fi'l-hakîka hâl minvâl-i meşrûh üzre olmağla mezkûrların senevî müstehakk oldukları iki müd hinta nezâret vazîfeleri yedlerinde olan berâtları mûcebince kendüye tamâmen alıvırilüp mugâyir-i berât te'allül itdirilmeyüp ve fîmâ ba'd huzûr-ı âsafide murâfa'a-i şer' olmadıkça mütevellî bulunanların cihet-i merkûma muhdesleridir diyü arzlarına i'tibâr olunmamak ricâsına sen ki Taşabad nâibi mevlânâ Mehmed bin Mustafa zîde ilmuhusun arz itmeğle arzın mûcebince müstehakk oldukları vazîfeleri yedlerinde olan berâtları mûcebince

mütevellî-i merkûmdan ma'rifet-i şer'le aliverilmek üzere kaydına şerh verilmek bâbında bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu i'lâm itmeğin hâzine-i âmiremde mahfûz olan Anadolu muhâsebesi defterlerine nazar olundukda nezâret-i mezkûr bin yüz elli yedi tarihinde Abdülbaki veledi Salih vasîlerinden evlâddan bulunmağın mûmâ ileyhin i'lâmı mûcebince emr-i şerîf tahrîr ve kaydına şerh verilmek bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince kaydına şerh verilmekle emr-i şerîfi tahrîri için Anadolu muhâsebesinden memhûr tezkire verilmekle vech-i meşrûh üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Osmancık kâdîsına hüküm ki

Kıdvetü'n-nüvvâbi'l-müteşerri'în Zeytun kazâsı nâibi Mevlânâ Mehmed zîde ilmuhu südde-i sa'âdetüme mektûb gönderüp Çorum sancağında Divanbayır nâhiyesinde Saltuk nâm karyenin mâlikânesinin sekiz sehmden beş sehmi Melek Zeynel bin Murad ve yine nâhiye-i mezbûrede Çavşar nâm karyenin dahi tamâm mâlikânesinin yirmi dört sehminden dört buçuk sehmi Melek Zeynel bin Murad ve yine nâhiye-i mezbûrede Salar nâm-ı diğeri Yunus nâm karyenin dahi mâlikânesinin yirmi dört sehminden dört buçuk sehmi Zeynel bin Murad'ın mülki ve sihâm-ı mezkûr hîn-i fethinden ilâ hâze'l-ân meşrûtiyet üzere tasarruf olunagelüp ve hâlâ eyâdî-i istihkâkdan Şeyh Mustafa bin Mehmed'e kaville tasarruf intikâl itmeğle mutasarrıf olup vakf-ı mezbûrdan hâsıl olan galleyi mahalline sarf ve âyende vü ravendeye it'âm-ı ta'âm üzere iken Osmancık kasabası sükkânından ecânibden diğeri Mustafa nâm kimesne Saltuk karyesinin beş sehmini bundan akdem hilâf-ı inhâ berât ve merkûm Şeyh Mustafa bin Mehmed'e gadr eyledikde Zeytun kazâsı nâibi mevlânâ-yı mûmâ ileyh arz ve sâdır olan fermân-ı âlîye imtisâlen kuyûdâtına ba'de imkânü'n-nazar mezkûr eş-Şeyh Mustafa Çorum sancağında Divanbayır nâhiyesinde Arablar karyesinde medfûn Zeynel bin Murad nâm azîzin vakfından olup bâlâda tasrîh olunan sihâmlara evlâd-ı vâkıf-ı mezbûrdan olmak üzere bi'l-fi'il mutasarrıf olan hasmı diğeri Mustafa ile lede't-terâfu' merkûmân eş-Şeyh Mustafa ve diğeri Mustafa'dan

Sayfa 55

her biri evlâdiyet iddi'âsını bir vechile tashîha kâdir olmayup kendülerden vakfiye-i ma'mûlun bihâ taleb olundukda i'tirâz-ı vâhiye ile i'tirâz ve âkıbetü'l-emr hülâseten kelâmları husûs-ı mezbûrî hâlâ sen ki Osmancık kâdîsı mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin mahallinde lede't-terâfu' alâ vechi'l-tedkîk muktezâ-yı şer'-i kadîme tatbîk ederek istimâ' ve sâhib eylediğin hakîkat-i hâli alâ vukû'îhi arz ve i'lâm eylemen bâbında emr-i âlî iltimâs ve fi'l-hakîka iltimâslarına müsâ'ade olunmak emr-i savâb olduğuna a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn bi'l-fi'il Anadolu kâdîaskeri olan mevlânâ Mehmed edâmallâhu te'âlâ fezâilehu i'lâm itmeğin i'lâmı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Zile kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahalisinden iken fevt olan Cebcizâde el-Hâcc Receb'in terekesi tahrîr iktizâ itmeğin sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin sana tefvîz olunmuşdur gerekdir ki müteveffâ-yı mezbûrun muhalledâtını tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'îyye tevzî' ve taksîm eyleyüp hâsıla olan resm-i mu'tâdi ta'yîn olunan Çukadar İbrahim zîde kadruhuya defter-i kassâmıyla teslîm idüp câdde-i şer'-i kavîmden sermû inhirâf itmeyesin diyü bi'l-fi'il Anadolu kâdîaskeri Mehmed edâmallâhu te'âlâ fezâilehu tarafından mühürlü mektûb verilmeğin vech-i meşrûh üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Erzurum vâlîsine ve monlâsına ve Kütahya mütesellimine Eğin ve Divriği kâdîlarına Kütahya nâibine Sivas mütesellimine hüküm

Ahmed ve İsmail ve Cafer nâm kimesneler gelüp bunlar kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer' vaz' ve te'addîleri yoğiken Sivas sâkinlerinden Gemerekli Sarı Mustafa Sivas'a tâbi' ma'lûmu'l-esâmî levendan eşkiyâsıyla Eğin sâkinlerinden mütegalibeden Divanbeğli Seyyid Abdullah Efendi

ve Şatır Ömer ve Divriği kazâsına tâbî' ve Çökerli nâm karyeden Bıyıklı İbrahim ve Çaylakcılar ve Darkızak nâm karye zâbiti Çukadar Ali birbirleriyle yekdil ve tarafdarları olan vâfir âdemler ile bin yüz elli (boş) senesinde Sarı Çiçek ta'bîr olunur cibâlde Çevirmeler ta'bîr olunur çiftliklerin basup her birleri buldukları nükûd ve eşyâ ve katırların cebren ahz ve ba'zı çiftci hıdmetkârların kayd u bend ve bunun emsâli zulm ve fesâdlarının nihâyeti olmadığı ve mezbûrlar taht-ı kazânda firâr üzere oldukların bildirüp buldukları mahalde şer'le görülüp hilâf-ı şer' cebren aldıkları nükûd ve eşyâ ve katırları alıvırilüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm ricâ eylemeğin şer'le görüle diyü yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Tokad monlâsına ve voyvodasına hüküm ki

Tokad sâkinlerinden Ebubekir nâm kimesne gelüp Tokad'da vâkı' tevliyet ve gallesi kendüye meşrûta olup beher sene taraf-ı vakfdan îcâr olunagelen bir kıt'a vakf menzil ve elli iki odalu bir kıt'a vakf hânı tevliyeti hasebiyle âhara îcâre ile îcâr murâd eyledikde dahl îcâb itmez iken ve üzerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken ashâb-ı ağrâzdan ba'zı kimesneler hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ sened ve bilâ temessük âhara îcârına mûmâna'at ve te'addîden hâlî oldukların ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp mücebince amel olunup mûmâna'at ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Tokad monlâsına ve voyvodasına hüküm

Ebubekir nâm kimesne gelüp Tokad mahallâtından Cedid mahallesinde vâkı' babasından müntakil ebâ-an otuz seneden berü mutasarrıf olduğü ma'lûmu'l-hudûd mülk menzil arsasında âharın alakası olmayup bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken Tokad sükkânından (boş) nâm kimesne ziyâde eşirrâ ve mütegalibeden olduğundan bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i

şerîf fuzûlî zabt ve üzerinde menzil ve dükkân binâ idüp gadr ve te'addî eyledikde ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mûcebince fetvâ-yı şerîfe şer'le görölüp mezbûrun binâsının vâkı' olan zarar-ı şer'isi men' ve arsası aliverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Sayfa 56

Osmancık kâdîsına ve Sivas mütesellimine (boş) zîde mecduhuya hüküm

Osmancık kazâsına tâbî' Öbektaşlı nâm karye ahalipleri gelüp bunlar kendü hallerinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîleri olmayup ve üzerlerine dahi şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken yine kazâ-i mezbûra tâbî' Danişmendlü nâm karye ahaliplerinden (boş) ve (boş) ve dahi ba'zıları birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve bin yüz elli (boş) senesinde bunların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ sübût-ı şer'î iki yüz elli gurusların alup gadr eylediklerin ve fetvâsı olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîf mûcebince şer'le görölüp hilâf-ı şer' aldıkları ol mikdâr gurus hakları kendülere aliverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı C sene 1157

Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm

Sivas sâkinelerinden (boş) nâm hatun gelüp bunun babası el-Hâcc Ahmed nâm kimesne fevt oldukda Sivas kasabasında vâkı' birkaç kıt'a mülk dükkân vesâir eşyâsı irs-i şer'le bununla hemşiresi (boş) ve kasaba-i mezbûreden karındaşı Ali nâm kimesneye intikâl itmeğle lakin bu ol vakit sagîr bulunduğundan mezbûr Ali vasî olup babası mezkûr müteveffânın bi'l-cümle dükkân ve eşyâsın zabt itmeğle şimdi bu irişüp bâliğa ve da'vâya kâdire olmağla babası müteveffâ-yı mezbûrdan müntakil hisse-i şâyi'asın mezkûr Ali'den taleb eyledikde mezkûr Ali cüz'î şey gösterüp kûsûrun ihfâ ve dükkânlardan size virdiğım îcâreyi dahi hesâb idüp alurum ve benden mukaddem size vasî olan (boş) nâm kimesneden evvel dükkânları satun aldım ve gâh mücerred

bunun hissesini virmemek için zamân mürûr eyledi diyü şirrete sâlik ve hilâf-ı şer'-i şerîf ol vechile gadr kasdıyla babası müteveffâ-yı mezbûreden müntakil hisse-i şâyî'asın vermekde te'allül ve gadr eylediğin ve bu bâbda dört kıt'a fetâvâ-yı şerîfesi olduğun ve tarafından oğlu Seyyid Veli nâm kimesneyi vekîl eylediğin bildirüp mücebince şer'le görülüp bunun babasından müntakil mezkûr Ali'nin fuzûlî zabt eylediği gerek dükkân ve gerek eşyâdan hissesine isâbet eden hakkı her ne ise bi't-tamâm mezkûr Ali'den buna alıverilip ihfâ eylediği eşyâ dahi zuhûra getirilüp mezkûr Ali'yi zamân mürûr eyledi diyü te'allül etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı C sene 1157

Zile ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Ebnâ-i sipahiyandan Durmuş nâm sipahi gelüp Zile sâkinlerinden Ulusu tekvenişîni Hüseyin Ağa dimeğle ma'rûf kimesneden bin yüz elli (boş) senesinde istikrâz eylediği on guruşun dokuz guruşunu mezbûra edâ ve teslîm ve bâkî kalan bir guruş deynini dahi edâyâ râziyken mezbûr ziyâde tama'-ı kâr ve murâbahacı tâifesinden olduğundan meblağ-ı mezbûr beher sene tütün üzerine devr-i şer'î ve ilzâm-ı ribh olunmuş değil iken mezbûr şirrete sülûk ve yine senden aldığım mu'âmele idi asıl mâl ve murâbahadan dahi alacağım vardır diyü hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ devr-i şer'î bir re's atını cebren ahz ve ziyâde gadr ve te'addî eylediğin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe verildiğin bildirüp mücebince şer'le görülüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Zile ve (boş) kâdîlarına ve Zile hâssı voyvodasına hüküm

Medîne-i Zile kasabası ahalileri südde-i sa'âdetüme arz-ı hâl idüp ashâb-ı hayrâtdan (boş) nâm kimesne bundan akdem on bin guruş vakf eyledikde meblağ-ı mezbûrun vâkıfından bin beş yüz guruş kasaba-i mezbûre derûnuna cereyân eden su yollarının ta'mîrine ve bin beş yüz guruş

dahi kazâ-i mezbûr ahâlilerinin vâkı' olan tekâlîflerine verilmek üzere vakfiyye-i ma'mûlun bihâsında şart ve ta'yîn ve nice zamândan berü mütevellî olanlardan meblağ-ı mezbûr alınıp tekâlîfleriçün virilegelmeğın kasaba-i mezbûrede sâkin vakf-ı mezbûrun mütevellîsi Hâcî Mustafa nâm kimesne bin yüz elli (boş) senesinden berü virmeyüp ekl u bel' ve hâlâ zimmetinde kalmağla bunlar dahi mütevellî-i mezkûrun şer'le muhâsebesin görüp zimmetinde zuhûr ideni taleb eylediklerinde hevâsına tâbi' mütegalibeye istinâden bî-vech-i şer'î edâda te'allül ve muhâlefet eylediklerinden mâ'adâ beynlerinde ekl u bel' sevdâsında olduğun bildirüp şer'le muhâsebesi görülüp zimmetinde zuhûr eden mâl-ı vakf zuhûra getirilüp icrâ-yı hakk ve keyfiyet arz u i'lâm olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Sivas kâdîsına hüküm

Hân-ı cedîd ma'a Yıldızeli kâdîsı mektûb gönderüp Sivas'da vâkı' Hacı Abdurrahman zâviyesinin evkâfı Hân-ı cedîd kazâsında olup zâviye-i mezbûrun zâviyelik hissedârlığı Ali'ye meşrûta iken cühelâdan İbrahim bin Mustafa nâm kimesne hissedârlık-ı mezbûrı kasr-ı yed tarîkiyle hilâf-ı şart-ı vâkı' kendüye berât itdirüp nâ-ehil ve esnâf makûlesinden beyyineci tâifesinden olmağla bir vechile zâviye ve meşîhata iktidârı olmayup ol vechile zâviye-i mezbûre mu'attal ve şart-ı vâkıfa ze'âmet olunmağla hissedâr-ı mezbûre merkûm İbrahim bin Mustafa'nın ref'inden erbâb-ı istihkâkdan ulemâdan Müftizâde es-Seyyid Ömer Halife'ye verilmek bâbında inâyet ricâsına nâib-i mûmâ ileyh ile vakf-ı mezbûr mütevellîsi Seyyid Hasan başka başka arz ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i icmâle mürâca'at olundukda Sivas'da Hacı Abdurrahman zâviyesi olarak yazıldığı mahalde karye-i âmm tâbi'-i Sivas âmm-ı mâlikâne-i vakf-

Sayfa 57

mezbûre merâhim-i mezârî'a-i sâire yekûn ma'a gayrihi beş bin altı yüz altmış akçe yazısından ba'de'z-zâviye humus mahsûl tevliyet için evlâdiyeti sulbinden ehlim olanlar tasarruf

idüp ve ba'de ihrâca alınmış öşr-i mahsûl Sivas kâdîları nezâret için tasarruf idüp ve eski takrîrine hilâf-ı mâhî (?) mahsûlünden iki müd hinta ve iki müd şa'îr veresin pençşenbih günlerinde vâkıf-ı mezbûr türbesinde (...) Kur'ânü'l-azîm tilâvet idüp zâviye-i mezbûrede şeyh olan iki müdd hinta ve iki müdd şa'îr tasarruf idüp bâkî hisse şeyh-i mezbûr âyende vü ravendeye sarf etmek için kayd-ı defter olundu diyü defter-i evkâfda muharrer mücebiyle tahrîr olunuduğu mastûr ve hazîne-i âmiremde mahfûz olan Anadolu muhâsebesi defterlerine nazar olundukda zâviye-i merkûmun hissedârlığı Hâce Mustafa Efendi kasr-ı yedinden İbrahim veledi Mustafa'ya tevcîh ve elli altı senesi Cemâziye'l-âhiresinde berât verildiği mukayyed bulunmağla arz-ı merkûm civâr nâibinin olup i'tiyân salâhiyeti olmamağla sen ki Sivas kâdîsı mûmâ ileyhsin şer'le terâfu' ve sıhhati üzre arz eylemen için yazılmışdır.

Fî evâil-i Z sene 1157

Arabkir kâdîsına Arabkir voyvodasına hüküm

Arabkir kazâsına tâbi' Andırı nâm karye sâkinlerinden Esir ve Ali ve Mustafa nâm karındaşlar gelüp karye-i merkûme toprağında vâkı' mülk sûretleri olup senedât-ı şer'î mûcebince mutasarrıf oldukları ma'lûmetü'l-hudûd bağlarında âharın alakası yoğiken yine karye-i merkûme sükkânından Mehmed nâm kimesne tama'-ı hâmmından nâşî şirrete sâlik bağ-ı mezkûr dahi müteveffâ Ahmed Ağa dimeğle ma'rûf kimesne mukaddemâ mûrisiniz İbrahim ve Ömer'e bey'-i bî'l-vefâ tarîkiyle vermişidi diyü iddi'â ve müdde'âsın vech-i şer'î üzre isbât itmedin on iki seneden berü derûnuna gars olunan eşcârları kırup ve bağ-ı mezkûr fuzûlî zabt ve gadr-ı küllî eylediğin ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp mûcebince şer'le görülüp merkûmun fuzûlî zabt eylediği bağ-ı mezkûr kendülere alivirilüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden yedlerinde olan fetvâ-yı şerîf mûcebince şer'le görülüp ihkâk-ı hakk olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Canik sancağında vâkı' mevlânâ (boş) kâdîsına ve Canik sancağı mütesellimine hüküm ki

El-Hâcc Mehmed nâm kimesne gelüp bunun kazâ-i mezbûrda sâkin Çarneci Ahmed dimeğle ma'rûf kimesne zimmetinde bin yüz elli (boş) senesinde karz-ı şer' den ma'lûmu'l-mikdâr akçe alacak hakkı olmağla taleb eyledikde mezbûr deyni için buna viridği mâl için ba'de zimâmlarına kazâ-i mezbûrdan (boş) nâm kimesne zuhûr ve şirrete sülûk ve hacz ve ta'cîz ve ızrâr kasdıyla mezbûr Çarneci Ahmed'in sana verdiği mâl benim mâlımdır mezbûr sarf eyleyüp sana deyni için vermiş diyü üzerine şart ve taleb ve mezbûr Ahmed dahi mezkûrı tahrîk ve vâlîye var diyü iğfâl ve mezbûr dahi merkûmun iğvâsıyla üzerine şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmadın bunu vâlîye ahz u habs ve der-zencîr ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk cebren ve kahren ve zulmen bunun yüz otuz gurusun ahz u gasb ve ziyâde gadr ve te'addî eylediğin ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfe ve senedât-ı sâiresi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfe ve senedâtı mûcebince şer'le görölüp hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk cebren ve zulmen ahz u gasb olunan ol mikdâr gurusu tamâmen tahsîl ve kûsûrı kendüye aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Zile kâdîsına ve Zile voyvodasına hüküm

Zile sükkânından Şaban nâm kimesne arz-ı hâl idüp kasaba-i Zile'de mülk menzile mutasarrıf olan (boş) nâm hâtûn bundan akdem menzil-i mezkûrı bilâ takrîr semen-i ma'lûme ile buna bey' ve teslîm idüp mülk-i müşterâsı olan menzil-i mezbûra şer'an bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken mezbûre hatun bey'ine nâdim ve bî-vech-i şer'î müdâhale ve te'addîden hâlî olmadığın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğin bildirüp mûcebince amel olup mezbûrenin hilâf-ı şer' ve mugâyir-i fetvâ-yı münîfe zâhir olan müdâhalesi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Z sene 1157

Sayfa 58

Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivas sükkânından el-Hâcc Mustafa zîde kadruhu gelüp Sivas kazâsında Taşlıdere nâm mahalde vâkı' mutasarrıf olduğu kadîmî değirmanının üst tarafından kimesnenin değirmanı yoğiken yine kazâ-i mezbûra tâbî' Ada nâm karye sâkinlerinden (boş) nâm kimesne değirman-ı mezkûrun üst tarafından bin yüz elli (boş) senesinde müceddiden değirman ihdâs ve bunun değirmanına cereyân eden suyunu ol muhdes değirmanına fuzûlî icrâ ve bunun değirmanının ibtâlîne ve ziyâde gadr u te'addî eylediğın bildirüp ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp mücebince şer'le görölüp merkûmun ihdâs eylediği değirmanının zarar-ı şer'îsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Çorum ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Çorum kazâsı sâkinlerinden Muharrem nâm kimesne gelüp bu bundan akdem kendü umûrunu ru'yet için Asitâne-i sa'âdetüme rahî oldukda yine Çorum kazâsı ahalisinden olup a'yândan Abdülbakizâde Hızır Ağa ve Hacı Ömer ve Sekekizâde İbrahim Efendi ve (boş) dimeğle ma'rûf kimesneler kendü umûr ve husûsların rü'yet için buna emr etmeleriyle bu dahi emirlerine binâen bi-şarti'r-rücû' mezbûrların umûriyçün bin yüz elli (boş) senesinde kendü mâlından beş yüz otuz beş guruş harc u sarf idüp umûrların rü'yet etdikden sonra emirlerine binâen bi-şarti'r-rücû' harc u sarf eylediği ol mikdâr guruş hakkın mezbûrlardan talep ve almak istedikde mezbûrlar mütegalibeden olmalarıyla bî-vech-i şer'î edâdan imtinâ' ve gadr sadedinde oldukların bildirüp şer'le görölüp emirlerine binâen bi-şarti'r-rücû' harc u sarf eylediği ol mikdâr guruş hakkı mezbûrlardan tamâmen tahsîl ve bî-kusûr kendüye aliverilip bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Osmancı ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Osmancık kazâsı sâkinlerinden Hüseyin nâm yeniçeri gelüp bu sahîh dirliğe mutasarrıf sefere âşinâ Dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden olup kendi ma'iyetiyçün beslediği yüz elli re's koyunundan mâ'adâsının âdet-i ağnâmın emr ü defter mücebince cem'ine me'mûre edâda kusûru olmayup yüz elli re's koyunundan dahi âdet-i ağnâm talebiyle bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken cem'ine me'mûr olanlar kanâ'at etmeyüp mücerred celb-i mâl kasdıyla hilâf-ı emr ve defter yüz elli re's koyunundan dahi âdet-i ağnâm taleb ve cebren beher re's ganem başına ikişer para ve beher yüz koyunundan onar para yazıcı ve hüddâmiye ve çubuk akçesi nâmıyla alup ziyâde gadr ve te'addî eylediğin bildirüp hilâf-ı emr ü defter ziyâde talebi ve hüddâmiye ve çubuk akçesi nâmıyla ol vechile müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır

Fî evâhir sene 1157

Sivas kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sen ki Sivas kâdîsı mevlânâ-yı mûmâ ileyh el-Hâcc Ahmed zîde fazluhusun südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp medîne-i Sivas'da sâkin Zaralızâde Mehmed Bey meclis-i şer'a varup medîne-i mezbûrede vâkı' Meydan ta'bîr olunur Bazargana muttasıl arsası Hasan Paşa câmi'-i şerîfi vakf binâsı mülki iken muhterik olan dekâkînin ke'l-evvel bâ izn-i mütevellî binâsına mübâşeret eylediğine binâen bâzergân-ı mezbûr arsasından arzen dört zirâ' ve tûlen kırk beş zirâ' mikdârı arazi-i hâliye arsa-i vakf-ı mezbûra zamm olunmak iktizâ ve kenarında vâkı' tarîk-i âmm zıyk olmağla mukâbelesinde arsa ve vakf-ı mezbûreden bir buçuk zirâ' arsa zammıyla tevsî'-i tarîk cümleye enfa' vakf-ı mezbûre evlâ olduğun inhâ itmeğle keyfiyet-i merkûm ahali-i vilâyetden ma'rifet-i şer'le tefahhus ve suâl olundukda ulemâ ve sulehâ ve a'yân ve fukarâdan cemm-i gaffir mîr-i mûmâ ileyhın takrîr-i meşrûhı üzre keyfiyet-i merkûmenin bazergân-ı merkûma zararı nümâyân ve vakf-ı merkûma enfa' ve tarîk-i mezkûra uhrâ olduğunu cümlesi i'tirâf ve istihsân eylediklerin ve bu husûsda kendünün dahi ilmi muhît olmağla izni müş'ir emr-i şerîf

emr-i şerîf verilmek ricâsına arz ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i evkâfa mürâca'at olundukda nefis-i Sivas'da vâkı' evkâf-ı câmi' merhûm Hasan Paşa bâzârlığı mahalde el-hamâm-ı çiftedir nefis-i vakf-ı câmi' Hasan Paşa'ya icâre-i muhtelifi fî sene on sekiz bin beş yüz icâre Yediyay hâne ve Hayatır hâne der-nefis-i Sivas der-nezd-i dekâkîn hadd-i idâre fî sene üç yüz mevâdd-ı sâire yekûn ma'a gayrihi mahsûl-i evkâf ilâ sene-i kâmile fiha'l-mesârif-i cahîden vâ'iz yevm altı cihât-ı sâire diyü defter-i evkâfda muharrer kalemiyle tahrîr olunduğu mukayyed olup ve karye-i merkûmede vâkı' sâlifü'z-zikr Hasan Paşa evkâfı mülhakâtından zikr olunan câmi'-i şerîf nezdinde etrâf-ı erba'ası tarîk-i âmm ile mahdûd ibâdullâhın ba'zı eşyâ bey' ve şirâ ve intifâ' idegeldikleri kimesnenin mülki olmayan arsa-i hâliye için mukaddemâ Hacı İsmail mescid-i şerîfi vakfdır diyü nizâ' olundukda lede'l-murâfa'a arsa-i mahdûd-ı mezkûre Hasan Paşa vakfı mülhakâtından olduğu şer'an sâbit ve hükm ve hüccet olundukdan sonra bir müddet mürûrunda Zaralı Osman Paşa'nın arsa-i merkûmeden bir mikdâr yere mütevellî ve vakf-ı mezbûr izniyle binâ idüp ba'de vefâtihi eytâmına intikâl iden dekâkîn için dahi münâza'a vukû'unda lede'l-murâfa'a ber vech-i muharrer mukaddemâ Hasan Paşa vakfından olduğu sübût bulan arsa-i merkûmenin icâre-i zemîni vakf-ı mezbûr mütevellîsine verilmek üzere dekâkîn-i merkûm müteveffâ Osman Paşa'nın eytâmı tarafına hükm birle Sivas kâdîsı Seyyid Yahya bin elli üç senesi Receb-i şerîfi tarihiyle müverrah verdiği hüccet-i şer'iyeye Rumili kâdîaskeri i'lâmı mûcebince elli dört Saferi'nde defterhâne-i âmiremde hıfz olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın bu sûretde husûs-ı merkûm defter-i hâkânî kuyûdâtına mugâyir olan mevâddan olmayup lakin bu makûle vakf araziye zamm olunacak arsa şart-ı vâkıfa mugâyir olduğu halde bâ temessük taraf-ı vâkıfdan istihbâr ve tarîk-i âmma ba'de'z-zamm mutasarrıf yedinde kalan arsanın dahi taklîlinden icâre-i kadîmîsine noksan gelmemek üzere mütevellî-i vâkıfdan temessük ahz olunmak iktizâ itmeğle husûs-ı merkûm ma'rifet-i şer'le görölüp yed-i vakf ile mukâta'a-i zemîn ile mutasarrıf olduğu arsasına zamm etmek murâd eylediği vakf-ı merkûm arazisini şart-ı vakfa mugâyir olduğu sûretde bâ temessük taraf-ı vâkıfdan istihbâr ve tarîk-i merkûma idhâl edecek ol mikdâr arsanın dahi icâresin yedinde kalan yere zamm ile icâre-i kadîmeyi vakfa noksân gelmemek üzere mütevellîden izni müş'ir temessük alup ve binâ edeceği dekâkînin kimesneye zarar-ı şer'isi yoğise cümleye enfa' ve vakfa evlâ ve tarîk-i merkûma uhrâ ve vakf-ı asliye-i merkûmesine bî-vech müdâhale olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûru için bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu dahi i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Bozok ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Zu'emâdan el-Hâcc Ali Kefevi zîde kadruhu sÛdde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Bozok sancağında ve kazâsı muzâfâtından Karadere nâhiyesine tâbî' karye-i Mehvacık Kışla ve gayrıdan beş bin dört yüz yirmi akçe timar livasın kuvvetinden (?) ve yine Bozok kazâsı muzâfâtından Baltaş nâhiyesine tâbî' Tuz Hasan nâm karye ve gayrıdan yedi bin sekiz yüz timar dahi Mustafa veledi Abdullah'ın nâ-mevcûdundan ve yine Bozok kazâsı muzâfâtından Kabakzir nâhiyesine tâbî' Şehriyaroğlu nâm karye ve gayrıdan otuz beş bin sekiz yüz doksan dört akçe ze'âmet bilâ sâhib olduğundan zikr olunan timarlar ve ze'âmet birikdirilüp elli bin beş yüz üç akçelik üzre elli yedi senesi Rebiülahiri'nin yirmi altıncı gününde mûmâ ileyhe tevcih ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olmağla ze'âmet-i merkûm karyelerini defter-i hâkânî ve yedinde olan berât-ı şerîfim mücebince zabt ve vâkı' olan mahsûlât ve rûsûmâtın ahz u kabz murâd eyledikde civârında vâkı' ze'âmet ve timar subaşıları ve havâs-ı hümâyûn voyvodaları hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve zabtına mûmâna'at eylediklerin bildirüp defter-i hâkânî ve yedinde olan berâtı mücebince zabt ve vâkı' olan mahsûl ve rûsûmı ahz u kabz itdirilüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât âharı bir dürlü dahl ve ta'arruz etdirilmemek bâbında hükm ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre ze'âmet-i mezbûre hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın berâtı mücebince zabt etdirilmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Sayfa 60

Çorum ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Çorum sâkinlerinden Alemdar Mustafa gelüp Çorum kazâsı muzâfâtından Sarvakşah nâm karye toprağında arazi tasarruf edenlerden ammisi Ömer nâm kimesne mutasarrıf olduğu yerlerinin hakk-ı tasarrufun hüsn-i rızası ve sâhib-i arz ma'rifetiyle buna ferâğ ve tefvîz ve bu dahi tefevvüz ve yedine verilen sâhib-i arz temessükü mücebince ol yerleri yirmi seneden mütecâviz zabt u zirâ'at ve oşr ü resmin sâhib-i arza edâ idüp ve bu makûle on sene toprak da'vâsının istimâ'ı memnû' iken Çorum kasabası mahallâtından Çavuş mahallesi sâkinlerinden Seyyid İbrahim Efendi zuhûr ve zikr olunan yerleriyçün sinîn-i merkûmeden mukaddem babam

Hacı İsmail'in imiş zabt iderim diyü fuzûlî müdâhale ve mukaddemâ şer'le görüldükde bunun makbûzı olan yerlerinden olduğu şer'an sâbit ve mu'ârazadan men' birle hüccet-i şer'iyye verilmişken mezbûr kâni' olmayup yine ol vechile nizâ' ve te'addîden hâlî olmayup gadr sadedinde olduğun bildirüp hüccet-i şer'iyye ve temessük mücebince kemâkân buna zabt ve hilâf-ı kânûn mezbûra müdâhale etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Zile kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Zile kasabası sâkinlerinden İbrahim bin Hacı Baki nâm kimesne gelüp kasaba-i mezbûre ahali tekâlîf vesâir umûr ve husûsların görmek üzre bâ hüccet-i şer'iyye bunu taraflarından vekîl etmeleriyle bu dahi mezbûrların umûr ve husûsların sadâkat ve istikâmet üzre görüp herkes kendüden şükrân ve râzı olup vekâleti umûruna âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden ashâb-ı ağırdan (boş) ve (boş) nâm kimesneler bî vech-i şer'î müdâhale ve te'addî ve rencîdeden hâlî olmadukların bildirüp bî-vech ve bilâ sened bunun vekâleti umûruna müdâhale itdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında hüküm-i hümâyûn ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Ortapare ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Ortapare kazâsına tâbî' Hunkar nâm karyeden Satılmış nâm kimesne gelüp bunun oğlu (boş) nâm kimesne kendü hâlinde olmayup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmayup bir vechile te'addî ve rencîde olunmak îcâb itmez iken konar ve göçer Türkman tâifesinden Pehlüvanlı aşîretinden İbrahim Bey dimeğle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmayup oğlu mezbûra garaz-ı dünyeviyesi olmağla mücerred icrâ-yı garaz ve ahz-ı intikâm için bin yüz elli altı senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hakk

oğlu mezbûra diyet îcâb eder ip ile boğup katl idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediğin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğin ve mezbûr hâlâ taht-ı kazânızda geşt ü güzâr üzre olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince bu husûs mahallinde şer'le görölüp katl eylediği oğlu mezbûrun şer'le müteveccih ve lâzım gelen diyeti tamâmen me'mûrı tahsîl ve kendüye aliverilip ber müceb-i fetvâ-yı şerîf icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hük-m-i hümayûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Arabkir kâdîsına Arabkir sancağı mütesellimine hüküm ki

Kazâ-i mezbûr muzâfâtından Dağabad nâhiyesine tâbi' Çeknid ma'a mezra'a Bağlahakir nâm karye re'âyâları südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunlar karyeleri toprağında zirâ'atleriyle hâsil eyledikleri terekelerinin müteveccih olan öşürleriyle resm-i çift ve resm-i bennâk ve mücerred ve resm-i bagât ve resm-i giyâh ve resm-i kavak vesâir hukûk ve rusûmların dahi kânûn ve defter mücebince karyeleri sipahisine edâya râzılar iken sipahileri mezbûr tama'-ı hamından nâşî kanâ'at etmeyüp ziyâde mutâlebesiyle hilâf-ı kânûn ve defter te'addî eylediğinden mâ'adâ müft ü meccânen yem ve yemek ve otluk ve koyun ve kuzu ve yağ ve bal ve tavuk ve yumurta vesâir zahîrelerin alup bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayup perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is olduğun bildirüp men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn ve defter mücebince amel olunmak emrim yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Sayfa 61

Karahisar Bayramşah kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Osman zîde salâhuhu gelüp bu Karahisar Bayramşah kal'asında vâkı' câmi'-i şerîfin gedik timar ile bi'l-fi'il berât-ı şerîfimle imâmı olup edâ-yı hıdmet idüp bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken kal'a-i mezbûre müstahfizânı ve dizdârı hilâf-ı kânûn hâric-i kal'ada sâkin ademleriyle mücerred ta'cîz için biz taşrada sâkin olmağla sen dahi bize taşrada imâmlık eyle diyü hilâf-ı

kânûn te'addî ve rencîdeden hâlî olmadukların bildirüp berât mûcebince hıdmet-i lâzimesin edâ eyledikten sonra mezbûrlara hilâf-ı kânûn ol vechile te'addî ve rencîde etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Akdağ ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sen ki Akdağ kâdîsı mevlânâ-i mûmâ ileyh Ahmed zîde fazluhusun südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp nişân-ı hümâyûnum dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından Mahmud zîde mecduhu meclis-i şer'a varup Bozok sancağında Akdağ nâhiyesinde İsabeylü nâm karye ve gayriden elli sekiz bin iki yüz otuz beş akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup ze'âmeti aklâmından Akdağ nâhiyesine tâbi' bin akçe yazı ile mezra'a-i Öğünkavak diyü defter-i hâkânîde mukayyed ve müstakillen mûmâ ileyhın kayd ve berâtına dâhil olmağla mezra'a-i mezbûre ve mümtâz ve mu'ayyen hudûdu dâhilinde olup öşr ü resmi kadîmü'l-eyyâmdan berü müstakillen ze'âmeti tarafından alınagelen yerlere hâricden bir vechile dahl olunmak îcâb itmez iken Gürcüköprüsü ve Karbansaray ve Beriyye vakfı mütevellîsi el-Hâcc Ebubekir ve Seyyid Ali nâm kimesneler zuhûr ve zikir olunan Kavak mezra'asının hudûdu dâhilinde olan yerler için Kayseriye sancağında Kenarırmak nâhiyesine tâbi' dîvânları timar ve mâlikâneleri vakf olan Cısr-i Gürce ve Karbansaray ve Rabıtlar ve Kılısa nâm karyelerin mümtâz ve mu'ayyen hudûdları dâhilinde olan yerlerden olmak üzre mugâyir-i kadîm fuzûlî müdâhale ve tegallüben zabt ve öşr ü resmin ahz u kabz idüp ze'âmeti mahsûlüne gadr-ı küllî itmeleriyle vâkı'-i şer' için cânib-i şer'den mürâsele ile da'vet-i şer' olundukda itâ'at-ı şer'-i şerîf itmeyüp murâfa'adan imtinâ' etmeleriyle müdâhalelerinin men'î için cânib-i şer'den hüccet-i şer'îyye verilmişiken kemâl-i tegallüblerinden nâşî bir dürlü mündefi' olmayup mugâyir-i kadîm zabt ve mûmâ ileyhe küllî gadr etmeleriyle defter-i hâkânî mûcebince mezra'a-i mezbûre ze'âmeti tarafından zabt ve hudûdu dâhilinde olan yerlerin öşr ü resmi kadîmîsi üzre ahz u kabz itdirilüp mugâyir-i kadîm mezbûrların zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâsına vâkı'-ı hâlî bi'l-iltimâs arz eylediğin ecilden defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Akdağ nâhiyesine tâbi' hâsıl bin akçe yazı ile mezra'a-i Öğünkavak zirâ'at etmeyenler resm-i otlak verirler diyü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle

tahrîr ve defter-i icmâlde Muafbala nâhiyesine tâbi' Çakalviran nâm karye ve gayrihi ile birikdirilüp dokuz bin yedi yüz akçe an ze'âmet diyü ber icmâl ve tamâmen dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından mûmâ ileyh Mahmud kaydındadır ve Kenarırmak nâhiyesine tâbi' elli üç nefer re'âyâ ve otuz altı zemîn ile karye-i Çukur mâlikâne vakf Cîsr-i Gürci an Sivas ve Karbansaray ve Beriyye dîvânı timar ve tahtında yirmi bir nefer re'âyâ karye-i Rabıtlı hâric-i ez defter ve iki yüz on üç nefer re'âyâ ile karye-i Kilisa ve hâsılı Hemme dîvânı humus galât kendüm ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ yirmi beş bin akçe ve mâlikâne kendüm ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ on sekiz bin üç yüz elli akçe yazular ile defter-i mufassalda olduğu muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde dîvânı yazusu ma'a gayrihi otuz iki bin altı yüz akçe ze'âmet diyü ber icmâl ve icmâl-i mezbûrun üç bin akçesi dergâh-ı mu'allâm müteferrikalarından (...) el-Hâcc Süleyman bin Ahmed ve bâkisi müştarekleri kaydarında olmağın ber mûceb-i defter-i hâkânî ze'âmet-i mezbûrun icmâl ve mufassalı başka vakf-ı mezbûr ve dîvânisi tarafı dahi başkadır ve nizâ'-ı arazide olmağın mahallinde ma'rifet-i şer'le faysal verilmek üzere emr-i şerîfim sudûru için bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecdûhu arz itmeğın arzı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Sayfa 62

Sivas kâdîsına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyh el-Hâcc Ahmed zîde fazluhusun mektûb gönderüp Sivas ilinde vâkı' Uğurviran ve Kalacık ve Kurdkorusu ve Karacaviran tâbi'-i Öğürmez mezra'alarının mâlikânese beş sehm olup bir buçuk sehmi vakf zâviye-i Şeyh Kurban ve üç sehmi mülk-i mûris Mirza Çeribaşı ve buçuk sehmi hâric-i ez defter olmağla Seyyid Abdurrahman mahlûlden Anadolu kâdîaskeri i'lâmı ve defteri arzı mûcebince Sivas ahalisinden Molla Ebubekir ve diğeri Ebubekir'in sulbî oğulları Ömer ve Abdullah ve Ali'nin üzerlerinde iken ecânibden Seyyid Osman ve Seyyid Ömer ve diğeri Ali Seyyid Osman sâir şürekâlarıyla hilâf-ı inhâ ber-takrîb ile üzerlerinden alup gadr-ı küllî itmeleriyle kadîmî nân-pâreleri olan buçuk sehmleri tamâmen merkûmlara îfâ olunmak bâbında inâyet ricâsına arz ve hazîne-i âmiremde mahfûz olan Anadolu muhâsebesi defterlerine nazar olundukda Sivas ilinde vâkı' Uğurviran ve Kalacık ve Kurdkorusu ve Karacaviran tâbi'-i Gün Ulumaz (?) mülk-i mûris Mirza Çeri nâm karyeler mâlikânesinden üç buçuk sehmi Ebubekir ve Ömer ve Abdullah ve Mehmed ve Ali veledân diğeri Ebubekir'in üzerlerinde iken âhardan Seyyid el-Hâcc Ömer ve Seyyid İbrahim ve Seyyid Mehmed ve diğeri

Seyyid Ömer ve Seyyid Mahmud ve Seyyid Ahmed ve evlâd-ı vâkıfdan evlâd-ı sâireye tevcih olup on dört seneden berü tasarruflarında olan sehmlerine gadr etmeleriyle ref'lerin kemâ fi'l-evvel merkûmun hisse ricâsına Sivas kâdîsı İbrahim zide fazluhunun arz eylediği reisü'l-küttâb-ı sâbık i'lâm ve ref'lerinden elli beş Zi'l-ka'desinde merkûmûna îfâ olunduktan sonra zikr olunan üç buçuk sehm evlâd-ı vâkıfdan mezbûrûn ile evlâd-ı sâirenin ebâ-an cedd zabt u tasarruflarında iken hilâf-ı inhâ ile mezbûrlar alup hakk her vechile bunların olduğu (...) müsinn ve ihtiyâr cemm-i gafir ve cemm-i kesîrin ihbâr ve şehâdetlerinden zâhir ve nümâyân olduğun Sivas nâibi Ömer zîde ilmuhu arz ve ba'de'l-i'lâm ref'lerinden evlâd-ı vâkıfdan merkûmun ile evlâd-ı sâireye tevcih ve elli altı senesi Rebiülahiri'nde virilüp hâlâ üzerlerinde olup ve merkûmun Seyyid el-Hâcc Ömer ve Seyyid İbrahim ve Seyyid Mehmed ve Seyyid diğêr Ömer ve Seyyid Mahmud ve Seyyid Ahmed vesâir evlâd-ı vâkıfın arz-ı hâlleri mûcebince elli altı Cemâziye'l-evvelinde hisseleri zuhûr eder ise huzûr-ı âsafide murâfa'a olmadıkça kaydları derkenâr olmamak için fermân-ı âlî kaydlarına şerh verildiği mastûr ve mukayyed olmağın mezbûrun iddî'â eyledikleri buçuk hâric-i ez defterden almalarıyla hâlâ mutasarrıflarıyla mahallinde murâfa'a-i şer' ve bunların evlâd-ı vâkıfdan oldukları bi'l-muvâcehe sâbit olur ise mahzar birle arz ve i'lâm olunmak için emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Taşâbâd ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm

Ladik kâdîsı Mevlânâ İsmail zîde fazluhu sūdde-i sa'âdetüme mektûb gönderüp Ladik kazâsı civârında vâkı' Taşabad kazâsına tâbî' Şeyhlü nâm karyede medfûn Sad Vakkas vakfının berât-ı şerîfimle mütevellîsi olan Şeyh Ali nâm kimesne meclis-i şer'a varup vakf-ı mezkûrun bundan akdem mütevellîsi olan Taşabad kazâsında sâkin Seyyid İbrahim nâm kimesne zimmetinde olan mâl-ı vakf ve on seneden berü ahz u kabz eylediği mahsûl ve rüsûmu vakf için talep eyledikde bî-vech-i şer'î te'allül ve muhâlefet ve vakf-ı şerîfe gadr murâd itmeğle şer'le görölüp mütevellî-i sâbık merkûmun zimmetinde sâbit ve müteveccih olan mâl-ı vakf ve mahsûl tevliyeti hasebiyle mütevellî-i mezkûr Şeyh Ali'ye aliverilmek bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâsına vâkı'-ı hâli bi'l-iltimâs arz itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i Z sene 1157

Ladik ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Ladik kazâsına tâbî' Kızılali ve Çakırgümüş nâm karyeden sâdât-ı kirâm ve askerî tâifesi gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen avâriz vesâir emr-i şerîfimle vâkî' teklîfi a'lâ ve evsât ve ednâ i'tibâriyle cem'ine me'mûra edâya râzı olmalarıyla ziyâde talebiyle te'addî olunmaları îcâb etmez iken Ladik sükkânından ba'zı kimesne kendülerin ve himâyelerinde olanların tekâlîflerin tahvîf için bunlara tahammüllerinden ziyâde tekâlîf tahmîl ile te'addî ve ehl-i örf tâifesi taraflarından dahi hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf rencîde oldukların bildirüp men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Medîne-i Amasya mahallâtından Bozahâne mahallesi sâkinlerinden Sadadoğlu Aleksan ve karındaşı Nehabet nâm zimmîler südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen emr-i şerîfimle vâkî' hâne-i avâriz vesâir tekâlîfden hisselerine düşeni mahalle-i mezbûre ahalileriyle ma'an edâ idüp hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kânûn bir dürlü dahl ve ta'arruz olunmak îcâb etmez iken medîne-i mezbûr sâkinlerinden ba'zı kimesneler birbirleriyle yekdil ve mücerred ta'cîz-i isdâr kasdıyla hilâf-ı kânûn ziyâde tekâlîf tahmîl eylediklerinden mâ'adâ hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk tekâlîfimize vermek bizlere üç yüz ve beş yüz gurus karz akçe verin diyü cebren ve kahren akçe mutâlebesiyle te'addî ve rencîdeden hâlî olmamalarıyla ahvâlleri diğêr gûn olduğun bildirüp mezbûrların vech-i meşrûh üzre hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kânûn te'addî ve tecâvüzleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sayfa 63

Arabkir kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahâlîsi gelüp yerlûden nâib olmak memnû' iken kazâ-i mezbûrda sâkin Eyyub nâm kimesne yerlûden olup her gelen kâdîlara nâib olmağla iki hasım bir da'vâ ile mahkemeye vardıklarında nâ-hakk olan taraftan ahz-ı rüşvet ve ol tarafa himâye idüp ibtâl-i hakka bâ'is olduğundan bunun zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmamağla ahvâl-i fukarâ dîğerk gûn ve perâkende ve perîşân olmaları mukarrer olduğun bildirüp mezkûr niyâbetden ref' ve fîmâba'd niyâbet hîdmetinde istihdâm olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivas sâkinlerinden April nâm zimmî gelüp bu Ağayik nâm zimmînin oğlu olup bundan akdem mahmiyye-i İstanbul'da Taşcıoğlu Mihail nâm zimmî bunu ahz ve mukaddemâ hâlik olan Çabucak Şahin veledi Kirkor'da benim yedi yüz elli gurusu alacağım olmağla hâlik oldukda mâl ve eşyâsını senin baban ile sâir vereseleri ahz u kabz ve baban dahi mürd olmağla ammisi dahi eşyasını sen kabz eyledin senden isterim diyü İstanbul kâdîsı huzûrunda murâfa'a-i şer' olduklarında sâbık ebyân iddî'â eylediği akçenin beş yüz gurusu bilâ devr murâbahadan ve mâ'adâsını dahi isbâta kâdir olmayup müdâhâleden men' birle kıbel-i şer'den yedine i'lâm-ı şer'î verilüp mücebince amel olunmak için mücebince fermân-ı âlî sâdır olmuş iken yine kânî' olmayup ol i'lâma mugâyir şâhid-i zor ikâmetiyle taht-ı kazânızda gadr murâd ve te'addîden hâlî olmadığın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan müte'addid fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüp fetvâ-yı şerîfe ve i'lâm-ı şer'îyyesi mücebince amel olunup zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Ladik ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Ladik kazâsına tâbî' Kızıoğlu nâm karye ahâlisi gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen avâriz ve imdâd-ı hazariyye ve seferiye vesâir emr-i şerîf ile vâkı' olan tekâlîfden tahammüllerine göre hisselerine düşeni cem'ine me'mûr olanlara edâ idüp kusûrları olmayup bilâ emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mutâlebesiyle rencîde ve remîde olunmaları îcâb etmez iken Ladik kasabası sâkinlerinden a'yânlık iddi'âsında (boş) ve (boş) ve (boş) ve dahi bazıları birbirleriyle yekdil ve mücerred celb-i akçe için bizler kasabada sâkin olmağla ayende ve revande bizlerden müft ü meccânen yem ve yemek vesâir mahsûlâtımızı almalarıyla siz dahi bize imdâdiye nâmına nesne virin diyü bilâ emr-i şerîf bunlardan bi-gayr-ı hakk akçe talep ve cebren ahz ve gadr eylediklerin bildirüp mezkûrların ol vechile hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Çorum ve Osmancık ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan Yusuf nâm sipahi gelüp berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğı timarı karyelerinden taht-ı kazânıza tâbî' Kirlioğlan ve (boş) ve (boş) nâm karyelerinin bin yüz elli (boş) senesinde vâkı' olan mahsûlât ve rüsûmâtı bunun berâtı mücebince tahvîli tarihine düşmüş iken Osmancık kazâsı sâkinlerinden Abdi Beşe ve (boş) ve (boş) ve (boş) dimeğle ma'rûf kimesneler hilâf-ı kânûn fuzûlî tegallüben ahz u kabz idüp gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince amel olunup aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Tokad monlâsına ve Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Hafak veledi Begos nâm zimmî gelüp bu bin yüz elli iki senesinde Kesper nâm zimmîden alâ tarîki'l-mudârebe yedi yüz guruş ahz ve iki sene i'mâl eyledikde meblağ-ı merkûmdan nemâ hâsıl olmadığından zikr olunan yedi yüz guruşun dört yüz guruşunu mesfûr Kesper zimmîye edâ ve bâkî kalan üç yüz guruşun bir mikdârını bi'd-defe'ât havâle eylediği mahalle ve bir mikdârını dahi yine mesfûr Kesper zimmîye edâ ve ba'dehu huzûr-ı müsliminde birbirleriyle hesâb gördüklerinde zikr olunan yedi yüz guruşa tamâmen kendüye ve havâle olunan mahalle edâ idüp bunun zimmetinde bir akçe ve bir habbe kalmadığı zâhir olmuşiken mesfûr Kesper tekrâr meblağ-ı merkûmdan üç yüz guruş mutâlebesiyle bunu ta'cîz ve murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında meblağ-ı merkûmdan ber vech-i muharrer bunun zimmetinde bir akçesi kalmadığı nümâyân ve bî-vech-i şer'î mu'ârazadan men' birle kıbel-i şer'den hüccet-i şer'iyeye verilmişiken mesfûr Kesper yine memnû' ve mundefi' olmadığından nâşî tekrâr şirrete sülûk ve ol hüccet-i şer'iyeye mugâyir bunu taht-ı kazâlarınızda mürûr ve ubûr eylediği mahalde ta'cîz ve rencide eyler ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp hüccet-i şer'iyeye ve fetvâ-yı şerîfe mücebince amel olunup mesfûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye ve fetvâ-yı münife zâhir olan te'addîsi men' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sayfa 64

Darende kâdîsi ve Darende hass voyvodasına hüküm ki

Darende sâkinlerinden Kuluşoğlu dimeğle ma'rûf Mehmed Monla bin Ebubekir nâm kimesne sütte-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunun ammisi el-Hâcc Ahmed nâm kimesne li-ümm karındaşı Abdülkerim ile yirmi sene mukaddem Mısır-ı Kahire'de mutavattınlar iken ammisi merkûm el-Hâcc Ahmed fevt oldukda cümle emvâl ve eşyâ ve nukûdı alâ mâ-karzu'l-ahâlî irs-i şer'le buna intikâl itmeğle lakin bu ol vakitte diyâr-ı âharda bulunduğundan merkûm Abdülkerim yanında bulunup cümle emvâl ve eşyâ ve nukûdı ahz u kabz idüp Darende kâdîsına geldikde bu mâl-ı mûris taleb üzre iken almadın mezbûr Abdülkerim bin yüz elli (boş) senesinde fevt olmağla mahlûlünden kabz iden yine kasaba-i mezbûre mahallâtından Câmi'-i Kebîr mahallesi sâkinlerinden Hatib Osman Efendî dimeğle ma'rûf kimesne ile Musa Bey mahallesi sâkinlerinden Hâcî Ahmed ve Abdurrahman ve Kaymaz Hâcî Ahmed ve Seydioğlu Mustafa nâm kimesnelere taleb ve almak istedikde mûrisimiz Abdülkerim'in yedinde bulduk ve gah Hâcî Ahmed ile ve gâh ol emvâl mûrisimizin idi diyü iddî'â ve murâfa'a-i şer' olduklarında müdde'âların vech-i şer'î üzre

isbâta kâdir olmayup mâl-ı merkûmda ısrâr-ı galîzasın olduğu nümâyân ve asıl mâl-ı merkûm el-Hâcc Ahmed'in olduğu şer'an sâbit ve girü istirdâd için hükm birle cânib-i şer'den yedine bunun emsâli hüccet-i şer'iyeye verilmeğle mezkûrlar kani' ve mündefi' olmayup ol hüccet-i şer'iyeye mugâyir-i mümâna'at ve tekrâr murâfa'adan tenbih ve hükm birle hüccet-i şer'iyeye verilmiş iken yine memnû' olmayup fevt endişeleri sebebiyle mu'în-i kesîreleri olduğundan ol hüccet-i şer'iyeye muhâlif ile nizâ'dan hâlî olmadukların ve da'vâsına mutâbık müte'addid fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyesi müceblerince şer'le görülüp mezbûrların zimmetlerinde sâbit ve zâhir olan mâl-ı mûrisin müteveffâ mâlından bi't-tamâm tahsîl ve aliverilip bir vechile te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp (...) şer'iyeye icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sivas vâlisine ve Darende (boş) kâdîlarına hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyh Mehmed zîde fazluhusun südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp Darende kazâsı sükkânından Kuluşoğlu Mehmed bin Ebubekir dimeğle ma'rûf kimesne meclis-i şer'a varup bunun ammisi el-Hâcc Ahmed nâm kimesne ve li-ümm karındaşı Abdülkerim ile yirmi sene mukaddem Mısır-ı Kahire'de tavattun iken ammîsi merkûm el-Hâcc Ahmed fevt oldukda cümle emvâl ve eşyâ ve nükûdî alâ mâ-farzillâhi te'âlâ irs-i şer'le buna intikâl idüp lakîn diyâr-ı âharda bulunduğu ecilden merkûm Abdülkerim yanında bulunup emvâl ve eşyâ ve nükûdî ahz u kabz itmeğle Darende kazâsına geldikde bu mâl-ı mûris taleb üzre iken almadan mezbûr Abdülkerim dahi bin yüz elli (boş) senesinde fevt olmağla mahlûlünden kabz iden yine kazâ-i mezbûre mahallâtından Câmî-i Kebîr mahallesi sâkinlerinden Hatib Osman Efendi dimeğle ma'rûf kimesne ile Musa Bey mahallesi sâkinlerinden Hâcî Ahmed ve Abdurrahman ve Kaymaz Hâcî Ahmed ve Seydioğlu Mustafa nâm kimesneler mâl-ı mûris müteveffâ mâlından taleb eyledikde mûrisimiz olan Abdülkerim ve Hâcî Ahmed ile müşterek ve gâh ol emvâl mûrisimizin idi diyü iddî'â ve murâfa'a-i şer' olduklarından müdde'âların vech-i şer'î üzre isbâta kâdir olmayup mâlda alakaları olmağla asıl mâl el-Hâcc Ahmed'in olduğu şer'an sâbit ve hükm birle cânib-i şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iyeye verilmeğın mezkûrlar kani' ve mündefi' olmayup ol hüccet-i şer'iyeye mugâyir-i mümâna'at ve tekrâr murâfa'adan hükm birle hüccet-i şer'iyeye

verilmiş iken yine memnû' olmayup fevt endişesiyle mu'în-i kesîreleri olduğundan ol hüccet-i şer'iyeye mugâyir ile nizâ'dan hâlî olmadukların ve bu bâbda da'vâsına fetvâ-yı şerîfeleri olmağla yedinde olan hüccet-i şer'iyeye ve fetevâ-yı münîfe müceblerince amel olunup mezbûrların zimmetlerinde olan mâl-ı mûris müteveffâ mâlından yedinde olan senedât-ı şer'iyeye mücebince bi't-tamâm tahsîl ve aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâsına bi'l-iltimâs vâkı'-ı hâlî arz eylediği ecilden mahallinde şer'le görülüp icrâ-yı şer' olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Amasya kazâsı sâkinlerinden el-Hâcc Osman ve el-Hâcc İbrahim zîde kadrumâ gelüp mûmâ ileyhimâ kendü hâllerinde ve hilâf-ı şer' kimesneye vaz' u te'addîleri yoğiken Kör Mehmed ve Deli Mahmud nâm kimesneler birbirleriyle yekdil ve vilâyet umûruna cümle tarafından olmak üzere bizim rızâmız yoğiken harc u sarf olunan akçenin hesâbını görürüz diyü iddi'â ve mukaddemâ mütevellî ta'yîn olunan sâbıkâ Sivas kâdîsı huzûrunda murâfa'a-i şer' olduklarında nefsi-i Amasya mahallâtı ve kurâsı ahalîsinden ma'lûmu'l-ism kimesneler muvâcehelerinde mezbûrân Osman ve el-Hâcc İbrahim için a'yân olup bin yüz elli üç ve elli dört ve elli beş senelerinde umûmen ahâlî-i kazâdan akçe murâbahası ve sâliyâne bekâyâsı ve mesârif-i müteferrika nâmıyla otuz bin guruş tevzî' ve bi-gayr-ı hakk cem' u tahsîl ve Hâcî Halil ve İbrahim nâm kimesnelere ahz u itlâk ve izâ'at etdirdiler diyü meblağ-ı merkûmı mezbûrân Osman ve el-Hâcc İbrahim'den da'vâ ve isbât ve icrâsına tenbih ve hüccet itdirüp lakin evvelen derûn-ı hüccetde isimleri mezkûr müdde'îlerin meblağ-ı mezbûrdan kendü hisselerine ne mikdâr hissesine isâbet eylediği beyân olunmayıp müdde'âlarından cehâlet olduğundan mâ'adâ merkûmân Osman ve Hacı İbrahim'in mezbûrân el-Hâcc Halil ve İbrahim âmme-i ahâlîden ol mikdâr guruşu bi-gayr-ı hakk ahz ve itlâk ve izâ'ata emr ve tevkîlleri şer'an sahîh olmadığından gayrı âmme-i ahalinin her birinden meblağ-ı mezbûrdan hisselerini cem' ve tahsîle müvekilleri mezbûrânın ikrâra mu'teber ile kerhleri vech-i meşrûh üzere sâbit ve mütebeyyin olmayup mezbûrân el-Hâcc Halil ve İbrahim'in cümle ahâlîden ol mikdâr guruşu ahz u kabzları vech-i şer'î üzere sâbit oldukda vahşilik eyler olmağın şer'an tazmîn mezbûrândan iktizâ etmeğle hüccet-i

mezkûr merkûmân Osman ve el-Hâcc İbrahim'den bu makûle emr ü tevkîle binâen tazmîn ile hükmü mutazammın olmağın lede'l-hâcce

Sayfa 65

ve ihticâca sâlih olduğun a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahhirîn sâbıkâ Rumili kâdîaskeri olan Mehmed Pirizâde edâmallâhu te'âlâ fezâilehu i'lâm ve i'lâmları mûcebince amel olunmak için yedlerine emr-i şerîfim ve fetâvâ-yı şerîfeler virilüp mezkûrların da'vâları mübtıl ve hüccet-i mezkûre ber minvâl-i meşrûh ihticâca sâlih olmadığına binâen men' olunmuşlar iken ba'zı ashâb-ı ağrâz ve eşirrâ birbirleriyle yekdil ve mücerred ta'cîz ve ızrâr kasdıyla yedlerine verilen emr-i şerîfime ve fetâvâ-yı münife mugâyir hilâf-ı şer' te'addî ve rencîde sadedinde oldukların bildirüp ber minvâl-i meşrûh mukaddemâ verilen emr-i âlî mûcebince amel olunup mezbûrların hilâf-ı şer' verilen hüccet-i mezkûre binâen iddî'â eyledikleri mevâdd ile rencîde ve remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu istirhâm ve istid'â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda ber minvâl-i meşrûh emr-i şerîfim verildiği mastûr ve mukayyed bulunmakla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel ve hareket olunmak için müceddeden emr-i şerîfim sudûru için bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu i'lâm itmeğın mûmâ ileyhın i'lâmı mûcebince amel olunmak bâbında fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Kazâbâd ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Kazâbâd kazâsına tâbi' Çiftlik Üreği nâm karye sâkinelerinden Emine nâm hatun gelüp bunun oğlu Hâcı Mehmed nâm kimesnenin kazâ-i mezbûra tâbi' Ovacık Çaylı ve Kandiraz Tatar nâm karyeler sâkinlerinden Hamid ve (boş) ve (boş) ve (boş) ve dahi sâirleri zimmetlerinde hukûk-ı şer'den bin yüz elli (boş) senesinden berü bir sim hançer ve ma'lûmü'l-mikdâr emvâl ve eşyâ alacak hakkı olmağla taleb ve almak üzre iken almadan fevt oldukda irs-i şer'le buna münhasıra olmağla bu dahi mezkûrlardan taleb ve almak istedikde mezbûrlar a'yân-ı mütegalibeye istinâden gûnâ gûn tezvîrât ile hilâf-ı şer'-i şerîf vermeyüp gadr eylediklerin

şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince şer'le görölüp aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sorgun ve (boş) kâdîlarına ve Bozok mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan Seyyid Ahmed gelüp Sivas sancağında Sorgun nâhiyesinde Hubuca nâm karye ve gayriden berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğı on bin dört yüz akçe timarı karyelerinin bin yüz elli yedi senesinde vâkı' olan mahsûlât ve rüsûmât bunun berâtı mücebince tahvîli tarihine düşmüşiken mütegalibeden (boş) ve (boş) nâm kimesneler hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve subaşısının ahz u kabzına mâni' ve gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp berâtı mücebince tahvîli tarihine düşen mahsûlât ve rüsûmâtı tevcih edenlerden subaşısına tamâmen alivirilüp hilâf-ı kânûn fuzûlî müdâhale ve te'allül etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

İskilib ve Çorum kâdîlarına hüküm ki

Hâcı Şaban evlâdından Seyyid Ahmed zîde şerefuhu gelüp berât-ı şerîfimle evlâdiyet ve meşrûtiyet üzre mutasarrıf olduğı cecdi müteveffâ-yı mezbûrun binâ eylediğı mekteb vakfı karyelerinden İskilib kazâsına tâbi' Viransekü ve karye-i Akkil ve Yenice ve Aksöğüd karye-i Ahmed Fakih ve Eynehacı ve Hacıbükü ve Hâslar ve Bâzergân vakf-ı Agri (?) an mâlikâne sekiz sehmden bir sehmi vakf-ı el-Hâcc Sinan diyü defter-i hâkânîde ve vakfiyye-i ma'mûlun bihâsında mukayyed ve mâ-tekaddemden berü bir sehmine evlâdiyet ve meşrûtiyet üzre Mu'allimhâne ve Hâcı Sinan vakfı mütevellîsi olanlar mutasarrıf olup âhardan dahl olunmak îcâb etmez iken Rüstem Bey evkâfından mârru'z-zikr Viransekü karyesinin mâlikânesinden dört sehmine evlâdiyet ve meşrûtiyet üzre mutasarrıfı Musa fevtinden evlâd-ı vâkıfdan bâ berât mutasarrıf

olan Mehmed şart-ı vâkîf üzere kendüye âid olan sehmini zabta kanâ'at itmeyüp hilâf-ı şart-ı vâkîf ve mugâyir-i berât bunun bir sehmine müdâhale ve ben zabt ederim diyü te'addîden hâlî olmamağla mârru'z-zikr Viransekü karyesinin bir sehmi kendüye zabt etdirilüp mezbûr Mehmed'i dahl ü ta'arruz etdirilmemek bâbında istid'â ve Anadolu muhâsebesi defterlerine nazar olundukda karye-i Viransekü mâlikânesi vakfının sekiz sehminden dört sehmi Rüstem Bey evlâdından ber vech-i meşrûta Mehmed üzerinde ve askerî rûznâmçesi görüldükde mu'allimhâne vakfı tevliyeti ber vech-i meşrûta es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Mahmud üzerinde olduğun bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu i'lâm ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i evkâf ve mufassala mürâca'at olundukda Hacı Sinan'ın mektebhâne

Sayfa 66

ve uhrâsı vakfı mülhakâtından karye-i Viransekü ve karye-i Akkil ve Yenice ve Aksekü ve karye-i Ahmed Fakih ve Eynehacı ve Hacibükü ve Hâslar ve Bâzergân vakf-ı Agri (?) an mâlikâne sekiz sehmden bir sehmi vakf-ı el-Hâcc Sinan diyü defter-i evkâfda muharrer kalemiyle muharrer ve defter-i mufassalda karye-i Viransekü mâlikâne mülk verese-i Ahmed Bey katârı hâliyâ sekiz sehmden bir sehmi vakf ebnâ-i Sinan Bey bin Mahmud Bey katârı ve mâlikânenin sekiz sehmden üç sehmi vakf ebnâ-i Şeyh Muhyiddin bin Muslihiddin ve sihâm-ı bâkiyeden bir sehmi dahi müftiü'l-enâm Ebu's-Su'ud Efendi câmi'-i şerîfi vakfidır diyü ol dahi muharrer kalemiyle tahrîr olunmağın bu takdîrce Hacı Sinan vakfı tarafına tahrîr olunan sekiz sehmden bir sehmi zikr olunan karyelerin cümlesinden midir yoğise yalnız karye-i Viransekü'den midir ve Viransekü karyesinin mâlikânesinden sekiz sehminin beş sehmi tevzî' olup ânın dahi üç sehmi mevkûfen kaldığından tarafeynin keyfiyeti zabtı vâzihan münfehim olmamağla yedlerinde olan vakfiye-i ma'mûlun bihâları üzere mahallinde ma'rîfet-i şer'le suâl ve sıhhati ve hakîkati üzere arz ve i'lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûrunu bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu arz itmeğın defter emîni mûmâ ileyhın arzı mûcebince amel olunmak için emr yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Zile ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Kayseriye kazâsına tâbî' Germir nâm karye sâkinelerinden Şahende Hânım nâm nasrâniye ile vasiyyeleri olduğu (boş) ve (boş) ve (boş) nâm sagîrler gelüp tüccâr tâifesinden mesfûrenin zevci ve eytâm-ı sagîrlerin babaları İsa nâm zimmî ticâret vechi üzre Zile kazâsına tâbî' Kunutovası nâm mahalde vâkı' Toraman nâm karyeye varup karye-i mezbûrede (boş) nâm kimesnenin menziline misâfîren sâkin kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi olmayup ve üzerine dahi şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken Zile kazâsı sükkânından Ekrâdlık tâifesinden zümre-i istikbâlden Cirid Kasım ve babası (boş) nâm kimesneler ile karye-i mezbûre ahâlisinden ma'lûmu'l-esâmî yirmi nefer kimesneler birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bunların mûrisleri mesfûri leylen katl ve üzerinde mevcûd bulunan ber vech-i nükûd ve eşyâ on kise akçelik emvâlin gasb u gâret idüp ziyâde gadr ve te'addî eyledüklerin bildirüp şer'le görülüp mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk gasb u gâret eyledikleri nükûd ve eşyâsı her ne ise lakin merkûmlara tamâmen tahsîl ve aliverilip bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Gedikçubuk ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Gedikçubuk kazâsına tâbî' Gedik nâm karye ahâlieleri gelüp bunlar kendü hâllerinde ırzıyla mukayyed ve hilaf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u hareketleri ve üzerlerine dahi şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmayup bir vechile te'addî olunmak îcâb etmez iken yine karye-i mezbûre sâkinlerinden mütegalibe ve cebbâreden Kırımlıoğlu İbrahim Efendi dimeğle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmayup bunlara garaz ve adâvet itmeğle mücerred icrâ-yı garaz ve ahz-ı intikâm ve celb-i mâl kasdıyla bî-vech-i şer'î hevâsına tâbî' levendân tâifesini başına cem' ve kimini darb-ı şedîd ile darb ve ba'zılarını bi-gayr-ı hakk ahz u habs ve hetk-i ırz ve mefevvü'n-nâs ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayup bunların perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is şerr ve mefevvetinden bir vechile emîn olmayup ahvâl-i fukarâ diğer gûn olduğundan gayrı hevâsına tâbî' ehl-i örf tâifesiyle yekdil ve menzillerin basup bunların üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmadan bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ma'lûmu'l-mikdâr akçe ve eşyâların ahz u gasb idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediğın ve bu bâbda da'vâsına mutâbık şeyhü'l-

islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince şer'le görölüp mezkûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ahz eylediğı akçe ve eşyâların tamâmen tahsîl ve bunlara aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Merzifon ve Amasya kâdîlarına Amasya sancağđ mütesellimine hüküm

Merzifon kazâsına tâbi' Nazice nâm karye sâkinlerinden Seyyid Hüseyin zîde şerefuhu ile Hasan ve Mustafa nâm kimesne gelüp bunlar kendü hallerinde ve hilâf-ı şer' kimesneye vaz' u te'addîleri olmayup ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değıl iken İmam Hüseyin dimeğle ma'rûf kimesnenin öteden berü bunlara garaz ve adâveti olmağla mücerred icrâ-yı arz ve ahz-ı intikâm için mezkûr Hüseyin hevâsına tâbi' ehl-i örfe istinâden ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bin yüz elli (boş) senesinde cebren bunlar yüz yirmi dokuz buçuk gurusların alup ziyâde itmeğle bundan akdem mezbûr ile murâfa'a-i şer' olduklarında vech-i meşrûh üzere olduğı şer'an sâbit ve yedlerinde olan fetvâ-yı şerîfem mücebince meblağ-ı mezbûr bunlara hüküm ve mezbûra edâsiyçün tenbîh birle kibel-i şer'den bunların yedlerine iki def'a hüccet-i şer'iyye dahi verilmişiken mezkûr adem-i itâ'atinden nâşî henüz hüküm olunan meblağ-ı merkûmı bunlara vermeyüp hilâf-ı şer' ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyye ibtâl-i hakk sevdâsıyla gadr-ı küllî murâd eyledikde ve mezbûr hâlâ taht-ı hükümet ve kazânızda mürûr ve ubûr üzere bulunduğın bildirüp bulunduğı mahalde yedinde olan fetvâ-yı şerîfem ve iki kıt'a hüccet-i şer'iyyeleri mücebince şer'le görölüp mezbûrun zimmetinde sâbit olan ol mikdâr gurusları tamâmen tahsîl ve bî-küsûr girü bunlara aliverilip ber müceb-i hüccet-i şer'iyye ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sayfa 67

Sorgun ve (boş) kâdîlarına Bozok sancağđ mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan Seyyid Ahmed zîde şerefuhu sütte-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Sivas sancağında Sorgun nâhiyesinde Hobuce nâm karye ve gayriden on bin dört yüz akçe timara berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup timarı aklâmından müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil yine nâhiye-i mezbûre tâbî' Çatalkışla ve Eşkelüoğlu ve Berati nâm karyeleri toprağında zirâ'at ve hirâset edenlerin zirâ'atleriyle hâsıl eyledikleri terekelerinden beşte bir öşrleriyle sâir hukûk ve rüsûmların kanûn ve defter mücebince taleb eyledikde ahalileri mücerred ta'ciz ve öşrlerin vermemek için yine livâ-i mezbûrda Hüseyinabad nâhiyesinde Sultan Eymirce nâm-ı diğerk Osman Paşa vakfının mütevellisi ve şeyhleriyle yekdil ve bunun sâlifü'z-zikr timarı karyeleriçün Çakır Hacılı ve Koyunlu Yusufözü diyü âhar ism tesmiyesiyle vakfın karyeleridir diyü hilâf-ı defter-i hâkânî öşürlerin taraf-ı vakfa vermek murâd idüp ol vechile timarı mahsûlüne gadr-ı küllî olduğun bildirüp zikr olunan karyeler ber müceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle mezbûr Seyyid Ahmed'e zabt ve topraklarında zirâ'at edenlerin zirâ'atlarıyla hasıl eyledikleri terekelerinden beşde bir öşrlerin vesâir hukûk ve rüsûmları dahi kânûn ve defter mücebince ahz u kabz itdirilüp mezbûrları ve vakf-ı mezkûrun mütevellî ve şeyhlerini hilâf-ı defter-i hâkânî müdâhale ve mümâna'at etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassal ve defter-i evkâfa mürâca'at olundukda Sorgun nâhiyesine tâbî' karye-i Çatalkışla Uluyörük mütemekkin olup zirâ'at ederler neferen on dört ve hâsılı tahtında bennâk ve hinta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihi on bin ve yine nâhiye-i mezbûra tâbî' karye-i Eşkilü oğlu ve berâtı neferen yetmiş üç ve hâsılı tahtında bennâk ve hinta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihi iki bin üç yüz elli akçe yazular ile defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yine nâhiye-i mezbûre tâbî' Hobuce nâm karye ve ma'a gayrihi birikdirilüp on beş bin dokuz yüz altmış beş akçe an ze'âmet ber-icmâl ve icmâl-i mezbûrun on bin akçesi mezbûr Seyyid Ahmed'in timarı aklâmı bâkisi müştereki kaydında ve Hüseyinabad nâhiyesine tâbî' karye-i Sultan Eymirce nâm-ı diğerk Osman Paşa an evlâd-ı Üveysi'l-Karani der-ziyâret Baz Eymirce dîvânı ve mâlikâne zamân-ı kadîmden zâviye-i mezkûreye tasarruf olunur imiş şimdiki hâlde olageldiği mukarrer ve hükmi-i şerîf sadak olunup ve ehl-i karye-i Dervişler olduğu sebebden resm-i çift vaz' olunmamış diyü defter-i cedîde kayd olundu hâlâ meşihat der-tasarruf-ı dostî bâ berât-ı sultânî neferen aded iki yüz kırk altı mezra'a ber evlâd-ı Sultan Eymirce nefer sekiz ve hâsıl ma'a niyâbet iki başdan hinta ve resm-i çayır ve deştibânî ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a gayrihi dört bin akçe ve mezra'a-i Koyunlu Yusufözü ve Güdül ve Akçaköy ve Tusi ve Cengiz Hân ve Şeyh ve Halil ve Avansarayı ve Topcı tâbî'-i karye-i mezbûre seksen müdlük yerdir zikr olunan mezârî'î ve Yavanoğulları dimeğle ma'rûf sipahiler ve yörük tâifesinden Conkar cemâ'ati ve Dulkadirlü'de Karaköselü nâm tâife ve karye-i mezbûre halkı

tasarruf idüp behresin zâviye için virirler imiş Dizdârzâde defterinde mezbûr karye dâhilinde yazılı olup ve Atayî Bey defterinde dahi yazılı olan Halil nâm karye ki Murad Çelebi Sorgun nâhiyesini tahrîr etdikde Halil Ahi nâmıyla Köşger an cemâ'at-i Köselü diyü yazup vakf olduğun tafsîl idüp timara dahi tevcîh etmememiş merfûk kalmışdır diyü mükerreren Çerkeş Bey haslarına ilhâk itdirüp nâhiye-i Sorgun'u tahrîr esnâsında cemm-i gaffîr sikât-ı vilâyetden Sultan Eymirce Bey vakfıdır diyü şehâdet idüp vakfiyesinde dahi vakfiyeti musarrah olmağın mezra'atân-ı mezbûrtân kemâkân vakfiyet üzre mukarrer tutulup defter-i cedîde sebt olundu mezbûr mezra'alar hudûdunda olan çayırkların öşürlerin ve esbâbların resm iki başdan zâviye-i mezbûreye tasarruf olunur hâsıl iki başdan Sultan Eymirce zâviyesine tasarruf olunur Sultan Eymirce evkâfından Koyunlu Yusufözü ve Güdül ve Akçaköy ve Tusi ve Cengiz Han ve Şeyh ve Halil ve Avansaray ve Topcı hudûdunda kışlak-ı Gargalu ve kışlak-ı Ammaroğlu nâm-ı diğerk Gökçebayır ve kışlak-ı Doğancılı ve kışlak-ı Haloğlu ve kışlak-ı Kara Hüseyin ve Meyvekaya ve Meralar ve Nizalı ve kışlak-ı Ali Mağribli ve kışlak-ı Alsallu ve kışlak-ı Güdül ve kışlak-ı Avansaray nâm-ı diğerk Kodallu ve kışlak-ı Tanbererlü ve kışlak-ı Ali ve Aldinli ve kışlak-ı Kızılcaın ve kışlak-ı Beramlı ve kışlak-ı Dosti ve Yilkuviran ve Timurözi ve kışlak-ı diğerk Kargalu ve kışlak-ı Göklü cemâ'ati zirâ'at eyledikleri bizlerin rem-i devletimi ve resm-i tapu ve değirmanların resmi ve onları behreleri ile başdan hângâh-ı mezbûr tarafından zabt u kabz olunması ta'tîl ve sebt-i defter olundu diyü ol dahi defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr olduğum mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak emrim yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Zâ sene 1158

Sayfa 68

Tokad kâdîsına ve Tokad voyvodasına hüküm ki

Hâlâ hassa silahdârım olan Mustafa dâme mecduhu ile Ali Hazin kethudâ-yı enderun-ı hümayûnum zîde mecduhu südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp berât-ı âlîşânım ile iştirâken uhdelerinde olan Tokad voyvodalığı ve tevâbî'î mukâta'ası müşterekleri fâizlerin taraflarına edâ eylemek üzre elli yedi senesinde Ahmed nâm kimesneye ilzâm olunup müştereklerinden Hasan Ağa dimeğle ma'rûf kimesne diyâr-ı âharda bulunmağla mezbûrun tarafına iktizâ eden beş bin guruş fâyizin İstanbul'da Sarrâf Sihyos nâm zimmîye havâle ve sarrâf-ı mesfûr yediyle muhâsebesi görülüp harc aklâmı vesâir umûrî görülmeğk üzre bu tarafa mektûbları vârid olup ancak voyvoda-i mezkûr Ahmed meblağ-ı mezbûrî bî-kusûr sarrâfı mesfûra irsâl ve teslîm

etmeksizin merkûm Hasan fevt olmağla zikr olunan beş bin guruş mezkûr Ahmed'in zimmetinde kalup ve mâlikâne mutasarrıfları muhâsebelerin görüp taraf-ı mîrîye iktizâ iden deynlerin edâ ve yedlerine sûret-i muhâsebelerin almak üzere emr-i şerîf-i âlîşânım sâdır olduğun bildirüp mahallinde voyvoda-i sâbık mezkûr Ahmed tarîk-i hîleye sülûk ile meblağ-ı merkûmı ol tarafda müteveffâ-yı mezbûr Hasan'ın eytâmına ve âhar mahalle virdüm diyü sened ibrâz ider ise kat'â amel ve i'tibâr olunmayup taraflarından ta'yîn olunan âdemleri ma'rifetiyle meblağ-ı merkûm beş bin guruş mezkûr Ahmed'den alâ eyyi hâl tahsîl ve Asitâne-i sa'âdetimde taraf-ı mîrî ile hesâbı görülüp iktizâ eden deyni edâ ve muhâsebesin görmek için sarrâf-ı mesfûr Sihyos zimmî irsâl itdirilüp âhar bahâne ile te'allül ve tereddüd etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere amel olunmak bâbında fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivas kazâsı mahallâtından Akdeğirman mahallesi sâkinlerinden Mustafa ve Hacı Yakup oğulları Ali ve Osman ve Bekir nâm sipahiler gelüp bundan akdem Sivas kazâsı mahallâtından Osman Paşa mahallesi sâkinlerinden Karabet nâm zimmî ile şirket-i inân ile şerîkler olup mâl-ı şirket i'mâl idüp ba'dehu hesâb kitâbları görüldükde bin altı yüz seksen iki guruş diyü zâhir oldukda mesfûr Karabet düyûn-ı merkûmı mâl-ı şirketinden edâ eyledim diyü ikrâr ve altı yüz altmış guruş hissesin dahi ahz ve bey'-i şirâ vesâir hukûka müte'allık âmme-i da'vâdan birbirlerinin zimmetlerin ibrâ ve iskât idüp bir vechile müdâhale îcâb etmez iken mesfûr zuhûr ve şirrete sülûk ve mücerred izrâr ve celb-i mâl kasdıyla mugâyir-i ibrâ zimmetimizde mâl-ı şirketden alacak hakkım vardır alurum diyü nizâ' ve murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında mesfûrun müdde'âsın lağv ve mahazz olmağla mu'ârazadan men' birle kibel-i şer'den hüccet-i şer'iyye verilmişken mesfûr yine kâni' olmayup mütegalibeye istinâden hilâf-ı şer' ve mugâyir-i ibrâ te'addî ve rencîdeden hâlî olduğun şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince amel olunup hilâf-ı şer' ve mugâyir-i ibrâ te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden şer'le men' olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Merzifon kâdîsına Sivas mütesellimine hüküm

Sâbıka sandık emîni Ahmed zîde kadruhu ile kerîmesi Afife nâm hâtûn gelüp mûmâ ileyh Ahmed dâmâdı ve kızı mezbûrenin zevci sâbıkâ Kayseriye sancağı mutasarrıfı Süleyman Paşa'nın zimmetinde bin yüz elli senesinden berü cihet-i karz-ı şer' den ber müceb-i temessük merkûm Ahmed'in beş bin beş yüz otuz altı gurus hakkı olup kable'l-edâ mîrmîrân-ı mûmâ ileyh Faris Erzurum'da fevt olup Merzifon'da mutasarrıf olduğu emlâk vesâir emvâl ve eşyâsı ve ba'zı kimesneler zimmetlerinde hukûk-ı şer' iyyeden alacağı ve verâseti bi-hasebî'ş-şer' mezbûre Afife ile Merzifon kazâsında sâkin müteveffâ-yı merkûmun kızı (boş) nâm hâtûna intikâl itmeğle mezbûre Afife zevci müteveffâ-yı mezbûrun emvâl ve eşyâsın ma'rifet-i şer' le tahrîr ve alâ mâ-farzillâhi te'âlâ isâbet eden hakkı ve zevci zimmetinde olan mehrin ve mezkûr Ahmed dahi ber müceb-i temessük zimmetinde olan meblağ-ı mezbûrı müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden almak murâd eylediklerinde kızı mezbûre bazı mütegalibeye istinâden cümlesin zabt ve bunların şer'an îcâb eden hakların virmeyüp gadr murâd eyledikde ve taraflarından Salih zîde kadruhuyu vekîl eylediklerin bildirüp şer' le görölüp mezbûr Ahmed'in ber müceb-i temessük müteveffâ-yı mezbûrun zimmetinde olan meblağ-ı mezbûrı ve mezbûre hatuna dahi müteveffâ-yı mezbûrun zimmetinde terekesinden alâ ma-farzillâhi te'âlâ isâbet eden hissesin ve mehrin vekîlleri mezbûra tamâmen aliverilip te'allül ve muhâlefet icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şer' ifim ricâ itmeğın mahallinde şer' le görölmek yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Sayfa 69

Amasya ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Amasya kazâi sâkinlerinden Ali nâm kimesne ile İsmail nâm sagîrin vasîsi el-Hâcc Mehmed gelüp medîne-i Amasya mahallâtından Kocacık mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem fevt olan İmam Hâfız Halil Efendi dimeğle ma'rûf kimesnenin sagîr oğlu Osman'a ve techîz ve tekfîni ve sülüs mâlından bedel-i hacc için vasiyet eylediği akçenin tenfiz ve icrâsına babaları Çorumî el-Hâcc Mehmed'i vasî-i muhtâr nasb ve ta'yîn ve babaları mezbûr Hâcî Mehmed dahi vasiyyet-i merkûmeyi tenfiz ve icrâ ve sagîr oğlu mezbûr Osman dahi irişüp bâliğ ve âkil ve reşîd ve mâlını tasarrufa kâdir olmağla babası müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden ve nükûd-ı

ma'lûme ve meçhûle kendüye isabet iden mâl-ı mevrûsun tamâmen ahz u kabz ve vasiyyet-i mezkûreye ve gerek tereke-i sâire müte'allika âmme-i da'vâdan babaları mezbûrun zimmetin ibrâ ve iskât ve kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet birle cânib-i şer'den yedine hüccet-i şer'iyye verilip ve bu makûle bir def'a şer'le görölüp fasl olunup kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet ve ibrâ-yı zimmet birle hüccet-i şer'iyye verilen da'vânın istimâ'ı memnû'iken hâlâ babaları mezbûr Hâcî Mehmed dahi fevt olmağla mezbûr Osman zuhûr ve mücerred ta'cîz-i ızrâr kasdıyla ol hüccet-i şer'iyye ve ibrâya mugâyir mezbûr Ali'ye ve vasî-i merkûm Hâcî Mehmed'i te'addî ve rencîde sadedinde olduğun bildirüp hüccet-i şer'iyyeleri mücebince amel olunup mezbûr Osman'ın hilâf-ı şer' ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyye te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediğın ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i M sene 1158

Çubuk kâdîsına ve Bozok sancağı mütesellimine hüküm ki

Müteveffâ Alaaddü'd-Devle ve Şah Rum Bey evkâfının evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellîsi olan kıdvetü'l-ulemâ ve'l-akrân Ahmed zîde kadruhu südde-i sa'âdetime mektûb gönderüp vakf-ı merkûm karyelerinden Bozok sancağında Hak kazâsına tâbî' Gemerek nâm karye ahalilerinden Sucukoğlu Hasan Bölükbaşı ve karındaşı Mehmed ve Sarı Mustafa nâm şakîler levendânî başlarına cem' idüp bin yüz elli (boş) senesinde re'âyâ kavvâsından hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bin beş yüz gurus ahz ve ba'zıların dahi âlet-i câriha ile darb ve mecrûh ve ba'zılarının dahi konağın basup eşyâ-yı vâfirelerinde bagy ve müft-i şenî' kasdıyla ta'arruz eylediklerinden gayrı karye-i mezbûre toprağında tasarruflarında vâkî' zirâ'ate salih beş yüz kile tohum isti'âb ider arazilerinde bilâ özr boz ve hâlî ibkâ ve mahsûl-i vakfa âid olan a'sâr-ı şer'iyye ve rûsûm-ı kânûniyelerin dahi vermekde te'allül ve muhâlefet ile vakf-ı şerîfin harâba bâ'is olmalarıyla mezbûrların ol vechile hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk re'âyâ kavvâsından aldıkları emvâl ve eşyâ her ne ise ashâb-ı hukûka istirdâd olunmak bâbında emr-i âlî verilmek ricâsına mütevellî-i mûmâ ileyh arz eyledikde bî'l-fi'il reîsü'l-küttâb olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu i'lâm itmeğın mûmâ ileyhın i'lâmı mücebince şer'le görölüp zimmetlerinde sâbit olan hukûk-ı fukarâ ashâbına istirdâd olundukdan sonra habslerini müceb töhmetleri var ise habs ve keyfiyetleri arz olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

İlbeğli ve (boş) kâdîları Sivas mütesellimi hüküm

İlbeğli kazâsına tâbî' Durdulu nâm karye sâkinlerinden İlbeğli aşiretinden Veli ve Farizoğlu Ali Bey ve Yahnici İsmail ve Melaşoğlu Mehmed ve Hâcı Hasan oğlu Musa Ağa ve Abdurrahman Bey oğlu Süleyman dimeğle ma'rûf kimesneler ile (boş) ve (boş) ve dahi ba'zıları gelüp karye-i mezbûre toprağında vâkı' beher sene zabt ve zirâ'at ve öşr ü resmin sâhib-i arza edâ edegeldikleri tapulu ve temessüklü ma'lûmetü'l-hudûd tarlalarında kimesnenin alakası yoğiken yine karye-i mezbûreden Torakoğlu İsmail Beşe dimeğle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmayup bunların zikr olunan tarlalarını bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı kânûn fuzûlî birkaç seneden berü zabt ve zirâ'at itmeğle bunlar dahi yerlerini alup zabt ve noksân arazisini talep eylediklerinde hilâf-ı şer'î şerîf te'allül ve murâfa'a-i şer'î olduklarında bunlara hükm birle hüccet-i şer'îye verilmişken henüz icrâ-yı hakk olunmadığın bildirüp şer'le görölüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 70

Tokad mollasına ve Tokad hâssı voyvodasına hüküm

Yorgancı el-Hâcc Hüseyin gelüp bunun medîne-i Tokad sükkânından Gök Ali Ağa dimeğle ma'rûf kimesne zimmetinde cihet-i kefâletden yedinde olan i'lâm-ı şer'îye ve iki kıt'a memhûr temessük mücebince bin yüz elli (boş) senesinden berü otuz gurus alacak hakkı olmağla zimemâtiyla talep eylediğinde dürlü dürlü tezvîrât ile bî-vech-i şer'î vermekde te'allül ve muhâlefet ve ibtâl-i hakk murâd eylediğın bildirip ol tarafa âhar husûs için emr-i şerîfimle ta'yîn olunan dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından (boş) çavuş zîde kadruhu ma'rifetiyle şer'le görölüp vech-i meşrûh üzere mezbûrun zimmetinde olan ol mikdâr gurus hakkı tamâmen tahsîl ve tarafından vekîli (boş) nâm kimesneye bunun için aliverilip icrâ-yı şer'î ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîf ricâ itmeğın mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Tokad mollâsına hüküm ki

Medîne-i Tokad sâkinelerinden Zâhide nâm hâtûn gelüp babası müteveffâ Seyyid Mehmed Efendi dimeğle ma'rûf kimesnenin medîne-i mezbûrede vâkı' mutasarrıf olacağı dükkânın tasarruf ve galesin evlâd ve evlâdının zükûr ve inâsına şart ve ta'yîn eylediği vakfiye-i ma'mûlun bihâsında mukayyed ve zikr olunan dükkânlara bu karındaşı Seyyid Abdülbaki Efendi dimeğle ma'rûf kimesne ile ber vech-i iştirâk otuz seneden mütecâviz bilâ nizâ' mutasarrıf olup dahl olunmak îcâb itmez iken karındaşı mezkûr fevt olmağla ammîzâdesi Seyyid Hüseyin nâm kimesne zuhûr ve zikr olunan dükkânlar evlâd-ı zükûra mahsûsdur bundan akdem iddi'â ve hevâsına tâbî' kâdiya istinâden hilâf-ı şart-ı vâkıf peydâ eylediği müzevir hüccet ibrâziyla sâlifü'z-zikr vakf dükkânları bin yüz elli (boş) senesinde fuzûlî zabt ve buna gadr-ı küllî eylediğın bildirüp vakfiye-i ma'mûlun bihâ mücebince mahallinde şer'le görölüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şer'îm ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görölme üzere yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Bozok kâdîsına ve Bozok mütesellimine hüküm ki

Hasekibaşı el-Hâcc Mehmed teberdâr-ı sâbık zîde kadruhu südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunun hâlâ Bozok'da sâkin sâbıkâ Bozok mütesellimi olan el-Hâcc Mustafa nâm kimesne zimmetinde bin yüz elli (boş) senesinde ber müceb-i temessük bin beş yüz gurusu alacak hakkı olmağla defe'âtiyle taleb ve almak istedikde edâ-yı deyne kemâl-i kudreti var iken te'annüd ve gadr-ı küllî sevdasında olduğun ve tarafından (boş) nâm kimesne vekîl eylediğın bildirüp mahallinde şer'le görölüp ber müceb-i temessük zimmetinde sâbit olan olmikdâr gurusu hakkı vekîli merkûma tamâmen ve kâmilen aliverilip te'allül ve muhâlefetde tereddüd ve muhâlefet etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görölme için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Kemankeş (boş) ve (boş) zîde kadruhumâ gelüp hâlâ medîne-i Amasya sâkinlerinden Hâceoğulları dimeğle ma'rûf Hâcı Abdullah ve Hâfız Ahmed nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup hevâlarına tâbi' ba'zı kimesneler ile yekdil ve inâd üzre ibsâl-i mazarrat ve üzerlerine şerr atup nice bî-günah kimesneleri bi-gayr-i vech zalemeye tecrîm ve takdîm ve hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk ırz ve mâllarına ta'arruz misillü fesâd ve şekâvetlerinin nihâyeti olmayup şerr ve mazarratları nice ve ahvâl-i fukarâ diğere gûn olduğun bildirüp şer'le görülüp mezbûrân ile fukarâlarının zulm ve te'addîleri men' u def' ve keyfiyet ahvâlleri bî-garaz kimesnelere şer'le tefahhus ve suâl ve te'dîb olunmaları için Dersa'âdetime vukû'ı ve sahabeti üzre arz ve i'lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülüp arz ve i'lâm olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 71

Niksar kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbur ahâlîsinden iken vefât eden Sivas defter kethudâsı Musa Efendi'nin terekesi tahrîr iktizâ itmeğın sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin sana tefvîz olunmuşdur gerekdir ki müteveffâ-yı mezbûrun muhalledâtını tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzî' ve taksîm eyleyüp hâsıl olan resm-i mu'tâdı ta'yîn olunan Çukadar Yusuf zîde kadruhuya defter-i kassâmıyla teslîm eyleyüp câdde-i şer'-i kavîmden sermû inhirâf itmeyesin diyü bi'l-fi'il Anadolu kâdîaskeri olan mevlânâ Ömer edâmallâhu te'âlâ fezâilehu tarafından mühürlü mektûb verilmeğle vech-i meşrûh üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Merzifon kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahalisinden iken vefât eden müderrisînden Mustafa Efendi'nin terekesi tahrîr iktizâ itmeğın sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin sana tefvîz olunmuşdur gerekdir ki müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtını tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzî' ve taksîm eyleyüp hâsıl olan resm-i mu'tâdı ta'yîn olunan Çukadar Yusuf zîde kadruhuya defter-i kassâmıyla teslîm eyleyüp câdde-i şer'-i kavîmden sermû inhirâf itmeyesin bi'l-fi'il Anadolu kâdîaskeri olan Mehmed edâmallâhu te'âlâ fezâilehu tarafından mühürlü mektûb verilmeğle vech-i meşrûh üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Darende kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbur ahalisinden iken vefât eden Hasan Ağa dimeğle ma'rûf kimesnenin terekesi tahrîr iktizâ itmeğın sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin sana tefvîz olunmuşdur gerekdir ki müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtını tahrîr ve terkîm ve beyne'l-verese bi'l-farîzati'ş-şer'iyye tevzî' ve taksîm eyleyüp hâsıl olan resm-i mu'tâdı ta'yîn olunan Çukadar Yusuf zîde kadruhuya defter-i kassâmıyla teslîm eyleyüp câdde-i şer'-i kavîmden sermû inhirâf itmeyesin diyü bi'l-fi'il Anadolu kâdîaskeri mevlânâ Mehmed edâmallâhu te'âlâ fezâilehu tarafından mühürlü mektûb verilmeğle vech-i meşrûh [üzre] amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Gümüşabad ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Gümüşabad kazâsına tâbi' Hâcı nâm karye sâkinelerinden Meryem nâm hatun gelüp bunun babası el-Hâcc Osman fevt oldukda karye-i mezbûrede mutasarrıf olduğu iki bâb mülk dükkânı bunun ile karye-i mezbûrede sâkin karındaşı Abdullah nam kimesneye irs-i şer'le intikâl

idüp iştirâken mutasarrıf olup bu kendü hissesini âhara bey' itmeğle bunun izinsiz bey' idüp lakın bey'-i mezbûre yevmimize değıl iken karındaşı mezbûr yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Hâcı Mehmed nâm kimesneye bunun hissesini fuzûlî bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf bey' bu dahi redd-i semen ile dükkân-ı mezbûrda olan hissesin almak istedikde merkûm Hâcı Mehmed mütegalibeden olmağla vermeyüp ziyâde gadr eylediğın ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirip mûcebince şer'le görölüp dükkân-ı mezbûrda olan hissesin mezbûrdan girü aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Yeniil hâssı voyvodasına hüküm ki

Türkman tâifesinden Pehlivanlı cemâ'atinden Vahid nâm kimesne südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp yine cemâ'at-i mezkûreden Veli nâm kimesne Yeniil kazâsında sâkin Hasan nâm kimesneden bin altı yüz guruş aliver diyü bunun tarafından irsâl eyledikde bu dahi varup mezkûr Veli için merkûm Hasan'dan karz almak üzre taleb eyledikde merkûm Hasan dahi mezkûr Veli'ye ve buna altı yüz guruş virüp bu dahi meblağ-ı mezkûrı götürüp mezbûr Veli'ye teslîm idüp bunun zimmetinde bir nesne kalmayup şer'an bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak îcâb etmez iken mezkûr Hasan zuhûr ve şirrete sülûk ve meblağ-ı mezkûrı merkûm Veli'den taleb edip mücerred senedin buna teslîm etdim diyü senden alırım diyü hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-i hakk akçe talebiyle bunu dâimâ ta'cîz ve te'addî ve rencîdeden hâlî olmadığın ve bu bâbda da'vasına muvafık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp yedimde olan fetvâ-yı şerîfesi mûcebince amel olunup mezkûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı münîf ol vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır

Fî evâsıt-ı M sene 1158

İlbeğli ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm

İlbeğli kazâsına tâbim Durdulu nâm karyeden Hatiboğlu İsmail nâm kimesne gelüp bunun nefsi-i Sivas sâkinlerinden Selim Ağa dimeğle ma'rûf kimesneye bir mikdâr akçe vereceği olup ba'dehu mezkûr meblağ-ı mezbûrî ahza karındaşı İbrahim nâm kimesneyi vekîl ve ol dahi vekâleten tamâmen ahz u kabz idüp dahl îcâb etmeyip ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit olmayup ve meblağ-ı mezbûr üzerine dahi beher sene devr-i şer'î ve ilzâm-ı ribh olunmuş değil iken mezkûr Selim zuhûr deyn murâbahasıyla meblağ-ı mezbûrî senden tekrâr alırım bir kimesneyi vekîl eylemedim diyü te'addîden hâlî olmadığın ve bu bâbda fetvâ-yı şerîf verildiğin bildirüp fetvâ-yı şerîfe ve da'vâsına muvâfık hüccet-i şer'îye mûcebince şer'le görülüp ol vechile te'addîsi men' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 72

Zeytün ve Amasya kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Zu'emâdan Bosnavî Ali zîde kadruhu gelüp Zeytun kazâsı muzâfâtından el-Müslimiye der karye-i Balfal diyü defter-i mufassalda üç yüz ve defter-i icmâlde iki yüz akçe yazı ile mukayyed olan müslimîn-i mûmâ ileyhın müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil olmağla sâlifü'z-zikr Balfal karyesinin mâlikânesi Yürekce Paşa imâreti vakfı olmağla vakf-ı mezbûr mütevellîsi el-Hâcc Mustafa nâm kimesne karye-i mezbûrenin mâlikâne tarafına âid olanını almağa kanâ'at etmeyüp karye-i mezbûrede mukayyed el-Müslimiye için dahi Yürekce Paşa vakfındır diyü hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve müşterekiyle mûmâ ileyhın ze'âmeti tarafından âid olan mahsûl ve rûsûma dahi ta'arruz ve gadr murâd eylediğin bildirip karye-i mezbûrede mukayyed olan Müslimiye ber mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle kendüye ve vâkı' olan mahsûl ve rûsûmı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz etdirilip vakf-ı mezbûr mütevellîsi hilâf-ı defter-i hâkânî Müslimiye tarafına âid olana dahl ve ta'arruz etdirilmeyip men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz defter-i icmâl ve mufassala ve defter-i evkâfa mürâca'at olundukda Gaziler Ovaciğı nâhiyesine tâbî' yirmi dokuz nefer re'âyâ ve bir zemîn ve hâsılı tahtında nîm ve gallât ve meyve ve rûsûm-ı sâire yekûn ma'a gayrihâ üç yüz akçe yazı ile el-Müslimiye der karye-i Balfal diyü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde iki yüz akçe ile tahrîr ve Livas nâhiyesine tâbî' Ezinebazarı nâm karye ve gayrihi ile birikdirilüp beş bin yedi yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezkûrun bin akçesi mûmâ ileyh Bosnavî Ali'nin ve bâkîsi müştereki kaydlarında olup ve yine Gaziler Ovaciğı nâhiyesine tâbî' otuz bir nefer

re'âyâ ve hâsıl ma'a niyâbet ve nîm ve hınta yekûn ma'a gayrihâ bin üç yüz üç akçe yazar karye-i Balfal defter-i mufassalda muharrer kalemiyle olduğu tahrîr ve defter-i icmâlde Zeytun nâhiyesine tâbi' Ulağu nâm karye ve gayrihi ile birikdirilip mîrlivâ-i Amasya hâssı mülhakâtından ve defter-i evkâfda dahi bâlâda tahrîr olduğu üzre nâhiye-i Gaziler Ovacığında karye-i Balfal mâlikâne vakf-ı imâret Yürekce Paşa diyü muharrer kalemiyle tahrîr olunmağın ber mûceb-i defter-i hâkânî karye-i Balfal'da olup ze'âmet-i mezbûr dâhilinde olan el-Müslimiye'de Yürekce Paşa vakfının alakası olmamak iktizâ eyledikde bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu arz itmeğın mûmâ ileyhın arzı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Karaman vâlisine Konya kazâsı nâibine hüküm

Medîne-i Konya mahallâtından Türbe mahallesi sâkinlerinden sâdât-ı kirâmdan Seyyid Mehmed zîde şerefuhu gelüp yine medîne-i mezbûr mahallâtından Molla Hünkar mahallesi sâkinlerinden olan bunun babası Mehmed nâm müteveffânın utekâlarından Ali nâm kimesne bin yüz elli (boş) senesinde fevt oldukda mahalle-i mezbûrda vâkı' menzil vesâir emvâl ve eşyâsı irsi şer'le buna ve yine mahalle-i mezbûr sâkinelerinden Adem kız karındaşı ile zevcesi (boş) nâm hâtûna intikâl idüp bunun hisse-i şâyi'asına müdâhale olunmak îcâb etmez iken yine mahalle-i merkûme sâkinelerinden mezbûre kız karındaşı Ayişe nâm hâtûn zuhûr ve şirrete sâlike ve hevâsına tâbi' ba'zı kimesnelere istinâd ile benim vâlidem (...) olmağla karındaşım müteveffâ-yı mezbûr senin bunun babası gulâmı olmak iktizâ etmez sana mîrâsından isâbet etmez diyü isbât etmeden bi'l-cümle emvâl ve eşyâsın hilaf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk ve fuzûlî zabt idüp ve buna hisse-i şâyi'asın vermeyüp ziyâde gadr ve te'addî eyledikde ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîf verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mûcebince şer'le görölüp müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin emvâl ve eşyâ ve emlâk her ne ise beynlerine alâ mâ farzillâhi te'alâ tevzî' ve taksîm ve buna hisse-i şâyi'ası tamâmen aliverilip te'allül ve muhâlefet etdirilmeyip ber mûceb-i fetvâ-yı şerîf edâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 73

Divriği ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

İbrahim zîde kadruhu gelüp dîvân-ı hümâyûnumda Rus kîsedârı olan İbrahim Vahib zîde kadruhunun berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu Divriği sancağında Kesme nâhiyesinde Remare ve Turşu ve tevâbî'î ze'âmetini işbu bin yüz elli sekiz senesi Martı ibtidâsından sene-i mezbûre Şubatı gâyetine gelince bir sene zabt eylemek üzere sene-i sâbıkı üzere buna iltizâm ve bu dahi deruhde ve iltizâm ve zabtiyçün mûmâ ileyh tarafından yedine memhûr zabt temessükü verildiğin bildirüp ze'âmet-i mezbûr sene-i mezkûrede temessüki mûcebince kendüye zabt ve terâfu' olan a'şâr-ı şer'îyye vesâir hukûk ve rüsûmı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz etdirilüp mugâyir-i temessük âhardan bir dürlü dahl ve ta'arruz ve zabtına mûmâna'at olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin temessüki mûcebince zabt için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Kazabad ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan Abdullah nâm sipahi südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu timarı karyelerinden Kazabad kazâsına tâbi' Merlis nâm karyesinin mümtâz ve mu'ayyen hudûdı dâhilinde kadîmü'l-eyyâmdan berü öşr ü resmin ve resmî timarı tarafından alınagelen bir mikdâr yerlerde âharın alakası olmayup bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken civârında vâkî' (boş) nâm karye sipahi zuhûr ve ol yerleri zirâ'at eden re'âyâ ile yekdil ve ol yerler için berâtlı timarım karyesi toprağındandır diyü hilâf-ı kânûn ve kadîme mugâyir fuzûlî müdâhale eyledikten mâ'adâ ol yerleri zirâ'at eden mezkûrlar dahi ol yerlerin öşr ü resmini sana vermeziz diyü te'allül etmeleriyle bunun selefi Mustafa sipahi zamanında murâfa'a-i şer' olduklarında bunun karyesinin hudûdu bir tarafı Sarıkaya ve Korkukgediği ve Kaközer Pınar ve bir tarafı Karınocağı ve Devecikboynu ve Kartalpınarı ve Yerköprü dimeğle ma'rûf hudûd ile mahdûd olduğu bî-garaz musinn ve ihtiyâr kimesnelerin ihbârlarıyla şer'an sâbit ve ol yerler bunun karyesi arâzîsinden olduğu zâhir ve öşr ü resmi hükm birle kibel-i şer'den hüccet-i şer'îyye verilmişiken ol hüccet-i şer'îyye ve kadîme mugâyir yine müdâhale ve timarı mahsûlüne gadr olduğun bildirüp yedinde olan hüccet mûcebince amel ve ol yerlerin öşr ü resmin kadîmîsi üzere timarı tarafından

ahz u kabz etdirilüp hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i kadîm nizâ' etdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Ber vech-i arpalık Çorum sancağı mutasarrıfına Saz ve (boş) kâdîlarına hüküm

Tosya sâkinlerinden Hacı Hüseyin nâm kimesne gelüp Saz kazâsı toprağında İçkoz dimeğle ma'rûf mahalde ma'lûmu'l-hudûd mutasarrıf olduğu çeltük tarlasına kadîmden berü cereyân idüp çeltüğünü saky ve intifâ' edegeldiği mahsûs ve müstakil suyuna bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken Tosya kazâsına tâbi' Dikan nâm karye ahalisinden Yolaçıkma Hüseyn Beşe dimeğle ma'rûf nâm kimesne ol suyu mecrâ-yı kadîmden ihrâc ve kendi tarlasına icrâ ve saky ve intifâ' idüp buna ziyâde gadr ve te'addî etmeğle mezkûr ile murâfa'a-i şer' olduklarında ol su bunun mahsûs ve müstakil suyu olup mezkûrun bir dürlü alakası olmadığı şer'an sâbit ve kadîme mugâyir te'addîsi men' olmuşiken mezkûr mütegalibeden olmağla memnû' olmayup vech-i meşrûh üzre te'addîden hâlî olmadığın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe verildikde ve mezkûr askerlik iddi'âsında olduğun bildirüp şer'le görülüp zâbiti ma'rifetiyle kadîme mugâyir te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

İlbeğli ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

İlbeğli kazâsına tâbi' Kevni nâm karye ahalilerinden Mustafa ve Bekir sipahi ve Hacı Ali ve Adam Bekir ve Erişmeoğlu Hasan ve Haliloğlu Ali ve Nebioğlu Mehmed ve Murtaza oğlu Mehmed ve dahi sâirleri gelüp bunların karyeleri kurbunda cereyân edegelen su kadîmden berü bunların tarlaları derûnundan icrâ itdirüp kendü karyemiz toprağında olan tarlalarımızı saky ideriz diyü hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kadîm bin yüz elli (boş) senesinde ol suyu mecrâ-yı kadîminden ihrâc ve bunların tarlaları derûnundan kendü tarlalarına icrâ itdirüp ol vechile bunların mahsûl vesâir

mezrû'âtlarını telef ve bunlar dahi men' murâd eylediklerinde her birlerini darb-ı şedîd ile darb ve gadr-ı küllî eylediklerin ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp mücebince şer'le görölüp ol su mecrâ-yı kadîminden icrâ itdürüp mezkûrların hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kadîm ol vechile zâhir olan gadr ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 74

Havza ve (boş) ve (boş) kâdîlarına hüküm

Sen ki Havza kâdîsı Mevlânâ Hüseyin zîde fazluhusun mektûb gönderüp Amasya sancağında Havza kazâsına tâbi' kurâlarda sâkin eimme ve hutebâ ve zu'efa ve sulehâ ve musinn ve ihtiyâr ve re'âyâ fukarâları bâ-cem'ihim meclis-i şer'a varup taht-ı kazânızda konar ve göçer Pehlüvanlı cemâ'ati ahalisinden Himmet ve Mahmud ve İbrahim ve İsa ve Kasım nâm kimesnelerden bin yüz elli üç senesinde istikrâz eyledikleri iki bin guruşun bir mikdârını edâ idüp ve bâkî zimmetlerinde kalan ma'lûmu'l-mikdâr akçe üzerlerine devr-i şer'î ve ilzâm-ı ribh olunmuş değil iken mezbûrlar murâbaha nâmıyla küllî akçelerin aldıklarından gayri ba'zılarının emvâl ve hayvânâtların ahz ve ol vechile ahvâlleri dîğer gûn ve bir vechile ellerinden tahlîs mümkün olmayup perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is olmalarıyla mahallinde şer'le görölüp bilâ devr-i şer'î murâbaha nâmıyla aldıkları akçeleri zâbitleri ma'rifetiyle asıl mallarına zamm ve nakz ve fîmâ ba'd bilâ devr-i şer'î murâbaha talebiyle rencîde ve remîde etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum verilmek ricâsına sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin sen arz eylediğin ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Hüseyinâbâd ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Hüseyinâbâd kazâsına tâbi' (boş) nâm karyede vâkı' Osman Paşa tekyesinde Eymirci Sultân vakfı zâviyesinin bi'l-fi'il berât-ı şerîfimle zâviyedârı olan sâdât-ı kirâmdan Seyyid Şeyh

Abdullah zîde şerefuhi gelüp yine Hüseyinâbâd kazâsı sâkinlerinden Şeyh Ahmed bin Ahmed nâm kimesne kendü hâlinde olmayup bin yüz elli (boş) senesinden berü zâviye-i merkûme mahsûlünden ma'lûmu'l-keyl mahsûlünü hilâf-ı şer'-i şerîf ve fuzûlî cebren ahz idüp ziyâde gadr itmeğle bu dahi taraf-ı şer'den verilen mürâsele-i şer'iyeye ile taleb ve bundan akdem murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında mezbûrun cebren ve fuzûlî ahz eylediği şuhûd-ı udûl ile şer'an sâbit ve buna hükm birle cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyeye verilmişken yine mezbûr mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye vermekde te'allül ve gadr murâd eylediğın bildirüp hüccet-i şer'iyyesi mûcebince şer'le görölüp cebren ve fuzûlî ahz olunan mahsûlü girü buna aliverilüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Boğazlıyan ve (boş) kâdîlarına ve Bozok sancağı mütesellimine hüküm

Ahmed zîde kadruhu arz-ı hâl idüp Bozok sancağında Boğazlıyan nâhiyesinde Mescidlü İnal nâm-ı diğer Boğazbendi nâm karyenin dîvânîsi timar ve mâlikânesinin nisf gallâtı bunun ber vech-i meşrûta mütevellîsi olduğu Alaüddevle Bey câmi'î vakfı olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve bu âna gelince taraf-ı vakfdan zabt olunup âhardan dahl olunmak îcâb etmez iken ecânibden İbrahim nâm kimesne zuhûr ve karye-i mezbûrenin mâlikâne mahsûlünden cânib-i vakfa âid olan hilâf-ı defter-i hâkânî müdâhale ve fuzûlî zabt idüp vakf-ı şerîfe gadr-ı küllî eyledüğün bildürüp karye-i mezbûre ber mûceb-i defter-i hâkânî dîvânı mutasarrıflarıyla cânib-i vakfdan mütevellî-i mûmâ ileyhe zabt ve mâlikâne mahsûlünden cânib-i vakfa âid olan vakf tarafından ahz u kabz etdirilüp mezkûr İbrahim'in hilâf-ı defter-i hâkânî zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' ve fuzûlî aldığı mahsûl-i vakf girü red olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i mufassala mürâca'at olundukda Boğazlıyan nâhiyesine tâbi' karye-i Mescidlü İnal nâm-ı diğer Boğazbendi mâlikâne vakf-ı câmi'-i Alaüddevle Bey der karye-i mezbûre dîvânı timar diyü kırk nefer re'âyâ ve yedi nahiye ve hâsıl dîvânı hinta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ iki bin iki yüz otuz iki akçe ve hisse-i mâlikâne vakf câmi' an nisf galât hinta ve şa'îr diyü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince amel olunmak

Fî evâsıt-ı M sene 1158

(boş) kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivas sancağında kazâ-i mezbûrda vâkı'Ebrakiye-i Yörükân Büzürg (?) mülhakâtından İlbeğlü bölüğünden kışlâk-ı Demircilik kethudâ-i İskender Bey re'âyâsı gelüp arz-ı hâl idüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mücebince voyvodaları olanlara tamâmen edâ idüp kusûrları olmayup ve kışlak-ı merkûm toprağında zirâ'at ve hirâset olunur arazi olmadığından re'âyâ-yı mezkûrdan kışlâk-ı mezbûre toprağında zirâ'at ve hirâset etmezler iken voyvodaları olanlar mücerred tama'-ı hamlarından nâşî birkaç seneden berü hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn öşr nâmıyla nesne mutâlebesiyle bunları te'addî ve cebren ve kahren alup bunun emsâli zulm ve te'addîden hâlî olmayup ahvâlleri diğêr gûn olduğun bildürüp üzerlerine edâsı lâzım gelen hukûk ve rüsûmların voyvodalarına kânûn ve defter mücebince tamâmen edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i öşr mutâlebesiyle zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i mufassal-ı yörükâna mürâca'at olundukda Sivas sancağında Ebrakiye-i Yörükân Büzürg (?) ve bölük-i İlbeğlü ve tahtında elli altı nefer re'âyâ ile kışlak-ı Demircilik kethudâ-i İskender Bey ve hâsılı tahtında resm-i kısmet kabûlü olmayanlardan beher hânesine ve resm-i su ve resm-i dud ve bâd-ı hevâ ve arûsiye diyü yekûn ma'a gayrihâ üç bin üç yüz elli akçe yazı ile defter-i mufassal yörükânında muharrer kalemiyle tahrîr olduğun mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 75

Sivasili ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

(boş) hâslarından Sivasili kazâsına tâbî' Berrak nâm karyesinin mültezimi olan Mustafa zîde kadruhu gelüp sâlifü'z-zikr karye toprağında zirâ'at ve hirâset eden defterlü re'âyâsı tasarruflarında zirâ'ate sâlih hâsıl verir yerlerin bi't-tamam zirâ'at etmeden bıragup varup âharın karye ve mezra'ası toprağında zirâ'at ve hirâset etmeleriyle ol vechile bunun iltizâmı mahsûlüne

küllî kesr ve noksân terettübüne bâ'is ve bâdî oldukların bildirüp ol bâbda kânûn üzre hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

(boş) kâdîsı ve Gümüş kazâsı nâibine hüküm ki

Vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfı mülhakâtından Gümüş kazâsına tâbî' Hâcıköyü nâm karyenin ehl-i zimmet re'âyâları gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden tahammüllerine göre a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibâriyle hisselerine isâbet edeni edâya râzılar iken yine karye-i mezbûrenin müslüman re'âyâlarının karye-i mezbûre toprağında tekâlîf alınmak îcâb eder emlâk ve arâzîleri olmağla emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden hisselerine isâbet edeni vermeyüp bunların üzerlerine tahmîl ve ol vechile gadr eylediklerin bildirüp emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden hisselerine isâbet edeni bunlar ile ma'an edâ etdirilüp hilâf-ı kânûn te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Conkar ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Conkar kazâsına tâbî' Kayud nâm karyeden Ebubekir ve Ahmed ve Mahmud ve Abdullah nâm karındaşlar gelüp düyünü terekesinden ezyed olan babaları Ali nâm kimesne fevt oldukda ma'lûmetü'l-mikdâr terekesinden gayrı bir nesnesi olmayup bunlar dahi vaz'-ı yed etmeyüp zikr olunan terekeyi müteveffâ-yı mezbûrun dâyinleri olan Karamakaralızâde Ebubekir dimeğle ma'rûf kimesne ile Osman ve (boş) ve (boş) nâm kimesnelere beyninizde iktisâm eyledik dediklerinde mezbûrlar râzı olmayup mücerred sizler müteveffâ-yı mezbûrun veresesı olmanızla terekeyi siz alıkoyup bize olan deyni malınızdan virün diyü hilâf-ı şer'-i şerîf te'addî üzre oldukların ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildürüp mücebince şer'le

mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı münîf ol vechile olan te'addîleri men' u def olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediklerin ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Arabkir kâdîsına ve Arabkir voyvodasına hüküm

Seyyidü'l-muhadderât iklîletü'l-muhassenât Zeyneb Sultân dâme ismetuhânın sarrâflarından Saraylı Okumuş nâm hâtûnu Arabkir sâkinlerinden Sinan Çavuş oğlu Osman Ağa dimeğle ma'rûf kimesne kendüye akd eyledikten sonra mezbûreyi Arabkir nâm mahalle gönderüp ol tarafda mezbûreye hilâf-ı şer' hadden efzûn cevri ü te'addî etmeğle mezkûr Osman menkûha-i mezbûre ile Asitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmak bâbında emri-i şerîfim sudûrunu sultân-ı müşârun ileyhâ tarafından iltimâs olunmağın ta'yîn olunan bevâb mübâşeretiyile vech-i meşrûh üzere mezkûr Osman menkûhası merkûm Saraylı Okumuş Hatun Asitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmak bâbında.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Çorum sancağı mutasarrıfına ve Osmancık ve (boş) kâdîlarına hüküm

Mehmed ve Ali nâm kardaşlar gelüp bunların anaları (boş) nâm hatun Osmancık kazâsı hâricinde vâkı' mülk bağa on sekiz sene mutasarrıfe iken müteveffiye olup irsen intikâl idüp dahl olunmak îcâb etmeyüp ve o makûle bilâ özi-i şer'î on beş sene mürûr eden mülk da'vâsının istimâ'ı memnû' iken yine Osmancık kazâsı sükkânından Mehmed nâm kimesne zuhûr ve ol bağa sinîn-i merkûmeden mukaddem İstanbul'da sâkin üveği karındaşım diğeri Mehmed nâm kimesnenin babasından müntakil bağı olmağla beni tarafından vekil eyledi diyü zikr olunan bağı bin yüz elli yedi senesinde fuzûlî zabt idüp gadr eyledikde ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp şer'le görölüp vâlideleri müteveffiye-i mezbûreden müntakil fuzûlî zabt olunan bağı bunlara aliverilip ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın şer'le görölmeğ için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 76

Saz kâdîsına hüküm

Kazâ-i mezbûr ahâlisi gelüp yerlûden nâib olmak memnû'iken kazâ-i mezbûrda sâkin Yazıcı İbrahim nâm kimesne yerlûden olmağla her gelen kâdîlara nâme olup iki hasm da'vâ ile mahkemeye vardıkda nâ-hakk olan taraftan ahz-ı rüşvet itmeğle ol tarafa himâye ve ibtâl-i hakk ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti olmayup ahvâl-i fukarâ diğere gûn ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî olduğun bildirüp mezbûr İbrahim niyâbetden ref' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

(boş) kazâsına ve Gümüş kazâsı nâibine hüküm ki

Vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfı mülhakâtından Gümüş kazâsına tâbi' Hacıköyü nâm karyenin ehl-i zimmet re'âyâları gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden tahammüllerine göre a'lâ ve evsat ve ednâ i'tibâriyle hisselerine isâbet edeni edâya râzılar iken yine karye-i mezbûrenin müslüman re'âyâlarının karye-i mezbûre toprağında tekâlîf alınmak îcâb eder emlak ve arâzîleri olmağla emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden hisselerine isâbet edeni vermeyüp bunların üzerlerine tahmîl ve ol vechile gadr eylediklerin bildirüp emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden hisselerine isâbet edeni bunlar ile ma'an edâ etdirilüp hilâf-ı kânûn te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sivasili ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Havâss-ı hümâyûnum mukâta'ât karyelerinden Sivasili kazâsına tâbi' Zara nâm karyesinin mültezimi olan Mustafa zîde kadruhu arz-ı hâl idüp mûmâ ileyh bin yüz elli (boş) senesinde sâlifü'z-zikr karye ahâlîlerinin defterde mukayyed zimmî ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından bazılarından üzerlerine edâsı lâzım gelen resm-i ispençlerin kânûn ve defter mûcebince taleb ve almak murâd eyledikde vermekde te'allül ve muhâlefet ile havâss-ı hümâyûnum mahsûlüne gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp kânûn ve defter mûcebince aliverilmek bâbında emr-i şerîf ricâ itmeğin kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Ortapare kazâsı nâibine hüküm

Sen ki Ortapare kazâsı nâibi Mevlânâ es-Seyyid Halil zîde ilmuhusun mektûb gönderüp medîne-i Zile sâkinlerinden ulemâdan es-Seyyid Mahmud zîde ilmuhu meclis-i şer'a varup mûmâ ileyh ulemâdan ve a'yân-ı cem'iyet sâhibi olup ulûm-ı nakliyede âlim ve fûnûn-ı akliyede mâhir ve müddet-i medîd bizâ'a-i mu'ammerini ilm ü kemâle sarf ile efnâ-i vücûd hâlâ me'zûnen talebe-i ulûm derse dahi muhibb ve âmme-i enâma va'z u nasîhate sâ'î olup lakin medâr-ı ma'âşa müte'allık (...) edecek nesnesi olmayup mahall-i merhamet olmağla medîne-i Zile mahsûlünden senevî iki müdd hınta verilmek bâbında vâkı'-i hâli arz eylediğin ecilden Ortapare kazâsı mahkemesi mahsûlünden yevmî on akçe vazîfe verilmek bâbında fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Yeniil ve (boş) kâdîlarına Yeniil hâssı voyvodasına hüküm

Molla Yusuf dimeğle ma'rûf kimesne Haremeyn-i Şerîfeyn muhâsebesinde mastûr olan tahrîr-i atîk ve cedîd defterlerinde mukayyed Yeniil hâssı re'âyâsından olmayup bir vechile rencîde olunmak iktizâ etmez iken mezbûru hass-ı merkûm cemâ'atlerinden Sekizli Afşarı cemâ'ati re'âyâsındansın diyü mersûm ra'iyet talebiyle rencîde ve gadr murâd eylediklerin i'lâm ve inhâ itmeğle bundan akdem dahi bu husûs için merkûmun yedine Haremeyn-i şerîfeyn nâzırı

tarafından mektûb verilmeyle gerekdir ki mezbûru hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kânûn ve defter rüsûm-ı ra'iyet talebiyle ve âhar bahâne ile rencide etdirilmeyüp bî-vech müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmakdan kemâl-i tekayyüd ve ihtimâm eylesin diyü iftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn mu'temedü'l-mülûk ve's-selâtîn muhtârü'l-izz ve't-temkîn bi'l-fi'il Dâru's-sa'âdetim ağası olan el-Hâcc Beşir Ağa dâme uluvvuhu tarafından mühürlü mektûb verilmeyle vech-i meşrûh [üzre] amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Sayfa 77

Niksar ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Niksar kal'ası müstahfızlarından (boş) ve (boş) ve (boş) nâm müstahfızlar gelüp kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîleri olmayup üzerlerine dahi şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken Niksar kasabası sükkânından Seyyid Ömer Bey dimeyle ma'rûf kimesne zuhûr ve mücerred ta'cîz ve izrâr kasdıyla yine kasaba-i merkûmede vâkı' Hacı Halil nâm kimesnenin menziline mukaddemâ emâneten iki sandık ile ma'lûmu'l-mikdâr eşyâ vaz' eylemişdim bir mikdâr eşyâm menzil-i mezkûreden sirka olunmağla sizlerin ma'lûmudur bî-vech bunlardan taleb ve da'vâ ve murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında iddi'âsı lağv ve mu'ârazadan men' birle cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyye verilmişken mezbûr Seyyid Ömer memnû' ve mündefi' olmayup tekrâr hevâsına tâbî' nâib ile yekdil ve ehl-i örfe istinâden bin yüz elli (boş) senesinde bunların hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk seksen ve bir def'a yüz elli gurusların alup ol vechile mağdûr oldukların ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp ber müceb-i fetvâ-yı şerife ve hüccet-i şer'iyye şer'le görülüp ber vech-i muharrer bi-gayr-ı hakk aldığı ol mikdâr gurus hakları aliverilip icrâ-yı hakk ve hilâf-ı şer' zâhir olan te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ itmeğin şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Niksar kazâsı nâibine hüküm ki

Niksar kal'ası dizdârı Ahmed zîde hıfzıhu arz-ı hâl gönderüp kal'a-i mezbûrenin müstahfizânından gedik timar mutasarrıflarından bazıları derûn-ı kal'ada sâkin olmayup kal'adan hâric mahallerde sâkin ve uhdelerine lâzım gelen hıdmetleri mu'attal olduğun bildirüp derûn-ı kal'ada sâkin ve hıdmet-i lâzımelerin edâ eylemeleriyçün tenbih olunup mütenebbih olmayanlar arz ve i'lâm olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Niksar kazâsı civarında vâkı' mevlânâ (boş) kâdîsına hüküm ki

Niksar kal'ası müstahfizlarından (boş) ve (boş) ve (boş) ve dahi sâirleri südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunlar kendü hallerinde olup kimesneye hilaf-ı şer'-i şerîf vaz' u te'addîsi olmayup ve üzerlerine dahi şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olunmuş değil iken hâliyâ kazâ-i mezbûrede nâib olan Çorumlu Süleyman nâm nâib ziyâde tama'kâr olmağla kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Ömer Bey dimeğle ma'rûf kimesne kasaba-i mezbûr sâkinlerinden Hacı Halil nâm kimesnenin menziline ber vech-i emânet iki sandık eşyâ vaz' idüp voyvoda-i mezbûr Hacı Halil'in menziline sârıka duhûl ve eşyâ-yı mezbûrun bir mikdârı sirka olunmağla sizlerden zamân lâzım gelür diyü bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bunların bilâ sübût altmış yedi buçuk gurusların alup ziyâde gadr ve te'addî eylediğın ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildürüp fetvâ-yı şerîfeleri mücebince şer'le görölüp nâib-i mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ve fuzûlî aldığı ol mikdâr gurusları kendülerinden alıverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görölmek içün yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı M sene 1158

Zile ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Ulemâdan es-Seyyid Mahmud zîde ilmuhu südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Sivas sancağında Zile kazâsına tâbi' Değerlü nâm karyenin sülüs-i erba'a mâlikânesi vakf olan ve

Mahmud Çelebi veledi Emir Mahmud ve rub' mâlikâne vakf türbe-i Satılmış der karye-i mezbûre dîvânı hâss-ı hümayûn diyü defter-i hâkânîde mukayyed olmağla Mahmud Çelebi evlâdi mutasarıf olduğu arz olundukda medîne-i Zile'de vâkı' Hacı Hasan câmi'-i şerîfinde ve kurbunda vâkı' hücrâtda tedrîs şartıyla bâ işâret-i şeyhü'l-islâmî buna tevcîh ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olup edâ-yı hıdmet idüp âhardan bir vechile dâhil olunmak îcâb etmez iken evlâdiyetde alakası olmayan ecânibden ashâb-ı ağrâzdan bazı kimesneler bilâ berât ve bilâ sened fuzûlî müdâhale ve zabtına mümâna'at ve tarafına âid olanı tegallüben ahz u kabz idüp gadr ve te'addî eylediklerin bildürüp hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i berât ecânibden olanları bilâ berât ve bilâ sened dahl ve ta'arruz etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i mufassala mürâca'at olundukda Zile nâhiyesine tâbi' karye-i Değerlü sülüs-i erba' mâlikâne vakf evlâd-ı Mahmud Çelebi veledi Emir ve rub' mâlikâne vakf türbe-i Satılmış der karye-i mezbûre dîvânı hass-ı hümayûn neferen aded ile bir ve iki aded zahîre ve bir hisse çiftlik ve hâsılı tahtında dîvânı ma'a resm-i âsiyâbhâ-i çift ve hınta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ iki bin altı yüz seksen dokuz akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Sayfa 78

Gümüş kazâsı nâibine hüküm ki

Veziir-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfının mütevellî kâimmakâmı olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân el-Hâcc Hasan zîde kadruhu südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp müşârun ileyhın evkâfı mülhakâtından Gümüş kazâsına tâbi' Hacı karyesi re'âyâlarından ve Bircan İbrahim ve Mırmıroğlu Hasan ve Yelkenci Ali ve Ayineoğlu Kara Halil ve Bağışlandıoğlu Süleyman ve Çanakoğlu İbrahim nâm şakîler vakf-ı şerîf tarafına âid ve râcî' olanı vermediklerinden mâ'adâ sâir re'âyâyı dahi tahrîk ve izlâl ile vakf-ı şerîfe küllî gadr ve ehl-i mürtezikanın vezâifinin kesrine bâ'is ve bâdî olduklarından gayrı ba'zı mürûr-ı da'vâ ile Asitâne-i sa'âdetime gelmek sadediyle re'âyâ beynlerinde gûnâgûn harekete tesaddî birle hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i kânûn ol vechile kendü hâllerinde olmadıkların bildürüp men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden fîmâ ba'd kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer'-i

şerîf te'addî eylememek üzere ma'rifet-i şer'le muhkem tenbîh ve te'kîd olunup bu def'a dahi mütenebbih olmazlar ise kal'abendleriçün arz ve i'lâm olunmak emrim yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Eğîn kâdîsına Eğîn hâssı voyvodasına hüküm ki

Eğîn hâssı karyelerinden kazâ-i mezbûra tâbî' Sorak nâm karye sâkinlerinden Ogide nâm nasrâniye südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp yine karye-i mezbûre sâkinlerinden bunun büyük babası Aleksan nâm zimmî bundan akdem mürd oldukda terekesi irs-i şer'le bunun vâlidesi Kemare nâm nasrâniye ile dâyısı Dan nâm zimmîye intikâl idüp lakin mesfûrûn babası mürd-i mesfûrun terekesini bi'l-cümle zabt itmeğle vâlidesi mesfûra babası mesfûrdan müntakil karındaşı mesfûr Dan zimmînin zimmetinde olan hisse-i şâyi'asını taleb ve almak üzere iken karındaşı mesfûr Dan zimmî dahi mürd olup terekesi karye-i mezbûre sâkinelerinden kızı Kanare nâm zimmîye intikâl ve bunun vâlidesi müte'âkiben hâlike olmağla terekesi irs-i şer'le buna intikâl idüp dahl îcâb etmez iken bu dahi vâlidesi hâlike-i mesfûrenin hisse-i şâyi'asını dayısı kızı mesfûre Kanare nâm nasrâniyeden taleb ve almak istedikde mücerred bunun vâlidesinden müntakil dayısı mürd-i mesfûrun zimmetinde olan hissesin virmemek için zamân mürûr eyledi diyü bir şey vermeyüp hilâf-ı şer' gadr murâd eyledikde ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîf verildiğîn bildirüp mücebince şer'le görülüp mesfûrun büyük (boş) mürd-i mesfûrun terekesinden müntakil validesi hâlike-i mesfûrenin hisse-i şâyi'asını zabt eden karındaşı Dan zimmîde olan hisse-i şâyi'ası her ne ise terekesin zabt eden karye-i mezbûre sâkinlerinden kızı mesfûre Kanare nasrâniyeden tamamen kabz ve alıverilip ol vechile zamân mürûr eyledi diyü bî-vech-i şer'î te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Sehv olmağla kal'abende kayd olunmuşdur

Gümüş kazâsı nâibine hüküm ki

Sen ki Gümüş kazâsı nâibi Mevlânâ Mehmed Emin zîde ilmuhusun sütte-i sa'âdetime mektûb gönderüp vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfı mülhakâtından kazâ-i mezbûre tâbi' Hacı karyesi ahalileri meclis-i şer'a varup hâlâ karyelerinde imâm olan Abdülgafur ve vâ'iz olan Mehmed nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup kez-hamiyyet (?) olup eşkiyâ ile odalarında şürb-i hamr ve dernek ve gece ehl ü iyâl ve evlâdlarına tecâvüzlük idüp mütevellîleri olanlar men' u def' etmek murâd eylediklerinde mütevellîlerinin dahi hânelerini basup şer'an nehb sâbit olup habs olanları ıtlâk ve mâl ve vakf-ı şerîfin kesr ü noksân ihtilâline bâ'is ve bâdî olduklarından gayrı üzerlerine edâsı lâzım gelen hıdmetlerin dahi edâ etmeyüp ahali-i mezbûrun ahvâlleri diğher gûn olmağla der-devlet-medâra arz ve î'lâm ediver diyü ilhâh etmeleriyle sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin bi'l-iltimâs arz eylediğın ecilden Gümüş kazâsında sâkin olmayup diyâr-ı âharda ikâmet eylemek üzre emr-i şerîfim verilmek ricâsına bi'l-fi'il şeyhü'l-islâm olan (metin burada bitmiş)

Sayfa 79

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm

Osman zîde kadruhu gelüp bu Bâbü's-sa'âdetim ağası nezâretinde olan evkâflardan medîne-i Amasya ve Halunsa'da vâkı' müteveffâ Hüseyin Ağa ve Kuduz Ağa nâm sâhibü'l-hayrın evkâflarının bi'l-fi'il berât-ı şerîfimle hademesi olup uhdesine lâzım gelen hıdmetin edâ idüp berâtı mücebince hıdmet mukâbelesinde müstehakk olduğü vakfiyesin mütevellî-i vakf bin elli yedi senesinde evkâf-ı mezbûrun mahsûllerini ta'şîr ve kabz eden mütevellî vekîli olan Mehmed nâm kimesneden ve vakf-ı mezbûrların mahsûlünden almak üzre ta'yîn ve havâle olunan elli müdd hinta mahsûlünden mezbûr kırk beş keyl mahsûlün buna virilüp dahi zimmetinde yetmiş beş keyl mahsûl alacak hakkı kalmağla mezbûrdan taleb eyledikde mezbûr bî-vech-i şer'î edâda te'allül ve muhâlefet ve ibtâl-i hakk ve gadr-ı küllî sevdâsında olduğun ve nâzır-ı müşârun ileyh tarafından edâsiyçün yedine memhûr mektûb verildikde ve hâlâ mezbûr taht-ı kazânızda geşt-i güzâr üzre olduğun bildürüp bulunduğü mahalde şer'le görölüp berâtı mücebince müstehakk olduğü sâlifü'z-zikr vakfiyesini mahsûlünden sene-i mezbûrede makbûzâtından mezbûrun zimmetinde bâkî kalan yetmiş beş keyl mahsûl hakkı tamâmen tahsîl ve kendüye aliverilip mezkûre bî-vech-i şer'î havâle ve furuht etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ eylediğı ecilden bulunduğü mahalde görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Zile kâdîsına ve Zile hâssı voyvodasına hüküm ki

Zile kazâsına cereyân eden suyunun nükûd-ı mevkûfesinde bi'l-fi'îl mütevellîsi olup Zile sâkinlerinden Mustafa zîde kadruhu gelüp nükûd-ı mevkûfenin vâkîfı vakfiye-i ma'mûlun bihâsında nükûd-ı mezbûrı vech-i şer'î üzere onu onbire olmak üzere (...) ile mu'ayyen kimesnelere istirbâh olunup hâsıl olan nemâsı bir mütevellî ile nâzır-ı vakf ma'rifetiyle umûr-ı vakfa harc u sarf oluna diyü şart ve ta'yîn etmeğle ber müceb-i şart-ı vâkîf meblağ-ı merkûmı ber vech-i muharrer istirbâh-ı umûrdan hâlî sadaka idüp bir vechile dahl îcâb etmeyüp ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken bazı kimesneler mücerred bunu ta'cîz kasdıyla bî-vech ve bilâ sened tevliyet umûruna müdâhale eylediklerinden gayrı eyleye hal'-i merkûmı onu onbirden ziyâdeye istirbâh eyleye diyü hilâf-ı şart-ı vâkîf te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildürüp şart-ı vâkîf mücebince amel olunup hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkîf te'addî ve rencîde etdirilmeyüp zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediğın ecilden şer'le görölmek içün yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Gümüş kazâsı nâibine hüküm ki

Sen ki Gümüş kazâsı nâibi Mevlânâ Mehmed Emin zîde ilmuhusun sütte-i sa'âdetime mektûb gönderüp vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfı mülhakâtından kazâ-i mezbûre tâbî' Hacı karyesi ahalileri bâ sırruhum meclis-i şer'a varup müşârun ileyhın evkâfı karyeleri mefrûzü'l-kalem ve maktû'ü'l-kadem min külli'l-vücûh serbest olup âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken mîrmîrân vesâir ehl-i orf tâifesi taraflarından hilâf-ı kânûn müdâhale olunduğundan mâ'adâ bazılarını der-zencir ve bazıları tecrîm ve takrîm vakf-ı şerîfin harâbına bâ'is ve bâdî ve ol vechile ahvâlleri diğér gün olmağla hilâf-ı kânûn zâhir olan te'addîleri men' u def' olunup âhardan bir dürlü dahl ve ta'arruz olunmamak bâbında hükm-i hümayûnum verilmek ricâsına sen ki nâib-i mûmâ ileyhın bi'l-iltimâs arz eylediğın ecilden imdi vüzerâ-yı izâm

evkâfı mefrûzü'l-kalem ve maktû'ü'l-kadem min külli'l-vücûh serbestdir kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Ber vech-i arpalık Amasya sancağı mutasarrıfına Amasya ve (boş) kâdîlarına hüküm

Mustafa nâm kimesne gelüp bunun babası Kaygısız Bektaş nâm kimesne kendü hâlinde olup hilâf-ı şer' kimesneye vaz' ve te'addîsi olmayup ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken Amasya kazâsında konar ve göçer Kavili Türkmanından Kulaksızoğlu İsmail ve karındaşı Mustafa ve Kısacıkoğlu Ahmed ve Emir Veli dimeğle ma'rûf şakîler kendü hâllerinde olmayup bin yüz elli (boş) senesinde bunun babası tâcirlikden gelir iken tarîkin kat' ve hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk katl ve üzerinde mevcûd bulunan üç yüz gurus nükûd ve akçesin ve mâlik olduğu emvâl ve eşyâsın nehb ü gâret idüp ziyâde gadr ve te'addî ve fesâd eylediklerin bildirüp şer'le şakî-i mezbûrların hilâf-ı şer' ve bi-gayr-i hakk nehb ve gâret eyledikleri nükûd vesâir emvâl ve eşyâsı mezbûrlardan tahsîl ve aliverilip te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Sayfa 80

(boş) kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Havâss-ı hümayûnumdan Sivas sancağında vâkı' (boş) mülhakâtından kazâ-i mezbûra tâbî' İlbeğlü bölüğünden kışlak-ı Demürcülük kethudâ-yı İskender Bey re'âyâsından (boş) ve (boş) ve (boş) ve dahi ba'zıları gelüp bunların tasarruflarında olan yerlerden defter-i hâkânîde maktû' yazılmağla zirâ'atleriyle hâsil eyledikleri terekelerinden kânûn ve defter mücebince öşre mu'âdil maktû'lariyle üzerlerine edâsı gelen hukûk ve rüsûmların tamâmen voyvodalarına edâ idüp kusûrları olmayup bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken hâlâ voyvodaları olanlar mücerred tama'-ı hâmmından nâşî öşre mu'âdil maktû'ını almağa kanâ'at etmeyüp öşr mutâlebesiyle te'addî ve cebren ve kahren alup te'addîsinin nihâyeti olmayup ahvâlleri diğer gün olduğun

bildirüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen hukûk ve rüsûmların ve zirâ'atlerini hâsil eyledikleri terekelerinden öşre mu'âdil maktû'ların kânûn ve defter mûcebince tamâmen verdiklerinden sonra voyvodaları mezbûrun öşr mutâlebesiyle zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin kânûn üzre amel olunmak için yazılmıştır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Mecidözü ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimi (boş) zîde mecduhuya hüküm ki

Zünnünâbâd kazâsı nâibi Mevlânâ Hüseyin zîde ilmuhu mektûb gönderüp Mecidözü kazâsına tâbi' Virancık Kucağı (?) nâm mahalde beş on seneden berü tavattun eden Cihanbeyli ekrâdından ma'lûmu'l-esâmî kimesneler kendü hâllerinde olmadıklarından da'vâcılarını zuhûr itmeğle cânib-i şer'den bi'd-defe'ât mürâsele irsâl olundukda itâ'at-i şer'-i şerîf eylemediklerinden nâşî mütevellî-i vakf İbrahim zîde kadruhu tarafından ve cânib-i şer'den terâfu' için tekrâr âdemler irsâl ve tâife-i mezbûreden Hasan ve Mehmed ve Mustafa nâm kimesneleri getirir iken yine tâife-i merkumeden Akbıyık dimeğle ma'rûf kimesne hevâsına tâbi' Bayram ve Çolak ve Süleyman ve karındaşı Osman vesâir rüfekâları taslît ve mezbûrların önlerine nüzûl ve muhârebeye tesaddî ve bin yüz elli (boş) senesinde mütevellî-i merkûmun ademîsi Halil bin Hasan nâm kimesneyi bi-gayr-ı hakk kurşun ile zahrından ve sol memesi üzerinden darb ve cerh ve derakab cerîhan fevt olmağla mezbûr Akbıyık'a cânib-i şer'den birkaç def'a mürâsele irsâl olundukda bir vechile itâ'at-i şer'-i şerîf etmeyüp şekâvet üzre olmağla ahvâlleri ahâlîden suâl olundukda mezbûrlar öteden berü kapusuz levendân ile yekdil ve yekcihet ve kat'-ı tarîk ve gasb-ı emvâl âdet-i müstemirreleri olduğun ihbâr ve mezbûrlardan iddi'â-yı hukûk edenlerin şer'le da'vâları görülüp ihkâk-ı hakk olunmak için emr-i şerîfim verilmek ricâsına vâkı'-ı hâli bi'l-iltimâs nâib-i mûmâ ileyh arz itmeğin şer'le görülmek için yazılmıştır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Kangırı vâlîsine ve Kal'acık Keskini ve Bozok (boş) kâdîları ve Bozok sancağı mütesellimine hüküm ki

Ebubekir zîde kadruhu gelüp bunun karındaşı Osmân nâm kimesne kendü hâlinde ve bundan akdem bin yüz elli (boş) senesinde Zile mukâta'ası re'âyâlarından mîrî tahsîline me'mûr olup henüz mâl-ı mîrî tahsîl olunmadan esnâ-yı tarîkde Keskin kazâsında sâkin şekâvet ile ma'rûf Kara Ebubekir oğlu (boş) dimeğle meşhûr kimesne karındaşım mezbûr Osman'ın yoluna inüp bi-gayr-ı hakk müceb-i dîn olur âlet ile urup katl ve üzerinde olan nükûd ve gerek sâir eşyâsıyla iki re's atın gasb idüp ziyâde gadr ve fesâd ve zulm-i sarîh ve ziyk eyledikde ve mezbûr taht-ı hükümet ve kazâlarınızda mürûr ve ubûr üzre olduğun bildirüp bulunduğu mahalde şer'le görülüp kâtil-i mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf gasb ve gâret eylediği nükûd ve eşyâ ve atları lâzım gelen deyni tahsîl ve aliverilip ve icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin vech-i meşrûh üzre şer'le görülmek için yazılmışdır

Fî evâhir-i M sene 1158

Ladik ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Ladik kasabası sükkânından es-Seyyid Mehmed zîde şerefuhu gelüp yine kasaba-i mezbûre sâkinelerinden olup bunun hâl-i sagîrinde taht-ı nikâhında olan zevcesi Emine'ye bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden Seyyid Mustafa nâm kimesne zevcesi mezbûreyi bir takrîble kendüye akd-i nikâh idüp gadr itmeğle bu dahi ba'de'l-bulûğ bundan akdem da'vâ ve mezbûr ile murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında mezbûr Seyyid Mustafa sen hâl-i sagirinde zevcen mezbûre için üç talak boş ol demişsin senden boş olmuş ben aldım diyü iddi'â ve bu hâl-i sagîrinde zevcesine boş ol dimeğle şer'an boş olmayup ve mezbûr Seyyid Mustafa'nın nikâhı dahi şer'an sahîh olmağla yedinde olan fetvâ-yı şerîfe mücebince zevcesi mezbûre buna hükm birle cânib-i şer'den yedine hüccet-i şer'iyeye verilüp zevcesi mezbûreye bir vechile dahl ve rencîde îcâb etmez iken yine kasaba-i mezbûre sâkinlerinden olup zevcesi mezbûrenin karındaşları Hüseyin ve Abdullah ve Salih nâm kimesneler ile vâlidesi (boş) nâm hatun zuhûr birbirleri ve hevâlarına tâbi' mütegalibeden Serindikli Molla Mehmed dimeğle ma'rûf kimesne ile yekdil ve zevcesi mezbûreyi iğfâl ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye alup kendü hânelerine götürüp zabt idüp buna vermeyüp küllî gadr ve te'addî eylediklerin bildirüp yedinde olan fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyesi mücebince zevcesi mezbûre mezbûrları buna aliverilip mezbûrlara hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı münîf ve

hüccet-i şer'iyeye bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğin şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Sayfa 81

Erim ve (boş) kâdîlarına Canik muhassılı vekîle hüküm ki

Erbâb-ı timardan İbrahim nâm sipahi gelüp Canik sancağında Erim nâhiyesinde Hasbağçe nâm karye ve gayriden on üç bin altı yüz on akçe timara berat-ı şerîfimle mutasarrıf ve vâki' olan seferlerde sancağı askeri muhârebe ve muhâsarada mevcûd ve mâlen ve bedenen bezl-i makdûr idüp timarı aklâmından yine nâhiye-i mezbûre tâbi' müstakillen kayd ve berâtına dâhil beş yüz akçe yazusu olan Kilisa Alaki (?) nâm karyesinde kimesnenin bir vechile alâkası olmayup dahl olunmak icâb etmez iken Ayvacık serdârı Ömer nâm kimesne zuhûr ve yine karye-i mezbûreyi (boş) câmi'ine vakf olmak üzere askerîden berât etdirdim diyü hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve üç seneden berü vakı' olan mahsûl ve rüsûmun cebren ve kahren fuzûlî zabt idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediğin bildirüp sâlifü'z-zikr Kilisa Alaki nâm karye ber mûceb-i defter-i hâkânî buna zabt ve vâki' olan mahsûlât ve rüsûmâtı kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz etdirilüp mezkûr Ömer'i ol vechile hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i defter-i hâkânî müdâhale etdirilmeyüp men' u def' ve cebren fuzûlî aldığı mahsûli girüye aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Erim nâhiyesine tâbi' karye-i Kilisa Alaki zemîn aded oda ve hâsıl ma'a Demreşuh (?) zikr olunan karyenin vâki' olan zemînlerin karye-i Sayulu Alaki (?) halkından Halim veledi Yusuf zirâ'at ederlermiş âhardan kimesne bu kadar teftîş olunup görüldü diyü beş yüz akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayrihi birikdirilüp iki bin yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen mezbûr İbrahim'in timarı aklâmından olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Kavak ve (boş) kâdîlarına Canik muhassılı vekîli (boş) zîde mecduhuya hüküm ki

Erbâb-ı timardan Ahmed nâm sipahi südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Canik sancağında Kavak nâhiyesinde Allam nâm karye ve gayriden yedi bin iki yüz akçe timara mutasarrıf olan Mustafa nâm kimesne timarına rağbet etmediğinden elli altı senesinde me'zûnen giden harçlıkçılara bilâ izn müte'âkiben firâr idüp timarı ol vechile mahlûl oldukda timar-ı mezbûr mezkûr âharın rağbetinden bin yüz elli yedi senesi Cemâziye'l-evvelinin on dördüncü gününde Kars cânibi seraskeri sadr-ı esbak vezîrim el-Hâcc Ahmed Paşa tarafından tevcih ve terkîminde ve Asitâne-i sa'âdetimden dahi berât alınıp hâlen berât-ı şerîfimle üzerinde olup timar-ı mezbûrda mezbûr Mustafa'nın ve âharın bir dürlü alakası olmayup ve sene-i mezbûrenin vâkı' olan mahsûl ve rüsûmı bunun berâtı mücebince tahvîli tarihine düşüp bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken âhardan Kavak kazâsından Mehmed nâm kimesne zuhûr ve firâr eden mezbûr Mustafa benim hıdmetkârım idi diyü hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i defter-i hâkânî berâtı mücebince tahvîli tarihine düşen mahsûl ve rüsûmun fuzûlî tegallüben cebren zabt idüp ziyâde gadr olunduğun bildürüp timar-ı mezbûr yedinde olan berâtı mücebince buna zabt etdirilüp mezbûr Mehmed'i ve âharı hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i berât dahl etdirilmeyüp men' u def' ve fuzûlî ve cebren aldığı mahsûl ve rüsûm cüz'î ve küllî her ne ise buna alıverilip te'allül etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûnuma mürâca'at olundukda timar-ı mezbûr vech-i meşrûh üzre hâlâ berât-ı şerîfimle mezbûr Ahmed'in üzerinde olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak emrim yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Zile kâdîsına Zile hâssı voyvodasına hüküm

Zile sâkinlerinden Seyyid Mustafa nâm kimesne gelüp bu medîne-i Zile'ye cereyân eden suyun nükûd-ı mevkûfesinin mütevellîsi olup nükûd-ı mevkûfeden medîne-i Zile sâkinlerinden ma'lûmu'l-esâmî kimesneler zimmetlerinde ma'lûmu'l-mikdâr vakf akçe olmağla taleb eyledikde mezbûrlar askerîlik iddi'âsıyla vermekde te'allül ve muhâlefet ve ziyâde mâl-ı vakfa gadr murâd eylediklerin bildirüp şer'le görölüp mezbûrların zimmetlerinde olan mâl-ı vakf tamâmen tahsîl ve

mezbûr vakf için kendüye alıverilip bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek için emrim yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Hüseyinâbâd ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Hüseyinâbâd kazâsında vâkı' müteveffâ Osman Paşa tekyesi dimeğle ma'rûf zâviyenin evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere müceb-i şart-ı vâkıf berât-ı şerîfimle ber vech-i iştirâk zâviyedârı ve vakfının mütevellîsi olan Seyyid Mehmed ve Seyyid Osman ve Seyyid Abdurrahman (boş) zîde şerefuhum gelüp bunlar üzerlerine lâzım gelen hıdmetlerin edâ idüp ve müceb-i şart-ı vâkıf ve vakfiyye-i ma'mûlun bihâ galle-i vakfı ahz u kabz edegelim âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken ecânibden zâviye-i mezbûrun şeyhi Ahmed nâm kimesne zuhûr ve bunları ebâ-an cedd mutasarrıf oldukları tevliyetleri umûruna fuzûlî ve bilâ berât ve bilâ sened hilâf-ı şer' müdâhale ve te'addî ve bin yüz elli (boş) senesinde vakfa âid olan galle-i vakfı mütegaliben ahz ve kendü umûruna sarf ve istihlâk ve hilâf-ı şer' ziyâde gadr ve te'ddî eylediğın ve bu bâbda hüccet-i şer'iyeleri olduğun bildirüp şer'le görölüp mezkûr Seyyid Ahmed'in hilâf-ı şer' ve mugâyir-i şart-ı vâkıf ahz eylediği galle-i vakf kendülere alıverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Sayfa 82

Sorgun ve (boş) kâdîları ve Tokad voyvodasına hüküm ki

Erbâb-ı timardan Ali nâm sipahi gelüp Sivas sancağında Artıkabad nâhiyesinde Saru Hüseyin nâm karye ve gayriden yedi bin üç yüz akçe timara berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup Sivas sancağında Sorgun nâhiyesine tâbî' İsa Fakihli karyesi müşterekiyle merkûm Ali'nin kayd ve berâtına dâhil olup karye-i mezbûreye taraf-ı âhardan dahl ve ta'arruz olunmak îcâb etmez iken âhardan Mehmed ve Murad nâm kimesneler bizim mâlikânemiz mülhakâtındandır diyü müdâhale ve altı seneden berü fuzûlî zabt idüp gadr eylediklerin bildirüp men' u def' olunmak

bâbında istid'â-yı inâyet ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Sorgun nâhiyesine tâbi' yüz yirmi nefer re'âyâ ve hâsılı tahtında bennâk ve hınta yekûn ma'a gayrihâ iki bin beş yüz akçe yazar karye-i İsa Fakihlü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde iki bin akçe yazı ile tahrîr ve ma'a gayrihi dört bin yedi yüz akçe yekûnünden dört bin beş yüz akçesi ifrâz ve ber-icmâl ve icmâl dört bin üç yüz akçesi defter-i hâkânîde mastûr olduğu üzre merkûm Ali'nin bâkîsi müştereki kaydlarından olmağın bu takdîrce merkûm Ali'nin timarı dâhilinde olan mârru'z-zikr İsa Fakihli karyesi Sivas sancağında ve mâlikâne tevcih olunan İsa Fakihlü karyesi Bozok sancağında olduğun bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu arz ve hazîne-i âmiremde mahfûz baş muhâsebe defterlerine nazar olundukda Tokad voyvodalığı aklâmından Bozok sancağında vâkı' Sorgun kazâsına tâbi' İsa Fakihlü karyesi on gurus mâl ve elli gurus mu'acceleleriyle Mehmed ve Murad nâm kimesnelerin mâlikâne uhdelinde olduğu mastûr ve mukayyed olmağla mahallinde ma'rifet-i şer' ve sen ki voyvoda-i mûmâ ileysin ma'rifetinle görölüp defter-i hâkânî mücebince Sivas sancağında Sorgun nâhiyesinde İsa Fakihlü karyesine mâlikâne mutasarrıfları taraflarından ve baş muhâsebe kaydı mücebince Bozok sancağında Sorgun nâhiyesinde vâkı' İsa Fakihlü karyesine dahi timarı mutasarrıfları tarafından dahl ve ta'arruz ve müdâhale etdirilmemek üzre emr-i şerîfim tahrîriyçün bi'l-fi'il başdefterdârim olan Yusuf dâme uluvvuhu i'lâm itmeğın mûmâ ileyhin i'lâmı mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Zile ve (boş) kâdîlarına Zile hâssı voyvodasına hüküm

Medîne-i Zile kazâsı ahâlisi ile bâ hüccet-i şer'îyye şehir kethudâsı olan İbrahim nâm kimesne gelüp ashâb-ı hayrâtdan (boş) nâm kimesne bundan akdem vakf eylediği on bin gurusun fâizinden bin beş yüz gurus kazâ-i mezbûre derûnunda cereyân eden suyollarının ta'mîrine ve bin beş yüz gurus kazâ-i mezbûr ahâlilerinin vâkı' olan tekâlîflerine verile diyü şart ve ta'yîn eylediği vakfiye-i ma'mûlun bihâsında mastûr ve mukayyed ve ber müceb-i şart-ı vâkıf meblağ-ı mezkûr nice zamandan berü mütevellî-i vakf olanlardan alınıp tekâlîfleri için verilegelmişken hâlâ vakf-ı mezbûrun mütevellîsi olan Hacı Mustafa nâm kimesne bin yüz elli (boş) senesinden berü verilmeyüp ve muhâsebesin dahi görmeyüp ekl ü bel' sevdâsında olmağla ma'rifet-i şer'le muhâsebesin görmek murâd eylediklerinde mezbûr hevâsına tâbi' ba'zı kimesnelere istinâden bezl-i irtişâ ile Emiroğlu Ömer nâm kimesnenin himâye ve i'ânetiyle muhâsebesin görmekten

imtinâ' ve şer'-i şerîfe adem-i itâ'at itmeğle bundan esbak i'lâm-ı hâl eylediklerinde mezbûrun muhâsebesi görölmek üzere sâdır olan emr-i şerîfimle mahalline varup ma'rifet-i şer'le mezbûri itâ'at-ı şer' eylediklerinde mezbûr itâ'at-ı şer' ve iftiyâl-i emr-i münîf itmeyüp tevzîrâta tesaddî ve hâlâ Asitâne-i sa'âdetimde sâkin ve ol vechile gadr-ı küllî murâd eylediğın bildirüp bulunduğı mahalden ahz ve mahalline irsâl ve mahallinde muhâsebesi görölüp zimmetinde sâbit olan mâl tahsîl ve muhâlefet ederler ise habs ve kal'abendleri için hakikat-i hâli der-devlet-medâra arz ve i'lâm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle ahz ve mahalline irsâl ve ahvâlleri şer'le görölüp zimmetlerinde sâbit olan mâli tahsîl ve muhâlefet ederler ise habs ve kal'abend olunmaları için arz ve i'lâm olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur.

Fî evâhir-i M sene 1158

Gümüş kâdîsına hüküm ki

Gümüş kazâsına tâbi' nefsi Fariha ahâlisinden (boş) ve (boş) ve dahi ba'zıları gelüp zikr olunan nefsi Fariha'nın mâlikânesi Kayseriye'de vâkı' Artanik (?) medresesi vakfı ve dîvânîsi Trabzon'da vâkı' Hatuniye imâreti evkâfından olup ve sâlifü'l-beyân nefsi Fariha'nın hâsılı tahtında altı yüz akçe yazı ile resm-i kamış defter-i hâkânîde hâsıl yazılmağla bunlar dahi nefsi Fariha toprağında tasarruflarından olan kamışlıktan hâsıl olan kamışı biçüp öşre mu'âdil resmlerin cânib-i vakfa edâ idüp kusûrları yoğiken cânib-i vakfdan mültezim olanlar hâsıl kamışdan öşre mu'âdil resmin almağa kanâ'at itmeyüp hilâf-ı defter-i hâkânî öşr şartıyla te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğın bildürüp mücebince amel olunup mültezim olan mezbûrun hilâf-ı defter-i hâkânî öşr mutâlebesi zâhir olan te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i mufassala mürâca'at olundukda Gümüş kazâsında dîvân-ı Fariha nâhiyesine tâbi' üç yüz yirmi sekiz nefer re'âyâ ve on yedi aded zemîn ve bir hisse çiftlik ile nefsi Fariha mâlikâne vakf medrese-i Artanik (?) der Kayseriye ber müceb-i defter-i evkâf dîvânı vakf imâret-i Hatuniye der-Trabzon hâsılı ma'a niyâbet çift ve hinta ve resm-i kamış ve yaylak-ı Hanım Mescid ve Depelüce ve Elmaköy ber müceb-i âdet-i kadîm yekûn ma'a gayrihâ on bir bin üç yüz doksan iki akçe yazı ile defter-i mufassalda muharrer kalemîyle tahrîr olduğı mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 83

Merzifon kazâsında dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri serdârı olan (boş) zîde kadruhuya hüküm ki

Amasya sancağında vâkı' Gümüş kazâsına tâbi' Vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfı karyelerinden Hacı nâm karyede mütemekkin ahali-i karye öteden berü şerr ve mazârr eşkiyâdan mâsûn iken etrâf ve eknâfdan gelme karyelerinden yeniçerilik ve askerîlik iddi'âsıyla ba'zı kendü hallerinde olmayanlardan mutazarrır olup hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk emvâl ve a'râzlarına ta'arruz ve bu makûle ta'arruzlarının men' u def'îyle terfih-i hâl-i fukarâ için mesâ'î-i cemîl olunması bâbında bundan akdem ocak tarafından mektûb irsâl ve hâlâ kul kethudâsı olan (boş) zîde mecduhu tarafından dahi hîn-i avdetinde tenbîh ve te'kîd olunmuşiken yine memnû' ve mütenebbih oldukların iş'âr ve kazâ-i mezbûr nâibinden bir kıt'a vürûd eden î'lâmdan münfehim ve ma'lûm olmağla imdi sen ki serdâr-ı merkûmsun evkâf-ı mezbûr karyelerinden zikr olunan Hacı karyesinde mütemekkin olan ahali-i karye ve fukarâya ol makûle etrâfdan gelüp hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk askerîlik iddi'âsıyla ba'zı te'addî ve rencîde üzre olanların def'îyle ve zümre-i askerînin bu sâl-i ferhunde-fâlde serdârları bayraklarıyla sefere me'mûriyetleri hasebiyle iktizâ-yı vakt ü hâle göre gerek ahali-i karyenin vücûh-ı mezâlîmden sıyânet ve himâyetleriyle ve zümre-i askerînin dahi sefer-i nusret için me'mûriyetleri hasebiyle bir gün akdem serdârlarının bayrağı altında mevcûd itdirilüp savb me'mûrlarına irsâl olunmalariyçün ve bir ferd ba'de'l-yevm fukarâ ve zîr-i destân zu'afâyâ rencîde ve te'addî eylememek vechi üslûb-ı hükm ve re'y-i rezîn-i isâbet-karîn üzre amel ve zabt u rabtlarında nefisleriyçün hareket ve kânûna mugâyir ve de'b-i kâ'ide-i kadîme muhâlif senin tarafından dahi nâ-marazî hareket vukû'ında mütefattın olup vech-i meşrûh üzre mesâ'î ve ihtimâm eylesesin diyü bi'l-fi'il dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ağası olan İbrahim Ağa dâme uluvvuhu tarafından mühürlü mektûb verilmeğle vech-i meşrûh üzre amel bâbında fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Niksar ve (boş) kâdîlarına (boş) Sivas mütesellimine hüküm

Niksar kazâsı sâkinlerinden Hasan Kethuda dimeğle ma'rûf kimesne gelüp bunun kimesneye deyn ve kefâleti olmayup ve üzerlerine şer'ân bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken Niksar kazâsı sükkânından mütegalibe ve cebbâreden Kadıoğlu Seyyid Mehmed ve Dizdar Ahmed Efendi dimeğle mevsûf kimesneler birbirleriyle yekdil ve bin yüz elli (boş) senesinde bunun bir çift camus öküzlerini cebren ve kahren yedinden ahz ve ziyâde gadr ve te'addî etmeleriyle taleb eylediğinde mezbûrlar mücerred vermemek için zikr olunan camusların kiraya vermişdik Hind'in evleri (?) diyü vermekde te'allül ve gadr-ı küllî kasdında oldukların bildirüp zâbitleri ma'rifetiyle şer'le görölüp mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk aldıkları öküzleri alıverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sâbıkâ Amasya müftîsi Akif Mustafa zîde ilmuhuya hüküm

Mustafa nâm kimesne gelüp Sivas kazâsına tâbî' Budaközü nâhiyesinde Sungurlu nâm karye sâkinlerinden bundan akdem vefât eden Ahmed Ağa dimeğle ma'rûf kimesnenin bin yüz elli (boş) senesinde ma'lûmu'l-esâmî kimesneler zimmetlerinde cihet-i şer'den alacak nükûd ve mahsûlât hakkının ahz u kabzına bunu vekîl nasb ve bu dahi mezkûr Ahmed'in mezkûrların zimmetlerinde olan hakkından vekâletine binâen makbûzı olan nükûd ve mahsûlâtından aldığı hâl-i hayatında merkûm Ahmed'e tamâmen teslîm ve bunun zimmetinde bir akçesi kalmayup ba'dehu merkûm Ahmed fevt oldukda vereselerinden el-Hâcc Kaplan ve Ahmed Ağa dimeğle ma'rûf kimesneler ile Musa ve (boş) ve (boş) nâm kimesnelerin buna garaz ve adâveti olmağla garaza mebnî tezvîrâta sülûk ve senin zimmetinde meblağ-ı mezkûrdan bin gurus kaldı diyü iddi'â eylediklerinden mâ'adâ müteveffâ-yı merkûmun ihâlesiyle bî'l-vekâle vedi'aten ahz ve hayâtında teslîm eylediği kimesnelere mutâlebe ve tahsîl ve siz kime verdiniz ise ândan alın diyü mezkûrları tahrîk ve (...) dahi bundan taleb ve istirdâd sevdâsıyla gadr-ı küllî ve zulm ve hayfa tesaddî eylediklerinden gayrı mezkûr el-Hâcc Kaplan a'yân-ı vilâyet ve cebbâre ve mütegalibe ve zalemeden olup hâlâ nâhiye-i mezbûr nâibi dahi mezkûrun mu'în ve hevâdârından olduğundan mahallinde mezkûrlar ile bir dürlü murâfa'a ve mukâvimine bir vechile iktidârı olmadığı

bildürüp sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin ehl-i hakk ve dindâr olmağla husûs-ı mezkûra mütevellî ta'yîn ve da'vâlarını ma'rifet-i şer'le istimâ' ve icrâ-yı hakk eylemek için mütevellî ta'yîn olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden sen ki sâbıkâ Amasya müftîsi Akif Mustafa zîde ilmuhusun mütevellî ta'yîn olunmak için bi'l-fi'il şeyhü'l-islâm ve müftü'l-enâm olan es-Seyyid Mustafa edâmallâhu te'âlâ fezâilehu işâret etmelerine işâretleri mücebince mütevellî ta'yîn olunmak emrim olmuştur.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 84

Geldiklan ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan Mehmed nâm sipahi sūdde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Amasya sancağında Geldiklan nâhiyesinde mâlikâne karye-i Uluş ve gayriden beş bin akçe timara mutasarrıf olan Geldiklan kazâsından Osman me'mûr olduğu Arz-ı Rum cânibinde bayrağı altında mevcûd bulunmayıp timarı ol vechile mahlûl oldukda timar-ı mezbûr mezkûrun nâ-mevcûdundan bin yüz elli altı senesi Cemâziye'l-ahirinin on birinci gününde Kars cânibi seraskeri vezîrim Ahmed Paşa tarafından buna tevcih ve tezkire ve hâlâ Asitâne-i sa'âdetimden beherine verilen berât-ı şerîfimle üzerinde ve me'mûr olduğu Kars muhârebesinde bayrağı altında mevcûd ve sene-i mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı berâtı mücebince bunun tahvîli tarihine düşmesinin mezbûr Osman eşirrâdan olmağla hevâsına tâbî' ba'zı kimesnelere istinâden timar-ı mezbûr benim üzerimdedir diyü sicille kayd ve hasâd iddi'âsıyla bu makûle timar ve ze'âmet mahsûlünde hasâd i'tibâr olunmayup tahvîl tarihi mukayyed iken hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i berât sene-i mezbûrenin mahsûlün fuzûlî zabt idüp buna ziyâde gadr olunduğun bildürüp berâtı mücebince tahvîli tarihine düşen mahsûl ve rûsûmu tecemmu' edenlerden aliverilip hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i berât te'allül etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûna mürâca'at olundukda timar-ı mezbûr vech-i meşrûh üzre hâlâ berât-ı şerîfimle mezkûr Mehmed'in üzerinde olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mücebince kânûn üzre amel olunmak emrim yazılmışdır.

Fî evâhir-i M sene 1158

Zile kâdîsına ve Zile hâssı voyvodasına hüküm ki

Zile kasabasına cereyân eden mâ-i lezîzin suyolları ta'mîri vesâir levâzımına vakf olan nükûdun berât-ı şerîfimle mütevellîsi olan medîne-i Zile sükkânından Mustafa zîde kadruhu gelüp nükûd-ı mevkûfeyi onu onbir buçuk hesâbı üzre istirbâh ve hâsil olan ribhini şart-ı vâkîf üzre sarf ve umûr-ı tevliyeti sadâkat ve istikâmet üzre rü'yet idüp bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken ba'zı kimesneler mücerred ta'cîz için nükûd-ı mevkûfeyi onu oniki hesâbı üzre istirbâh eyleye diyü bî vech-i şer'î müdâhale ve bilâ berât tevliyeti umûruna karşı ihtilâle bâ'is ve te'addî ve tecâvüz eylediklerin bildürüp mezbûrların bî-vech-i şer'î ol vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Çorum kâdîsına hüküm

Sen ki Çorum kâdîsı mevlânâ İbrahim zîde fazlulusun mektûb gönderüp Çorum'da vâkî tüccâr tâifesi meclis-i şer'a varup mezbûrlar medîne-i Çorum'a bey' için getirdikleri penbe tâliblerini medîne-i mezbûrede vâkî kapan olan Mustafa Paşa hânına götürüp tâliblerinden kânûn ve defter mücebince kadîmîsi üzre âid (?) olan kapancı olanlara edâya râzılar iken Mustafa Paşa evkâfı mütevellîsi tarafından kapan-ı mezbûrî iltizâm eden mültezimler kanâ'at itmeyüp hilâf-ı kânûn ve defter ve mugayir-i kadîm beher penbe tâliblerinden ziyâde beher vakfiye bedeliyyelerin alup küllî gadr etmeleriyle hilâf-ı kânûn ve defter ve mugâyir-i kadîm ziyâde talebiyle te'addî ve rencîde etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında vâkî'-ı hâli ilhâhlarıyla hükm-i hümayûnum verilmek ricâsına arz eylediğin ecilden defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda nefsi-i Çorum'da mukâta'a-i kapan mîrlivâ-i Çorum hassı ifrâz olup senede ber maktû' mîrlivâyâ bin akçe verilmek şartıyla medîne-i mezbûrda müteveffâ Mustafa Paşa'nın binâ eylediği hânda kapan vaz' olunmak üzre bin doksan senesinde tevkî'i kalemiyle tashîh ve sebt-i defter olunacağı mastûr ve mukayyed olunmağın defter-i hâkânî mücebince amel olunmak üzre emr yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Es-Seyyid Mehmed zîde şerefuhuya hüküm ki

Bozok ve Çepni ve Hüseyinabad Befrikan Budaközü ve Karahisar Behramşah ve Sorgun ve Kalkan ve Gedik emlak kazâlarında olan sâdât-ı kirâm-ı zevi'l-ihtirâm üzerlerine sen kâimmakâm nasb ve ta'yîn olunmağla gerekdir ki sahîhü'n-neseb olanlara i'zâr ve ihtirâm idüp bi-gayr-ı vech ırz ve mâllarına ta'arruzdan hazer edesin ihzâr ve te'dîb ve hukûk-ı şer'îyye-i sâbite tahsîl iktizâ etdikde sen idüp sâdât-ı kirâmı sâir hükâm ta'cîz ve müdâhale etdirmeyesin arûsiye nâmıyla veya bir gayrı bahâne ile bir akçelerin almayup teşeyyüdi zâhir kuzzât himmeti ve kâimmakâmlar temessükâtıyla dahîl olup alâmet-i hâzirâ isti'mâl edenlerin zecr ve men'lerinden tekayyüd-i tâmm ve kendün kat'â bir kimesneye alâmet vaz'ına izin vermeyesin diyü vedî'at-ı kübrâ ve emânet-i uz mânin kemâ hüve'l-vâcib ve rî'âyet ve sıyânetlerinde saky ve ihtimâm eylesin diyü a'lemü'l-ulemâi'l-mütebahirîn bi'l-fi'il nakîbü'l-eşrâf olan mevlânâ es-Seyyid Mehmed Zeynelabidin el-Hüseyni edâmallâhu te'âlâ fezâilehu tarafından mühürlü mektûb verilmeğle vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlîşânım sâdir olmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 85

Merzifon ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Osman nâm kimesne gelüp bunun oğlu Hüseyin nâm kimesne kendü hâlinde ırzıyla mukayyed ve hilâf-ı şer' kimesneye vaz' ve te'addîsi yoğiken Merzifon kazâsı sâkinlerinden mütegalibe ve ziyâde cebbâre Mehmed nâm kimesne kendü hâlinde olmadığından nâşî bin yüz elli (boş) senesinde mezkûr Hüseyin'i darb-ı şedîd ile darb ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bir gözün ihrâc idüp ziyâde gadr ve fesâd ve te'addî eylediğün ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan yedine fetvâ-yı şerîfe verildiğün bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görölüp oğlu mezbûrun gözünün şer'an îcâb eden diyeti aliverilip te'allül ve muhâlefet

etdirilmeyüp ber mûceb-i fetvâ-yı şerîf icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

(Boş) kâdîsına ve Ayvalu nâhiyesi nâibine hüküm

Ayvalu nâhiyesine tâbi' Selmanlu karye sükkânından Ömer nâm kimesne gelüp bu kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' ve te'addîsi olmayup ve üzerine şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken yine karye-i mezbûre sükkânından Abbas nâm kimesne zuhûr ve mukaddemâ benim kız karındaşım Selvi nâm hatun senin darbından müte'essiren müteveffiye olmuşidi diyü da'vâ ve murâfa'a olduklarında üzerine şer'an sâbit olmayup mücerred def'-i nizâ' için musâlaha ve kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet ve mezbûr Abbas kendüsi asâleten ve müteveffiye-i mezbûrenin sâir vereseşi taraflarından vekâleten bunun zimmetini ibrâ birle cânib-i şer'den yedine hüccet-i şer'iyeye verildiğinden gayrı on beş sene dahi mürûr itmeğle bu makûle ibrâ birle hüccet-i şer'iyeye verilüp ve bilâ gadr-ı şer'î on beş sene mürûr eden da'vânın tekrâr istimâ'ı memnû' iken mezbûr Abbas fevt oldukda yine verese-i merkûmeden (boş) ve (boş) zuhûr ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye tekrârına o vechile ta'cîz ve ta'ahhüdünden hâlî olmadıkların ve bu bâbda hüccet-i şer'iyeye ve fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüp mûcebince şer'le görölüp mezbûrların bî-vech-i şer'î ve mugâyir-i hüccet-i şer'iyeye ol vechile zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Zile kâdîsına hüküm ki

Kapucioğullarından Ahmed bin Süleyman nâm Kapucioğlu gelüp Zile kazâsının ihtisâb-ı ihzârı berât-ı şerîfimle üzerinde olup müdde'înin mahkemede hükm olunan mâl-ı makhûzundan yüz akçede iki akçe resm-i ihzârın almak murâd eyledikde sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhysin ol

resmi ben alırum diyü tarafından müdâhale olduğun ve tarafından Receb nâm kimesneyi vekîl eylediğin bildirüp vekîli merkûma aliverilip tarafından dahl olunmamak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden dîvân-ı hümayûnumda mahfûz olan nişân kaydına mürâca'at olundukda üç bin beş yüz akçe hisse ile Zile kazâsının ihtisâb-ı ihzâriyesi Kapucioğullarından Ahmed bin Süleyman'ın berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın berâtı mücebince kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Tokad kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Müteveffâ Hamza oğlu Kamber vakfının bi'l-fi'il mütevellîsi olan Tokad sâkinlerinden el-Hâcc Bekir zîde kadruhu gelüp bunun mütevellîsi olduğu vakf-ı mezbûrun akârâtından Tokad kasabasında vâkı' Astarçılar Hânı dimeğle ma'rûf hâna taşradan astar vesâir emti'a ve eşyâ getiren ba'zı tüccâr tâifesi nüzûl idegelüp herkes iktizâ eden malzemelerini iştirâ eylediklerinde fukarâya enfa' olan vechile iştirâ edegelmeleriyle fukarâ râhat üzre olup âhardan bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak îcâb etmez iken yine Tokad sâkinlerinden hân ashâbından ba'zı kimesneler rızâlarıyla hân-ı mezbûra gelen tüccâr tâifesini kendü hâllerine nüzûl ettirmek sevdâsıyla hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf bunun mütevellîsi olduğun hân-ı mezbûra nüzûllerine mümâna'at ve dikkat ve hânın ta'tîline bâ'is ve te'addî üzre oldukların bildürüp mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf ol vechile zâhir olan müdâhale ve te'addîlerin men' u def' olunmak emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 86

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Zeytun kazâsı nâibi Mevlânâ Mehmed zîde ilmuhu mektûb gönderüp Zeytun kazâsı ahaliyeri bâ-cem'ihim meclis-i şer'a varup İran seferleri zuhûrundan berü kazâlarına isâbet eden mübâya'ât ve bâ fermân-ı âlî vâkı' olan tekâlîf ve imdâd-ı seferiyeden hisselerine düşeni cem'ine

me'mûr olanlara edâda kusûrları olmayup bilâ emr-i şerîf tekâlif-i şâkka mutâlebesiyle rencîde olunmaları îcâb etmez iken bin yüz elli (boş) senesinde hâlâ Amasya sancağı mutasarrıfı Mehalizâde Osman Paşa ilzâmiye nâmıyla beş altı yüz guruş mutâlebe ve üzerlerine mübâşir ta'yîn eylediği mübâşirlerden beş mikdar ademlerin cebren ahz ve esnâ-yı tarîkde bulunan tüccârlarının dahi üzerlerinde mevcûd olan yüz guruş nakd vesâir emti'a ve beş at ve iki katırların ahz ve mevcûd olan âdemlerini kırk günden mütecâviz habs ve envâ' dürlü eziyet eylediklerinden mâ'adâ her birlerinden yüzer guruş taleb ve almadıkça halâs itmeyüp ol vechile ahvâlleri dîğerk gûn olmağla mîrmîrân-ı mezkûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf cebren ahz eylediği akçe ve eşyâ katır ve atları girü ashâb-ı hukûkuna istirdâd olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek recâsına vâkı'-ı hâli bi'l-iltimâs arz eylediği ecilden hilâf-ı şer' ve kânûn ve bilâ emr-i hümâyûn aldığı girü ashâbına istirdâd ol vechile te'addîsi vâkı' ise men' u def' olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Ladik ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Ladik kasabası sâkinlerinden sâdât-ı kirâmdan Seyyid Mehmed ve Seyyid Yahya ve Şeyh Osman ve Hüseyin ve Ahmed ve Mustafa nâm kimesneler gelüp yine kasaba-i mezbûre ahâlîlerinden şehir kethudâsı Mustafa ve dîğerk el-Hâcc Mustafa ve Hacı Ali ve Süleyman ve Halil ve (boş) ve (boş) ve dahi ma'lûmu'l-esâmî kimesne üzerlerine edâsı lâzım gelen imdâd-ı seferiyeden hisselerine düşeni siz mâlınızdan edâ edin ba'dehu biz size edâ ederiz diyü bunlara emr etmeleriyle bunlar dahi bi-şarti'r-rücû' mezbûrların emirlerine binâen bin yüz elli (boş) senesinde kendü mâllarından bin iki yüz guruş virüp ba'dehu taleb eylediklerinde mezbûrlar birbirleriyle yekdil ve dürlü illet ve bahâne ile vermekde te'allül ve muhâlefet eylediklerin ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince şer'le görülüp bi-şarti'r-rücû' mezbûrların emirlerine binâen verdikleri ol-mikdar guruş hakları tamâmen tahsîl ve kendülere aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükmi hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sivas ve (boş) ve (boş) kâdîlarına hüküm

El-Hâcc Ahmed gelüp Divriği sancağında ve kazâsında havâss-ı hümâyûnum karyelerinden ber vech-i mâlikane berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu Göresin nâm karyenin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından Keşişoğlu Adre ve (boş) ve dahi ba'zıları kadîmî sâkin ve mütemekkin oldukları karyelerinden kalkup varup taht-ı kazâlarınızda vâkı' kasabât ve kurâ ve asker çiftliklerinde sâkin ve mütemekkin olmalarıyla mûmâ ileyh dahi ol makûle defterlü re'âyâların buldukları mahallerden kaldırıp kadîmî sâkin oldukları karyelerine nakl ve iskân etmek istedikde mesfûr Keşişoğlu ba'zı mütegalibeye istinâden hilâf-ı kânûn te'allül ve muhâlefet ve mâlikânesi mahsûlünün kesr ve noksân terettübüne vesâir hâss-ı merkûm re'âyâsının dahi perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is oldukların bildirüp mâlikânesi karyesinin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğulları buldukları mahallerden kaldırılıp kadîmî karyelerine nakl ve iskân itdirilüp hilâf-ı kânûn kimesneye te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzre nakl ve iskân etdirilmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 87

Merzifon ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Merzifon kazâsı sâkinlerinden Osman nâm kimesne gelüp mukaddemâ Merzifon kazâsı sükkânından bunun medyûnı Mehmed nâm kimesnenin nefsine yine Merzifon kazâsı sükkânından merkûm Mehmed'in babası İbrahim nâm kimesne bin yüz elli (boş) senesinde kefil olduktan sonra mezkûr Mehmed diyâr-ı âhara firâr idüp lakin mekânı ma'lûm olmağla bu dahi kefil-i mezbûr İbrahim'e oğlu merkûmı getirtmek murâd eylediğinde mezbûr İbrahim bî-vech-i şer'î te'allül üzre olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görülüp ber müceb-i fetvâ-yı şerîf icrâ-yı şer' ve ihkâk[-ı hakk] olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Hüseyinabad ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Seyyid Abdullah zîde şerefuhu gelüp bu Hüseyinabad kazâsına tâbi' Osman Paşa tekkesi nâm karyede vâkı' müteveffâ Veyse'l-Karani kuddise sırruhu'l-azîzin evlâdından Eymirci Sultân evlâdından olup karye-i mezbûre toprağında vâkı' ma'lûmu'l-hudûd bir mikdâr yerleri selâtîn-i mâziyeden beri bunun ceddî azîz-i mûmâ ileyhe hibe ve temlîk idüp eline mülknâme-i hümâyûn verildikten sonra ol dahi ol yerleri vakf ve tasarruf ve hâsıl olan gallesin karye-i mezbûrede olan zâviyesinde âyendeye sarf etdikden sonra bâkî gallesin evlâd ve evlâdına ale's-seviyye şart ve ta'yîn eylediği defter-i hâkânî ve vakfiye-i ma'mûlun bihâsında mastûr ve mukayyed diyü evlâd-ı vâkıfdan olup şart-ı vâkıf üzre galle-i vakfı Melik Danişmend Gazi zamânında bu âna gelince ale's-seviyye ahz u kabz edegelmişler iken hâlâ evlâd-ı vâkıfdan olup vakf-ı mezbûrun mütevellîsi olan (boş) nâm kimesne mücerred galle-i vakfdan ber müceb-i şart-ı vâkıf mutasarrıf olduğu hissesin tamâmen vermemek için sen vâkıfın batn-ı evvelinden değilsin batn-ı sâni'densin diyü illet ve bahâne ile gadr üzre olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğin bildirüp mücebince şer'le görülüp şart-ı vâkıf ve vakfiye-i ma'mûlun bihâ mücebince galle-i vakfdan hissesi tamâmen kendüye aliverilip mezkûr ihkâk-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkıf ve vakfiye-i ma'mûlun bihâ te'allül ve nizâ' etdirilmemek bâbında hükmi-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evail-i S sene 1158

Sivas kâdîsı ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivas sâkinlerinden sâdât-ı kirâmdan es-Seyyid Ömer Halife zîde şerefuhu südde-i sa'âdetime gelüp medîne-i Sivas'da vâkı' Sahibiye medresesinin medrese-i merkûme vakfından almak üzre yevmî iki akçe vazîfe ile bevâblık ciheti bin yüz elli altı senesi Şabanı'nda Mehmed mahlûlünden buna tevcîh olunup bi'l-fi'il berât-ı şerîfimle üzerinde ve edâ-yı hıdmet idüp berâtı mücebince hıdmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesin kazâ-i mezbûrede sâkin medrese-i mezbûr vakfının mütevellîsi olan Kavak nâm kimesneden taleb eyledikde vakfda müsâ'ade var iken mütevellî-i mezbûr mücerred tama'-ı hâmmından nâşî hevâsına tâbi' mukayyed vesâir mürtezika bir vakf ile yekdil ve dürlü illet ve bahâne ile vermekde te'allül ve

muhâlefet ve gadr-ı küllî murâd eylediğın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmıdan fetvâ-yı şerîf verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görölüp berâtı mücebince hıdmeti mukâbelesinde müstehakk olduğu vazîfesin tamâmen tahsîl ve buna aliverilip mütevellî-i mezbûre hilâf-ı şer'-i şerîf bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 88

Satılmış ve (boş) kâdîları Canik sancağı mütesellimine hüküm

Süleyman gelüp Canik sancağında Satılmış nâhiyesinde Demürce nâm karye ve gayriden dokuz bin yedi yüz akçe timara berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup (silik)viran dâhil-i karye-i Demirci el-mezbûreden defter-i hâkânîde maktû' yazılmış değil iken zirâ'at ve hirâset edenlerin tereke ve hubûbâtıdan öşr vermeyüp maktû' veririz diyü te'allül ve (...) mahsûle gadr eylediklerin bildirüp öşürleri aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Satılmış nâhiyesi yüz on dokuz nefer re'âyâ ve iki zemîn ve bir hisse çiftlik ve hâsılı tahtında nim ve hınta ve şa'îr ve resm-i meyve ve resm-i dönüm yekûn gayrihâ sekiz bin akçe yazı karye-i Demirci defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayrihi on bin akçe yekûnünden ve iki bin iki yüz akçesi ifrâz ve ber-icmâl ve icmâl tamâmen merkûm Süleyman kaydında olduğun Defter emîni Hasan dâme mecduhu arz itmeğın arzı mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Rum (?) ve (boş) kâdîlarına ve Canik mütesellimine hüküm

Zu'emâdan Salih gelüp Canik sancağında Erim nâhiyesinde Şeyh Alaaddin nâm karye ve gayriden otuz bin dört yüz doksan dokuz akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup ze'âmeti aklâmında müşterekleriyle kayd u berâtına dâhil Ali nâhiyesine tâbî' karye-i Otsaçağı (?) iki başında ve karye-i İnesefari (?) iki başında diyü defter-i hâkânîde mukayyed karyelerden maktû'

yazılmış değil iken zirâ'at idenler öşr vermeyüp maktû' veririz diyü te'allül eylediklerin bildirüp aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Erim nâhiyesine tâbi' doksan üç nefer re'âyâ ve iki zemîn ve bir hisse çiftlik ve beş nefer mevkûfe re'âyâ ve hâsılı tahtında nîm ve hınta ve alef ve kavres ve resm-i timar yekûn ma'a gayrihâ beş bin yedi yüz akçe yazı ile karye-i Otsaçığı iki başında diyü diyü defter-i mufassalda tahrîr ve defter-i icmâlde Satılmış nâhiyesinde Hisarcık Gülek nâm karye ve ma'a gayrihi sekiz yedi yüz akçe yekûn dört yüz akçesi ifrâz ve üç bin dokuz yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûrun dokuz yüz akçesi mûmâ ileyh Salih kaydında ve yine Rum nâhiyesine tâbi' karye-i İneşefari ve tahtında iki yüz on sekiz nefer re'âyâ ve on dört zemîn ile hisse-i evvel ve hâsılı tahtında çift ve hınta ve şa'îr ma'a alef ve resm-i dönüm yekûn ma'a gayrihi sekiz bin yedi yüz akçe yazı ile ve iki başında diyü defter-i mufassalda olduğu tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a bahâsın tahrîr ve ma'a gayrihi on altı bin yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûrun iki bin akçesi mûmâ ileyh Salih bâkileri müştereki kaydında olduğun Defter emîni Hasan dâme mecduhu arz itmeğin arzı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Erim ve Rum ve (boş) kâdîlarına ve Canik mütesellimine hüküm

Mehmed nâm sipahi gelüp Canik sancağında Satılmış nâhiyesinde Hurican (?) nâm karye ve gayrıdan on dört bin dokuz yüz akçe timara berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup timarı aklâmında müşterekiyle kayd ve berâta dâhil Erim nâhiyesine tâbi' Dolukilisa ve Rum nâhiyesine tâbi' Çardak nâm karyelerden defter-i hâkânîde maktû' yazılmış değil iken zirâ'at eden tereke ve hubûbâtdan öşr vermeyüp maktû' veririz diyü te'allül üzre oldukların bildirüp öşrleri aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Erim nâhiyesine tâbi' iki zemîn ve iki nefer re'âyâ ve iki çiftlik ve hâsılı tahtında nîm ve hınta ve şa'îr ve resm-i meyve yekûn ma'a gayrihâ bin iki yüz akçe yazılır karye-i Dolukilise defter-i mufassalda muharrer ve defter-i icmâlde ma'a gayrihi sekiz bin beş yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûrun altı bin akçesi merkûm Mehmed bâkisi müştereki kaydlarında olup ve Rum nâhiyesine tâbi' karye-i Çardak ve tahtında seksen bir nefer re'âyâ ve dört zemîn ve dört çiftlik hisse ile hisse-i evvel ve hâsılı tahtında nîm ve hınta ve şa'îr ve alef yekûn ma'a gayriha altı bin akçe yazı ile İkikamış diyü olduğu defter-i mufassalda

muharrer ve defter-i icmâlde ma'a gayrihi sekiz bin iki yüz akçenin iki bin beş yüz akçesi ifrâz ve ber icmâl ve tamâmen merkûm Mehmed kaydında olduğun defter emîni Hasan dâme mecduhu arz itmeğın [arzi] mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Satılmış ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Zu'emâdan İbrahim ve Salih ile erbâb-ı timardan İbrahim nâm sipahi gelüp Canik sancağında Satılmış nâhiyesinde Bac-ı Küçük (?) nâm karye ve gayrıdan otuz sekiz bin yedi yüz yetmiş beş akçe ze'âmete mûmâ ileyh İbrahim ve Erim nâhiyesinde Muhyiddin (?) nâm karye otuz bin dört yüz doksan dokuz akçe ze'âmete dahi mûmâ ileyh Salih karye-i Erim nahiyesinde Hasbağçe nâm karye ve gayriden on üç bin altı yüz on akçe timara dahi mezkûr İbrahim başka başka berevât-ı şerîfime mutasarrıflar olup timar ve ze'âmetleri mülhakâtında olup müşterekleriyle kayd ve berâtlarına dâhil Satılmış nâhiyesine tâbî' hâsıl Akribarlu (?) ve Üreklice ve Derecik ve Kaya nâm karyelerin hasları tahtında bâd-ı hevâ ve arûsâne defter-i hâkânîde müşterekleriyle timar ve ze'âmetlerine hâsıl yazılmağla zikr olunan karyeler topraklarında vâkı'otlak yerlerine zamânında hâricden ba'zı re'âyâ koyunlarıyla çıkup oturmalarıyla ol makûle hâric re'âyâ ile defter re'âyâlarından ba'zılarının kurâ-i mezbûre toprağında şer'an üzerlerine cizye sâbit oldukda kânûn üzre îcâb eden cizye vesâir vâkı' olan bâd-ı hevâyı ber mûceb-i defter-i hâkânî müşterekleriyle ahz u kabz murâd eylediklerinde mütesellim ve voyvoda ve a'yân-ı vilâyet vesâir ehl-i örf tâifesi tarafından hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn fuzûlî müdâhale ve müşterekleriyle ze'âmet ve timarları mahsûlüne gadr eylediklerin bildirüp defter-i hâkânî mûcebince amel olunup hilâf-ı defter-i hâkânî âhardan dahl ve ta'arruz etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Satılmış nâhiyesine tâbî' doksan sekiz nefer re'âyâ ve hâsılı tahtında nîm ve hinta ve resm-i meyve ve deştibânî ve tapu-yı zemîn ve bâd-ı hevâ ve arûsiye yekûn ma'a gayrihâ üç bin akçe yazar karye ve hâsılı ve iki yüz kırk nefer re'âyâ ve bir zemîn ve hâsılı tahtında nîm ve hinta ve resm-i bağ ve resm-i tapu ve deştibanî ve bâd-ı hevâ ve arûsiye yekûn ma'a gayrihâ beş bin akçe yazar karye-i Akribarlu (?) ve yüz yirmi sekiz nefer re'âyâ ve beş zemîn ve mevkûf ve üç zemîn ve hâsılı tahtında nîm ve hinta ve resm-i zemîn ve bâd-ı hevâ ve arûsiye yekûn ma'a gayrihâ yedi bin akçe yazar karye-i Üreklice (?) ve hâsıl sekiz yüz akçe yazı

ile niyâbet karye-i Üreklince der-tasarruf-ı Musa Çavuş vesâir şürekâ ber vech-i timâr ve yüz otuz iki nefer re'âyâ ve bir mevkûf ve üç zemîn ve hâsılı tahtında nîm ve hınta ve resm-i dönüm ve deştibânî ve tapu-yı zemîn ve bâd-ı hevâ ve arûsiye yekûn ma'a gayrihâ altı bin yüz akçe yazar karye-i Derecik ve dokuz nefer re'âyâ ve hasılı tahtında bennâk ve hınta ve resm-i kovan ve deştibanî ve tapu-yı zemîn ve bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne yekûn ma'a gayrihâ bin yüz akçe yazar karye-i Kaya defter-i mufassalda Mehmed kaydıyla başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde birikdirilüp yirmi bin altı yüz akçe yekûnünden on bir bin akçesi ifrâz ve ber-icmâl ve iki bin iki yüz akçesi dahi ifrâz ve ol dahi başka ber-icmâl ve icmâl-i evvelin altı yüz altmış yedi akçesi mûmâ ileyh İbrahim ve icmâl-i sâninin iki yüz akçesi mûmâ ileyh Salih ve yine icmâl-i evvelin dört yüz altmış akçesi sipahi-i merkûm İbrahim bâkileri müşterekleri kaydlarında olup ve senede on beş bin beş yüz otuz akçe yazı ile niyâbet ve nısf bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne ve nıfs adet-i ağnâm timarhâ-yı sipahiyân ve merdân-ı kal'a gayr-ı ez havâss-ı hümâyûn ve zü'emâ ve timârhâya serbest der-kazâ-i Satılmış ve iki bin akçe yazı ile bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne ve âdet-i ağnâm mersûm sipahizâdegân ve zâviyedâr ve zâviyedâr-zâdegân kazâ-i Kavak ve Kanck (?) ve Serem (?) ve Erim ve Ezine ve Baki ve Satılmış zâdelerden babası vefât etdikden sonra yirmi yıl kadar müddet (?) mürûr idüp timar talebinde olmayanların ve sipahiden tekâ'üd idüp on yıl kadar müddet sefere varmayup tekâsül mesleğine mütesellimin olanlardan mukayyed olan mahsûlü kabz olunup ta'yîn olunan müddetden evvel olan sipahizâdelere ve sipahilere dahl eylememek üzere sebt olunduğu tafsîl olundu diyü yine Satılmış nâhiyesinde Ulah nâm karye ve gayrihi ile birikdirilüp defter-i hâkânîde mastûr olduğu üzere defter-i icmâlde mirlivâyâ Canik hâssından olmak üzere ol dahi muharrer kalemiyle tahrîr ve defter olunduğun bi'l-fi'il defter emîni Hasan dâme mecduhu arz itmeğin arzı mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Sayfa 89

Arabkir kâdîlarına ve Arabkir voyvodasına hüküm ki

Arabkir kazâsına tâbi' Huruc nâm karye sâkinlerinden müteveffâ Süleyman Bey dimeğle ma'rûf kimesnenin eytâmları gelüp bunlar babaları olan mezbûr Süleyman'ın yine karye-i mezbûre sâkinlerinden Benli ve karındaşı Boyacı Bağdasar nâm zimmîler birbirleri kefâletleriyle bin yüz elli falan senesinden berü zimmetlerinde ber müceb-i temessük bir def'a altmış ve bir def'a dahi otuz guruş cem'an doksan guruş alacak hakkı olmağla meblağ-ı mezbûru almadan

babaları merkûm fevt oldukda irs-i şer'le bunlara intikâl ve bunlar dahi taleb ve almak üzere iken mesfûrlar mürd oldukda yine karye-i mezbûre sâkinlerinden muhallefâtı oğulları (boş) ve (boş) nâm zimmîler zabt itmeleriyle bunlar dahi babalarından müntakil meblağ-ı merkûmı mürd-i mesfûrların oğulları zimmîlerden taleb ve almak istediklerinde hilâf-ı şer'-i şerîf karyelerin subaşısına istinâden vermekde te'allül ve muhâlefet ve ol vechile gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp şer'le görülüp ber müceb-i temessük oğulları mesfûrlardan bi't-tamâm aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk ve bir vechile te'allül ve tereddüd etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Çorum kâdîsına Sivas mütesellimine hüküm ki

Medîne-i Çorum'da vâkıf iki bâb kassâb dükkânına mutasarrıf olan (boş) nâm kimesne zikr olunan dükkânları tescîl-i şer'î ve teslîmü'l-mütevellî birle vakf eyledikde hâsıl olan gallesin vakfiye-i ma'mûlun bihâsında câmi' ve câmi'-i merkûmda imâm olanlara şart ve ta'yîn ve vakfiye-i ma'mûlun bihâsında mastûr ve mukayyed ve edâ-yı hıdmet idüp ve zikr olunan dükkânları câmi'-i merkûmda imâm olan eslâfı dahi şart-ı vâkıf üzere gallesin ahz u kabz idüp âhardan bir dürlü mugâyir-i şart-ı vâkıf müdâhale ve ta'arruz olunmak îcâb etmez iken mahalle-i mezbûre ahalisinden Kürekci Mustafa ve Hüseyin ve Hacı Şahin nâm kimesneler hevâlarına tâbi' ba'zı kimesneler ile yekdil ve zikr olunan dükkânların gallesi mahallemizin avârızına mevkûfedir diyü hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkıf fuzûlî müdâhale ve gallesin tegallüben ahz u kabz idüp gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp zikr olunan dükkânların gallesi şart-ı vâkıf mücebince kendüye aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek emrim olmuşdur.

Fî evâil-i S sene 1158

Arabkir ve (boş) kâdîlarına ve Arabkir voyvodasına hüküm

Arabkir kazâsına tâbi' Huruc nâm karye sâkinlerinden Aşcı Ehna nâm zimmî arz-ı hâl idüp bu ticâret tarîkiyle İstanbul'da sâkin iken yine karye-i mezbûr sâkinlerinden oğlu Kasbar nâm zimmî bunun zevcesi (boş) nâm nasrâniye mürde oldukda bunun bir bâkire kızı kalup mesfûr Kasbar bin yüz elli (boş) senesinde bunun kızı Havas nâm nasrâniyeyi hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk cebren ve kahren menziline alup kendü menziline götürüp ba'dehu (...) mesfûr Kasbar'ın zevcesi Derne nâm nasrâniye bunun kızı mesfûre Havas'ı hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk kazma ile kulağı tozundan urup katl ve kendi hevâsına tâbi' şâhidler ile keşf ve yedine hüccet-i şer'iyye alup ol vechile buna gadr ve te'ddî eylediğın ve ma'iyetlerine i'ânetiyle mahallinde bir vechile icrâ-yı hakk olunmayup ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfe mücebince şer'le görülüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülüp ihkâk-ı hakk ve vâki'-i hâl arz olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sivas kâdîsına hüküm ki

Divriği kazâsına tâbi' Göresin nâm karye ahali gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mücebince edâda kusûrları yoğiken karye-i mezbûrenin ber vech-i mâlikâne nısf hissesine mutasarrıf olan Divriği mahallâtından İmamoğlu mahallesinde sâkin Hacı Ahmed hilâf-ı kânûn ve defter nice bedbaht mezâlim ile fukarâyı tekdîr ve dilediği nesne mutâlebesiyle nice seneden berü bi-gayr-ı cevr küllî akçe ve mahsûllerin alup zulm ve te'addîsine bir dürlü iktidârları kalmayup ahvâlleri dîğır gûn olduğın bildürüp mezbûrun hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kânûn aldığı girü ashâbına red ve mezbûr hilâf-ı kânûn ve defter te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ve Sivas sancağında Divriği kazâsında Göresin nâm karyeden Ebubekir ve İbrahim ve Ömer nâm kimesneler ile Kadir ve Manok ve Marike ve Mosis ve Filbaş ve Vartan ve Ağniya ve Toros ve Matos ve Metis ve Abram meclis-i şer'de zikr olunan İmamoğlu mahallesinde bâlâda mezkûrû'l-esâmî Hacı Ahmed bin Mehmed muvâcehesinde merkûm Hacı Ahmed karye-i mezkûrun nısf hisse mukâta'asına mâlikâne mutasarrıf olmağla on altı seneden berü beher sene ahali-i karyeden harmen vaktinde destûrculuk (?) nâmıyla on sekiz guruş ve harçlık nâmıyla kırk İstanbulî kile hinta ve şa'îr ahz şa'îr harmenlerinden kanâhî (?) nâmıyla bir garâr şa'îr ile mahlût samanı ahz ve karye-i mezbûrun kadîmî mer'asında bir çiftlik ihdâs ve çiftlik-i mezbûrda ve yoncalığında ve çayırında cümle ahali bi-gayr-ı hakk istihdâm ve elli

guruş kıymetli cümle ahalinin mülkü olan bir re's doru atı bi-gayr-ı hakk ahz idüp bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti yokdur diyü kendüler ihbâr vesâir bi'l-cümle ahali-i karye taraflarından vekiller olmak üzere teşekkî ve mezbûr Hacı Ahmed husûs-ı mezbûra mübâşir olduğundan mâ'adâ karye-i mezbûre ahalisi benden hoşnudlar olup şikâyet-i mezkûreden haberleri yokdur ve mezbûr karye tekâlîfden hisselerine düşeni vermemek için hilâf-ı inhâ teşekkîye gelmişdirler diyü takrîr-i meşrûhu ve kendi hüsn-i hâlini nâtıklar Divriği kâdîsı Abdüllatif zide fazluhunun mührünü mutâbık iki kıt'a arzlarını ibrâz itmeğin husûs-ı mezbûr umûmen ahâlîye nizâ'ı olmağın hakîkati mahallinde ma'lûm olan mevâddan olmağla civârında vâkı'sen ki Sivas kâdîsı mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin husûs-ı mezbûra mütevellî ta'yîn ve mu'teber mübâşir ma'rifetiyle terâfu' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim sudûru bi'l-fi'il Rumili kâdîaskeri mevlânâ Mehmed Esad edâmallâhu te'âlâ fezâilehu i'lâm ve i'lâmı üzere husûs-ı merkûm rû'yet olunmak için emr-i şerîfim sudûriyçün bi'l-fi'il şeyhü'l-islâm olan mevlânâ Mehmed Pirizâde edâmallâhu te'âlâ dahi işâret etmeleriyle işâretleri mücebince amel olunmak bâbında yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sayfa 90

Yeniil ve (boş) kâdîlarına ve Yeniil voyvodası (boş) zîde mecduhuya hüküm

Zile kazâsına tâbî' Derbend nâm karye sâkinlerinden Ömer nâm kimesne gelüp Yeniil hâssı mülhakâtından Gün (?) aşiretinden Cündioğlu Şah Mehmed dimeğle ma'rûf kimesnenin yüz elli (boş) senesinde bunun harmanın basup ma'lûmu'l-keyl tereke vesâir eşyâsın gasb ve bir mikdâr akçesin ahz ve gadr-ı küllî eylediğin ve bu taht-ı kazâlarınızda mürûr üzere olduğun bildirüp bulunduğu mahalde şer'le görölüp merkûmun ahz u gasb eylediği emvâl ve eşyâsı aliverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

(boş) kâdîsına ve Nalluballu nâibine ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Nalluballu kazâsına tâbi' Gaveş nâm karye sâkinlerinden Mehmed nâm kimesne gelüp bu kendi hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi olmayup ve üzerine dahi şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken yine karye-i mezbûr sâkinlerinden (boş) nâm kimesne kendi hâlinde olmayup şirrete sâlik ve hevâsına tâbi' mütegalibe ve ehl-i örfe istinâden sen benim mûrisim Osman nâm kimesneyi kurşun ile darb ve cerh ve katl eyledin diyü ifk ve iftirâ ve bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûlî ve cebren bunun bir kıt'a mülk menziline zabt ve derûnunda olan emvâl ve eşyâsını bi'l-cümle gasb ve gâret idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediğin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan iki kıt'a fetvâ-yı şerîfeleri mücebince şer'le görölüp mezbûrun fuzûlî ve tegallüben zabt eylediği menzili ile sâir emvâl ve eşyâsı kendüye aliverilip icrâ-yı hakk ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Tokad'dan Kıbrıs cezâiresine varınca yol üzerinde vâkı' kuzzât ve nüvvâba ve mütesellimler ve yeniçeri serdârları ve kethudâyerleri vekîlleri ve voyvodalar vesâir zâbitâna hüküm ki

Medîne-i Tokad'da hâkimü'ş-şer' olan Mahmud Efendi nâm zimmînin te'dîb ve tegarrübü iktizâ eylemekden nâşî Kıbrıs cezâiresinde ikâmeti için başka emr-i şerîfim sâdır ve Deraliyyem'den mahsûs mübâşir ile irsâl olunup lakin kâdî-i merkûmun firârından mâsûn (?) iltimâsıyla olacak vechile mahall-i mezbûreye îsâli matlûb-ı hümâyûnum olmağın imdi işbu emr-i şerîfimle kâdî-i mezkûr her kangınızın taht-ı hükümet ve kazâsına dâhil olur ise leyl ü nehâr muhâfaza ve esnâ-yı azîmetinde yanına kadr-i kifâye ademin ta'yîni ile kazâ yoluna birbirinize îsâl ederek mu'accelen savb-ı merkûma îsâline cümleliz sa'y ve ihtimâm idüp hilâl-i hatt ve tirhâlinde rehâvet ve tekâsülünüzden nâşî bir tarikle gaybet ve firârından ve emr-i şerîfime mugâyir kusûr ve te'addîden gâyetü'l-gâye ihtirâz ve ihtisâb eylemeniz için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Bir sûreti

Tokad'dan Samsun'a varınca medîne-i Tokad a'yânından isimleri diğêr emr-i şerîfimle mezkûr olan eşhâsın te'dîb ve tegarrübüyle iktizâ eylemekden nâşî Samsun kal'asında kal'abendleriçün başka emr-i şerîfim sâdır ve dergâh-ı mu'allâm kapucubaşlarından (boş) dâme mecduhu ile irsâl olunmuşdur diyü yazılmışdır.

Amasya sancağı mutasarrıfına ve Amasya ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Osman ve İbrahim ve (boş) ve (boş) ve (boş) nâm kimesne gelüp bunlar Tokad voyvodalığı aklâmından Taşabad kazâsına tâbî' Değirmenli nâm karyenin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından iken bundan akdem kadîmî karyelerinden kalkup varup Amasya kazâsına tâbî' Mediha nâm karyede sâkin olmalarıyla üzerlerine edâsı lâzım gelen rüsûm-ı ra'iyetlerin kânûn ve defter mûcebince kadîmî karyeleri mutasarrıfı tarafından kazâsına me'mûra edâ idüp Rakka (?) perâkendesı ve Zile mukâta'asının defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından olmayup bir vechile rencîde olunmaları îcâb etmez iken zıkr olunan Rakka perâkendesı ve Zile mukâta'ası voyvodaları tarafından hilâf-ı kânûn ve defter rüsûm-ı ra'iyet talebiyle rencîde olundukların bildirüp hilâf-ı kânûn ve defter zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hük-m-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Tokad kâdîsına hüküm ki

Medîne-i Tokad sâkinlerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân el-Hâcc Ebubekir zîde kadruhu gelüp yine medîne-i mezbûre sâkinlerinden bunun babası el-Hâcc Mehmed nâm kimesnenin zevcesi müteveffıye Rahime nâm hatun hâl-i hayatında medîne-i mezbûre mülhakâtından Baş mahallesinde zevce-i âhirinden müntakil bir tarafı Safrancızâde ve bir tarafı Hululizâde ve iki tarafı tarîk-i âmm ile mahdûd dâhiliye ve hâriciye mutasarrıfe olduğu mülk menziline bâ hüccet-i şer'ıyye babası mezbûra hibe ve teslîm idüp mezbûr dahi zabt etmeğle ba'dehu babası merkûm fevt oldukda menzil-i mezkûr üzre şer'le buna intikâl idüp âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb

etmez iken yine medîne-i mezbûr sâkinlerinden müteveffiye-i mezbûrenin karındaşı oğlu müteveffâ Seyyid Osman'ın kızı (boş) nâm hatun ile zevcesi Ayişe nâm hatun birbirleriyle yekdil ve şirrete sülûk ve ol menzil-i mezbûrı bizim mûrisimiz

Sayfa 91

müteveffâ Seyyid Osman yedinde bulduk diyü bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk menzil-i mezbûrı fuzûlî zabt idüp ziyâde gadr ve te'addî eylediklerin ve bu bâbda muvâfık fetâvâ-yı şerîfeleri ve hüccet-i şer'iyyesi olduğun bildürüp fetâvâ-yı şerîfeleri ve hüccet-i şer'iyyesi mücebince şer'le görülüp mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûlî zabt eyledikleri babası müteveffâ-yı mezbûrdan müntakil menzil-i mezbûr buna aliverilip te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp ber müceb-i fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyye icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le buna [aliverilmek] için yazılmışdır.

Fî evâil-i S sene 1158

Zile kâdîsına hüküm ki

Eimme ve hutebâdan Ömer ve İbrahim ve Osman ve Ebubekir ve Abdullah ve (boş) ve (boş) zîde salâhuhum gelüp bunlar medîne-i Zile mahallâtından Dutlu ve Hasan ve Ali Kadı ve Mumcı Ömer ve Şeyh Ali ve (boş) ve (boş) mahallelerinde vâkı' cevâmi'-i şerîfenin berevât-ı şerîfemle imâm ve hatîbi olmalarıyla uhdelerine lâzım gelen hıdmetlerin edâ idüp bu makûle eimme ve hatîb muktedâ-yı nâss oldukları itibâriyle rüsûm-ı ra'iyyet ve tekâlîf-i şâkkadan mu'âflar olup rüsûm-ı ra'iyyet ve tekâlîf-i şâkka mütâlebesiyle rencîde olunmaları îcâb itmez iken Zile voyvodası hilâf-ı kânûn rüsûm-ı ra'iyyet ve ehl-i örf tâifesi taraflarından dahi bilâ emr-i şerîf tekâlîf-i şâkka mütâlebesiyle rencîde olundukların ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince amel olunup hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i fetvâ-yı şerîfe ol vechile zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına hüküm

Ze'âmet karyelerinden Sivas kazâsına tâbî' Peremet ve (boş) nâm karyeler re'âyâsı gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen a'sâr-ı şer'îyye vesâir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mûcebince virüp kusûrları yoğiken karyelerinin za'îmleri Silahşör İbrahim nâm za'îm karyelerini zalemeden Hüseyin nâm kimesneye deruhde ve mezkûr dahi karyelerinizi ilzâm eyledim diyü rüsûm-ı ra'îyyet vesâir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defterden ziyâde taleb ve cebren alup perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî oldukların bildürüp mezbûr Hüseyin subaşılıktan ref' olunup re'âyâ fukarâsına enfa' bir müstakîm ve dindâr kimesne subaşı nasb olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Gümüşabad ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Bölükbaşıoğlu Mehmed Ağa dimeğle ma'rûf kimesne südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Gümüşabad sâkinlerinden el-Hâcc Ahmed nâm kimesne ile mülkiyet üzre mutasarrıf oldukları Gümüşabad kazâsı toprağında vâkı' Başdeğirmanı dimeğle ma'rûf değirmandan mâlik olduğu hissesine şer'an bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken müştereki mezkûr el-Hâcc Ahmed değirman-ı merkûmdan bunun hissesin bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk tegallüben ve altı seneden berü zabt ve gallesin ahz u kabz idüp gadr itmeğle ba'dehu mezkûr ile murâfa'a-i şer' olduklarında değirman-ı merkûmdan hissesi buna hükm ve hâlâ alup zabt itmeğle lakin müştereki mezkûrun hisse-i merkûmdan müctemi' fuzûlî ve ahz u kabz eylediği altı senelik gallesin şer'le taleb ve almak istedikde müştereki mezkûr mücurred vermemek için dürlü dürlü hile ve tezvîrâta sülûk ve ibtâl-i hakk murâd idüp hâlâ zimmetinde kaldığın şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîf verildiğın bildürüp mûcebince şer'le görölüp vech-i meşrûh üzre bunun hissesinden fuzûlî ahz idüp mezkûrun zimmetinde müctemi' olan altı senelik gallesin şer'le bi't-temâm tahsîl ve kendüye aliverilip ber mûceb-i fetvâ-yı şerîfe icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükmi hümayûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sayfa 92

Eğın kâdısına ve Eğın voyvodasına hüküm

Hâss-ı mezbûr karyelerinden kazâ-i mezbûra tâbi' (boş) nâm karyeden Markar nâm zimmî gelüp bunun mûrisi Modrus nâm zimmî hâlik oldukda emlâk ve eşyâ vesâir terekisi irs-i şer'le bunun ile zevcesi (boş) nâm nasrâniyeye intikâl etmişiken verâsetde alakası olmayan yine karye-i mezbûreden mürd-i mesfûrun er karındaşı kızı (boş) nâm nasrâniye bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf cümlesin fuzûlî zabt idüp gadr-ı küllî eylediğın ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildürüp fetvâ-yı şerîfe mûcebince şer'le görölüp mûrisi mürd-i mesfûrdan müntakil emlâk ve eşyâ vesâir terekeden hissesi aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Amasya kâdısına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Osman nâm kimesne gelüp babası el-Hâcc Ali nâm kimesnenin bin yüz yirmi dokuz tarihinde medîne-i mezbûre Amasya'da cümle ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le şehir kethudâsı olup itmâm-ı hıdmet idüp medîne-i mezbûr ahalipleri muvâcehelerinde murâfa'a-i şer'-i şerîf olup ve ma'rifet-i şer'le hesâb ve kitâb görüp zimmetinde bir akçe ve bir habbe kalmadığını müş'ir cânib-i şer'den bunun yedine hüccet-i şer'iyeye verildikten sonra mezbûr Hacı Ali fevt olmağla bu makûle bir def'a şer'le görölüp fasl olunup ibrâ-yı zimmet birle cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyeye virilen da'vânın istimâ'ı memnû'iken yine medîne-i mezbûr sâkinlerinden eşirrâ ve mütegalibeden Beyzâde İbrahim Ağa dimeğle ma'rûf kimesne zuhûr ve şirrete sülûk ve senin baban tarih-i mezbûrda şehir kethudâsı olmağla zimmetinde akçe kalmışidi diyü bin yüz kırk beş senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk dört yüz otuz guruş alup ziyâde gadr ve te'addî eylediğın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyyesi mûcebince şer'le görölüp mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk aldığı ol mikdâr guruş hakkı tamâmen tahsîl ve girü buna aliverilip te'allül ve muhâlefet

etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Üsküdar'dan Tokad'a varınca yol üzerinde vâkı' kuzzât ve nüvvâba ve zâbitân ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki

Hâlâ Tokad mevleviyeti avârif-ı seniyye-i cihân-bânîden kendüye tevcîh ve ihsânım olan akzâ kuzâtı'l-müslimîn mevlânâ Seyyid Mehmed Rıza zîdet fezâilehu icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyeye için cânib-i mezbûre meşhed-i harâma (?) azîmet ve (...) eyleyüp nüzûl ve rihletinde muhâfaza olunarak cânib-i mezbûra îsâl olunması fermânım olmağın imdi mevlânâ-yı mûmâ ileyh işbu emri i şerîfim ile her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise emîn ve mahfûz mahallere nüzûl itdirüp ve gider oldukda mahûf mahallerde yanına kadr-i kifâye âdemler ta'yîni ile emîn ve sâlim birbirinize îsâl iderek emnen Tokad'a irsâl eyleyüp avk ve te'hîrinden ve hilâfindan hazer ve mücânebet olunmak bâbında.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Gümüş kazâsı nâibine hüküm ki

Vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfı mülhakâtından kazâ-i mezbûra tâbî' Hacı karyesi sâkinlerinden Haçator nâm zimmî gelüp bu kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi yoğiken yine karye-i mezbûre re'âyâlarından Hacı Ali oğlu Mehmed ve Ağaçcioğlu Mehmed ve Tatar Hüseyin nâm şakîler kendü hallerinde olmamağla birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve bin yüz elli (boş) senesinde bunun hânesini basup yüz guruş nükûd ve yüz guruşluk eşyâsını nehb ü gâret eylediklerinden gayrı kızı (boş) nâm nasrâniyeyi katl ve zevcesi (boş) nâm nasrâniyeyi sahraya götürüp fi'il-i şenî' kasdıyla üç dört saat meks idüp hilâf-ı şer'-i şerîf ol vechile zulm ve te'addî eylediklerin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfe mücebince karyeleri zâbiti ma'rifetiyle şer'le görölüp icrâ-yı şer'

ve ihkâk-ı hakk olunup hilâf-ı şer'-i şerîf te'allül ve muhâlefet ederler ise der-devlet-medârıma arz ve i'lâm olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek emr olmuştur.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Erim ve (boş) kâdîlarına ve Canik sancağı mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan İbrahim nâm sipahi gelüp Canik sancağında Erim nâhiyesinde Hacı Zaim nâm karye ve gayriden on üç bin dört yüz on akçe timara berat-ı şerîfimle mutasarrıf olup timarı mülhakâtından yine nâhiye-i mezbûra tâbî' müstakillen kayd ve berâtına dâhil beş yüz akçe yazusu olan Kilis Alaki (?) nâm karyesine dahl olunmak îcâb etmez iken Ayvack serdârı Ömer nâm kimesne zuhûr ve yine karye-i mezbûreyi câmi'ine vakf olmak üzre askerîden berât itdirdüm diyü hilâf-ı defter tegallüben müdâhale ve üç seneden berü mahsûl ve rüsûmun ahz idüp timarı husûsuna akd olduğun bildürüp ber müceb-i defter-i hâkânî ve berât müstakillen karye-i mezbûre müstakillen sipahi-i merkûm zabt ve vâkı' olan mahsûl ve rüsûmdan berâtı mücebince tahvîli müddetine düşeni ahz u kabz eyledi ol vechile timar-ı mezbûra gadr etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Erim nahiyesine tâbî' üç zemîn ve hâsıl ma'a rüsûm beş yüz akçe yazar karye-i Kilis Alaki zikr olunan karyenin vâkı' zemînlerin karye-i Sofi Alaki halkından Halim veledî Yusuf zirâ'at ederlermiş âhardan kimesne yoğiken teftîş olunup görüldü diyü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayrihi iki bin yüz akçe ber-icmâl ve tamâmen ber müceb-i defter-i hâkânî merkûm İbrahim kaydında olmağın ber müceb-i defter-i hâkânî zikr olunan karye-i Kilis Alaki sipahi-i mezbûr İbrahim tarafından zabta aharın alakası olmamak iktizâ eylediğın bi'l-fi'il defter emîni Hasan dâme mecduhu arz itmeğın arzı mücebince amel olunmak için yazılmışdır

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sayfa 93

(boş) kâdîsına ve Sorgun kazâsı nâibine Bozok sancağı mütesellimine hüküm ki

Sen ki Sorgun nâibi Mevlânâ Ömer zîde ilmuhusun sÛdde-i sa'âdetime mektûb gönderüp Sorgun kazâsına tâbî' Elmahacılı nâm karye sâkinlerinden Ali nâm kimesne ile zevcesi Fatıma nâm hatun meclis-i şer'a varup tüccârdan oğlu Osman nâm kimesne ticâret tarîkiyle Kayseriye'ye gitdikde Çokgöz nâm karyede sâkin Sarılar Kürdi dimeğle ma'rûf eşkiyâdan ma'lûmu'l-esâmî şakîler bin yüz elli (boş) senesinde Çokgöz nâm mahall kurbunda önüne inüp iki bin gurus nakden akçe ve eşyâsın ve bir re's atını gasb ve gâret etdikden mâ'adâ oğlu mezbûrı dahi bi-gayr-ı hakk katl ve mezbûrlar fi'l-asl Diyarbekir tarafından yüz elli mikdarı olmalarıyla firâren gelüp birkaç seneden berü mahall-i mezbûrda sâkin ve ecnâs-ı muhtelifeden olup mâl-ı mîrî mutâlebe eder zâbitleri olmayup Afşar ve Kel (?) eşkiyâları derûnlarında tehassun ve yekdil ve yollarda ve bellerde ebnâ-i sebîlin emvâl ve eşyâsın nehb ü gâret ve katl-i nüfûs etmek âdet-i müstemirreleri olmağla bir vechile şer'-i şerîfe ve vâliye itâ'atleri olmayup ve şer ve mazarratlarından ümmet-i Muhammed kendü umûrlarıyçün Kayseriye ve Kırşehirî câniblerine gidemeyüp ve maktûl-i mezbûr Osman'ın dahi emvâl ve eşyâsı zimmetlerinde kalmağla keyfiyet ahali-i vilâyetden suâl olundukda bâ cemâ'at-i mezbûr ahaliyi birkaç seneden berü mahall-i mezbûrda sâkin ve derûnlarında Afşar ve Kel (?) eşkiyâsı tehassun ve eşkiyâdan oldukların ihbâr ve şerr ve mazarratları ibâdullâh üzerlerinden def' u ref' ve haklarında lâzım gelen icrâ olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâsına vâkî' ilhâhlarıyla bâ-iltimâs arz eylediğın ecilden sen ki mütesellim-i mûmâ ileyhısın ma'rifetinle ahz ve terâfu'-ı şer' ve zimmetlerinde sâbit olan hukûk ba'de'l-istirdâd ve mâdde-i katl üzerlerine şer'an sâbit olanlarının haklarında lazım gelen ukûbât-ı meşrû'ları icrâ ve keyfiyet alâ sıhhatihi arz ve i'lâm olunmak bâbında fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Ladik ve (boş) ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sen ki Ladik kâdîsı mevlânâ eş-Şeyh Şevket İsmail zîde fazluhusun sÛdde-i sa'âdetime mektûb gönderüp kasaba-i mezbûr sükkânından Seyyid Ömer ve Seyyid Mustafa zîde şerefuhumâ ile sâirleri meclis-i şer'a varup yine kasaba-i Ladik sükkânından zalemeden Eytâmoğlu Mehmed ve cihetine Kadiroğlu ve Hargaz Halil nâm şakîler kendü hallerinde olmayup bin yüz elli (boş) senesinden berü nice ümmet-i Muhammed'in fuzûlî ve bi-gayr-ı hakk mâlların gasb ve gâret ve sâliyâneleri vukû'unda dahi kendü nefsleryçün küllî akçe zamm ve cebren tahsîl ve ahz u kabz ve ba'zıların dahi bi-gayr-ı hakk katl ve bunun emsâli zulm ve te'addîsinin nihâyeti

olmamağla mezbûrların ahz u kabz eyledikleri hukûk-ı ibâd istirdâd olunmak için mukaddemâ emr-i şerîfim isdâr ve mûcebince eşkiyâ-i mezbûrları zâbitleri ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le meclis-i şer'a ihzâr ve da'vâları muktezâ-yı şer' üzre görülmek için eşkiyâ-yı mezbûrûn zâbitleri yedlerine mahbûs iken bir tarikle gice ile firâr idüp ihkâk-ı hakk mümkün olmamağla eşkiyâ-i mezbûrlar bulunduğu mahallerde ahz ve ashâb-ı hukûkun hakkı istirdâd ve icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum verilmek ricâsına vâkî'-ı hâli bi'l-iltimâs arz eylediğın ecilden şer'le görölüp zimmetlerinde sâbit olan hukûk-ı ibâd ba'de'l-istirdâd üzerlerine sâbit olan töhmet tescîl ve haklarından gelinmek için sûret-i sicillâtıyla arz olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Gümüşabad ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Gümüşabad kazâsına tâbi' Hacı Kevniye (?) nâm karye sâkinlerinden Haçador nâm zimmî gelüp bu kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi ve deyn ve kefâleti olmayup üzerine dahi şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken karye-i mezbûre sâkinlerinden Hacı Ali oğlu Mehmed ve Tatar Hüseyin ve (boş) ve (boş) nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup bin yüz elli (boş) senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf gice ile bunun menzilin basup bi-gayr-ı hakk iki yüz gurusluk emvâl ve eşyâsın ahz ve menkûhası Turfade nâm nasraniyeyi fuzûlî fi'il-i şenî' kasdıyla te'addî ve kızı Maryem nâm sagîreyi dahi bi-gayr-ı hakk helâk idüp ziyâde te'addî ve fesâd eylediklerin ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mûcebince şer'le görölüp aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sayfa 94

Erim ve (boş) kâdîlarına ve Canik sancağı mütesellimine hüküm ki

Erbâb-ı timardan Mehmed nâm sipahi gelüp Canik sancağında Bafra nâhiyesinde Çiftlik nâm karye ve gayriden on üç bin beş yüz elli akçe timara berât ve tezkire ile mutasarrıf olup

timarı mülhakâtından Erim nâhiyesine tâbî' defter-i mufassalda karye-i Eyyub ve defter-i icmâlde karye-i Eyyub hassa-i evvel diyü bin altı yüz akçe yazı ile mukayyed ve müşterekiyle merkûm Mehmed'in kaydına dâhil olmağla karye-i mezbûreyi ber mûceb-i defter-i hâkânî müşterekiyle zabt ve vâkî' olan mahsûl ve rûsûmun ahz murâd eyledikte Sivas sancağında ve nâhiyesinde Katay (?) nâm karye ve gayriden dokuz bin altı yüz akçe timara mutasarrıf Tekâ'üd Ömer veledi Süleyman zuhûr ve timarı mülhakâtından müşterekiyle kayd ve berâtına dâhil yine Erim nâhiyesine tâbî' bin akçe yazı ile hassa-i sâni an karye-i Eyyub diyü mukayyed olanı müşterekiyle zabta kanâ'at etmeyüp tarafeynin icmâl ve mufassalları başkalarıyla mücerred tama'-ı hâmmından nâşî bunun müşterekiyle kaydına dâhil karye-i Eyyub hassa-i evvel diyü mukayyed karyeye dahi hilâf-ı defter müdâhale ve bu me'mûr olduğu sefer-i hümâyûnda bulunmağla tegallüben zabt ve mahsûl ve rûsûmun ahz idüp gadr olunduğun bildirüp hilâf-ı defter-i hâkânî mezbûrun müdâhalesi men' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Erim nâhiyesine tâbî' elli iki nefer re'âyâ ve üç zemîn ve hâsılı tahtında nîm bennâk ve hinta ma'a gayrihi bin altı yüz akçe yazar karye-i Eyyub defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde yazı-yı mezkûresiyle karye-i Eyyub hisse-i evvel diyü tahrîr ve ma'a gayrihi bin yedi yüz akçe yekûnünden beş yüz akçesi ifrâz ve ma'a gayrihi iki bin yüz akçe ber icmâl ve âhar timarlar ilhâkiyla merkûm Mehmed'in tamâmen tezkire ile üzerimdedir karye-i mezbûre tâbî' otuz altı nefer re'âyâ ve bir zemîn ve dört mevkûf ve bir çiftlik ve hâsıl ma'a (...) ve bennâk ve hinta yekûn ma'a gayrihi bin akçe yazar hisse-i sâni an karye-i Eyyub diyü defter-i mufassalda tahrîr ve defter-i icmâlde ma'a gayrihi üç bin yüz elli dokuz akçe Sivas sancağında ve nâhiyesinde Katay nâm karye ve gayri ile birikdirilip beş bin dört yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûrun beş bin akçesi Tekâ'üd Ömer veledi Süleyman bâkisi müştereki kaydında olup ber mûceb-i defter-i hâkânî tarafeynin icmâl ve mufassalları başka başka olduğun bi'l-fi'il defter emîni Hasan dâme mecduhu arz itmeğın arzı mûcebince amel olunmak için

Çorum nâibine hüküm ki

Sen ki Çorum nâibi mevlânâ es-Seyyid İbrahim zîde ilmuhusun mektûb gönderüp medîne-i Çorum'da sâkin ulemâ ve sulehâ ve eimme ve hutebâ ve re'âyâ ve berâyâ bâ-cem'ihim meclis-i şer'a varup Çorum'da sâkin dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri serdengeçdi ağalarından yirmi

üç bölüğün es-Seyyid Ömer ve otuz bir bölüğün İsmail dimeğle ma'rûf kimesneler kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer' kimesneye vaz' u te'addîleri olmayup herkes kendülerden ve evzâ' ve etvârlarından rızâ ve şükrân üzereler iken ashâb-ı ağrâzdan es-Seyyid Hâcî Ali mezbûrânın haklarında sû-i hâllerini müş'ir aldığı hilâf-ı inhâ arz ve mahzar mücebince emr-i şerîf isdâr etmeğle vâkı'-i hâli hükm-i hümayûnum verilmek ricâsına sen arz ve medîne-i Çorum'da sâkin ulemâ ve sulehâ ve eimme ve hutebâ ve sâdât ve a'yân-ı vilâyet vesâir fukarâ ve zu'efâ muhızır birle i'lâm ve Çorum sâkinlerinden ve serdengeçdi ağalarından bâlâda mezkûr serdengeçdi ağalarının haklarında vürûd emr-i şerîfimde zikr olunduğu üzre sû-i hallerinin arz ve mahzar olunmasıyla mezkûrlar orta çavuş Ömer zîde mecduhu mübâşeretiyile ahz ve şer'le terâfu' ve üzerlerine tahrîriyetini müceb töhmet sâbit olur ise icrâsına mübâderet olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdir olup mezkûrlardan yirmi üç bölüğün Seyyid Ömer Ağa ve otuz bir bölüğün İsmail Ağa nâm kimesnelerin hüsn-i hâllerine olan sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin i'lâmın ve hassâları Seyyid Hâcî Ali Efendi'nin hilâfına ahali-i vilâyetin muhızırları sâdir olan fermân-ı âlîye imtisâlen ba'de'n-nazar mübâşirleri orta çavuş mûmâ ileyh Asitane'de olmamağla mezbûrânın hüsn-i hâllerine olan i'lâm ve mahzarları mücebince sefere gitmek üzre emr-i şerîfim sudûriyçün bi'l-fi'il dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ağası olan İbrahim Ağa dâme uluvvuhu i'lâm itmeğın i'lâmı mücebince sefere gitmeleri bâbında fermân-ı âlişân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

İsmail Efendi dimeğle ma'rûf kimesne arz-ı hâl idüp şehremîn-i maziyyeden biri Amasya kazâsına tâbi' (boş) ve (boş) nâm karyeler toprağında ma'lûmetü'l-hudûd yerleri bunun ceddi Ahmed Hoca nâm kimesneye hibe ve temlik ve yedine mülknâme-i hümayûn verildikten sonra ol dahi ol yerlerin tasarruf ve gallesin mutlaka evlâdına ve evlâd-ı evlâdına vakf ve şart eylediği vakfiye-i ma'mûlun bihâsında ve defter-i hâkânîde mastûr ve mukayyed ve bunun babası Mustafa Çelebi dimeğle meşhûr kimesne ol yerlere şart-ı vâkif mücebince mutasarrıf iken fevt olup nevbet-i tasarruf Osman ve diğer Osman nâm kimesneler ile buna intikâl ve bu tahsîl-i ulûm için diyâr-ı âharda iken mezbûrlar bir sahte vakfiye peydâ ve biz batn-ı evveldeniz sen batn-ı sâniðensin sana hisse vermeziz diyü hilâf-ı şart-ı vâkif te'addî üzre oldukların ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfe mücebince şer'le görülüp hilâf-

ı şer'î şerîf ve mugâyir-i şart-ı vâkîf te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğîn şer' ve kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sayfa 95

İçil sancağında vâkî' (boş) kâdîsına ve İçil sancağı mütesellimine hüküm ki

Livâ-i mezbûrdan Abdurrahman zîde kadruhu gelüp mukaddemâ Aylakabad kurbunda vâkî' Kavalalı çiftlik sâkinlerinden olup bundan akdem bin yüz elli üç senesi Zî'l-hiccesinin on altıncı gününde kazâ-i mezbûrda sâkin Sunullah Paşazâde Abdurrahman Bey dimeğle ma'rûf kimesne zimmetinde doksan bir gün va'de ile cihet-i karz-ı şer'den üç yüz guruş alacak hakkı olmağla meblağ-ı mezbûrî mezkûrdan almak üzre iken merkûm Abdurrahman maktûlen fevt olup meblağ-ı mezbûr zimmetinde kalmağla bu dahi meblağ-ı mezbûrî muhalledfâtın kabz iden kazâ-i mezbûrda sâkin veresesinden taleb eyledikde edâda te'allül ve muhâlefet ve gadr sevdâsında oldukların ve tarafından yine Sunullah Paşazâde Abdülmü'min zîde kadruhuyu vekîl eylediğîn bildirüp mahallinde şer'le görölüp müteveffâ-yı mezbûrun zimmetinde müteveccih ve sâbit olan ol mikdâr guruş hakkı muhalledfâtın kabz eden mûrisleri mezbûrlardan tamâmen tahsîl ve vekîl-i mûmâ ileyhe bî-küsûr aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Arapgir ve (boş) ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Erbâb-ı timardan İbrahim ve Hasan ve Mahmud ve Ahmed ve Bektaş ve Ebubekir nâm sipahiler gelüp bunların ber vech-i iştirâk bi'l-fi'il berât-ı şerîfimle mutasarrıf oldukları timarları karyelerinden Arapgir kazâsı muzâfâtından (boş) nâhiyesine tâbî' (boş) ve (boş) nâm karyelerin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından (boş) ve (boş) ve (boş) ve dahi ba'zıları kadîmî sâkin oldukları karyelerinden kalkup varup hâlâ taht-ı kazânızda vâkî' kasabât ve kurâ ve askerî çiftliklerinde sâkin ve mütemekkin olmalarıyla bunlar dahi o makûle defterlü re'âyâları

kaldırıp kadîmî karyelerine nakl ve iskân etdirilmek istediklerinde hilâf-ı kânûn te'allül ve muhâlefet üzere olup timarları mahsûlüne küllî kesr ve noksân terettübüne bâ'is ve bâdî oldukların bildirüp bu makûle defterlü re'âyâları buldukları mahalden kaldırılıp kadîmî karyelerine nakl ve iskân etdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzere amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Amasya kâdîsına ve Amasya sancağı mütesellimine hüküm ki

Hadice nâm hâtûn gelüp bunun babası İsmail nâm kimesne Amasya sâkinlerinden iken fevt oldukda muhallefâtı irs-i şer'le buna ve müteveffânın karındaşı yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Hüseyin Efendi dimeğle ma'rûf kimesneye münhasıra olmağla mezkûr Hüseyin bunun müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden bunun hissesine düşen hisse-i şâyi'asın bin yüz elli (boş) senesinde bi'l-cümle zabt ve ekl ü bel' ve buna bir nesne vermeyüp zimmetinde kalmağla bu dahi babası müteveffâ-yı mezbûrdan müntakil mezkûrun zimmetinde olan hakkını talep ve almak üzere iken mezkûr Hüseyin dahi fevt olmağla muhallefâtın kabz eden Amasya sâkinlerinden olup mûrislerin (boş) ve (boş) ve (boş) nâm kimesnelerden talep eyledikde bî-vech-i şer'î edâda te'allül ve muhâlefet ve gadr sevdâsında oldukların ve bu bâbda da'vâsına mutâbık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfe mücebince mahallinde şer'le görülüp babası müteveffâ-yı mezbûrdan müntakil mezkûr İsmail'in zimmetinde müteveccih ve sâbit olan hisse-i şâyi'ası muhallefâtın kabz eden vârisleri mezbûrlardan müteveffâ-yı mezbûr mâlından buna bî-kusûr aliverilip ber müceb-i fetvâ-yı şerîfe icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylemeğın şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Taşabad ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Hüseyin ve Abdullah ve Hasan ve Fahri ve (boş) nâm karındaşlar ile vâlideleri Dilber nâm hatun gelüp bunlar bundan akdem yine Taşabad kasabası sâkinlerinden Molla Mehmed dimeğle arîf kimesnenin hıdmetçisi olup on beş seneden mütecâviz hıdmet etmeleriyle mezbûr Mehmed hâl-i hayatında bunları istirdâd eyleyüp şer'an dahl olunmak îcâb etmez iken mezbûr Mehmed fevt oldukda yine kasaba-i mezbûr sükkânından Hasan nâm kimesne zuhûr ve şirrete sâlik ve sinîn-i merkûmeynden mukaddem sizi ve vâlideniz mezbûreyi müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'e ben bey' etmişidim şimdi mezkûr Mehmed fevt olmağla benim esirim olursuz ve âzâd itdüğünü tutmam diyü hilâf-ı şer'-i şerîf bunlara ve bizlerin olan mâllarına (...) ve ziyâde gadr eylediklerin ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp mücebince şer'le görölüp hilâf-ı şer'-i şerîf zâhir olan te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hük-m-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Sayfa 96

Divriği kâdîsına ve Kuruçaylı Şehsuvarzâde Süleyman'a hüküm

Divriği sancağında vâkı' Zemare nâm karyenin ehl-i zimmet re'âyâ fukarâsı gelüp karyelerine bir buçuk saat karîb ve civârlarında Köske karyesinde sâkin Şehsuvarzâde Süleyman zîde kadruhusun müstakîm ve mütehavvel etbâ' sâhibi ve etrâfında bulunan fukarâyı himâyet ve sıyânet üzre olup ancak yayladan kışlaya ve kışladan yaylaya mürûr esnâsında konar ve göçer Ulus aşireti eşkiyâsından ba'zıları karyelerine gelüp iyâl ve evlâdlarına ta'arruz ve ba'zılarını dahi darb ve buldukları emvâl ve eşyâ ve devvâbların nehb ü gâret ve zulm ü te'addîye tasaddî eylediklerinde Divriği sekiz saat mesâfeye ba'îde olduğundan varup ahvâllerin ifâde edince eşkiyâ-yı mezbûr firâr ve mel'anet ve şekâvetleri yanlarına kalarak cevr ü te'addîlerine tâkat getiremeyüp ve senin mesken ve mutavattının zikr olunan Zemare karyesine bir buçuk saat mesâfe olmağla senden isti'ânet eylediklerinde âharın karyesini bilâ fermân himâyet edemem diyü cevâb virmeğle yine Divriği kazâsına tâbî' Sükkân karyesini muhâfaza eylediğün gibi karye-i merkûme ahâliyerini dahi mazarrat-ı eşkiyâdan hıfz ve sıyânet eylemen için sana hitâben müceddeden emr-i şerîfim sudûrunu istid'â ve dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda Divriği kazâsına tâbî' Bigan nâm karye tarafında vâkı' müslümân karyelerinden ba'zı eşkiyâ karye-i merkûmeye gelüp fesâd ve şekâvete tesaddî ederler ise ancak ol makûle fesâd ve şekâvet-bîşelerin fesâd ve şekâvetlerinden karye-i merkûme ma'rifet-i şer'le

hıfz ve hırâset ve ahalisini te'mîn ve tatmîn eyleyüp velakin bu bahâne ile fesâd ve şekâvetde alakası olmayup kendi hâllerinde olanlara ta'arruz ve celb-i mâldan ihtirâz olunmak için zikr olunan Bigan karyesi ahalileri iltimâsıyla yüz kırk altı senesi evâsıt-ı Saferi'nde emr-i şerîfim verildiği mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince bu def'a dahi hıfz u hırâset eylemen bâbında fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı S sene 1158

Arapgir kâdîsı ve Arapgir sancağı mütesellimine hüküm

Osman gelüp Arapgir sancağında (boş) kazâsı muzâfâtından Abad nâhiyesinde İnce nâm karye ve gayriden yedi bin akçe timar Mehmed veledi Ebubekir'in bilâ veled fevtinden serasker-i sâbık tarafından elli yedi Saferi'nin on yedinci gününde buna tevcih ve berât ve Asitane'den dahi mâh-ı mezbûrun on sekizinci günü Abdullah veledi Ömer'e tevcih ve berât olunup lakin bunun tevcihi tarihi mukaddem olmağla beynlerinde münâza'ât-ı külliye vâkı' ve ba'dehu mezbûr Abdullah yedinde olan berâtı virüp timarından hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yed eylediğin Mahmud Bey terekesi nâibi tarafından verilen hüccet-i şer'îyye mücebince elli sekiz Saferi'nin onuncu gününde kasr-ı yedinden buna tevcih ve hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde ve elli yedi senesinin vâkı' olan mahsûl ve rüsûmu bunun berâtı mucebince (...) taht-ı kazânda sâkin mezkûr Abdullah'ın mollası Ömer nâm kimesne fuzûlî ahz u kabz idüp gadr ve te'addî eylediğin bildirüp aliverilmek bâbında emr-i şerîfim ricâ etmeğın kânûn üzre amel olunmak

Fî evâhir-i S sene 1158

Selmanlı ve (boş) kâdîlarına ve Bozok mütesellimine hüküm ki

Abdurrahman veledi Mehmed gelüp Selmanlı kazâsında Bektaşlı karyesi sükkânından Durmuşoğlu Ahmed nâm kimesne zimmetinde bin yüz elli (boş) senesinden berü bâ hüccet-i şer'îyye bin altı yüz gurusu alacağı bi'd-defe'ât taleb eyledikde vermekde te'allül ve muhâlefet ve ibtâl-i hakk ve gadr murâd eylediğin bildirüp şer'le görölüp ber müceb-i hüccet-i şer'îyye

mezkûrun zimmetinden teveccüh eden ol mikdâr gurus hakkı aliverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sivas ve (boş) ve (boş) ve (boş) kâdîlarına hüküm

İftihârü'l-havâss ve'l-mukarrebîn bi'l-fi'il dâru's-sa'âdetim ağası el-Hâcc Beşir Ağa dâme uluvvuhu südde-i sa'âdetime arz gönderüp taht-ı nezâretinde olup Karahisar-ı sâhibde vâkı' Seyhanlu kazâsına tâbi' merhûm Lala Sinan Paşa evkâfından nefsi-i Sivas'da Koçhisar karyesi derûnunda sâkin vakfın defterlü re'âyâları kadîmü'l-eyyâmdan berü karye-i merkûmede sâkin ve mutavattın iken karîbü'l-ahdde ba'zı mezâlîm sebebi ile âhar mahallere perîşân ve bakiye kalan re'âyâları dahî vârid olan tekâlîf vesâir rûsûmât-ı vakfı edâya adem-i iktidârlarından nâşî bi'l-küllîye perâkende ve perîşân olacakları vâzih ve nümâyân olup mâl-ı vakfın kesrine ve (silik) me'mûresinin ta'tiline ve nizâmının ihtilâline bâ'is ve bâdî olacak mevâddan olduğun hâlâ meşrûtiyet üzere mütevellîsi olan Osman inhâ itmeğle vakfın kadîmden defterlü ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından olup bu misillü mezâlîm ile karye-i vakfı terk ve âhar mahallerde perâkende olan re'âyâ buldukları mahallerden ma'rifet-i şer' ve zâbitân-ı vakf ve ma'rifetiyle kaldırılıp kadîmî karyelerine nakl ve iskân ve fîmâ ba'd hıfz ve himâyet ve hirâset tasallut-ı zalemeden tahlîs ve hilâf-ı şer' ve mugâyir-i kânûn bir ferde vaz' u hareket etdirilmemek bâbında

Sayfa 97

bundan akdem sâdir olan emr-i şerîfimle re'âyâ-yı vakfın bir mikdâr cem' ve yine vakf karyelerinden Sofaca nâm mahalde sâkin ve mutavattın olmuşlar iken civârında olan kurâ ahalileri mahall-i mezkûre cem' ve iskân olunan re'âyâ-yı vakfı tekrâr perîşân etmek sevdâsıyla vakf-ı şerîfe gadr murâd eyledikleri inhâ ve istid'â-yı inâyet olunmağla vakf-ı mezbûrun sâir perâkende olan re'âyâsı Koçhisar nâm karyeye cem' oluncaya dek sâlifü'z-zikr cem' olunup Sofaca nâm karyede takrîr ve iskân olunan re'âyâ yine karye-i mezbûrede iskân ve takrîr olunup gerek civâr kazâda sâkin olan kimesnelerin ve gerek âharının müdâhale ve mûmâna'atları men' u def' olunmak için nâzır-ı vakf olan müşârun ileyhin arzı mûcebince işbu sâdir olan emr-i şerîfim

icrâ ve hilâfına bir ferde vaz' u hareket etdirilmemek bâbında siz ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhimsiz size hitâben hükm-i hümâyûnum verilmek ricâsına der-devlet-medâra arz eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlîşânım sâdır olmuştur.

Fî evâhir-i S sene 1158

Zile ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Hâlâ Zile hassı voyvodası el-Hâcc Mehmed zide kadruhu gelüp hâss-ı mezbûrun defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından Zile kazâsında sâkin (boş) ve (boş) ve (boş) nâm kimesnelerin üzerlerine edâsı lâzım gelen rüsûm-ı ra'iyetlerin kânûn ve defter mûcebince talep eylediğinde merkûmûn askerî tâifesinden değiller iken sipahilik ve yeniçerilik iddi'âsıyla rüsûm-ı ra'iyetlerin hilâf-ı kânûn ve defter edâda te'allül ve muhâlefet ve mukâta'a-i merkûm mahsûlüne kesr ü noksân tertîbine bâdî oldukların bildirüp mukâta'a-i mezbûrenin ol makûle defterlü re'âyâsının üzerlerine edâsı lâzım gelen rüsûm-ı ra'iyetleri kânûn ve defter mûcebince aliverilip hilâf-ı kânûn ve defter ol vechile te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında emri şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn ve defter mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Zile ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Hâlâ Zile hâssı voyvodası el-Hâcc Mehmed zide kadruhu gelüp havâss-ı hümâyûnumdan olan hâss-ı mezbûre karyelerinden Zile kazâsına tâbî' (boş) ve (boş) tevâbî'î karyeleri re'âyâsı serbest olup rüsûm-ı serbestiyesine âhardan bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak îcâb etmez iken Cirid ve Göçanlı ekrâda beğleri tarafından ve voyvodaları olan el-Hâcc Musa vesâir ehl-i örf tâifesi taraflarından rüsûm-ı serbestiyesine müdâhale olunduğun bildirüp men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin imdi vakf-ı merkûm karyeleri re'âyâsı mefrûzu'l-kalem ve maktû'u'l-kadem min külli'l-vücûh serbestdir ol bâbda kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Eğin kâdîsına hüküm

Kazâ-i mezbûra tâbi' Ereğli nâm karye sâkinlerinden Mehmed nâm kimesne sütte-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bundan akdem vâlidesi Fatıma ile karındaşı Halil nâm kimesneye fevt olan babalarından müntakil emvâl ve mülk bağçeyi karındaşı mezbûr Halil bi'l-cümle zabt idüp bunun vâlidesi mezbûrenin emvâl ve mülk bağçeden isâbet eden hissesin vermeden mezbûr Halil fevt ve ba'dehu bunun vâlidesi mezbûre dahi müteveffiye olmağla müteveffâ-yı mezbûr Halil'in bi'l-cümle muhalledatını karye-i mezbûre sâkinlerinden oğulları Mustafa ve İsmail ve Hüseyin nâm kimesneler zabt idüp lakin bu ol vakitte diyâr-ı âharda bulunmağla varup vâlidesi müteveffiye-i mezbûreden müntakil sâlifü'z-zikr emvâl ve eşyâ ve mülk bağçeden isâbet eden hisse-i irsiyyesin vâzî'ül-yed olan müteveffâ-yı mezkûr Halil'in oğulları mezkûrundan talep eyledikde mezbûrlar birbirleriyle müttetik ve mücerred buna gadr için zamân mürûr eyledi diyü bî-vech-i şer'î vermekden te'allül ve muhâlefet ve ziyâde gadr ve te'addî eylediklerinde ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfim verildiğün bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görülüp vâlidesi müteveffiye-i mezbûreden müntakil emvâl ve eşyâ ve mülk bağçeden isâbet eden hisse-i şâyi'ası zu'l-yed olan mezbûrlardan kendüye tamâmen aliverilip bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükmi hümayûnum ricâ itmeğün mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sayfa 98

Selmanlu-i sagîr ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Selmanlu-i sagîr kazâsına tâbi' Bektaşî nâm karyede sâkin Mehmed nâm kimesne sütte-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bu mukaddemâ mukâta'ası karyelerinden Bozok kazâsına tâbi' (boş) nâm karyenin re'âyâsından ve sâkin iken on sene mukaddem kalkup mezbûr Bektaşî karyesine gelüp ol mikdâr seneden berü sâkin ve tavattun ve avârız-hânesine kayd olunmağla üzerine edâsı lâzım gelen rüsûm-ı ra'iyetin mukâta'a-i mezbûr zâbitine edâ idüp ve bu makûle on sene bir

yerde sâkin olup ve avâriz-hânesine kayd olunan re'âyâyı kaldırmak hilâf-ı kânûn iken mezbûr (boş) karyesinin zâbiti olan Ahmed nâm kimesne kanâ'at eylemediğinden nâşî kendü takrîri üzre olduğu emr ile kadîmî karyene iskân ederim diyü kaldırmak teklîfi ile hilâf-ı kânûn te'addî ve rencîdeden hâlî olmadığın bildirüp men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâhir-i S sene 1158

Erim ve (boş) kâdîlarına ve Canik sancağı mütesellimine hüküm ki

Mahmiyye-i İstanbul sâkinlerinden Seyyid el-Hâcc Hasan zîde kadruhu gelüp Sonisa kazâsına tâbî' Şeyhlü nâm karye ahalisinden ma'lûmu'l-esâmî kimesneler zimmetlerinde bin yüz elli senesinden berü ber müceb-i hüccet-i şer'iyeye iki yüz altmış iki gurusu alacağı olup talep olundukda mezbûrlar te'annüd ve huşûnetlerinden nâşî edâda te'allül ve muhâlefet ve karyelerinden firâr ve varup Canik sancağında taht-ı kazâlarınızda sâkin oldukların bildirüp buldukları mahalde şer'le görülüp ber müceb-i hüccet-i şer'iyeye defterinde sâbit olan ol mikdâr gurusu hakkı tahsîl ve tarafından vekîli (boş) nâm kimesneye aliverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden buldukları mahalde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sarrafa tâifesinden Nikfos ve Matos nâm zimmîler gelüp sâbık Tokad voyvodası olup hâlâ Sivas'da sâkin Seyyid Ahmed nâm kimesne zimmetlerinde cihet-i karz-ı şer'den bin yüz elli bir senesinde beş [bin] iki yüz elli dokuz gurusu alacak hakları olup meblağ-ı mezbûr mukâbelesinde İstanbul'da Mahmud Paşa câmi'-i şerîfi kurbunda mutasarrıf olduğu mülk menziline hüccet-i şer'iyeye ile bey'-i bî'l-vefâ tarîkiyle isti'dâd (?) idüp ve meblağ-ı mezbûr bir seneye değin edâ etmez ise menzil-i mezbûr fûruht ve akçelerini vermek üzre tarafından Ebubekir nâm kimesneyi

vekîl etmişiken meblağ-ı mezbûrdan iki yüz elli gurusunu edâ ve bâkîsi zimmetinde ve uhdesine hülûl idüp ba'dehu bin yüz elli (boş) senesinde dahi bunlardan ber mûceb-i temessük dokuz yüz guruş istikrâz ve devr-i şer'î ve ilzâm-ı ribh ile vekîl-i mezbûr muvâcehesinde (boş) guruş alacak hakları olduğun ve taraflarından düstûr-ı mükerrerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem Rumili vâlîsi olup Sivas cânibine me'mûr vezîrim Pir Mustafa Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehunun kethudâsı olan Mehmed zîde kadruhuyu vekîl eylediklerin bildirüp ber mûceb-i hüccet-i şer'îyye ve temessük ve devr-i şer'î ve ilzâm-ı ribh olunmuş akçe hakları şer'le tahsîl ve vekîl-i mûmâ ileyh bi't-tamâm aliverilip icrâ-yı hakk ve bir vechile te'allül ve tereddüd etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır

Fî evâhir-i S sene 1158

Eğîn kâdîsına Sivas mütesellimine hüküm ki

Kazâ-i mezbûra tâbi' Soruk nâm karye sâkinlerinden Sihak nâm zimmî gelüp bunun babası Karvil nâm zimmî bin yüz elli (boş) senesinde mürd oldukda karye-i merkûme toprağında vâkı' mülk bağ vesâir emlâk ve metrûkâtı irs-i şer'î buna ve kazâ-i mezbûr sâkinlerinden karındaşı olan (boş) nâm zimmî ile vâlidesi Sofik nâm nasrâniyeye intikâl idüp sâlifü'z-zikr emlâk vesâir eşyâdan hisse-i irsiyesine şer'an dahl olunmak îcâb etmez iken karındaşı mesfûr Ohan ve vâlidesi mesfûre nasrâniye birbirleriyle yekdil ve yekcihet ve kable't-taksîm cümlesin ahz u kabz idüp buna bir nesne vermeyüp ziyâde gadr-ı küllî eylediklerin ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğün bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mûcebince şer'le görölüp kısmet-i âdile ile ba'de't-taksîm babası mürd-i mesfûrun zikr olunan emlâk vesâir emvâl ve eşyâsından şer'le isâbet eden hisse-i irsiyesi bi't-tamâm tahsîl ve vâzi'ü'l-yed olan mesfûrândan girü buna aliverilip bir dürlü te'allül ve muhâlefet etdirilmeyüp ber mûceb-i fetvâ-yı şerîfe icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sayfa 99

Merzifon kâdîsına hüküm

Sülehadan kıdvetü's-sülehai's-sâlikîn Derviş Ali zîde salâhumâ gelüp Merzifon kasabası kurbunda Hızırlık tekyesinin tekyenişini ve vakfının berât-ı şerîfimle mütevellîsi olup selâtîn-i maziyyeden beri kasabası toprağında vâkı' ma'lûmu'l-hudûd bir mikdâr yerleri müteveffâ Hızırlık Dede'ye hibe ve temlik idüp eline mülknâme-i hümâyûn verildikten sonra ol dahi ol yerleri vakf etdikde hâsıl olan gallesin tekyesinde tekyenişin olanlara vakf ve şart eylediği defter-i hâkânîde ve vakfiye-i ma'mûlun bihâsında mastûr ve mukayyed ve bunlar dahi tekye-i mezbûrun bi'l-fi'il berât-ı şerîfimle tekyenişini ve mütevellîsi olup şart-ı vâkıf üzre galle-i vakfı ahz u kabz idüp âhardan dahl olunmak icâb etmez iken ve erbâb-ı timardan (boş) nâm sipahi zuhûr ve ol yerler benim timarım karyelerinden (boş) nâm karyenin arazisindedir diyü öşr ü resmine fuzûlî müdâhale ve vakf-ı mezbûr mahsûlüne gadr üzre olmağla bundan akdem murâfa'a-i şer' olduklarında münâza'un fiha olan yerler tekye-i mezbûrun arazilerinden olup öşr ü resmi kadîmden berü tekye-i mezbûr vakfı tarafından ahz u kabz olunageldiği şer'an sâbit ve sipahi-i mezbûrun kadîme mugâyir müdâhale ve te'addîsi men' birle kibel-i şer'den bunların yedlerine hüccet-i şer'iyye verilmeğın sipahi-i mezkûr memnû' olmayup hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kadîm ol yerlerin öşr ü resmine fuzûlî müdâhale ve te'addîden hâlî olmadığın bildirüp hüccet-i şer'iyye mücebince amel olunup ol öşr ü resmi kadîmîsi üzre tekye-i mezbûr tarafından ahz u kabz etdirilip sipahi-i mezkûr te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Gümüş kasabasına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Saray-ı cedîd-i hümâyûnumda vâkı' Kuşhane-i hâssa ocağı emekdârlarından Bostani Ali ile karındaşı Veli nâm kimesne gelüp bunların Gümüş kazâsına tâbi' Karaköy nâm karyede vâkı' ber vech-i iştirâk mutasarrıf ve zabt ve zirâ'at ve öşr ü resmin sâhib-i arza edâ edegeldikleri tapulu ve temessüklü ma'lûmu'l-hudûd tarlalarıyla derûnunda olan değme ve eşleme ma'lûmu'l-aded mülk armud vesâir meyve eşcârlarında âharın alâkası olmayup bir vechile dahl ve ta'arruz olunmak icâb etmez iken kazâ-i mezbûr muzâfâtından Hacıköy kasabasında sâkin mütegalibe ve cebbâreden Baltaoğlu Hacı Mustafa'nın oğlu Mehmed ve Hızıroğlu Mustafa ve Köse Veli dimeğle ma'rûf kimesneler zuhûr ve kendü hâllerinde olmadıklarından nâşî hevâlarına tâbi' sâhib-i arz ile yekdil ve yekcihet ve bin yüz elli (boş) senesinde zikr olunan tarlaları fuzûlî ve tegallüben zabt ve

derûnunda olan mefrûş mülk emrud vesâir meyve eşcârlarını kavî-i cûdlarıyla hilâf-ı şer'-i şerîf diblerinden kat' ve istihlâk idüp küllî gadr ve te'addî eylediklerin ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâm dan mefkûd fetvâ-yı şerîf verildiğın ve taraflarından kazâ-i mezbûrda sâkin kethudâyeri Koloğlu İbrahim Ağa dimeğle mavsûf kimesneyi vekîl eylediklerin bildirüp fetâvâ-yı şerîfeleri mûcebince şer'le görülüp mezbûrların fuzûlî ve tegallûben zabt eyledikleri sâlifü'z-zikr tarlalarıyla hilâf-ı şer'-i şerîf kat' ve istihlâk eyledikleri mülk meyve eşcârlarının kâimen kıymetleri bunlara aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sivas beğlerbeğisine ve Gümüşabad ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Gümüşabad kazâsına tâbi' Çini karyesi ahalileri gelüp bunlar kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' u te'addîsi olmayup ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken evkâf karyelerinden yine Gümüşabad kazâsına tâbi' Hacıköy nâm karye sâkinlerinden Kırkoğlu el-Hâcc Mehmed ve Berber Mustafa ve Kör Vaiz ve (boş) ve (boş) nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup eşkiyâdan olup dâimâ şerr-i mazarrat üzre olmalarıyla üzerlerine cerîme oldukdan sonra şirrete sülûk idüp sizin Çini karyesi bizim karyemiz ile bir vakf karyelerinden olmağla üzerlerine sâbit olan cerîmeyi bizimle ma'an verirsiz diyü hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk akçe mütâlebesiyle dâimâ te'addî ve rencîdeden hâlî oldukların ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islâm dan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp fetvâ-yı şerîfe mûcebince şer'le görülüp hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ol vechile zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görülmek emrim olmuşdur.

Fî evâil-i B sene 1158

Sayfa 100

Amasya sancağında vâkî' mevlânâ (boş) kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Nişân-ı hümayûnum verilen dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mustafa Çavuş gelüp Trabzon ve Amasya sancağında Of ve gayrı nâhiyelerde Bulak nâm karye ve gayriden altmış iki bin sekiz yüz kırk yedi akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup Amasya sancağında kazâ-i mezbûr muzâfâtından Bergun nâhiyesine tâbî' Ulgur nâm karyeden sekiz bin akçe timar mutasarrıfı Ali'nin kasr-ı yedinden bin yüz elli beş senesi Zi'l-ka'desinin yirminci gününde mûmâ ileyhın ze'âmetine ilhâken tevcih olunur hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olup âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken eşirrâdan ba'zı kimesneler zuhûr ve timar-ı mezkûrı serasker tarafından tezkere itdün diyü hilâf-ı defter-i hâkânî müdâhale ve zabtına mûmâna'at ve gadr sevdâsında olduğun bildirüp timar-ı mezkûr ber mûceb-i defter-i hâkânî mûmâ ileyhın ze'âmeti tarafından zabt ve vâkı' olan mahsûlât ve rûsûmâtı ahz u kabz etdirilüp hilâf-ı defter-i hâkânî zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûnuma mürâca'at olundukda zikr olunan sekiz bin akçe timar vech-i meşrûh üzre mutasarrıf Ali'nin kasr-ı yedinden tarih-i merkûmda mûmâ ileyhın ze'âmetine ilhâken tevcih olunup hâlâ berât-ı şerîfimle üzerinde olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Zile ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Seyyid Mahmud zîde şerefuhu gelüp Sivas sancağında Zile kazâsı muzâfâtından Özi Kavağı nâhiyesine tâbî' Hisarözü nâm karyenin mâlikânesinden sülüsü Melek Mehmed Bey ve Emir Hasan Bey ve sülüsânından bir mikdârı vakf-ı Medîne-i Münevvere ve ba'zısı ile dîvânîsi timar olduğu defter-i hâkânîde mukayyed ve Medîne-i Münevvere vakfı olan hisse mütevellî-i vakf-ı şerîf tarafından mûmâ ileyhın iltizâmında olmağla zikr olunan karyeyi dîvânî ve mâlikânedan hisseye mutasarrıf olanlar ile cânib-i vakfdan zabt ve vâkı' olan mâlikâne mahsûlünden ber mûceb-i defter-i hâkânî Medîne-i Münevvere vakfı tarafına âid olanı vakf için ahz u kabz murâd eyledikde karye-i mezbûre mâlikânesinin sülüsânından ba'zısına mutasarrıf Mehmed veledi Mustafa nâm sipahi karye-i mezbûre mâlikâne mahsûlünden sülüsân hisseye âid olandan hissesine isâbet edeni almağa kanâ'at etmeyüp ziyâdeye tecâvüz ve Medîne-i Münevvere vakfı tarafına âid olanı dahi tegallüben birkaç seneden berü kâdîsı ahz u kabz idüp

vakf-ı şerîfe gadr-ı küllî eylediğın bildirüp defter-i hâkânî mûcebince amel olunup sipahi-i mezkurun hilâf-ı defter-i hâkânî hissesinden ziyâdeye tecâvüz etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Özi Kavağı nâhiyesine tâbi' elli bir nefer re'âyâ ile karye-i Hisarözü sülûs mâlikâne Melek Mehmed Bey ve Emir Hasan Bey ve sülûsân mâlikâne zikr olunan sülûsân mâlikânededen bir mikdârı vakf-ı Medîne-i Münevvere bir dîvânî timar ber mûceb-i defter-i atîk ve hâsıl ma'a niyâbet ve tahtında hinta ve şa'îr ve kettân ve kendir ve bostan yekûn ma'a gayrihi iki bin beş yüz ve ba'zı mâlikâne karye-i mezbûre altı yüz yirmi akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâl altı yüz yirmi altı akçe yazu ile ba'zı sülûsân mâlikâne karye-i Hisarözü Niksar nâhiyesine tâbi' mezra'asıyla defter ile birikdirilüp iki bin iki yüz akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûrun iki bin akçesi Mehmed veledi Mustafa ve bâkîsi müştereki kaydında bu takdîrce dîvânî tarafına tahrîr olunan hinta ve şa'îrin yazuları bin sekiz yüz kırk bir akçeye bâliğ ve ba'zı sülûsân mâlikâneye altı yüz yirmi akçe tahrîr olduğuna binâen karye-i merkûmenin mâlikânesinin sülûsü Melek Mehmed Bey ve Emir Hasan Bey ve sülûsânı dahi ber vech-i munâsafe timar mutasarrıfları ile Medîne-i Münevvere vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğın bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu arz itmeğın arzı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Divriği kâdîsına ve Divriği mütesellimine hüküm

Hüseyin zîde kadruhu gelüp Divriği kazâsına tâbi' Mezen ve Eğrek nâm karyelerde sâkin ma'lûmu'l-ism re'âyâ zimmetlerinde bin yüz elli (boş) senesinden berü bir mûceb-i temessük ma'lûmu'l-mikdâr ve yine Divriği'de sâkin Mehtherhanoglu Mustafa ve Köle Süleyman dimeğle ma'rûf kimesneler zimmetlerinde dahi temessükleri mûcebince alacak hakkı olup defe'âtiyle taleb eyledikde merkûmlar edâda te'allül ve muhâlefet ve ibtâl-i hakk ve gadr sevdasında olup ve merkûmân Mustafa ve Süleyman askerîlik iddi'âsında oldukların bildirüp temessükleri mûcebince merkûmların zimmetlerinde olan hakkı tahsîl ve aliverilip ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükmi hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sayfa 101

Gedağra ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Çorum sakinlerinden es-Seyyid Ahmed Dede zîde şerefuhu gelüp bunun babası (boş) nâm kimesne bin yüz elli (boş) senesinde fevt oldukda eşyâ-yı metrûkesi irs-i şer'le buna intikâl idüp âhardan dahl olunmak îcâb etmez iken Gedağra sâkinlerinden dayısı Ömer Ağa dimeğle ma'rûf kimesne babası müteveffâ-yı mezkûrun muhallelâtın hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ahz u kabz etmeğle bu dahi mezbûrdan taleb eyledikde mezbûr Ömer babası müteveffâ-yı mezbûrun zikr olunan eşyâsından hissesine isâbet eden otuz guruşu buna edâya temessük verilmişiken hâlâ taleb eylediğinde merkûm Ömer mücerred vermemek için meblağ-ı merkûmu bî'l-küllîye inkâr idüp hâlâ zimmetinde kaldığın bildirüp şer'le görülüp vech-i meşrûh üzre mezbûrun zimmetinde kalan ol mikdâr guruş hisse-i irsiyesi tamamen tahsîl ve bî-kusûr kendüye aliverilip te'allül ve tereddüd etdirilmeyüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Gümüşabad ve (boş) kâdîlarına ve Amasya sancağı mütesellimine hüküm ki

Mehmed nâm kimesne gelüp Gümüşabad kazâsına tâbi' Eymirler nâm karye toprağında vâkı' mutasarrıf olduğu değirmanı cereyan eden mahsûs ve müstakil kadîmî suyunda kimesnenin alakası olmayup icrâya bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken yine kazâ-i mezbûre sâkinlerinden mütegalibeden Mıgırdıç nâm zimmî kendü hâlinde olmayup mütegalibeden olmağla bunun değirmanına cereyân eden suyunu mecrâ-yı kadîminden ihrâc ve hilâf-ı şer'-i şerîf fuzûlî bunun değirmanının esfeline ihdâs eylediği değirmânına icrâ idüp bunun değirmanının ta'tîline bâ'is olup küllî gadr ve te'addî eylediğin ve bunlara fetvâ-yı şerîfe verildiğin bildirüp fetva-yı şerîfesî mücebince şer'le görülüp ol suyu kadîmîsi üzre bunun değirmanına icrâ ve mesfûrî hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı münîf ve kadîme dahl ü ta'arruz etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Ber vech-i arpalık Amasya sancağı mutasarrıfına Bozok ve Amasya ve (boş) kâdîlarına Bozok hâssı voyvodası zîde mecduhuya hüküm ki

Mütevellî İbrahim zîde kadruhu gelüp Mecidözü kazâsına tâbi' Virancıkkucağı nâm mahalde beş on seneden berü tavattun eden Cihanbeyli ekrâdından olup isimleri ma'lûm kimesneler kendü hâllerinde olmadıklarından nâşî da'vâcılarını zuhûr itmeğle taraf-ı şer' den bi'd-defe'ât murâfa'a-i şer' için mürâsele irsâl olundukda itâ'at etmediklerinden mûmâ ileyhın tarafından ve cânib-i şer' den murâfa'a-i şer' için âdemler irsâl olundukda tâife-i mezbûreden Hasan ve Mehmed ve Mustafa nâm kimesneleri getirirler iken yine tâife-i mezbûreden Akbıyık nâm kimesne hevâsına tâbi' Bayram ve Çolak ve Süleyman ve karındaşı Osman vesâir rüfekâların taslîf ve mezbûrların önlerine nüzûl ve muhârebeye tesaddî ve bin yüz elli (boş) senesinde mûmâ ileyhın adamı Halil nâm kimesneyi bi-gayr-ı hakk kurşun ile zahrından ve sol memesi üzerinden darb ve cerh ve derakab fevt olmağla mezbûr Akbıyık da'vet-i şer' olundukda itâ'at-i şer' etmeyüp ve mezbûrun dâimâ kat'-ı tarîk ve gasb-ı emvâl âdet-i mu'teberesi olmağla icrâ-yı hakk olunmadığın ve mezbûr hâlâ taht-ı hükümet ve kazânızda mürûr ve ubûr üzre olduğun bildirüp bulunduğu mahalde şer'le görülüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Merzifon kâdîsına hüküm ki

Dervişândan Hızırlık tekyesinin tekyenişinleri olan Ali ve Mehmed nâm kimesneler gelüp bunlar dervişân fukarâsından olup Merzifon kasabası toprağında bi'l-fi'il zabt ve tasarruflarında hâneye bağlu tekâlîf alınmak îcâb eder emlâk ve yerleri olmayup tekâlîf mutâlebesiyle rencîde ve remîde olunmaları îcâb etmez iken kasaba-i mezkûr ahâlileri ve a'yânları birbirleriyle yekdil ve mücerred icrâ-yı arz için vâkı' olan tekâlîfi siz dahi bizim ile ma'an ver diyü hilâf-ı kânûn bunları rencîde ve remîdeden hâlî olmadukların bildirüp kasaba-i mezkûr ahâlîleri mezburların

ol vechile tekâlîf mütâlebesiyle zâhir olan te'addîleri men' u def' etdirilüp fîmâ ba'd rencîde ve remîde olmamaları bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sayfa 102

Gedağra ve (boş) kâdîlarına hüküm

Erbâb-ı timardan Tekâ'üd Ali veledi Halil gelüp Amasya sancağında Gedağra nâhiyesinde Eyledik nâm karye ve gayriden dört bin altı yüz doksan dokuz akçe timara ber vech-i tekâ'üd berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup Gedağra nâhiyesine tâbî' karye-i Eyledik el-mezbûrenin mâlikânesinin nısfı Şeyh Ahmed zâviyesi vakfı ve nısf-ı âharı Kasım Çelebi veledi Mahmud'un mülkü ve dîvânîsi timar ve müşterekiyle bunun kayd ve berâtına dâhil ve niyâbet ve nısf bâd-ı hevâ ve arûsâne timarhâ-i sipâhiyân ve merdân-ı kal'a gayr-ı ez hassahâ-i hümâyûn ve zü'emâ ve erbâb-ı timarhâ-i Sevlet der nâhiye-i Gedağra ve Azebler Ovacığı (?) diyü yirmi beş bin akçe yazı ile havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olmağla hâssı mutasarrıfları ber mûceb-i defter-i hâkânî karye-i mezbûre toprağında üzerine cürm sâbit olan re'âyâ tâifesinin kânûn üzre icâb eden cerîme ve nısf bâd-ı hevâ ve arûsâneyi kânûn ve defter mûcebince almağa kanâ'at etmeyüp ziyâdeye tecâvüz ve senede tarafından irsâl eylediği adamlar niyâbet ve nısf bâd-ı hevâ arûsâne nâmıyla elli ve altmış gurus taleb ve cebren ahz u kabz idüp re'âyâ fukarâsının perâkende ve perîşânîlerine ve timarları mahsûlüne gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp defter-i hâkânî mûcebince amel olunup hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kânûn ol vechile zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâca'at olundukda Gedağra nâhiyesine tâbî' yüz kırk beş nefer re'âyâ ve dört aded zemîn ve iki çiftlik ve hâsıl dîvânî-i çift ve hınta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ beş bin üç yüz doksan dokuz akçe yazar karye-i Eyledik nısf mâlikâne vakf zâviye-i Şeyh Emin ve nısf-ı âhar Melek Kasım Çelebi veledi Mahmud dîvânî-i timar mezbûr karyede zâviyeye mukayyed olan vakf mâlikânenin nısfı hammâm termîmine ta'yîn olduğu defter-i cedîde kayd olundu ve yine nâhiye-i mezbûra tâbî' ani'r-rüsûm ve âdet-i ağnâm ve bâd-ı hevâ ve arûsiye yekûn bin altı yüz akçe yazı ile mahsûl-i arâke (?) karye-i mezbûre sâhib-i timara çiftten on beş ve öküzden yedi buçuk ve eğer bennâkdan beş akçe takrîr olmuşdur sâhib-i timar çiftten ve öküzden ve bennâkden vech-i meşrûh üzre ta'yîn olunup ve habbe ve bennâkden dahi beş akçe alur arâkiye

(?) sâhibine çiftten yirmi yedi akçe ve öküzden üç akçe ve eğer bennâk ile habbe-i bennâkdan sekiz akçe ve âdet-i ağnâm ile bâd-ı hevâ ve resm-i arûsâne niyâbet ile sâhib-i arâkiye tensîk eyledikleri kayd olundu diyü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle başka başka tahrîr ve defter-i icmâlde birikdirilüp altı bin dokuz yüz doksan dokuz akçe yekûnünden iki bin dokuz yüz doksan dokuz akçesi Tekâ'üd Ali veledi Halil kaydında ve yine ani'r-rüsûm ve bâd-ı heva arûsiye yekûn bin üç yüz üç akçe niyâbet karye-i Eyledik defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde senede yirmi beş bin akçe yazı ile niyâbet nısf bâd-ı hevâ arûsâne ve âdet-i ağnâm timarhâ-i sipâhiyân ve merdân-ı kal'a gayr-ı ez hassahâ-i hümâyûn ve zü'emâ ve erbâb-ı timarhâ-i Sevlet der nâhiye-i Gedağra ve Azebler Ovaciğı beytü'l-mâl-i Amasya ve gayrihi ile birikdirilüp defter-i hâkânîde mukayyed olduğu üzre havâss-ı hümâyûnum mülhakâtından olmak üzre ol dahi tahrîr ve defter olmuşdur diyü bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu i'lâm etmeğın i'lâmı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm

Medîne-i Amasya sâkinlerinden Seyyid Abdülbaki zîde şerefuhu gelüp bunun medîne-i mezbûre kurbunda vâkı' mutasarrıf olduğu ma'lûmu'l-hudûd mülk bağına âhardan bir vechile dahl olunmayup bağ-ı mezbûrı kimesneye bey' etmiş değil iken medîne-i mezbûr sâkinlerinden eşirrâdan Gülmez Ahmed dimeğle ma'rûf kimesne zuhûr ve şirrete sülûk ve bağ-ı merkûmdan otuz kadem bağ bundan akdem sen bana üç yüz guruşa bey' idüp meblağ-ı mezbûrı ahz eylemiş idin bağ-ı merkûmdan ol mikdârın alup zabt ederim diyü hilâf-ı şer' ve bi-gayr-i hakk fuzûlî müdâhale ve bundan akdem mezbûr ile murâfa'a-i şerîf olduklarında mezbûrun iddi'âsı lavğ ve mahz olduğu şer'an nümâyân ve zâhir ve mu'ârazadan men' u def' birle yedine cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyye verilip ve bir def'a dahi murâfa'adan tenbih olunmuşiken mezbûr memnû' olmayup hevâsına tâbi' zâminden şâhid-i zor ikâmetiyle peydâ eylediği mürûr hüccet ibrâziyla yine tekrâr müdâhale ve te'addiden hâlî olmadığın ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mûcebince amel olunup mezbûrun hilâf-ı şer' ve mugâyir-i fetvâ-yı münîf ve hüccet-i şer'î ol vechile olan müdahale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Nişân-ı hümayûnum verilen dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından el-Hâcc İsmail zîde mecduhu gelüp mûmâ ileyh Sivas sâkinlerinden Seyyid Ali ve el-Hâcc Osman nâm kimesneler ile bin yüz elli (boş) senesinde şirket-i inân ile şerîk olup hâsıl olan fâideyi üçü beraber taksîm etmek üzere ta'ahhüd ve bu taraftan murâbaha ile iki bin yedi yüz yetmiş guruş istidâne ve meblağ-ı merkûm ile bir mikdâr bargîr iştirâ ve birkaç ze'âmeti iltizâm ve temessüklerin mezburlara teslîm ve mezbûrlar dahi varup fâidesiyle bargirleri fûruht ve ze'âmetleri zabt ve ta'sîr ve fâide hâsıl olmuşiken asıl mâl-ı merkûmdan bin dokuz yüz guruşunu merkûm Seyyid Ali götürüp teslîm ve meblağ-ı bâkîyi iki seneye dek göndermeyüp fâidesiyle bin yüz elli guruşa bâliğ olmağla bâkî kalan meblağ ile hâsıl olan fâideden hissesine isâbet edeni taleb eylediğinde mücerred ameliyemizle hâsıl olmağla nesne vermeziz diyü te'allül etdiklerinden mâ'adâ asıl mâldan bâkî kalanı dahi vermeyüp gadr murâd ve bu bâbda fetvâsı olduğun bildirüp aliverilmek bâbında hüküm-i hümayûnum ricâ itmeğın mahallinde şer'le görüle diyü yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sayfa 103

Hâcî Hamza kâdîsına hüküm ki

Hâcî Hamza kal'ası sükkânından Süleyman nâm kimesne gelüp kazâ-i mezbûrda vâkıf Sinan Paşa vakfının mütevellîsi Ömer Ağa dimeğle ma'rûf kimesne vakf-ı mezbûr mahsûlünden müctemi' olan altı senelik ma'lûmu'l-keyl mahsûlâtı ile vâkıf-ı mezkûrun kal'a-i merkûmede binâ eylediği câmi'-i şerîfin mesârifiyçün senede kırk beş guruş ve mekteb-i şerîfinde kırâat eden sıbyân vesâir erbâb-ı vezâifin vazîfeleriyçün dahi seksen guruş edâ eylemek üzere ma'lûmü'l-keyl mahsûl ve ma'lûmu'l-mikdâr akçe buna teslîm ve emr idüp ba'dehu mütevellî-i mezbûr Asitâne-i sa'adete râhî oldukda bu dahi merkûmun emrine binâen sâlifü'z-zikr mahsûlât ve akçeyi altı seneden berü mürtezika-i vakfa tamâmen edâ ve teslîm idüp vakf-ı mezbûrun mahsûlünden ve meblağ-ı merkûmdan bunun zimmetinde bir nesne kalmayup bir vechile dahl ve ta'arruz

olunmak icâb etmez iken şimdi mütevellî-i mezkûr zuhûr ve şirrete sülûk ve mücerred celb-i mâl kasdıyla mukaddemâ sana teslim eylediğim mahsûl ve akçeden senin zimmetinde ma'lûmu'l-keyl mahsûl ve bir mikdâr akçe alacağım vardır diyü hilâf-ı şer'-i şerîf te'addî ve rencîdeden hâlî olmadığın bildirüp mezbûrun vech-i meşrûh üzre hilâf-ı şer'-i şerîf zâhir olan müdâhale ve te'addîsi şer'le men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ etmeğin şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Terkîn

Sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kaydı terkîn olunup emr-i şerîf yazılmışdır.

Evâhir-i Zâ sene 1159

Divriği kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Divriği kazâsına tâbî' Refay (?) nâm karye ahâlisi gelüp bunlar emr-i şerîfim ile vârid olan tekâlîfi ve üzerlerine edâsı lâzım gelen rûsûm-ı ra'îyyetlerin edâda kusûrları yoğiken Divriği kazâsında sâkin mu'âmeleci tâifesinden Kurşunluoğlu dimeğle ma'rûf el-Hâcc Veli nâm kimesne zuhûr ve şirrete sâlik ve yirmi beş sene mukaddem sizin babalarınıza ve ahali-i karyeye ma'lûmu'l-mikdâr karz akçe vermişidim diyü zulmen beher sene üçer dörder kîse akçelerin alup gadr-ı küllî eylediğinden mâ'adâ ile'l-ân asıl mâla ve ribhe zamm ederek küllî akçelerin dahi ahz ve senede bir mikdâr nâmına altışar yedişer gurus zammıyla kanâ'at etmeyüp mütegalibeden hevâsına tâbî' elli altmış nefer adamlarıyla karyelerine varup sizde on kîse akçe alacağım vardır ve bundan akdem Memiş Paşaoğlu'nun katline seksen kîse akçe harc eyledim bana îrâd edersiz diyü ithâm ve bugüne mezkûrun zulm ü te'addîsine bunların tâkatleri kalmadığından ekserîsi perâkende ve perîşân ve bâkîleri dahi perîşân olacakları mukarrer olduğun bildirüp bir hayli zamân-ı kesîreden berü hilâf-ı şer'-i şerîf fukarâdan aldığı emvâlin huzûr-ı âsafide ba'de'l-mu'âyene fukarâyâ istirdâd ve ihkâk-ı hakk olunmak için mezbûr mu'âmeleci Kurşunluoğlu Hacı Veli'nin Asitâne-i sa'âdetime ihzâr olunması bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre amel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sivas kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Medîne-i Sivas sâkinlerinden sâdât-ı kirâmdan es-Seyyid Ali zîde şerefuhu gelüp babası Hacı Ahmed mukaddemâ fevt oldukda medîne-i mezbûrede vâkı' mutasarrıf olduğu iki aded dükkânları bi-hasebî'ş-şer' buna ve hemşireleri Zeyneb ve Ümmügülsüm nâm hatunlara ba'de'l-intikâl hemşireleri mezbûrtân hatunlar zikr olunan dükkânlardan hisse-i şâyi'aların bey'-i bât-ı kat'î ile bunâ bey' ve semeni ile babaları müteveffâ-yı mezkûrun sâir emvâl ve eşyâsından ber mûceb-i defter-i kassâm hisse-i şâyi'aların dahi bî't-tamâm ahz u kabz etmeleriyle bu ol dükkânlara yirmi sekiz seneden berü müstakillen mutasarrıf olup şer'an bir vechile dahl olunmak îcâb etmeyüp ve bu makûle bilâ özr-i şer'î on beş sene mürûr eden da'vânın tekrâr istimâ'ı memnû'iken hemşireleri mezbûreler şirret ve tezvîrâta sâlike ve dükkân-ı mezkûrdan hisselerini bey' eylediklerini inkâr ile müdâhale ve bundan akdem murâfa'a-i şer' olduklarında vech-i meşrûh üzere mukaddemâ rızâlarıyla bey' eyledikleri zâhir ve nümâyân ve mu'ârazadan men' birle bunun yedine hüccet-i şer'iyeye verilmişiken memnû' olmadıklarından nâşî yine ol hüccet-i şer'iyeye mugâyir zikr olunan dükkânlar bî-vech-i şer'î müdâhale ve defter-i kassâmdan hâric zimmetinde eşyâ kalmış diyü bunu ta'cîz ve rencîdeden hâlî olmayup gadr murâd eylediklerin ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetva-yı şerîfesi olduğun bildirüp mûcebince amel olunup hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i fetvâ-yı şerîfe zâhir olan müdâhale ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sivas kâdîsına ve mütesellimine hüküm ki

Sivas'da vâkı' galesi âyende ve revandeye meşrût olan (boş) vakfının berât-ı şerîfimle mütevellîsi olan Sivas sâkinlerinden Çopurzâdeoğlu dimeğle ma'rûf Pir Seyyid Abdi zîde şerefuhu gelüp bu vakf-ı merkûmun berât-ı şerîfimle mütevellîsi olup şart-ı vâkıfı edâ ve icrâ-yı hıdmet idüp âhardan bir vechile dahl olunmak îcâb etmez iken ashâb-ı ağrâzdan ba'zı kimesneler hilâf-ı şer'-i şerîf ve bî-vech ve bilâ berât-ı sened fuzûlî tevliyeti umûruna müdâhale ve te'addîden hâlî

olmadıkların ve bu bâbda fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince amel olunup men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediğı ecilden mahallinde şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sayfa 104

Eğın kâdîsına Eğın hâssı voyvodasına hüküm ki

Eğın kasabası sâkinlerinden Mustafa ve Hasan nâm kimesne gelüp bunlar kantarcı olmalarıyla kendü hâllerinde olup bir vechile te'addî ve rencîde olunmaları îcâb etmez iken yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden ashâb-ı ağrâz ve mütegalibeden Mehmed Emin nâm kimesne zuhûr ve mukaddemâ ben kantarcı idim diyü mücerred te'addî ve celb-i mâl sevdâsıyla tasallut ve bunların üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmadan hilaf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk bunlardan ma'lûmu'l-mikdâr akçe mutâlebesiyle dâimâ te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp mücebince amel olunup mezkûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk akçe mütâlebesiyle zâhir olan müdâhale ve te'addîsi men' u def' olunmak bâbında hükmi hümayûnum ricâ eylediğı ecilden şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Amasya sancağı mütesellimine hüküm

Amasya sancağında Argun nâhiyesinde Çayırköy nâm karye ahali gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen resm-i bennâk vesâir hukûk ve rüsûmların kânûn ve defter mücebince karye-i mezbûr sipahilerine edâ idüp bir vechile dahl îcâb etmez iken hâlâ karye-i mezbûr sipahileri olanlar kânûn ve defter mücebince almağa kanâ'at etmeyüp hilâf-ı kânûn ve defter ziyâde taleb ve cebren tahsîl ve ol vechile ahvâlleri diğır gûn ve perakende ve perîşân olmalarına bâ'is ve bâdî oldukların bildirüp sipahileri mezkûrların hilâf-ı kânûn ve defter ziyâde talebiyle te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükmi hümayûnum ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâle mürâca'at olundukda Argun nâhiyesine tâbî' hâsıl dîvânî ma'a niyâbet iki bin beş yüz akçe yazar Çayır nâm karyenin bin beş

yüz akçesi ifrâz ve ma'a gayrihi on dokuz bin altı yüz akçe ber-icmâl ve bin akçesi dahi ifrâz ve Gedağra nâhiyesine tâbi' Eyledik nâm karye ve gayrihi ile birikdirilip on dört bin altı yüz akçe yekûnundan yedi bin altı yüz akçesi dahi ifrâz ol dahi başka ber-icmâl ve yine on dört bin altı yüz akçe yekûnundan yedi bin akçesi dahi ifrâz ol dahi başka ber-icmâl ve icmâl-i evvelin üç bin akçesi Malkoç veledi Abdülkadir ve beş bin akçesi Tekâ'üd Fethullah ve dokuz bin akçesi Bosnavî Ahmed ve iki [bin] beş yüz doksan dokuz akçesi dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed Çavuş kilarî-i hâssa kaydlarına ve icmâl-i sâninin iki bin beş yüz akçesi Ömer ve iki bin üç yüz elli akçesi dîvân-ı hümayûnum kâtiblerinden Ammar Bey veledi Şehid Abdullah Paşa Köprülüzâde ve iki bin yedi yüz elli akçesi Tekâ'üd Mehmed kaydlarında ve icmâl-i sâninin üç bin akçesi Mehmed ve dört bin akçesi defter-i hâkânîde mukayyed olduğu üzre Tekâ'üd Salih veledi Ahmed'in kaydlarında olmağın bu takdîrce ber mûceb-i taksîm karye-i Çayır el-mezbûrda iki yüz otuz akçesi Malkoç veledi Abdülkadir ve üç yüz seksen dört akçesi Fethullah ve altı yüz seksen altı akçesi Bosnavî Ahmed ve iki yüz akçesi Ahmed Çavuş kilârî-i hâssa ve yüz yetmiş iki akçesi Ömer ve yüz altmış bir akçesi Ammar Bey veledi Abdullah Paşa ve yüz seksen dokuz akçesi Tekâ'üd Mehmed ve iki yüz akçesi diğere Mehmed ve iki yüz yetmiş beş akçesi Salih veledi Ahmed Tekâ'üd'ün hisselerine isâbet ve iktizâ eylediğın bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Seyyid Mehmed zîde şerefuhu gelüp bunun cediti müteveffâ Şemseddinzâde Şeyh Müeyyed nâm kimesneye selâtîn-i mâziyyeden beri Sivas kasabası toprağında ma'lûmu'l-hudûd bir mikdâr yerleri hibe ve temlîk ve yedine mülknâme-i hümayûn verdikden sonra ol dahi vakf ve hâsıl olan gallesini vakfının mesârifine ta'yîn ve fazlasını batn-ı evvelinde olan evlâd ve evlâdına ale's-seviyye şart eylediği defter-i hâkânî ve vakfiyye-i ma'mûlun bihâsında mastûr ve mukayyed diyü vâkif-ı mezbûrda batn-ı evvelde olan evlâdından olup Sivas'da sâkin ve bununla derecede müsâvî Şeyh Halil ve Şeyh Receb ve Şeyh Ömer ve (boş) ve (boş) nâm kimesneler ile hâsıl olan galle-i mezbûrun fazlasından hissesine düşeni ahz u kabz etmek istedikde vakf-ı mezbûr mütevellîsi olan merkûm Şeyh Halil mezkûrların hisselerini virüp bunun hisselerini bî-vech-i şer'î ve hilâf-ı şart-ı vâkif edâda te'allül ve gadr murâd eylediğın bildirüp şer'le görölüp hâsıl olan

galle-i mezbûrun fazlasından ber mûceb-i şart-ı vâkıf hissesine isâbet eden aliverilip ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sayfa 105

İskilib ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

Katar (?) Bey evlâdından Mehmed zîde kadruhu sütte-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp el-Hâcc Sinan vakfının mütevellîsi Seyyid Ahmed nâm kimesne bunun ile mahsûl-i vakfda mukayyed defter-i hâkânî sehm-i nizâ'ı eylediğin bildirüp ol bâbda istid'â-yı inâyet ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan defter-i evkâf ve mufassala mürâca'at olundukda İskilib nâhiyesine tâbî' otuz beş nefer re'âyâ ve yirmi üç zemîn ve bir hisse çiftlik ve bir mezra'a ve üç mevkûf ve hâsıl dîvânı niyâbet çift ve hınta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ yedi bin altı yüz akçe yazar karye-i Viransekü tâbî'-i dîvânı Halkasulu mâlikâne mülk verese-i Ahmed Bey Katarî hâliyâ sekiz sehmden bir sehmi vakf ebnâ-i Yahya Bey bin Mahmud Bey Katarî ve mâlikânenin sekiz sehmden üç sehmi vakf ebnâ-i Şeyh Muhyiddin bin Muslihiddin ve sihâm-ı bâkîden bir sehmi dahi müftü'l-enâm Ebussuud Efendi satun alup İskilib'de olan câmi'-i şerîfe vakf ve ta'yîn etdiklerin ber mûceb-i vakfiye kayd-ı defter olundu dîvânı timar ve seksen iki nefer re'âyâ ve bir mevkûf ve on iki zemîn ve hâsıl dîvânı nîm ve hınta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ üç bin akçe yazar karye-i Akkil (?) tâbî'-i Halkasulu mâlikâne mülk verese-i Ahmed Bey Katarî dîvânı timar ve otuz iki nefer re'âyâ ve iki zemîn ve bir âsiyâb ve hâsıl dîvânı ma'a niyâbet nîm ve hınta ve şa'îr yekûn ma'a gayrihâ üç bin akçe yazar karye-i Aksekü tâbî'-i Bayad mâlikâne mülk evlâd-ı Mahmud Çelebi Katarî zikr olunan karyenin mâlikânesi Şeyhü'l-islâm ve müftü'l-enâm Ebussuud Efendi satun aldıktan sonra Şeyh Muhyiddin İskilib'de vâkı' câmi'-i şerîfine ta'yîn etdiği ber mûceb-i vakfiyye kayd olundu dîvânı timar diyü defter-i mufassalda muharrer kalemiyle başka başka tahrîr ve Çorum nâhiyesine tâbî' mektebhâne-i Hâcı Sinan ve ümerâ-yı (?) merhûm vakfı yazıldığı mahalde karye-i Seküviran ve karye-i Akkil ve Yenice ve Aksekü ve karye-i Ahmed Fakih ve Eyne Hacı ve Hacı Bükü ve Haslar ve Bazergan vakf-ı âharı mâlikâne sekiz sehmden bir sehmi vakf-ı el-Hâcc Sinan el-ma'rûf öşr-i mahsûl tevliyet ve günde iki akçe ile cihet-i mu'allimhâne ve cihât-ı sâire vakf-ı mezbûr tevliyetini kendü nefsine şart eylemiş ba'dehu evlâdına ve evlâd-ı evlâdına ve icrâ-yı ta'lîmi evlâdından kâdir olanlara şart eylemiş ber mûceb-i vakfiyye kayd olundu diyü defter-i evkâfda muharrer

kalemiyle tahrîr olunduğu mastûr ve defter-i mufassalda kurâ-i mezbûrelerde defter-i evkâfda tahrîr olunduğu üzere Hacı Sinan vakfına sarâhaten sehm tahrîr olunmamağla bu takdîrce ancak Hacı Sinan vakfı olan bir sehm kurâ-i mezbûrûnun cümlesinden mi veyahud her bir karyeden birer sehmi iktizâ ve zabt olunduğu münfelim olmadığından yedlerinde olan vakfiyye vesâir senedâtları mücebince lede'l-şer' faysal verilmek üzere emr-i şerîfim sudûriyçün bi'l-fi'il defter emîni olan Hasan dâme mecduhu arz etmeğın arzı mücebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhir-i S sene 1158

Sâbıkâ Amasya müftisi olan müderrisinden Akif Mustafa zîde ilmuhuya hüküm ki

Amasya kâdîsi mevlânâ es-Seyyid Burhaneddin zîde fazluhu mektûb gönderüp mahmiye-i Amasya'da vâkı' müteveffâ Mehmed Paşa vakfının bâ-hums mahsûl tevliyeti eslah ve erşed evlâd-ı zükûruna meşrûta olup tevliyet-i mezkûre ebnâ-i vâkıfdan es-Seyyid Mehmed Halife'nin tamâmen üzerinde iken evlâd-ı inasdan Mehmed nâm kimesne hilâf-ı şart-ı vâkıf sahte arz ile tevliyet-i mezbûrenin nısfını bir takrîb ile üzerine berât itdirüp gadr itmeğle hâlâ nısf tevliyete mutasarrif olan merkûm es-Seyyid Mehmed'in li-ebeveyn kebîr karındaşı es-Seyyid Ahmed Çelebi dimeğle ma'rûf kimesneye evlâd-ı inâsdan olan mezbûr Mehmed'in sahte arz ile aldığı nısf hisse tevliyet üzerinden ref' ve bâ-nısf hums mahsûl merkûm es-Seyyid Ahmed Çelebi'ye tevcih olunmasını arz ve sâdır olan fermân-ı âliye imtisâlen tarafeynin yedlerinde olan senedâta nazar olundukda nefsi-i Amasya ve Tosya'da vâkı' müteveffâ Mehmed Paşa vakfının bâ-hums mahsûl tevliyeti eslah erşed evlâd-ı inâsına meşrûta olduğu ve tevliyet-i mezkûrenin nısf hissesi nısf hums mahsûl ile ebnâ-i vâkıfdan idüğü ihbâr olunan es-Seyyid Mehmed ve nısf-ı âharı evlâd-ı inâsdan Mehmed bin Hüseyin üzerlerinde olup hâlâ iştirâken bâ berât-ı âlî mutasarrif oldukları mastûr ve münfelim oldukdan sonra mezbûr Seyyid Ahmed meclis-i şer'-i hatîrda tevliyet-i mezkûrenin nısf hissesi nısf-ı âharına mutasarrif olan evlâd-ı inâsdan mezbûr Mehmed muvâcehesinde vakf-ı mezkûrun tevliyeti ber vech-i muharrer vâkıfın eslah-ı erşed evlâd-ı inâsına meşrûta ve ben evlâd-ı ebnâ-i vâkıfdan olup hatta li-ebeveyn er karındaşım mezbûr es-Seyyid Mehmed ber müceb-i şart-ı vâkıf nısf hums mahsûl ile nısf tevliyete mutasarrif olmağla nısf-ı âharı dahi ber müceb-i şart-ı vâkıf benim meşrûtam iken evlâd-ı inâsdan olan mezbûr Mehmed tevliyet-i mezkûrenin nısfına hilâf-ı şart-ı vâkıf tasarruf eder diyü da'vâ ol dahi cevâbında vakf-ı mezkûrun tevliyeti ber vech-i muharrer eslah-ı erşed olan ebnâ-i vâkıfa meşrûta olduğunu ve

kendinin evlâd-ı inâsdan olup nısf hums tevliyyete bâ berât tasarrufunu ikrâr lakin müdde'î-i mezbûrun karındaşı dahi vech-i şer'î üzere isbât-ı neseb etmeyüp ancak ebnâ-i vâkıfdan olduğu ihbâr olduğuna binâen tasarruf eder diyü müdde'î-i mezbûrun evlâd-ı ebnâ-i vâkıfdan olduğunu ba'de'l-inkâr müdde'î-i mezbûrun nesebine şâhidleri bunun mevcûd olmayup ve husûs-ı mezkûr mahallinde vâkıf-ı merkûm Mehmed Paşa'ya mülâkî olunca beylerinde olan vesâiti zikr ve beyân ederek isbât-ı neseb itmeğle muhtâc olan murâddan olup tarafeyn dahi ber vech-i muharrer mahallinde görülmek üzere terâzî ve ittifâk ve bir mu'temed-i aleyh çavuş mübâşir ta'yîn ve sen ki müderrisîn-i kirâmdan Akif Mustafa zîde ilmuhusun mütevellî ta'yîn ve mahallinde ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum istirhâm eylediklerin bi'l-fi'il Rumili kâdiaskeri olan mevlânâ Mehmed Esad edâmallâhu te'âlâ fezâilehu i'lâm ve mevlânâ-yı müşârun ileyhin i'lâmı mücebince husûs-ı mezbûra mütevellî ta'yîn olunmak için bi'l-fi'il şeyhü'l-islâm ve müftü'l-enâm olan mevlânâ Mehmed Pîrîzâde edâmallâhu te'âlâ fezâilehu işâret etmeleriyle mevlânâ-yı müşârun ileyhin işâretleri mücebince mütevellî olman için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Gümüşabad kazâsı nâibine hüküm ki

Sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyh Mehmed Emin zîde ilmuhusun mektûb gönderüp Amasya sancağında vâkı' Gümüşabad kazâsı ahalileri üzerlerine edâsı lâzım gelen avârız ve imdâd-ı hıziye ve seferiye vesâir emr-i şerîfime vâkı' olan tekâlîflerini cem'ine me'mûra tamâmen edâ idüp kusûrları yoğiken livâ-i mezbûr mutasarrıfı Memaluzâde Osman dâme ikbâlehu altı yüz süvari ile kazâlarına nüzûl ve üç gece meks ve bin guruşdan mütecâviz tasarruf eylediklerinden mâ'adâ hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk iki yüz elli guruş ile dört aded bargirlerini dahi cebren ahz ve kazâlarında vâkı' karyelerin mecmû'ı için iki yüz mikdarı olacak bir gûne zulme adem-i tâkat ile ahvâlleri diğer gûn ve bi'l-külliyeye perâkende ve perîşân olmaları emr-i mukarrer olmağla hâllerine merhameten mîrmîrân-ı mûmâ ileyhin hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf aldığı iki yüz elli guruş ile dört aded bargir kazâlarına isâbet eden seferiyesine ta'arruz olunmak için hükm-i hümayûnum verilmek ricâsına bi'l-iltimâs eylediği bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu i'lâm itmeğın mîrmîrân-ı mûmâ ileyhin vekîl-i şer'isiyle mahallinde şer'le görölüp meblağ-ı mezbûri imdâd-ı seferiyelerine mahsûben almayup hilâf-ı şer' ve bilâ emr aldığı sâbit olur ise i'lâmı mücebince ta'arruz olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sayfa 106

Amasya kâdîsına Sivas mütesellimine hüküm ki

Medîne-i Amasya'da vâkı' müteveffâ Hüseyin Ağa nâm sâhibü'l-hayrın vakfının bi'l-fi'il berât-ı şerîfime mütevellîsi olan Ömer zîde kadruhu gelüp vakf-ı mezbûrun vakfiye-i ma'mûlun bihâsında mukayyed akârâtından medîne-i mezbûrede medresesi kurbunda ve her sene mütevellisi yediyle taraf-ı vakfdan yirmi beş guruş îcâr olunagelen ma'lûmu'l-hudûd vakf bağçede âharın alakası olmayup dahl olunmak îcâb etmez iken medrese-i mezbûre softalarından ashâb-ı ağrâzdan ba'zıları birbiriyle yekdil ve bize şart olunmuşdur diyü zabt etmek isteyüp gadr murâd eylediklerin bildirüp vakfiye-i ma'mûlun bihâsı mûcebince amel olunup hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i vakfiye-i ma'mûlun bihâ dahl ü ta'arruz etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğin mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Taşabad kâdîsına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sen ki Taşabad kâdîsı mevlânâ-yı mûmâ ileyh İbrahim zîde fazluhusun sütte-i sa'âdetime mektûb gönderüp Taşabad kazâsı sâkinlerinden Pekmezcizâde Mehmed Ağa dimeğle ma'rûf kimesne meclis-i şer'a varup bundan akdem kazâ-i mezbûr sâkinlerinden (boş) nâm kimesne ile üç nefer refîkleri ancak arz-ı nefsâniyetlerin icrâ kasdıyla zuhûr ve sene-i sâbıkda Karaman vâlîsi Vezîr Çelik Mehmed Paşa Arz-ı Rum tarafına teveccühünde kazâ-i mezbûr ahalilerinden bir günlük zahîre bahâ mütâlebe ve tevzî' ve cem' ve tarafına teslîm olunmağla mücerred senin i'ânetin ile tahsîl olundu diyü mezbûr Mehmed'in üzerine şer'an bir nesne sâbit olmadan mezbûrûn kazâ-i mezbûr ahâlîlerinin haberi yoğiken kassâmılarından hilâf-ı inhâ isdâr etdirdikleri fermân-ı âlî ile merkûm Mehmed'in ehl-i örfe istinâden bin yüz elli (boş) senesinde yüz altmış guruş ahz u habs ve gadr-ı küllî olunmağla merkûmlar ile murâfa'a olunup ihkâk-ı hakk olunmak bâbında emr-i âlî ricâsına vâkı'-ı hâli bi'l-iltimâs arz eylediğin ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sivas vâlisî vezîre ve Sivas kâdîsına hüküm ki

Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân (boş) ve (boş) zîde kadruhumâ südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp mûmâ ileyhimânın mütevellîsi oldukları şehri atîk-i âmirem teberdârları ocağı nûkûd-ı mevkûfesi mâlından bin yüz elli iki senesinden berü Sivas sâkinlerinden Sivasîzâde Ahmed Bey dimeğle ma'rûf kimesne zimmetinde dört kıt'a deyn temessükü mücebince bin üç yüz otuz guruş alacakları olup bu âna gelince edâ olunmadığın bildirüp şer'le görülüp mezbûr Ahmed'in ber müceb-i temessükât zimmetinde sâbit olan ol mikdâr guruş mâl-ı vakf bi't-tamâm tahsîl ve alıverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzere şer'le tahsîl olunmak emrim olmuştur.

Fî evâil-i Râ sene 1157 (1158 olmalı)

Gümüşabad kâdîsına ve Amasya sancağı mütesellimine hüküm ki

Züleyha binti Hacı Ali ve Aişe binti Hasan nâm hatunlar gelüp medîne-i Güzelhisar mahallâtından Kaya Alaiyye mahallesi sâkinlerinden olup mezkûre Züleyha'nın zevci ve mezbûre Aişe'nin oğlu Hacı Mustafa'dan Hacı Musa nâm kimesne bundan akdem bin yüz elli (boş) senesinde Aydın sancağı mekârîbaşısı iken İnan cânibine râhî ve ba'dehu avdetinde Amasya sancağında Gümüşabad kazâsına tâbî' Haslar nâm karyeye geldikde bi-emrillâhi te'âlâ ânda fevt olup yanında mevcûd bulunan emvâl ve eşyâsı bi-hasebi'ş-şer' mezbûrtân Züleyha ve Aişe ile mezbûre Züleyha'nın vasiyyeleri olduğu oğlu sagîr Mehmed ve kızı Ümmügülsüm nâm sagîreye intikâl etmişiken Gümüşabad kazâsı sükkânından (boş) nâm kimesne zabt itmeğle mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrdan müntakil emvâl ve eşyâsını kabz eden merkûmdan ahz u kabza ve kendülere îsâle taraflarından Monla Hüseyin dimeğle ma'rûf kimesneyi bâ hüccet-i şer'iyye vekîl eylediklerin bildirüp mahallinde şer'le görülüp mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrdan müntakil emvâl ve eşyâları vâzî'ü'l-yed olan merkûmdan vekîlleri mezkûre bi-kusûr alıverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında hüküm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sivas vâlisine ve Gedâgra kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûr ahâlisi gelüp kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Halburcioğlu Kör Ahmed ve Gedikoğlu Hüseyin ve Halil ve Hâcî Seyfullah oğlu Mehmed nâm kimesneler kendü hâllerinde olmayup şerîr ve gammâz olup dâimâ kâdî ve nâib ve voyvoda vesâir ehl-i örf tâifesi yanlarına varup fukarayı hilâf-ı vâkî' mevâdd isnâdıyla gamz ve tahrîm ve bi-gayr-ı hakk akçelerin aldırıp ve aldırmağa bâ'is ve kendüleri dahi alup ve alaka ve medhalleri olmadığı il (?) mesâlihine ve bilâ emr-i şerîf tekâlifleri umûrlarına karışıp bunun emsâli zulm ve te'addîlerinin nihâyeti olmadığı bildirüp men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sayfa 107

Gümüşabad kazâsı nâibine hüküm ki

Vezîr-i a'zam-ı sâbık müteveffâ Köprülü Mehmed Paşa evkâfının mütevellî kâimmakâmı olan el-Hâcc Hasan zîde kadruhu sütte-i sa'âdetime arz idüp müşârun ileyhin evkâfı mülhakâtından kazâ-i mezbûra tâbî' Hacı karyesinde Mehmed nâm kimesne birkaç seneden berü kâtib olmağa mütevellî vekîli olanlar ile yekdil ve taraf-ı vakfa âid olan a'sâr ve rüsûmât akçesinden fetâ (?) ve aferini ketm ve ihtifâ ve mûmâ ileyh el-Hâcc Hasan'ın tarafına irsâl eylediği defterlerinde dahi hinta ve şa'îr ve bakla vesâir hubûbâtın is'ârını noksân tahrîr ve kendüsi ekl ü bel' idüp ol vechile hıyâneti zâhir ve taraf-ı vakfa gadr-ı küllî itmeğle hâlâ Hacı karyesinde mütevellî vekîli olan Mehmed Bey dimeğle ma'rûf kimesne ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le mezbûrun muhâsebesi görülüp vakf-ı şerîf âidâtından ketm ve ihtifâ ve ekl ü bel' eylediği her ne ise vakf-ı şerîf için aliverilip hilâf-ı şer'-i şerîf te'allül ve muhâlefet eder ise vukû'ı ve hıyâneti üzre der-devlet-medârıma arz ve î'lâm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Arapgir ve (boş) kâdîlarına ve Arapgir voyvodasına hüküm ki

Nişân-ı hümayûnum verilen Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Bektaş Çavuş zîde kadruhu gelüp Arapgir ve Kayseriye sancaklarında Dağabad ve gayri nâhiyelerde Mastamur nâm karye ve gayriden otuz üç bin yüz elli akçe ze'âmete berât-ı şerîfimle mutasarrıf olup ze'âmeti aklâmından Arapgir kazâsı muzâfâtından Abad nâhiyesine tâbî' mezra'a-i Kebehor ma'a mezra'a-i Keşişviranı ve Serirnik diyü defter-i hâkânîde mukayyed mezra'anın bin akçe yazusundan hisse-i an rub' hubûbât iki yüz elli akçesi Arapgir'de vâkî' câmi' ve medrese vesâir mescidler vakfı ve yedi yüz elli akçesi hisse-i divânı ber vech-i kabûl bin beş yüz akçe yazu ile mûmâ ileyhın kayd ve berâtına dâhil olmağla mezra'a-i Havr ve mezra'a-i Keşişviranı ve Serirnik el-mezbûrenin vâkî' olan mahsûlünden câmi' ve medrese ve mescid vakflarının mütevellîleri zikr olunan mezra'anın vâkî' olan hubûbâtından iki yüz elli akçeye isâbet edenî almağa kanâ'at etmeyüp ziyâdeye tecâvüz ve mûmâ ileyhın ze'âmeti mahsûlüne gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp defter-i hâkânî mücebince amel olunup zikr olunan mezra'aların vâkî' olan hubûbâtından iki yüz elli akçeye isâbet edenden ziyâdeye tecâvüz etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve defterhâne-i âmiremde mahfûz olan rûznâmçe-i hümayûn ve defter-i icmâl ve mufassal ve defter-i evkâfa mürâca'at olundukda Abad nâhiyesine tâbî' hâsıl bin akçe yazu ile mezra'a-i Kebehor ma'a mezra'a-i Keşişviranı ve Serirnik ve tahtında hisse-i an hubûbât iki yüz elli akçe ve hisse-i divânı yedi yüz elli akçe bir vech-i kabûl bin beş yüz elli akçe yazu ile defter-i mufassalda muharrer kalemiyle tahrîr ve defter-i icmâlde mezra'a-i Kebehor ma'a mezra'a-i Keşişviranı ve Serirnik tâbî'-i Dağabad diyü bin beş yüz akçe yazu ile tahrîr ve yine Dağabad nâhiyesine tâbî' Mastamur nâm karye ve ma'a gayrihi birikdirilip on üç bin akçe ber-icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen mûmâ ileyh Bektaş Çavuş'un kaydında olup ve Arapgir nâhiyesine tâbî' evkâf-ı nefsi-i Arapgir-i sâbıkda Şeyh Hasan Bey ve Seydi Ali Bey ve Mirihsad Hatun ve Seydi Mahmud Bey ve Ahmed Bey ve Hacı Paşa'nın nefsi-i Arapgir'de olan câmi' ve medrese vesâir mescidlere vakf etmişler ve tahtında esbâb-ı Seydi Ali Bey ve mahsûl rub' hubûbât ve tahtında iki yüz elli akçe yazu ile karye-i Kebehor ve karye-i Eğin ma'a gayrihâ yirmi beş bin altı yüz otuz beş ve cem'an ma'a gayrihi otuz bin üç yüz otuz iki akçe minhâ cihet-i tadrîs ve cihet-i talebe ve cihât-ı sâire diyü ol dahi defter-i evkâfda

muharrer kalemiyle tahrîr olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın defter-i hâkânî mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sivas vâlisine ve Ladik ve (boş) kâdîlarına hüküm ki

El-Hâcc Mustafa nâm kimesne gelüp Ladik kazâsı sâkinlerinden Seyyid Abdurrahman nâm kimesne zimmetinde babası Halil Beşe dimeğle ma'rûf kimesne kefâletiyile bin yüz elli (boş) senesinden berü memhûr temessûki mûcebince dört yüz elli gurus alacağı olup bundan akdem meblağ-ı mezkûrun tahsîli için ısdâr eylediği emr-i şerîf ile tarafından vekîli Süleyman nâm kimesne varup talep eyledikde mezbûrlar hevâlarına tâbî' a'yân ve mütegallibeden ba'zı kimesnelere istinâden vermeyüp bî-vech-i şer'î te'allül ve muhâlefet ve ibtâl-i hakk ve gadr-ı küllî eylediklerin bildirüp şer'le görölüp ber mûceb-i temessük mezkûr Seyyid Abdurrahman'ın zimmetinde olan hakkı kendüden veyahud kefil-i bî'l-mâl olan babası mezbûrdan tahsîl ve aliverilip icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim verildiği mastûr ve mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâil-i Râ sene 1158

Sayfa 108

Sivasili ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivasili kazâsına tâbî' Zara nâm karye sâkinlerinden Harikoğlu Osman ve Bayrakdar Yusuf nâm kimesler ile Barsan nâm zimmî gelüp bunlar kendü hallerinde olup kimesneye hilâf-ı şer'-i şerif te'addîleri yoğiken bundan akdem karye-i mezbûre ahalileri bizim tekâlîfimiz umûruna karışup emr-i defterden ziyâde kendüler için küllî akçe zamm ve tevzî' ve ekl ü bel' ve zulm ü te'addî ederler diyü iştikâ ve şer'le görölüp zimmetlerinde sâbit olan hukûk-ı ibâd ba'de'l-istirdâd ol makûle te'addî eyledikleri sâbit olur ise sûret-i sicillâtıyla keyfiyetleri arz olunmak için emr-i

âlî ısdâr ve haklarında inhâ olunan mevâdd ve ifk ve iftirâ olmağla ol vechile rencîde olunmamalarıyçün emr-i şerîfim sudûrunu istid'â ve merkûmûnun hüsni-hâllerini müş'ir sen ki Sivasili kâdîsı mevlânâ Abdullah zîde fazluhusun arz ve ahalisi mahzar etmeleriyle dîvân-ı hümâyûnumda mahfûz olan kuyûd-ı ahkâma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim verildiği mastûr ve mukayyed olunmağın mâdem ki üzerlerine şuhûd-ı adl ile şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmaya hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf te'addî ve rencîde etdirilmemek üzre emr-i âlî sudûrunu bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince mâdem ki şer'le üzerlerine şuhûd-ı adl ile bir nesne sâbit olmaya hilâf-ı şer' rencîde etdirilmemek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Gedikçubuk ve (boş) kâdîlarına ve Bozok kazâsı nâibine ve Bozok sancağı mütesellimine hüküm ki

Sen ki Bozok kazâsı muzâfâtından mevlânâ Mehmed zîde ilmuhusun mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda vâkı' zikr olunan kazânın ulemâ ve sulehâ ve fukarâsı meclis-i şer'a varup Gedikçubuk kazâsına tâbî' Gemerek nâm karye sükkânından levendân makûlesinden Deli Hasan Bölükbaşı ve Mustafa Bölükbaşı ve Ali Sipahi oğlu Musa ve Mustafa ve İsmail nâm şakîler Lalabeli'nde ve Şah Rum köprüsünde ebnâ-i sebîlin yollarına inüp katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâl edegeldiklerinden mâ'adâ sene-i sâbıkada zuhûr eden kapusuz levendan ile taht-ı kazânızda gezüp ibâdullâha îsâl-i mazâr ve işbu sene-i mübârekede dahi imdâdiye-i mîrî için livâ-i mezbûrdan tahsîli fermânım olan akçeden ve kendülerinin ve avanelerinin taht-ı kazânızda emlâk ve arazileri olmağla emr-i şerîfimle vâkı' tekâlîfden hisselerine isâbet edeni vermediklerinden gayrı kemâl-i cinâyet ve mel'anetlerinden livâ-i mezbûrda vâkı' kazâ ahalilerinin dahi ifsâd ve ihtilâline bâ'is olduklarından livâ-i mezburda evkâf-ı kurâ ahalilerinin dahi öşr ü rüsûmları tahsiline mûmâna'at ve bi'd-defe'ât taraf-ı şer'den mürâsele birle voyvodaları taraflarından ademler gönderildikde itâ'at-i şer'-i şerif ve iftiyâl-i emr-i münîf inüp gün-be-gün şekavetleri müzdâd olup ahvâl-i fukarâ diğeri gün olmağla şakiyyûn-ı mezbûrûnun zulm ve te'addîleri fukarâ üzerlerinden men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricâsına vâkı'-ı hâli bi'l-iltimâs arz eylediğın ecilden ma'rifet-i şer'le görülüp ahali ve re'âyâ üzerlerinden şerr ve mazarratları men' u def' ve emr-i şerîfimle vâkı' tekâlîfleri ve üzerlerine

edâsı lâzım gelen mâl-ı mîrîleri edâ etdirilüp bundan sonra memnû' olmayup muhâlefet ederler ise haklarından gelinmek için keyfiyetleri mahzar birle arz ve i'lâm olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sivas kâdîsı ve mütesellimine hüküm ki

Sivas sâkinlerinden Keşzâde Seyyid Ali gelüp bunun babası Keşoğlu Seyyid Ahmed nâm kimesne otuz bir sene mukaddem fevt oldukda mutasarrıf olduğu dükkanları vesâir emvâl ve eşyâsı bununla hemşireleri Zeyneb ve Ümmügülsüm nâm hatunlara intikâl ve mezbûrtân dükkan-ı mezbûrdan hisseleriyle yedlerinde ber mûceb-i defter-i kassâm isâbet eden hisselerin ahz u kabz ve birbirlerinin hisselerin amme-i da'vâdan ibrâ ve iskât eylediklerinden sonra dükkan-ı mezbûrlardan hisselerin buna bey' ve teslîm ve bu dahi iştirâ ve akçesin edâ ve teslîm ve bi'l-muvâcehe mülkü sekiz seneden berü müstakillen zabt idüp şer'an dahl îcâb etmeyüp ve bu makûle bilâ gadr-ı şer'î on beş sene mürûr eden da'vânın tekrâr istimâ'ı memnû'iken mezbûrtân şirrete sâlike ve gah (...) vardır ve gâh dükkân-ı mezbûrlarda hissemizi bey' etmedik diyü inkâr ve ta'cîzden hâlî olmamağla murâfa'a-i şer' oldukların dahi iddi'âları mahz-ı şirret olduğu âşikâr ve (...) birle cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyeye verilmişken memnû' olmayup şer'le görülmek için aldıkları emr-i şerife ile her-bâr hükkâm taraflarından üzerine mübâşirler ta'yîn ve ta'cîzden hâlî olmayup ahvâli diğér gûn olduğun ve bu bâbda da'vâsına muvâfık fetâvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp mugâyir-i fetâvâ-yı şerîfim ve hüccet-i şer'iyeye te'addîleri men' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Eyâlet-i Sivas'da vâkı' kâdîlara hüküm ki

(boş) zîde mecduhu gelüp eyâlet-i Sivas bin yüz elli yedi senesi Rebiülahiri'nin yirmi üçüncü gününde mûmâ ileyhin kapu kethudâsı olduğu vezîrim Osman Paşa edâmallâhu te'âlâ iclâlehuya tevcîh ve elli sekiz senesi Saferi'nin on beşinci gününde vezîrim Veli Paşa edâmallâhu

te'âlâ iclâlehuya tevcîh olunmağla taht-ı kazâlarınızda vâkı' eyalet-i mezbûre mutasarrıfları hâss karyelerinin Mart mahsûlü vezîr-i müşârun ileyh Osman Paşa tarafına âid olmuşiken halefi vezîr-i müşârun ileyh tarafından hilâf-ı kânûn müdâhale olunduğun bildirüp kânûn ve defter mûcebince tahsîl ve ahz u kabz etdirilüp halefi müşârun ileyh tarafından ve taraf-ı âhardan bir ferde hilâf-ı kânûn müdâhale etdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum rica itmeğın ve dîvân-ı hümayûnumda mahfûz elviye defterlerine mürâca'at olundukda eyalet-i mezbûr elli yedi senesi Rebiülahirinin yirmi üçüncü gününde müşârun ileyh Osman Paşa'ya ve elli sekiz senesi Saferi'nin üçüncü gününde vezîr-i müşârun ileyh Veli Paşa'ya tevcîh olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın imdi Mart mahsûlü i'tibâr olunan resm-i bennâk ve mücerred ve resm-i ispenç ve resm-i çiftleri Mart'ın ibtidâ günü alınır ol gün kimin tevcihi tarihine düşer ise ânın cânibinden alınmak kânûn olmağla bu bâbda kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sayfa 109

Tokad monlâsına ve Niksar ve (boş) ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm

Nişân-ı hümayûnum verilen defter-i hâkânî kâtibleri şâkirdlerinden Ömer Rüşdü zîde kadruhu gelüp Sivas sancağında Niksar nâhiyesinde Kadılı nâm karye ve gayriden berât-ı şerîfimle mutasarrıf olduğu ze'âmeti karyelerinden taht-ı kazânızda vâkı' (boş) ve (boş) ve (boş) ve (boş) nâm karyelerden defter-i hâkânîde resm-i çift ze'âmete hâsil kayd olunmağla kurâ-i mezbûrûn topraklarından kadîmî re'âyâ yerlerin tasarruf edenlerden resm-i çifti ile kurâ-i mezbûrenin defterde mukayyed zimmî ra'iyet ve ra'iyeti oğullarının üzerlerine edâsı lâzım gelen resm-i ispenç vesâir hukûk ve rüsûmların dahi kânûn ve defter mûcebince tarafından subaşısı olan (boş) zîde kadruhu taleb eyledikde ba'zıları hilâf-ı kânûn ve defter tamamen vermekde te'allül ve muhâlefet ve noksân teklîfi ile nizâ' ve ze'âmeti mahsûlüne gadr-ı küllî murâd eylediklerin bildirüp kânûn ve defter mûcebince tamâmen subaşısı mezkûra aliverilip te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğın kânûn ve defter mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sivas ve Karaman ve Arz-ı Rum vâflilerine ve Arz-ı Rum monlâsına ve Sivas ve Köprü ve Kastamonu ve (boş) ve (boş) ve (boş) kâdîlarına ve Konya nâibine ve Kastamonu sancağı mütesellimine hüküm ki

Gülrasın'de (?) vâkı' Haremeyn-i şerîfeyn evkâfi mütevellîsi olan Ali zîde kadruhu gelüp vakf-ı mezbûr karyelerinin defterde mukayyed ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından ba'zıları kalkup taht-ı hükümet ve kazâlarınızda vâkı' ba'zı kasabât ve kurâda temekkün etmeleriyle üzerlerine edâsı lâzım gelen zimmetlerinin resm-i ispenç ve Müslümanlarının rüsûm-ı ra'iyetleri talep olundukda ba'zı a'yân ve mütegalibeye istinâden edâda te'allül ve muhâlefet üzre olup mahsûl-i vakfın ve irsâl olunacak cizye-i şerîfenin noksan terettübüne bâ'is olmalarıyla mezkûrların taht-ı hükümet ve kazâlarınızda buldukları yerlerde üzerlerine edâsı lâzım gelen rüsûm-ı ra'iyet ve ispençleri taraf-ı vakfdan tahsîl etdirilip te'allül ve muhâlefet etdirilmemek bâbında bundan akdem emr-i şerîfim sâdır olmuşiken yine edâda te'allül üzre olmalarıyla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince tahsîl etdirilmek bâbında müceddeden emr-i şerîfim ricâ itmeğin Haremeyn mukâta'ası defterlerine nazar olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim verildiği mukayyed bulunmağla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim mücebince hükm diyü sâdır olan fermân-ı âlî Haremeyn mukâta'ası kaleminde hıfz olunup vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim tahrîr için kalem-i mezbûrdan memhûr kâime verilmeğle vech-i meşrûh üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Gedağra kazâsı civârında vâkı' mevlânâ (boş) kâdîsına hüküm ki

Gedağra kazâsı ahalisi südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunlar kendü hâllerinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesne vaz' ve te'addîleri olmayup ve üzerlerine dahi şuhûd-ı udül ile şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken bin yüz elli sekiz senesinde hâlâ bunların kâdîları olan İsmail nâm kâdî tahammül-i (?) tamâ'-ı hâmmından nâşî bunların her birlerinden onar ve yirmişer ve otuz ve kırkar ve ellişer ve altmışar ve dahi ziyâde gurusların vaz' vesair bahâne ile hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk cebren ve fuzûlî alup ziyâde gadr ve te'addî eylediklerin bildirüp şer'le

görülüp kâdî-i mezbûrun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk aldığı ashâb-ı hukûka istirdâd olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Gümüş kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûra tâbî' Hacı nâm karye ahalsi gelüp bunlar üzerlerine edâsı lâzım gelen avâriz vesâir emr-i şerîfimle vâkı' olan tekâlîfden tahammüllerine göre hisselerine düşeni cem'a me'mûr olanlara edâ idüp bir vechile te'addî olunmak îcâb etmez iken yine karye-i mezbûre sâkinlerinden mütegalibeden Berber Mustafa ve oğlu Abdullah ve Katib Mehmed ve oğlu Halil dimeğle ma'rûf kimesneler birbirleriyle yekdil ve mücerred celb-i mâl kasdıyla bundan akdem yerleri ehl-i örf bir töhmet ile müttehim ve ahz ve tecrîm etmeğle alınan akçeyi sizlere sâliyâne idüp aluruz diyü hilâf-ı şer'-i şerîf dâimâ bunları te'addî ve rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp şer'le görülüp mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk akçe talebiyle zâhir olan te'addîleri men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eyledikleri ecilden mahallinde şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sayfa 110

Turhal ve Sivas kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Turhal kasabası sâkinlerinden Yusuf nâm sipahi gelüp bu kendü hâlinde olup hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye vaz' ve te'addî ve üzerine dahi şuhûd-ı udûl ile şer'an bir nesne sâbit ve zâhir olmuş değil iken yine karye-i mezbûre sâkinlerinden mütegalibe ve cebbâreden Sarvakoğlu Ebubekir kendü hâlinde olmayup bin yüz elli (boş) senesinde yirmi yedi keçisi ile iki aded sağmal koyunların fuzûlî zabt ve üç seneden berü kuzuları ve oğlakları hâsıl ve südlerin sağup alup ve istihlâk idüp gadr-ı küllî etmeğle bu dahi keçileriyle koyunlarının hâsıl olan fürû'ların (?) taleb eyledikde iki seneden berü ahz ve istihlâk südlerin tazmîn murâd eyledikde mücerred virmemek için firâr iden çobanım yedinde ve gâh çobanım bey' eylemiş diyü kavlı-i mücerrediyile bi-vech-i

şer'î alel-i beyhûde ile te'allül ve gadr murâd eyledikte ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfesi mücebince şer'le görülüp mezbûrun keçileri ve koyunlarının südü olanlarının ve hâsıl olan fürû'ları ahz ve istihlâk eylediği südleri şer'an lâzım gelen tazmîn aliverilip icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediği ecilden şer'le görülmek için fermân-ı âlîşân yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Amasya ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm ki

Amasya kazâsı mahallâtından Köyceğiz mahallesi sâkinlerinden sâdât-ı kirâmdan Seyyid Abdalbaki zîde şerefuhu südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bundan akdem Amasya mahallâtından Ahi Sadeddin mahallesi sâkinlerinden Hikmet Ahmed Efendi dimeğle ma'rûf kimesne ile beynlerinde hukûk-ı şer'iyyeye müte'allik hesâb ve kitâbları olmağla şer'le hesâb kitâbları görülüp birbirlerine bir akçe ve bir habbe verecekleri olmayup müdâhale îcâb etmez iken mezkûr eşirradan olduğuna binâen hukûk iddi'â ve murâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında beynlerinde muslihûn tavassutuyla bir mikdâr gurus üzerine sulh ve bu dahi bedel-i sulh olan meblağ-ı merkûmı mezbûra virüp birbirlerinin zimmetlerin ibrâ ve iskât ve kibel-i şer'den ibrâ-yı zimmet birle hüccet-i şer'iyye verilmişiken mezbûr yine kâni' olmayup ba'zı zî-kudret kimesnelere istinâden hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i ibrâ ve hüccet-i şer'iyye te'addî ve rencîdeden hâlî oldukdığın ve bu bâbda şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfe verildiğın bildirüp mücebince amel olunup hilâf-ı şer'-i şerîf ve mugâyir-i ibrâ ve hüccet-i şer'iyye te'addîsi men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden şer'le men' olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Gedikçubuk ve (boş) kâdîlarına ve Sivas mütesellimine hüküm

Gedikçubuk kazâsı ahalisi gelüp kazâ-i mezbûra tâbi' (boş) nâm karye sâkinlerinden zümre-i eşkiyâdan Şeb'î Bölükbaşı dimeğle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmayup üzerlerine

edâsı lâzım gelen emr-i şerîfimle vâkı' tekâlîfi taraf-ı şer'den verilen tevzî'-i defter ve mürâsele mücebince cem' ve tahsîli yine vaz' ve menba'-ı fesâd ve hâzıru'n-nâs ve re'âyâ fukarâsına nice gûne zulm ve te'addî ve bi-gayr-ı hakk bin yüz elli (boş) senesinden berü küllî akçelerin ahz u kabz ve fesâd ve şekâvet üzre olmağla mezkûrun keyfiyet-i ahvâli idiği ve Eflak (?) kâdîları arz ve mukaddemâ Sivas mütesellimi tarafından mübâşir ta'yîn ve mezbûr ile murafa'a-i şer' murâd eylediklerinde itâ'at etmeyüp kendüsi hânesinde ihtifâ ve mübâşir-i merkûmun bir nefer ademini katl ve iki re's atını helâk ve mezbûrun şerr ve mekrinden ahvâlleri diğere gün ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is olduğun ve husûs-ı mezbûr minvâl-i muharrer üzre olduğun sen ki Gedikçubuk kâdîsı mevlânâ Ahmed zîde fazluhusun arz olduğun bildirüp şer'le görülüp icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hakk ve hilâf-ı şer' ve bi-gayr-ı hakk te'addîsî men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sayfa 111

Tokad mollâsına hüküm ki

Nişân-ı hümayûnum verilen dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından el-Hâcc İsmail Çavuş zîde kadruhu gelüp Sivas ve Amasya sancaklarında Meşhedabad ve gayrı nâhiyelerde Salur nâm karye ve gayriden altmış dört bin beş yüz yirmi sekiz akçe berât-ı âlîşânımla mutasarrıf olduğu ze'âmeti karyeleri topraklarında hâsıl olan öşr mahsûlâtını Tokad'da vâkı' pazar yerinde bey' için gönderdikde bu makûle zü'emâ ve erbâb-ı timar mesârif-i seferiyesiychün öşr mahsûlâtını pazar yerinde bey' eyledikde bâc-ı bâzâr resmi alınmak hilâf-ı kânûn iken Tokad voyvodalığı mülhakâtından kapan-ı dakîk ve gallâ-yı sâire mukâta'ası mutasarrıfı kapana gelüp vezn olunan dakîk ve keyl ile fûruht olunan hınta ve şa'îr ve hubûbât-ı sâirenin bahasında on altı akçede bir akçe resp-i keyl alınmak berât şurûtunda olmağla zü'emâ ve erbâb-ı timardan dahi alırım diyü hilâf-ı kânûn mûma ileyhın ze'âmeti karyelerinin öşr-i mahsûlünden bâc-ı bazâr resmi mütâlebeleriyle mûmâ ileyhın öşr mahsûlünden hilâf-ı kânûn bâc-ı bâzâr resmi mütâlebe olunmamak için bundan akdem emr-i âlî sâdır olmuşiken bir dürlü itâ'at-i emr-i âlî etmediğinden nâşî yine ol vechile hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i emr-i âlî te'addî ve rencîde eylediğın bildirüp mûmâ ileyhın ze'âmeti karyeleri topraklarında hâsıl olan mahsûlâtından hilâf-ı kânûn fîmâ ba'd bâc-ı bâzâr resmi talebiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediğın ecilden dîvân-ı hümayûnumda mahfûz olan ahkâm kaydına mürâca'at olundukda bu makûle zü'emâ ve erbâb-ı

timar mesârif-i seferiyeyiçün öşr-i mahsûlâtını bazar yerinde bey' eyledikte bâc-ı bâzâr resmi alınmak hilâf-ı kânûn olduğuna binâen mûmâ ileyhın ze'âmeti karyelerinin öşr-i mahsûlünden hilâf-ı kânûn bâc-ı bâzâr resmi taleb olunmamak üzere emr-i şerîfim verildiği mastûr ve mukayyed bulunmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i âlî mûcebince amel olunup hilâf-ı kânûn ve mugâyir-i emr-i âlî ol vechile te'addî ve rencîde etdirilmemek bâbında kânûn üzere emr-i şerîfim sudûrunu bi'l-fi'il reisü'l-küttâbım olan el-Hâcc Mustafa dâme mecduhu dahi i'lâm itmeğın i'lâmı mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sivas ve Çorum ve Ankara ve Kastamonu ve (boş) kâdîlarına Çorum ve Ankara ve Kastamonu sancakları ve Sivas mütesellimleri zîde mecduhumâ hüküm ki

Reşvan ekrâdından Halıkanlı cemâ'atinden (boş) ve (boş) ve (boş) ve (boş) nâm kimesneler südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp bunların kimesneye verecekleri olmayup ve üzerlerine dahi şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken yine konar ve göçer tâifesinden ba'zı ağrâz kimesneler zuhûr ve şirrete sâlik ve mücerred celb-i mâl için cihet beyân etmeden dürlü ifk ve iftirâ ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk hukûk iddi'âsıyla bunları taht-ı hükümet ve kazânızda mürûr eyledikleri yerde te'addî ve rencîde ve cevr ü eziyet ve gadr olduğun ve bu bâbda da'vâlarına muvâfık şeyhü'l-islâmdan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp fetvâ-yı şerîfeleri mûcebince amel olunup mezbûrların hilâf-ı şer'-i şerîf ve bi-gayr-ı hakk ol vechile zâhir olan gadr ve te'addîleri men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Merzifon kâdîsına hüküm ki

Kazâ-i mezbûrede vâkı' sadr-ı esbak müteveffâ Mustafa Paşa vakfının bi'l-fi'il mütevellîsi olan İsmail südde-i sa'âdetime mühürlü arz-ı hâl gönderüp kazâ-i mezbûrda sâkin vakf-ı

mezbûrun câbîsi olan Hâcî Osman nâm kimesne hevâsına tâbî' Kahveci Kürd Hacı Hüseyin nâm kimesne ile yekdil olmalarıyla vâkıf-ı mezbûrun Merzifon'da vâkı' câmi'-i şerîf ve hammâmının üzerinde olan kurşundan yüz elli batman kurşun sirka ve senevî üçer bin kiremidden on iki senede vakfın îrâdından beher sene yüzer guruş noksân teslîmâtı olup vakf-ı mezbûre sıyânetleri zâhir ve vakfının harâbına bâ'is ve bâdî olmalarıyla ol tarafda kâimmakâm-ı mütevellî olan Korukcu Ali Ağa dimeğle ma'rûf kimesne inhâsıyla Kahveci Kürd Hacı Hüseyin nâm kimesne ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'le mezbûr Hâcî Osman'ın muhâsebesi görölüp hammâmında zuhûr eden yüz elli batman kurşun otuz elli bin kiremid ve bin iki yüz guruş mâl-ı vakf tahsîl olunmak bâbında hükm-i hümayûnum ricâ itmeğın şer'le görölmek için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

Sivas ve (boş) kâdîlarına Sivas mütesellimine hüküm ki

Sivas kazâsı muzâfâtından (boş) nâhiyesine tâbî' Maçka nâm karye sâkinlerinden İbrahim nâm sipahi gelüp bu karye-i mezbûrede sâkin olup kimesnenin defterde mukayyed ra'îyyet ve ra'îyyeti oğullarından olmayup resm-i bennâk nâmına akçe talebiyle te'addî ve rencîde olunmak îcâb etmez iken zikr olunan Maçka karyesi sipahisi olan (boş) nâm sipahi zuhûr ve sen benim timarım karyesinde sâkin olmakla benim re'âyâm olmuş olursun ol takdîrce senden baş hakkı alırım diyü hilâf-ı kânûn ve defter te'addî ve rencîde etmekden hâlî olmadığın bildirüp hilâf-ı kânûn ve defter ol vechile te'addî ve rencîde etdirilmeyüp men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden kânûn üzre amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâsıt-ı Râ sene 1158

SONUÇ

Ahkâm defterleri, Divan-ı Hümayûnda tutulan önemli defterlerden biridir. Daha önce mühimme defterleri içinde yer alırken, 1742 tarihinden itibaren mühimme defterlerinden ayrılmış ve 1908 tarihine kadar eyalet esasına göre tutulmaya başlanmıştır. Tezde incelediğimiz dönem 1744-1746 aralığını kapsamaktadır. Osmanlı devletinin gerileme dönemidir. Padişah I. Mahmut'tur. Bu döneme şöyle bir göz atacak olursak bir İran seferi, Avusturya ve Rusya ile savaşlar, isyanlar ve İstanbul yangınlarının olduğu zorlu bir dönemdir. Divan-ı Hümayun bu zorlu süreci yaşarken 1742 tarihinde ahkâm defterlerinin neden eyalet usulüne göre tutulduğunu bu dönemin bürokrasisinin yoğunluğuna bağlayabiliriz. Ayrıca 2 numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nde (50-111) 225 olayın içeriğine baktığımızda Osmanlı devleti'nin o dönemini anlamak için zengin bir kaynak olduğunu görmekteyiz.

Tezde hükümlerin muhtevasına baktığımızda alacak verecek, tumar-zeamet-iltizam, vergi tahsili ve vergi muafiyeti, miras-veraset-intikal, adam öldürme ve adam yaralama, para-mal gasbı, zorlama-tehdit-saldırı, arsa ve emlak zaptı, eşkıyalık, su meseleleri, iftira, atama, zimmetine para geçirme, rüşvet ve haksız kazanç, vakıflarla ilgili davalar tespit edilmiştir. Davacılar halkın her tabakasından kişilerden oluşmuştur. Reaya, askeri zümre, ilmiye, Müslüman, zimmi ayırt etmeksizin hepside şikayet konusunda Divan-ı Hümayûn'a başvurmuştur. Bu durum Osmanlı devleti'nin adalet dairesi içerisinde merkezi otoriteyi kullanarak, şer'i ve örfi hukuku tam manasıyla uyguladığını göstermektedir. Mesela hükümlerde geçen "...mahallinde şer'le görülmek için yazılmıştır". İfadesi gösteriyor ki şer'i hukuka göre karar alınması emredilmiştir.

Hükümlerde alacak-verecek davalarına ait 27 adet hüküme rastlanmıştır. Bunlar içinde borçluların borcunu ödemedi davranması, alacaklının ödenmesi gereken borçtan fazlasını istemesi, alacaklının vefatı üzerine varislerin borcu talep ettikleri halde parayı alamaması, alacaklının borçludan alacağını tahsil etmesi ancak bir diğer kişinin çıkıp ödenen malın kendisine ait olduğunu iddia etmesi, borçlunun borcunu ödemedi vefat etmesi üzerine varislerin borcu ödemek istememesi, borçlunun borcunu ödedikten sonra vefat etmesi üzerine alacaklının ödemedi iddiasında bulunması gibi davalardır. Bu davalar halkın ekonomik durumunda göstermektedir. Ayrıca hükümlerde "...Şeyhü'l-islamdan fetvayı şerife verildiğin bildirip mücebine şer'le görülüp..." ifadeleri

kullanılmıştır. Bu ifadeler Şeyhü'l-islam fetvasının davalar üzerindeki etkisini göstermiştir.

Has, tımar, zeamet, iltizam, malikane, gelirlerine müdahale ile ilgili şikayetler ise 28 adettir. Hükümlerde "...defterhane-i amiremde mahfuz ruznamçeyi hümayun ve defteri icmal ve mufassala müracaat olundukda.."tabirlerinin geçmesi Ruznamçe, İcmal ve Mufassal defterlere bakılarak davaların çözümünün gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca hem tımar hem iltizam hemde malikane sistemine rastlanmıştır. Bu durum 17.yüzyıldan sonra uzun süren savaşlar ve bu savaşların kaybedilmesi yeni çözüm yollarının arandığını göstermektedir. Tımar, has, zeamet ve iltizama müdahaleler müteferrika, köylü, çavuş, subaşı,zorba kişiler, eşirra, vakıf mütevellisi, voyvoda tarafından gerçekleştiği görülmüştür. Ayrıca tımarını bırakıp kişinin firar etmesi olayınada rastlanmıştır.

İncelenen hükümlerde vergi Tahsili, usulsüz vergi toplama ve vergi muafiyeti İle İlgili 32 adet şikayet bulunmuştur. Bunların bir kısmı haksız yere talep edilen vergilerden oluşmuştur. Bu haksızlığı yapan kişiler tımarlı sipahi, ayân, vakıf mütevellisi, subaşı olarak belgelere yansımıştır. Vergi tahsildarlarının alınması gereken vergiden bazen daha fazlasını istedikleride görülmüştür. Vergi ödemekten kaçmak isteyen reayada mevcuttur. Raiyyet rüsumundan muaf olan dini hizmette bulunan görevlilerden, ulemâ ve suleha ve Seyyidlerden, askeri sınıftan haksız yere vergi tahsili yapılmak istenmiştir. Seyyidler konusunda Haremeyn-i şerif defterlerine bakıldığı ifadesi geçmektedir. Defter içindeki kayıtlar ay, yıl (evâhir, evâsıt, evâil) olarak belirtilmiştir.

Hükümlerde rastlanan diğer bir şikayet konusu ise miras meselelerine dair Hükümlerdir. Bunlarda 25 adettir. Bunlardan bir kısmı varisin hissesine diğerleri tarafından el konulması, varislik iddiasıyla mirası ele geçirme, ölen kişinin terekesi tahrir ettirilerek varisler arasında paylaşılması ve vasiyy tayini ile ilgili miras hükümlerinden oluşmuştur. Ayrıca miras konularında "...Şeyhü'l-islamdan fetvayı şerife verildiğin bildirip mücebince şer'le görülüp..." ifadeleri kullanılmıştır. Bu durum miras hukukunda şer'i hukukun geçerli olduğunu göstermektedir.

Adam öldürme, yaralamaya dair 10 adet hüküm bulunmuştur. Darp etme, iple boğma, konar göçer taifesinin yol kesip aletle yaralaması olayları mevcuttur. Para ve Mal Gasbı, Zorlama,Tehdit, Zulüm,Saldırı İle İlgili Hükümler ise 26 adet şikayetten oluşmuştur. Bu

suçların bir kısmı halk ile ehl-i örf tarafından, bir kısmı eşkıya, bir kısmı ise konar-göçer tarafından gerçekleşmiştir.

Hükümlerde vakıflarla İlgili 38 adet hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler vakıf gelirine müdahale, vakfın başka vakfa müdahalesi, köylünün vakıf malına müdahalesi, vakıf evlatlarının müdahalesi, vakıf köylüleri ile ilgili konular, vakıf mütevellisi ile ilgili konular, vakıf hissedarlığı ve vakfın tevliyeti ile ilgili hükümlerden oluşmaktadır. Vakıf malına müdahaleler sipahi, birtakım kişiler, ehl-i örf taifesi tarafından gerçekleşmiştir. Köylünün zulümler karşısında köyünü terkettiğine rastlanmıştır.

Belgelerde bağ ve arazi suyu, değirmen suyu kesme ve değirmen ile ilgili hükümler; eşkiyalık ile ilgili hükümler; arsa, toprak, bağ ve emlak zaptı ile ilgili hükümler; rüşvet ve haksız kazanç, zimmetine para ve mal geçirme ile ilgili şikayetlerde mevcuttur.

Davaların bir diğer özelliği ise taşrada çözümlenemeyen meselelerin Divan-ı Hümayûn'a başvurarak çözümlendiği ve yerel idarecilerin bunları yerine getirdiği görülmektedir. "...buldukları mahalde şer'le görülüb..." emri ile kişinin yakalandığı yerde yargılanması istenmiştir.

Netice olarak Osmanlı İmparatorluğunun merkezi otoritesinin gücü onun 600 yıl gibi uzun süre ayakta kalmasını sağlamıştır. Osmanlı devleti İstanbul'dan taşraya kadar sağlam bir zincir kurmuştur. Devlet suç işleyenin makamına bakmaksızın onu yargılamış ve cezayı tatbik etmiştir. Şer'i ve örfi hukuku tam manasıyla yerine getirmenin verdiği bir sağlam adalet anlayışı vardır. Ancak gerileme dönemi ile birlikte bazen otoritesi zayıf padişahların etkisi bazen ise uzun süren savaşlar zorlu bir dönemin geçmesine neden olmuştur. Bu zincirin Padişah'tan başlayarak, reaya, ilmiye, adli, mali alanlardaki kırılmalar tüm toplumu sarmıştır. Kadıların, naiblerin, vakıf mütevellilerinin, müderrislerin dahi haksız kazanç rüşvet gibi yollara başvurmaları bu durumu kanıtlar. Kısaca 2 numaralı Sivas Ahkâm Defteri; siyasi, sosyal, iktisadi, hukuki verileri içerdiği için bu belgeler günümüzde, Osmanlı tarihini araştırmada birinci kaynak olarak başvurulması gereken belgelerdendir.

KAYNAKÇA

- Ahışhalı, R. “Tahvil”, DİA, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.39, İstanbul-2010, ss. 440-441.
- Akgündüz, A. **Mukayeseli İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi yay., Diyarbakır 1986, no.6, s.293.
- Aktan, H. “Miras”, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, İstanbul 2005, C.30, s.143-145.
- Alparslan A.“Divanî”, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.9, İstanbul 1994, s.445-446.
- Aktaş, N.ve Hallaçoğlu, Y., “Başbakanlık Osmanlı Arşivi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul 1992, ss.122-126.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 108, İstanbul 2010.
- Belgelerle Arşivcilik Tarihimiz**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 41, Ankara-1999.
- Binark, İ.”**Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri**”, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 3, Ankara 1980.
- _____“Arşivcilik Eğitimi, Çeşitli Ülkelerde Arşivci Yetiştirilmesi konusunda Yapılmış Çalışmalar ve Ülkemizdeki Durum”, **Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni**, C.5, S.3,1956, ss.150-172.
- Cin, H. **Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1985.
- Develioğlu, F.,**Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügât**, Ankara, 2007.
- Dursun, Kübra, **1 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri’nde Yer Alan Vakıf Davalarının Traskripsiyonu ve Değerlendirilmesi**, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2015.
- Emecen, F. “ Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.3, S.5, ss. 107-139, 2005.

- Fayda, M. "Ahidnâme", **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul-1988, ss.535-536
- Gökçek, M.F. "1 Numaralı Trabzon Ahkâm Defteri'nde Kürtün Nahiyesi İle İlgili Kayıtlar", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, C.25, ss.69-102, Güz 2018.
- Günay, R. "Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri; Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi", **Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Isparta-2013/1, S.17, ss.9-29
- Günay, H. M. "Vakıf" **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 2018, C.42, s.479-486.
- Halaçoğlu, Y., "Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı", **Türkler Ansiklopedisi**, C.IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara,2002, ss. 795-835.
- İhsanoğlu, E. **Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi**, C.1, İstanbul 1994, s.543-546
- İnalcık, H., "Tımar", **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.41, İstanbul 2012, ss.168-173.
- İnalcık, H. **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)**, Yapı kredi yayınları, 18.baskı, İstanbul 2013, s. 80.
- Kütükoğlu, S. M., "Mühimme Defteri", **DİA**, C. 31, İstanbul 2006, ss. 520-523.
- Mumcu, A. "Divân-ı Hümayûn", **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.9, İstanbul-1994, ss.430
- Ortaylı, İ. **Türkiye Teşkilat ve İdari Tarihi**, 3.Baskı, Cedid Neşriyat, Ankara 2008.
- Pakalın, M. Z. **Osmanlı Târihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**. C.I MEB, İstanbul 1993.
- _____ **Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C.II, MEB, İstanbul-1993.
- _____ **Osmanlı Târihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**. C.III, MEB, İstanbul 1993.
- Pekdoğan, Sibel, **19 Numaralı Sivas Ahkâm Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.1-60)**, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2014.

- R. Günay, “Osmanlı Arşiv Kaynakları İçerisinde Ahkâm Defterleri ;Gelişim Seyri, Muhtevası ve Önemi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Isparta 2014, s.13-16.
- Sahillioğlu, H. “Ahkâm Defterleri”, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.1, İstanbul 1998, s. 551.
- Sami, Ş. “Kâmûs-ı Türkî”, **Çağrı Yayınları**, İstanbul-2007,
- Şimşir, N.“Ahkâm Defteri'nin Tarihî Kıymeti ve 107 No'lu Anadolu Ahkâm Defteri'ndeki İzmir İle İlgili hükümler”, **Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi**, C.XVIII, Sayı-2,ss.357-390, Aralık-2003
- Uzunçarşılı, İ. H.,**Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı**, TTK Yay., Ankara, 1988.
- Ünal, M. A.,**Osmanlı Tarih Sözlüğü**, İstanbul 2011.
- Üzüm, i. “Hüküm”, **Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi**, C.18, İstanbul 1998, ss.464-465.
- Yüksel, A. **Solak Mustafa ve Çetesi**, kitabevi, İstanbul 2015, s.1-25.

ÖZGEÇMİŞ

Tokat/Erbaa’da doğdu. 1999 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi İşletmecilik bölümünü bitirdi. 10 yıl eğitim hayatına ara verdi. Bu zaman zarfında satış müdürlüğü yaptı ve bazı özel kuruluşların muhasebe defterlerini tuttu. Bilgisayar operatörlüğü ve hazır giyim eğitimi aldı. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarında görev yaptı. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi İktisadi Bilimler Fakültesi İşletme bölümünden, 2016 yılında ise Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünden üniversite ikincisi olarak mezun oldu. Tokat tarihi ve kültürü sempozyumu (2014), Aksaray Üniversitesi IV. Genç Tarihçiler öğrenci çalıştayına “Konya şer’iyye sicillerine göre iftira davaları (1670-1740)” adlı bildiri ile katıldı. Prof. Dr. Alpaslan Demir öncülüğünde Tokat Nikah Defteri II (1889-1894) kitabında yazar olarak görev aldı. Aynı yıl Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans eğitimine başladı ve halen Yüksek Lisans eğitimi devam etmektedir. Şu anda özel bir kolejde Tarih Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.